

НУМИЗМАТИЧАР

Број 24/25, БЕОГРАД 2005.

НАРОДНИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ
СРПСКО НУМИЗМАТИЧКО ДРУШТВО

НУМИЗМАТИЧАР

Број 24/25/2001-2002

Главни и одговорни уредник
Татјана ЦВЈЕТИЋАНИН

Редакција
Милоје ВАСИЋ (*уредник*),
Вујадин ИВАНИШЕВИЋ, Ранко МАНДИЋ,
Миладин МАРКОВИЋ, Бојана БОРИЋ БРЕШКОВИЋ,
Весна РАДИЋ (*секретар*)

БЕОГРАД 2005.

NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE
SERBIAN NUMISMATIC SOCIETY

NUMIZMATIČAR

Volume 24/25/2001-2002

Editor-in-Chief

Tatjana CVJETIČANIN

Editorial board

Miloje VASIĆ (*editor*), Vujadin IVANIŠEVIĆ, Ranko MANDIĆ,
Miladin MARKOVIĆ, Bojana BORIĆ BREŠKOVIĆ,
Vesna RADIĆ (*secretary*)

BELGRADE 2005.

Издавач

НАРОДНИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ
СРПСКО НУМИЗМАТИЧКО ДРУШТВО

Лектор

Јелена Бјелајац–Павловић

Превод

Тамара Родвел–Јовановић

Графички уредник

Бранислав Л. Валковић

Фотографије

Небојша Борић

Штампа

ПУБЛИКУМ, Београд

Тираж

1000 примерака

Published by

NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE
SERBIAN NUMISMATIC SOCIETY

Reader

Jelena Bjelajac–Pavlović

Translation

Tamara Rodwell–Jovanović

Graphic design by

Branislav L. Valković

Photographs

Nebojša Borić

Printed by

PUBLIKUM, Belgrade

Printing

1000 copies

САДРЖАЈ / CONTENTS

Војана BORIĆ–BREŠKOVIĆ, Nikola CRNOBRNJA <i>A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I – II CENTURY, FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ</i>	7
Војана БОРИЋ–БРЕШКОВИЋ, Никола ЦРНОБРЊА <i>НАЛАЗ РИМСКИХ ДЕНАРА ЦАРЕВА I – II ВЕКА ИЗ НЕМЕНИКУЋА НА КОСМАЈУ</i>	90
Војана БОРИЋ–БРЕШКОВИЋ, Татјана БЕНЦАРЕВИЋ <i>КАТАЛОГ СИСТЕМАТСКЕ ЗБИРКЕ РИМСКОГ ЦАРСКОГ НОВЦА У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ У БЕОГРАДУ. XIV. КАРАКАЛА, ГЕТА, ЈУЛИЈА ДОМНА, МАКРИН, ДИЈАДУМЕНИЈАН</i>	95
Војана BORIĆ–BREŠKOVIĆ, Tatjana BENDŽAREVIĆ <i>A CATALOGUE OF THE SYSTEMATIC COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE. XIV. CARACALLA, GETA, JULIA DOMNA, MACRINUS AND DIADUMENIAN</i>	
Бранко ДРЧА <i>СЕПУЛКРАЛНИ НАЛАЗ ПОСРЕБРЕНОГ БРОНЗАНОГ НОВЦА КОНСТАНЦИЈА И КОНСТАНСА ИЗ ВИМИНАЦИЈУМА</i>	131
Branko DRČA, <i>SEPULCRAL FIND OF SILVERED BRONZES OF CONSTANTIVS AND CONSTANS FROM VIMINACIVM</i>	140
Бранко ДРЧА, <i>ЈЕДНА НЕСВАКИДАШЊА СИЛИКВА ИЗ СИРМИЈУМА</i>	141
Branko DRČA, <i>ANONYMOVS SILIQUA FROM SIRMIVM</i>	142
Соња СТАМЕНКОВИЋ <i>ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА</i>	143

Sonja STAMENKOVIĆ <i>HOARD OF ROMAN COINS FROM PODRIMCE</i>	190
Maја ЂЕРАНИЋ, Душан РАШКОВИЋ <i>СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ НОВАЦ У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ КРУШЕВАЦ</i>	193
Maја ĆERANIĆ, Dušan RAŠKOVIĆ <i>SERBIAN MEDIEVAL COINS IN THE NATIONAL MUSEUM KRUŠEVAC</i>	217
Драган ЗАЈИЋ <i>НОВА ВРСТА НОВЦА ЂУРЂА БАЛШИЋА</i>	227
Dragan ZAJIĆ <i>THE NEW TYPE OF COIN OF ĐURĐE BALŠIĆ</i>	232
Марија МАРИЋ–ЈЕРИНИЋ, Мирјана НЕШИЋ <i>ОСТАВЕ СА НОВЦЕМ ОСМАНСКОГ ЦАРСТВА У ЗБИРЦИ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ</i>	233
Marija MARIĆ–JERINIĆ, Mirjana NEŠIĆ <i>HOARDS CONTAINING COINS OF THE OTTOMAN EMPIRE IN THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE</i>	251
Александар Н. БРЗИЋ <i>ДВА ДОКУМЕНТА О УПОТРЕБИ НОВЦА ЗА НАКИТ НА БАЛКАНУ</i>	253
Aleksandar N. BRZIĆ <i>TWO DOCUMENTS OF USING COINS FOR JEWELRY IN THE BALKANS</i>	257
Ранко МАНДИЋ <i>ДОБРИЛА ГАЈ–ПОПОВИЋ (1923 –2005)</i>	263

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I – II CENTURY, FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ*

Several hoards of coins, mostly denarii that were buried during the II century, have been registered on the territory of Serbia. The places where they were found largely embrace the area south of the Sava and Danube rivers, in other words, the hinterland of the Danubian *limes* in the province of Upper Moesia and Lower Pannonia. One find originated from the border lying area of Thrace towards Upper Moesia, and one from the regions of the Sarmatian *barbaricum*.

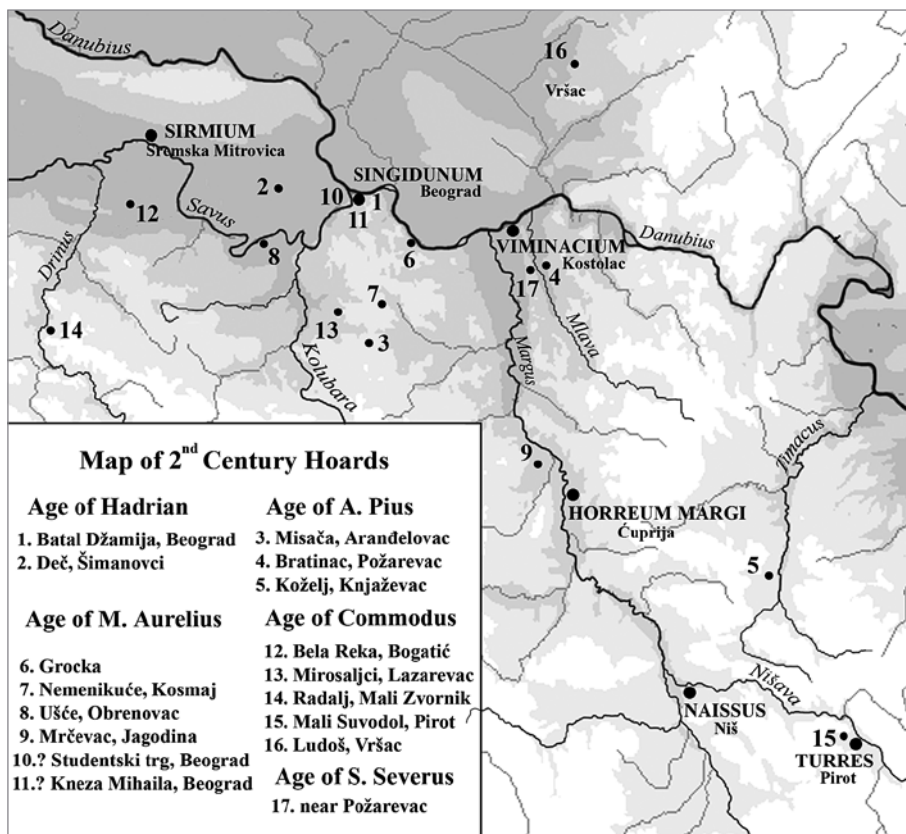
The hoards we refer to were classified on the basis of the latest dated specimens into several chronological periods. A hoard of aurei from Singidunum¹ and a scattered hoard of Roman bronzes from Deč in Srem² belong to the period of Hadrian. A hoard of denarii, dupondii and jewelry from Misača near Arandjelovac,³ denarii from Bratinac near Požarevac⁴ and an incomplete find of denarii from Koželj near Knjaževac⁵ were attributed to the period of A. Pius. We link a hoard of denarii from Grocka⁶, Nemenikuće⁷ and

* Author of map of finds: Dr. Miroslav Lazić. Author of photography: Nebojša Borić.
We would like to express our most sincere gratitude for their assistance in the work on the publication of this find.

- 1 Vasić 1968, 237-246; Mirnik 1981, 53; Borić-Brešković 2003: 11, n. 1 (tpq. 119-122 AD).
- 2 Dautova – Ruševljanin 1981: 65, no. 12; Mirnik 1981: 54, no. 121; Borić-Brešković 2003: 11, n. 1. It is questionable whether the scattered find of Roman bronzes discovered in 1900 in Deč near Šimanovci (vicinity of Stara Pazova) belong to this period, judging by the fact that only two of Hadrian's dupondii are preserved in the Archaeological Museum in Zagreb.
- 3 Patsch 1919: 95-96; Garašanin 1951: 178; Mirnik 1981: 55, No. 129; Borić-Brešković 2003: 11, n. 2 – (Misača near Arandjelovac, loc. Klještevica, Galba to A. Pius – 31 denarii, 6 dupondii + jewelry, tpq. 157).
- 4 Arsenijević 2001: 185-191; Borić-Brešković 2003: 11, n. 2 – (Bratinac near Požarevac, Vespasian to A. Pius – 21 denarii, tpq. 148-149 AD).
- 5 Jovanović 1985: 5 sqq.; Borić-Brešković 2003: 11, n. 2 (Koželj near Knjaževac, Vespasian to A. Pius – 16 denarii, tpq. 145/161 AD).
- 6 Borić-Brešković 2003: 11-58 and earlier literature – (Grocka, loc. *Kamenito Brdo*, M. Antonius / Nero to M. Aurelius – 148 denarii, tpq. Feb.- Dec. 168 or ?169 AD).
- 7 Marić 1956: 179, No. 6; Mirnik 1981: 55, No. 131; Borić-Brešković 2003: 12, n. 5.

Ušće⁸, and then perhaps two hoards of denarii from Singidunum (which we shall discuss in more detail later on) and a hoard of denarii from Mrčevac in the valley of the Southern Morava,⁹ to the time of Marcus Aurelius, that is to say, the time of the joint rule of M. Aurelius and Lucius Verus. Hoards of denarii from Bela Reka near Bogatić,¹⁰ Mirosaljci near Lazarevac,¹¹ Radalj in the vicinity of Mali Zvornik,¹² as well as a small hoard of denarii discovered in the neighbourhood of Vršac in the region of the Sarmatian barbaricum¹³ belong to the time of Commodus. We attribute a find from the outskirts of Požarevac¹⁴ to the time of S. Severus, that is to say, the joint rule of S. Severus and Caracalla.

-
- 8 Kondić 1967: 12; Mirnik 1981: 58, No. 145; Borić-Brešković 2003: 11, n. 4 – (Ušće, loc. *Ušćanski potes* near Obrenovac, Nero to M. Aurelius / L. Verus – 403 denarii + jewelry, tpq. Dec.167 / Feb.168 or ?169 AD).
- 9 Vasić 1970: 155-167; Mirnik 1981: 55, no. 130 – (Mrčevac, M. Antonius / Nero to M. Aurelius -104 denarii + jewelry; tpq: 166 AD or later. The last dated coin in the hoard from Mrčevac belongs to the emission of Marcus Aurelius from 166. (*RIC* III, 226, No.163). The hoard contains coins of Lucius Verus, and Faustina II (4 specimens coined in the time of M. Aurelius) and one denarius of Lucilla (*RIC* III, 274 No. 758), dated roughly in the period 164 – 169 or, more closely, in the year 169. For more details, cf. Borić – Brešković 2003: 12, n. 6.
- 10 Borić-Brešković 1994: 77-148, T. V-XX and earlier literature; Borić-Brešković 2003: 12, n. 7 – (Bela Reka near Bogatić, M. Antonius / Nero to Commodus – 322 denarii + jewelry; tpq. Dec. 181 – Dec. 182 or later, ?183 AD).
- 11 Miljanić 1997: 4-5; Borić-Brešković 2003: 12, n. 8 – (Mirosaljci near Lazarevac, Nero to Commodus – 726 denarii , tpq. 192 AD).
- 12 Radalj near Mali Zvornik, M. Antonius / Nero to Commodus – 255 denarii; tpq.180, after 17. March. On the basis of data in the museum inventory, referring to the person from whom the material was obtained, the hoard was first located in eastern Serbia and the vicinity of Zaječar (Borić-Brešković 2003: 13, n. 9). However, this involves the mining area in the Drina River basin around Zajača in western Serbia, which belonged to the Roman province of Lower Pannonia. For more details regarding the demarcation of the important Dalmatic-Pannonian mining region in the lower Drina River basin, see Dušanić 1980: 19 sqq; Borić-Brešković 1994: 79/133, n. 11 and literature. On ancient finds in this region, see M. Mirković 1968 (2): 91 sqq., and literature (95 note. 24); Dušanić 1977 (1): 66. Here, perhaps, one should look for the unlocated place *Gensis* (Tab. Peut. VI 5), cf. Dušanić 1977 (1): 66, n. 72; Dušanić 1980: 22, n. 90.
- 13 The find of denarii from the Ludoš locality, 9 km north-east from Vršac discovered in 1888, when digging the Središte canal, and published in 2002, consists of 29 specimens of coins chronologically spanning the years 75 – 191/192. The hoard ends with the denarius of Commodus from the year 191/192 (TR P XVII, *RIC* III, no. 241) and has the following composition: Vespasian (1), Hadrian (2), Sabina (2), Antoninus Pius (4), Faustina I (4), Marcus Aurelius (3), Faustina II (3), Crispina (2) and Commodus (8). Nearby, two querns were discovered but the vessel in which the hoard was buried was not found. For details see Bakić 2002: 13-31, and Garašanin 1951: 218; Dautova – Ruševljanin 1981: 71, no. 56.
- 14 Borić-Brešković 2003: 13, n. 11 – (vicinity of Požarevac, Trajan to S. Severus – 458 denarii, tpq. 198 – 200 or 202, the period of the joint reign of Septimius Severus and Caracalla.

Of the said hoards of coins so far known and available to us that have been the subject of research within the long-term project of the National Museum in Belgrade, we remarked a concentration of coins from the second half of the II century, that is from the time of M. Aurelius and L. Verus (Grocka, Nemenikuće, Ušće, Mrčevci). Their *terminus post quem* falls in the time after the year 168 (169?). Among these, with a certain degree of probability, we classified two hoards of denarii discovered in the central city area of Belgrade, that is, Roman Singidunum.¹⁵ They were not preserved. We possess data that a hoard unearthed immediately after the I World War in Knez Mihailova Street, in the course of the construction of the Croatian Savings Bank, contained denarii (a total of 160 pieces).¹⁶ Only about one hundred meters away from the place of the find in Knez Mihailova Street,

15 Singidunum was granted the status of a municipium probably in Hadrian's time (the year 169 is taken as the *terminus post quem* for its municipal status), when the camp of the *III Flavia* legion was set up permanently. The establishment of a military camp in Singidunum after the conquest of Dacia is explained by the strategic importance of this region positioned opposite the Iaziges, who settled on the left bank of the Danube and in the plain between the Tisa and the Danube rivers, cf. Mirković, *IMS* I: 30 and n. 20, 31-32, 37; Dušanić, *IMS* I: 110 i n. 6.

16 The basic data on this find is preserved in the old inventory of the National Museum in Belgrade, inv. no. 2958 (9 pieces) and 2961 (151 pieces). The hoard was found in 1921 in Knez Mihailova street while digging the foundations of the Croatian Savings Bank, see Garašanin 1951, 125; Crnobrnja 1978: 201.

another hoard was unearthed in the Student Park in 1839. In the Appendix to the *Srpske novine* from 1840, Jovan Gavrilovic gave a report on this find, which is the first article on numismatics written in Serbian history.¹⁷ The find numbered 270 denarii, of which the finder immediately gave away 30 pieces. The remainder consisted of coins ranging from republican to specimens of denarii of M. Aurelius and Faustina II in equal numbers (13). Unfortunately, other than a list of the emperors, the coins were not processed on the basis of which it would be possible to determine the latest specimens, consequently, the approximate date of the find's burial. The period in which the denarii of M. Aurelius and Faustina II were produced is still unknown. Proceeding from the fact that the hoards whose chronological horizon who *terminus post quem* falls after the year 168 (169?) contain a relatively small number of specimens of the latest coinage, which may have also depended on monetary circulation, we assumed, with a certain degree of probability, that among the denarii of M. Aurelius in the find from the Student Park, there were some that were coined during the period of his rule as Augustus. This led us, admittedly under a question mark, to the group of hoards buried after 168 (169?). The hoard from the Student Park, as J. Gavrilovic reports, numbered 270 pieces, not counting the specimens of L. Verus and Lucilla, which usually accompany such hoards. We do not know if there were any of their specimens among the ones, which the finder, N. Germani, gave away. If we were to start by assuming, and the inventory indicates that there were no coins of L. Verus or Lucilla, then the find may have been buried even before the year 161, or 164, or after 145, or 147, at the earliest, when the first emissions appeared for Faustina II.¹⁸ We can link both of these hoards, unearthed in the urban heart of Belgrade (Singidunum), which unfortunately have not survived, only in conditional terms, to the Marcommanic wars, which also caused anxiety in Moesian territory, opening the ways to barbarian incursions. An epigraphic detail from the end of the II century supports this assumption, pointing to the fact that the town was not spared from periodical enemy incursions, to all intents and purposes, the Iaziges, which only the Danube¹⁹ separated from Singidunum.

17 Major Nikola Germani accidentally found the hoard buried in a clay vessel during the construction of his house at the Great Market (today, the Student Park) in Belgrade. It contained 270 silver Roman coins, 30 of which the finder immediately gave away as gifts. He kept 240 denarii with the intention of donating them to the future Serbian Museum when it was established. This large group of coins, if donated to the National Museum in Belgrade (founded in 1844), disappeared in the upheaval of World War I. Nevertheless, Jovan Gavrilović examined them and thanks to this, we still have a written document about the composition of the find: Republican denarius – Lucius Hostilius Saserna (1), Nero (5), Galba (2), Otho (1), Vitellius (4), Vespasian (32), Titus (4), Domitian (12), Nerva (11), Traian (37), Hadrian (38), Sabina (3), Lucius Aelius (2), Antoninus Pius (41), Faustina I (21), Marcus Aurelius (13), Faustina II (13). For more details about this, see G(avrilović) 1840: 116.

18 The emission of Faustina II cannot be dated precisely. We take the date of her marriage to M. Aurelius in the year 145, as the earliest possible date of the beginning of its production, or a year or two later, as well, cf. *RIC* III. 3. The explanation put forward regarding the date in *BMC* suggests the year 147, cf. *BMC* IV, Introduction, xliii-xliv.

19 For the monument to Serenia Quarta, who killed his enemy in Singidunum (*ab hoste interfecta*), cf. Mirković 1968 (1): 46 and Mirković, *IMS* I: 37, 77-78, no. 52 b. In the commentary, with this stela, which she attributes to the II century and the time of Marcus Aurelius, M. Mirković explains that the term *hostis* suggests an official enemy of the Roman people, most probably the Iaziges. It is assumed that Serenia Quarta was a victim of their incursion into Roman territory, around the confluence of the River Sava, during the Marcommanic wars, in the year 170, at a time when the *III Flavia* legion was absent from its permanent camp; for more details, see Crnobrnja 2002: 75, n. 49; Crnobrnja 2005: 119, n. 29.

The hoard of denarii from Neminikuca arrived in the National Museum in several parts during July, August, September and November 1955. The purchase was made from the Radovanović brothers (Milivoje, Lazar, Negovan and Milovan) and two brothers from the Janković family, all of them farmers from the village of Nemenikuće.²⁰ In order to follow up on this information, we visited the site of the find in Nemenikuće in the place known as *Mekote* (fig.1 and 2), where we were taken by Dragovan, the son of the finder, the late Milivoje Radovanović.²¹ Dragovan, then a boy of about ten years, was present when his father was digging a drainage canal from the stables of the cooperative. The walls of this long abandoned and devastated cooperative stable are still visible today. The direction of the canal descended across a meadow owned by Radovanović and flowed towards the nearby stream, which flowed from the north-east, from the church in Nemenikuće. According to Dragovan's statement, this could have been in the summer of 1955. Only ten paces away from the stable, at a depth of a third spadeful (around 60 to 70 centimeters), Milivoje unearthed a pile of coins. The labourers who were on the spot gathered around. Most of the coins were collected in a bucket (about ten kilograms), while the other people standing around took the rest; some, scooping up a handful, others taking just one or two pieces. Dragovan was ordered by his father to carry a child's cap full of coins home. When he was crossing the stream, he slipped on a rock and all the money fell into the water.

The view prevailed that the purchased money discovered in Nemenikuće was a find with insignificant losses, considering the even distribution of the specimens of individual rulers proportionate with the duration of the reigns. Our visit to the locality of the find, to which we paid due attention, and Dragovan's statement, a boy when the coins were unearthed and collected, speak in favour of the argument that this was a large find containing at least 3,000 to 3,500 coins.

In the purchase in 1955, the National Museum in Belgrade collected 474 denarii from this large hoard, which besides denarii, we'd like to add, contained some specimens of jewelry. In the statistic sense, the quantity of coins (474 pieces) can be taken as a random sample. Despite the uncertainty that such options entail, we displayed the preserved part of the hoard in the catalogue process, in the hope that the chronological span from the denarii of Marcus Antonius, and from Nero to the denarii of Marcus Aurelius and Lucius Verus was present also in that larger, forever scattered part of the find, which is lost for science.²²

20 The hoard was registered in the General Inventory of the Numismatics Department under the numbers: 121, 122, 127, 128, 139, 140 and 147. Beside the number of the General Inventory 127, the description states that the hoard was in a pile, hidden, to all intents and purposes, in a textile or leather bag. When publishing the basic data on this find, Rastislav Marić noted that the hoard of Roman denarii and silver jewelry had been found in a scattered state, in 1955, during earth works, and that everything that had been collected reached the Museum, cf. Marić 1956: 179, no. 6.

21 Besides the author of this paper, the team also comprised Velibor Katić, archaeologist, curator of the City of Belgrade Museum, and the Museum in Mladenovac, and Milica Crnobrnja, academic painter from Belgrade, who took the photographs at the site.

22 More or less all the hoards buried in the Balkan Danubian territories during the II century have a relatively equal composition and contain specimens ranging from the Late Republican period, and of Nero's denarii, to the latest period, among which emissions of the II century rulers predominate. The collected and purchased portion of the

The preserved part of the hoard from Nemenikuće resembles the structure of hoards from the II century from the Balkan Danubian region.²³ The oldest are examples of the legionary denarii of Marcus Antonius from the year 32/31 B.C. (4), and then similar to the majority of hoards from this horizon are Nero's emissions in the periods 64/65 – 67/68 A.D. (6). From Nero already, the inflow of denarii in the hoard is relatively balanced and proportionate to the duration of the rulers' reigns. Four specimens belong to the 68/69 period – Galba (2), Otto (1) and Vitellius (1). The presence of the Flavian dynasty is significant (94) with considerably more of Vespasian's denarii (68) compared to the emissions of Titus (6) and Domitian (20) and a slightly lower inflow from the year 81 to 88 (Domitian, Cat. 89-90). Nerva's share in the find is 13 coins, Trajan's is 69, Hadrian and his family is proportionately increased with 87 specimens. A break was registered in the inflow of Hadrian's denarii between the years 125/128 and 134/138 (Hadrian, Cat. 221-236), substituted, by all appearances, with Sabina's series class A and B (undated series from the period after 128, Cat. 267-274). The focus of the find is in the time of the Antonines with an even distribution of denarii from the time of Antoninus Pius (119) and later, from 161, denarii from the times of the joint rule of Marcus Aurelius and Lucius Verus (78). Closest to the time of burial are the emissions of Marcus Aurelius (four denarii, Tr P XXII Imp V Cos III, cat. 427-430)²⁴ and Lucius Verus (one denarius, Tr P VIII Imp V Cos III, cat. 454)²⁵ of the Roman mint from February/December in the year 168. Aurelius' coinage for Faustina II (18) does not have a precise chronology. Roughly limited to the years 161-175 (cat. 455 – 472),²⁶ its upper limit exceeds the *terminus post quem* established on the basis of the last reliably dated series of Marcus Aurelius and Lucius Verus. Also to be found are the denarii of Lucilla with long obverse inscriptions (two denarii, cat. 473-474), attributed to the years 164 – 169, 169, and later, and under a question mark to the year 183.²⁷

We saw that some denarii from Nemenikuće digressed from the known types. The majority were variants in terms of the obverse image (cat. 157, 166, 168, 173, 180, 213,

hoard from Nemenikuće in the National Museum has a similar content. This, in particular, could be the reason for recording the hoard as integral, with negligible losses.

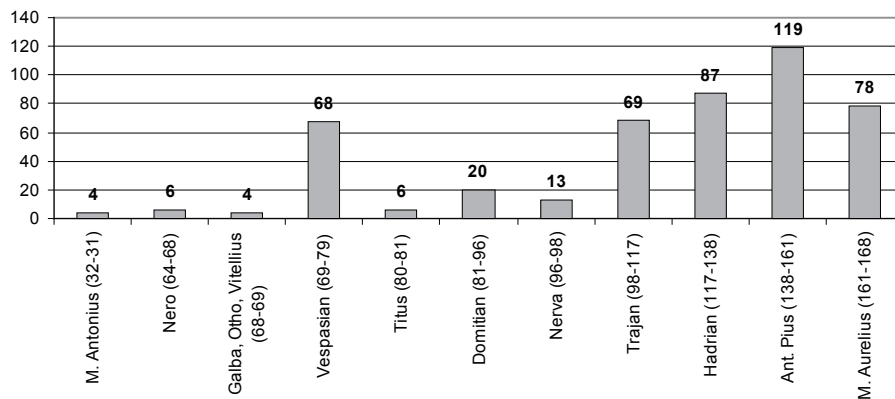
- 23 For the structure of the II century finds, cf. Borić-Brešković 1994: 83-85, 136-139; Borić-Brešković 2003: 20-21 and n. 20-27.
- 24 The denarii of Marcus Aurelius dated with the inscription Tr P XXII Imp V Cos III in February / December of the year 168, according to *RIC* III, and according to *BMC* IV as the second emission coined for this emperor in the period 167 (December) / 168 (December). Two specimens have the image of Fortuna on the reverse, sitting and facing leftwards, holding a rudder and a cornucopiae (*RIC* III, 228, no. 165; *BMC* IV, 449, nos. 459-461 – second emission), and two more, Aequitas, standing, and facing left, holding a pair of scales and a cornucopiae (*RIC* III, 228, no. 191; *BMC* IV, 450, nos. 462-464 – second emission).
- 25 The denarius of Lucius Verus has an inscription on the reverse, Tr P VIII Imp V Cos III, and the image of Aequitas, the same as on two denarii of Marcus Aurelius, that according to *RIC* III are dated February / December in the year 168, and, according to *BMC* IV as the third emission from the year 167 (December) / 168 (December), cf. *RIC* III, 261, no. 595; *BMC* IV, 452, nos. 478-479 – third emission.
- 26 The long series of Faustina II with the inscription Faustina Augusta on the obverse already begins in 157 and extends till her death in the year 175, cf. *BMC* IV, Introduction, cxii.
- 27 Lucilla's denarii have the usual reverse types: Concordia (*RIC* III, 274, no. 758; *BMC* IV, 427, nos. 306-7) and Venus (*RIC* III, 276, no. 784; *BMC* IV, 429, nos. 322-4). For Lucilla's emissions with long inscriptions on the obverse (Lucillae Avg Antonini Avg F), cf. *BMC* IV, Introduction, cxiii, cxxxiii-cxxxiv.

364, 378, 407), the obverse inscription (cat. 394), the reverse image (cat. 235, 267, 276, 413) and the reverse inscription (cat. 329) or involved specimens noted in *BMC*, yet were not mentioned in *RIC* (cat. 134, 147, 156, 333). One denarius from the hoard (cat. 143) indicates that the coinage in gold had its parallel in silver, as well.

Content of find

MARCUS ANTONIVS	cat. 1 – 4	32-31 BC	4 pieces
NERO	cat. 5 – 10	64/65-67/68 AD	6 “
GALBA	cat. 11 – 12	68-69	2 “
OTHO	cat. 13	69	1 “
VITELLIUS	cat. 14	69	1 “
VESPASIAN	cat. 15 – 82		68 “
a) Vespasian	cat. 15 – 67	69/71-79	53 pieces
b) Titus	cat. 68 – 72	75-79	5 “
c) Domitian	cat. 73 – 82	76-79	10 “
TITUS	cat. 83 – 88		6 “
a) Titus	cat. 83 – 84	80	2 “
b) Domitian	cat. 85 – 87	80	3 “
c) Divus Vespasian	cat. 88	undated (80-81)	1 “
DOMITIAN	cat. 89 – 108	81-95/96	20 “
NERVA	cat. 109 – 121	96-98	13 “
TRAJAN	cat. 122 – 190	98/99-114/117	69 “
HADRIAN	cat. 191 – 277		87 “
a) Hadrian	cat. 191 – 266	117-134/138	76 “
b) Sabina	cat. 267 – 274	undated (128 onwards)	8 “
c) Antoninus Pius	cat. 275 – 277	138	3 “
ANTONINUS PIUS	cat. 278 – 396		119 “
a) Antoninus Pius	cat. 278 – 341	138-161	64 “
b) Faustina Senior	cat. 342	139-141	1 “
c) Diva Faustina	cat. 343 – 376	141 onwards	34 “
d) Marcus Aurelius	cat. 377 – 388	140/144-159/160	12 “
e) Faustina Iunior	cat. 389 – 396	undated (147 onwards)	8 “
MARCUS AURELIUS	cat. 397 – 474		78 “
a) Marcus Aurelius	cat. 397 – 430	161-168	34 “
b) Divus Antoninus	cat. 431 – 439	161	9 “
c) LUCIUS VERUS	cat. 440 – 472	161-168	15 “
d) Faustina Iunior	cat. 455 – 472	undated (161-175)	18 “
e) Lucilla	cat. 473 – 474	undated (164-169, 169 or later ?183)	2 “
Total			474 pieces

Frequency of denarii according to rulers – graphs

The hoard from Nemenikuće was unearthed some ten kilometers southeast of the narrowest point of exploitation and processing (smelting) in the Roman mining basin on Mt. Kosmaj, which encompassed the area of the present-day villages of Guberevac, Stojnik, Babe and Parcani.²⁸ Scholars have not yet reached a conclusion regarding the question of which province this area belonged to, even though it seems the most acceptable assumption is that the Kosmaj region was connected to the Roman province of Upper Moesia.²⁹ Today's observations based on the archaeological, numismatic and epigraphic material collected, indicates convincingly that the early exploitation of the Kosmaj mineral riches fell in the last decade of the I century,³⁰ and that, afterwards, it carried on intensely throughout the entire period of the Roman administration, particularly during the II century in the time of the emperors of the Antonine dynasty. Galenite, lead ore containing silver, was extracted on Mt. Kosmaj. Archaeological field research, beginning with the earliest, just before the outbreak of World War I and, later, in the 1950s,³¹ the abundance and frequency of Roman structures³² and finds³³ point to the degree of explo-

28 Dušanić, *IMS I*: 111-112.

29 For a hypothesis on the Kosmaj mining areas, belonging to the provinces of Dalmatia or Pannonia, and the reasons that most probably link it to Upper Moesia, cf. Dušanić, *IMS I*: 95-100.

30 Archaeological and numismatic finds prove that the Kosmaj mines were already being exploited at the end of the I century, see Popović-Gaj 1962: 129-139; Vasić 1967: 179-183; Marić 1956: 179, no. 6 (Nemenikuće); Dušanić, *IMS I*: 100, 120, n. 50.

31 Veličković, 1958: 97-118. The author gives the results of the archaeological works Nikola Vulić did till then, before the I World War, (1911, 1912 and 1913) on the central plateau, that is, in the castrum in Stojnik and its vicinity, as well as the results of reconnaissance and frequent visits to the Kosmaj complex, during the 1950s.

32 For architectonic remains of all kinds in the Kosmaj region, see Dušanić, *IMS I*: 112 n. 16 (Stojnik), 113, n. 17, 115, n. 43 (Sopot), 113, n. 18 (Babe), 113, n. 19 (Guberevac) and earlier literature. For the localities *Vrtače* and *Anatema* in the vicinity of Sopot, not far from Nemenikuće, where architectonic units have been recognised, also see Garašanin 1951: 153; *Arheološki spomenici II*, 47.

33 On the abundant archaeological material collected in the area of the mining basin on Kosmaj, cf. Garašanin 1951: 151-154; *Arheološki spomenici II*: 46-50; Mócsy 1970: 134-135; Veličković, 1958: 97-118; Veličković, 1964: 131 and n. 5; Dušanić, *IMS I*: 103, 112-113; *Antička bronza*: cat. 7, 31 (divinities), cat. 50, 53, 63, 65, 88, 90 (small figural plastics), cat. 104, 116, 151, 171, 175, 194, 213, 228, 230, 235, 244, 249 (jewelry), cat. 280, 281,

itation and to the performance of other economic activities, the size of its population and the economic strength of the entire region.³⁴ The remains of smelting works were observed on an area of about 5 square kilometers, pools were discovered for refining lead mass, and the existence was noted of a vast quantity of slag – over a million tons.³⁵ During World War I, the occupation forces melted at least a half of this enormous amount of slag that was still lucrative for exploitation because of the high percentage of silver and lead it contained.³⁶ The unusually large weight of the lead ingots that were stamped, found in the zone between the villages of Babe – Guberevac – Parcani, is explained by the mineral wealth of the entire region.³⁷ The necropoles discovered in the Rt and Gomilice localities in the village of Guberevac, that is to say, the central exploitation areas of exploitation and processing illustrate the populousness, but also the short life span due to the hard working conditions during the most intense activity in the II century. In most of the graves examined in the said necropoles, coins were discovered, and these were exclusively coins of the Antonine dynasty.³⁸ Votive and tomb monuments are numerous and are a valuable and reliable source of data about the population of the region.³⁹ There is a monument from Nemenikuće itself, which was erected by an immigrant who came from the Hellenophonic regions of the Empire (fig. 3).⁴⁰ The tombstone of the procurator, the imperial free man Tiranus at the end of the I century, whose wife built a temple to

289 (vessels), cat. 300, 335, 353, 355, 366, 374, 376 (utensils), cat. 403, 404, 407, 422, 424, 428, 429, 438, 440, 444 (measuring, medical and cosmetic instruments), cat. 466, 467, 471, 505, 518, 519 (military equipment and a horse's harness). For mining coins of the II century that were in circulation in the Kosmaj region, cf. Dušanić, *IMS I*: 98 sqq. and n. 35; Simić, Vasić 1977: 49 sqq.; Dušanić 1977 (1): 56 sqq. Dušanić 1980: 9 sqq.; for specimens of anonymous quadrantes coined during the reign of the Flavians and Antonines, and discovered on Kosmaj (Minerva group), cf. Dušanić 1971: 550 sq., 554; Dušanić 1977 (1), 60–63; Dušanić 1978, 26 and pic.1; Dušanić 1980: 14 sqq. National Museum in Belgrade, with material in the existing collections owned by the Dr. M. Dunjić Legacy, received in 1976, which contains 1300 items of Roman material culture (ceramic products, glass, items made of bone, bronze decorative elements, gold jewelry, silver mirrors, fibulae and so on), collected from Roman necropoles in the central area of the Kosmaj mines, to be more exact, from the necropoles in the villages of Guberevac and partly in Babe (Veličković, 1977: 7 sqq.). Besides the National Museum in Belgrade, a large number of archaeological items were collected in the Belgrade City Museum. This museum also received a donation of part of the Dunjić collection, consisting of a large number of Roman metal objects, mostly fibulae, see Bojović 1983: 10–11; Krunić 1992: cat. 7, 9, 12, 28–33, 40, 67, 71–72, 81, 106.

- 34 The exploitation of the mineral wealth, although the most important, was not the only activity of the Kosmaj inhabitants. The mineral-rich soil, the rich forests and abundant water, the relatively mild climate and the fertile soil were conducive to economic development. For more details about this cf. Dušanić, *IMS I*: 103, 112 sq., 116–117; Dušanić 1980: 35–37 with notes 216, 225–229.
- 35 Simić 1951: 190, 192, 193; Veličković, 1958: 95; Dušanić, *IMS I*: 111–112.
- 36 Simić 1951: 193; Veličković, 1958: 96.
- 37 So far, 14 ingots originating from Kosmaj have been recorded, of which one has been preserved, cf. Dušanić, *IMS I*: 102, 115, n. 46, 153–155, nos. 160–165. Dušanić 1977 (2): 168.
- 38 Veličković, 1964: 131, n. 5–6. Veličković, 1977: 8–9.
- 39 Most of the epigraphic monuments originate from the central mining area, Dušanić, *IMS I*: 107–111, 113.
- 40 It was believed for a long time that this monument was lost and in *IMS I* it was published according to Vulić's facsimile (Dušanić, *IMS I*: 141, no. 127). The monument, however, exists today in the courtyard of the church in Nemenikuće, admittedly it has been relocated from its original position where Vulić saw it at the beginning of the XX century.

Jupiter and Hercules near the village of Guberevac,⁴¹ indicates the status of the Kosmaj mining basin, which was in the domain of an imperial possession.⁴² The significance of the Kosmaj region in the II century is also illustrated by the presence of a military unit that supervised and protected this mining territory during the Marcommanic wars.⁴³

The fact that that hoard from Nemenikuće also contained items of jewelry leads us to the idea that they were some family heirlooms, hidden at a critical moment in the sixties or in the initial years of the seventies in the II century. The circumstances that would point to the reasons for concealing the hoard at this time were discussed in the paper that published the hoard from Grocka,⁴⁴ the first to be published in the group of hoards, whose *terminus post quem* was 168 (169?). It was the time of the Marcommanic wars, military campaigns, battles and enemy incursions that were to destroy the peace and life on the board Pannonian expanses over a lengthy period.⁴⁵ Undoubtedly the ore rich Kosmaj basin was an alluring target for barbarian incursions. At one point the troops of the IIII Flavian legion transferred to the Marcoman front could have attracted and encouraged the Iaziges to raids across the weakened Danubian border.⁴⁶ The finds of buried valuables such as coins, whose dates of concealment were close to each other, often point to the directions of the barbarian incursions. Is it not the case with the hoards unearthed in Grocka, Ušće, Nemenikuće and Mrčevci, and the lost hoards from Singidunum itself, among which the better known one from the Student Park, would also indicate some earlier danger.⁴⁷ Reasons of an internal nature, such as looting by bands of thieves could have led to the concealment of these hoards. In that sense, the Kosmaj region⁴⁸ with its rich ore deposits and economic prosperity was a particularly appropriate environment for the activities of *latrones* in the period of the Marcommanic wars.

41 The monument was discovered in 1899 in Guberevac and dates from the end of the I century, cf. Dušanić, *IMS* I: 100-101, 127-128, no. 103; Dušanić 1980: 51.

42 Simić, Vasić 1977: 50; Dušanić 1980: 51-52; on the notion *territorium metalli*, the monopolisation by the *fisci* of terrains rich in ores and the issue of which of the three state treasuries received the revenues that flowed in from the imperial mines in the Balkan Danubian basin, see Dušanić 1980: 38 sqq.

43 For assumptions and views in connection with the presence of military troops in the Kosmaj region during the I and II centuries, with the formation of special military units to protect the mines and the sojourn of several cohorts in the Kosmaj castra during the Marcomannic crisis, cf. Dušanić, *IMS* I: 103, 104-107, 133, no. 116. In the opinion of this author, the cohort *II Aurelia nova* has a permanent camp on Kosmaj from the year 169, even though it was not until the year 179 that its sojourn was recorded for the first time. It was stationed in the castrum in Stojnik (the *Grad* fortress), and parts of it supervised other points and communications. That the presence of a *cohors equitata* was typical of mining regions in Upper Moesia, see Dušanić 1977 (1): 75 with n. 148.

44 Borić-Brešković 2003: 23-25 with notes.

45 Mócsy, *RE, Suppl.* IX, 1962, s.v. Pannonia, col. 555-556.

46 Borić-Brešković 2003: 25, n. 61 and *supra* n. 15 and 19. For the sojourn of the IIII *Flavia* legion in Pannonia, which replaced the II *Adiatrix* legion in Aquincum, cf. Ritterling, *RE* XII/2, 1925, s. v. Legio, col. 1545, Mirković, *IMS* I: 30, n. 23; Dušanić, *IMS* I: 105, n. 9.

47 Data for part of the hoard found in the Student Park, although incomplete, suggests that it may have been buried after 145/147 at the earliest, and before the year 161 or 164 (cf. *supra* n. 17-18). The *terminus a quo* estimated in this way corresponds to the Marcommanic crisis, when the early hoards in the neighbourhood, and in the Pannonian area were concealed by the fifties of the II century, see Mirković 1971: 33 and note. 196. On the first attacks on Pannonia, see Mócsy, *RE, Suppl.* IX, 1962, s. v. Pannonia, col. 555-556 with bibliography.

48 Dušanić, *IMS* I: 105 and n. 8.

The riches, diversity and large number of Roman structures and finds inside and around the core of the mining and processing area of the villages of Guberevac, Stojnik, Babe and Parcani speak of the high population density, the economic prosperity of the entire region and, in that connection, the existence of a class of wealthier individuals.⁴⁹ We saw the place of the finds of coins in the *Mekote* locality in Nemenikuće in the vicinity of the castrum in Stojnik and the powerful mining center as the site of the estate of the possibly wealthy owner of the hoard, buried in the moment of some immediate danger. War, barbarian invasion and incursions, as well as many other reasons including those of an internal nature could have been the reason for the burial and concealment of valuables and coins.

Translated by
Tamara Rodwell-Jovanović

Addenda

During the printing of our paper a brief note has been published regarding a hoard of denarii from the village of Česta near Aleksinac. It contains 337 Republican and Imperial denarii up to the joint rule of M. Aurelius and L. Verus. (tpq.168), cf. Janković–Mihaldžić 2005: 49 and ref. 1–3.

49 Dušanić, *IJS* I: 115-116, n. 52. The enclosed graves that appear in the Guberevac necropolises: the grave in the *Rt* locality enclosed by a square wall in which a sandstone statue of Amor was discovered and the graves at Gomilice enclosed within circular walls, according to M. Veličković, belonged to the wealthier deceased, cf. Veličković 1964: 131-133 and n. 17. The imported material accidentally found or unearthed during systematic excavation works illustrates the great prosperity of the Kosmaj mines in the II century and its powerful trading links, especially in the period of Marcus Aurelius. For more details, cf. Vasić 1967, 179-183 (fragments of printed pottery – terra sigillata from the Kosmaj region dated in the period of Trajan – Marcus Aurelius, the largest percentage of which belongs to the workshop in Reinzabern); Popović – Gaj 1962: 129-139 (lamps).

CATALOGUE

References are made to:

- M. H. Crawford, *Roman Republican Coinage I*, Cambridge 1974 (*RRC I*)
- C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage I, 31 BC – AD 69*, London 1984 (*RIC I*)
- H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage II, Vespasian to Hadrian*, London 1962 (*RIC II*)
- H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage III, Antoninus Pius to Commodus*, London 1962 (*RIC III*)
- H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum II, Vespasian to Domitian*, London 1930 (*BMC II*)
- H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum III, Nerva to Hadrian*, London 1936 (*BMC III*)
- H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum IV, Antoninus Pius to Commodus*, London 1968 (*BMC IV*)

Abbreviations: l., left; r., right; std., seated; stg., standing; adv., advancing; hld., holding; laur., laureate; dr., draped; s., shoulder

MARCUS ANTONIUS (cat. 1 – 4)

Mint moving with M. Antonius

No.	Wt.	Size Axis	Obverse	Reverse	Ref.	Date	NM Coll.
1	3.20	18.0 S	ANT. AVG. (above) III. VIR. R. P. C. (below). Ship r., with sceptre tied with fillet on prow.	LEG XVI (below). Aquila between two standard.	<i>RRC I</i> , 541, no. 544/31	BC 32-31	O-121/1
2	3.07	18.2 SW	Similar.	Similar, but legend illegible.	<i>RRC I</i> , 541, no. 544	"	O-121/2
3	3.20	17.2 SE	Similar, but above, [ANT. AVG]; below, III. VIR. [R. P. C.].	"	<i>RRC I</i> , 541, no. 544	"	O-121/3
4	3.16	18.6 SE	Similar, but above, [ANT. AVG]; below, III. VIR. R. P. C. Punch-mark (one).	" Punch-marks (three).	<i>RRC I</i> , 541, no. 544	"	O-121/4

NERO
(cat. 5 – 10)

Mint of Rome

5	3.19	17.8 S	NERO CAESAR - AVGVSTVS. Head, laur., r.	IVPPITER – CVSTOS. Iuppiter, bare to weist, seated l. on throne, r. hld. thunderbolt, l. long sceptre.	<i>RIC I</i> , 153, no. 53	AD 64-65	O-121/5
6	3.25	18.7 S	NERO CAESAR - AVGVSTVS. Head, laur., r.	AVGVSTVS – AVGVSTA. Nero, rad. and togate, r. hld. patera, l. long sceptre, stg. l. beside Empress (on his r.) veiled and dr., r. hld. patera, l. cornucopiae.	<i>RIC I</i> , 153, no. 57	65-66	O-121/7
7	2.46	18.7	Similar, but [NERO CAESAR – AVGVSTVS].	VESTA. Raund, domed, hexastyle temple sith steps (?three); within, Vesta, dr., seated facing, head l., r. hld. patera, l. long sceptre.	<i>RIC I</i> , 153, no. 62	“	O-121/9
8	3.22	17.8 S	[IMP NERO] CAESAR - AVGVSTVS. Head, laur., r.	Salus, dr., std. l. on throne, r. hld. patera, l. resting at her side; in ex., SALVS.	<i>RIC I</i> , 154, no. 67	66-67	O-121/10
9	2.96	18.0 SE	Similar, but [IMP NERO CAESAR] – AVGVSTVS.	Similar.	“	“	O-121/6
10	3.26	18.2 S	IMP NERO CAESAR - AVG P P. Head, laur., r.	No legend. Aquila r. between two vexilla.	<i>RIC I</i> , 154, no. 68	67-68	O-121/8

GALBA
(cat. 11 –12)

Mint of Rome

11	3.18	18.0 S	[IMP] SER – GALBA AVG. Head, laur., r.	DIVA – AVGVSTA. Livia , dr., stg. l., hld. patera and vertical sceptre.	<i>RIC I</i> , 241, no. 150	c. July 68 to Jan. 69	O-121/13
12	3.27	18.2 S	IMP SER GALBA AVG. Head bare r.	S P Q R / OB / C S. In three lines in oak- wreath.	<i>RIC I</i> , 241, no. 167	“	O-121/14

OTHO
(cat. 13)

Mint of Rome

13	3.16	18.9 S	IMP M OTHO CAESAR AVG TR P. Head, bare, r.	SECVR-I-TAS PR. Securitas dr., stg. l., hld. wreath and sceptre.	RIC I, 260, no. 8	69, from 15 Jan. to 9 March	O-121/11
----	------	-----------	---	--	----------------------	---	----------

VITELLIUS
(cat. 14)

Mint of Rome

14	2.85	18.8 SE	A VITELLIVS GERM IMP AVG TR P. Head, laur., r.	XV IMP – SACR FAC. Tripod-lebes with dolphin lying r. on top and raven stg. r. below.	RIC I, 273, no. 109	c. late April- 20 Dec. 69	O-121/12
----	------	------------	--	---	---------------------------	---------------------------------------	----------

VESPASIAN
(cat. 15 – 67)

Mint of Rome

15	3.22	18.4 S	IMP CAESAR VESPASIANVS AVG. Head, laur., r.	COS ITER -TR POT. Pax std. l., hld. branch and caduceus.	RIC II, 16, no. 10	69-71	O-122/2
16	3.15	17.9 S	Similar.	Similar.	"	"	O-122/5
17	3.12	17.9 S	Similar.	Similar.	"	"	O-122/15
18	3.11	18.6 S	Similar.	Similar.	"	"	O-127/9
19	3.05	18.0 S	Similar.	Similar, but COS ITER– T-R POT.	"	"	O-121/19
20	3.03	18.2 SW	Similar, but [IMP] CAESAR VESPASIANVS AVG.	Similar, but [COS ITER]-T-R POT.	"	"	O-127/13
21	3.01	17.7 S	Similar, but IMP [CAE]SAR VESPASIANVS AVG.	Similar, but COS [ITER – TR] POT.	"	"	O-122/6

22	3.00	16.5 S	Similar, but [IMP CA]ESAR VESPASIAN[VS AVG].	Similar, but [COS IT]ER – TR PO[T].	“	“	O-127/5
23	2.95	17.6 S	Similar.	Similar, but COS IT[ER]-TR POT.	“	“	O-127/17
24	2.86	18.4 S	Similar, but IMP CAESAR VESPASIANVS AVG.	Similar, but but COS ITER -TR POT.	“	“	O-122/1
25	2.81	16.9 S	Similar, but [IMP CA]ESAR VESPASIAN[VS AVG].	Similar r, but COS I[TER]-TR POT.	“	“	O-122/3
26	3.02	18.9 S	Similar, but IMP CAESAR VESPASIANVS AVG.	Jewiss std. r. on ground, mourning; behind her, trophy.in ex., IVDAEA.	RIC II, 16, no. 15	“	O-121/18
27	3.07	17.9 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-127/1
28	2.92	17.8 SE	Similar.	Similar, but Jewiss std. r. with hands tied behind back.	RIC II, 16, no. 16	“	O-127/14
29	3.17	18.5 SE	IMP CAES VES-P AVG P M. Head, laur., r.	AVGV R (above); TRI POT (below). Simpulum, aspergillum, jug and lituus.	RIC II, 18, no. 30	70-72	O-122/26
30	3.16	17.6	Similar, but IMP CAES VE-SP AVG P M.	Similar.	“	“	O-122/19
31	3.14	17.5 S	Similar, but IMP CAES VES-P AVG P M.	TRI – POT. (across field). Vesta std. l., r. hld. simpulum, l. hand at side.	RIC II, 19, no. 37	“	O-122/14
32	2.92	18.6 S	Similar, but IMP CAES V-ESP AVG P M.	TRI POT II COS III P P. Pax std. l., hld. branch and caduceus.	RIC II, 19, no. 39	“	O-122/22
33	3.14	17.0 S	Similar, but [IMP CAE]S VESP A[VG P M].	VES-TA. Vesta stg. l., hld. simpulum and sceptre.	RIC II, 19, no. 40	“	O-122/21
34	3.10	17.2 S	IMP CAES VESP AV[G P M COS IIII] Head, laur., r.	AVG[VR] (above); TRI PO[T] (below). Simpulum, aspergillum, jug and lituus.	RIC II, 19, no. 42	72,73	O-122/23

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

35	3.18	18.0 S	Similar, but IMP CAES VESP AVG P M COS IIII.	CONCORDI[A AVGVSTI]. Concordia std. l., hld. patera and cornucopiae.	RIC II, 20, no. 43	“	O-127/6
36	3.09	19.3 S	Similar, but [IMP] CAES VESP A-VG P M COS IIII.	VES-TA (across field) Vesta stg. l., hld. simpulum and sceptre.	RIC II, 20, no. 50	“	O-122/4
37	3.22	18.9 S	Similar, but IMP CAES VESP AVG P M COS IIII.	VICTORIA- AVGVSTI. Victory adv. r., hld. palm over l. shoulder in l. hand and with r. about to place wreath on trophy.	RIC II, 20, no. 52	“	O-127/3
38	3.11	17.4 S	Similar.	Similar, but VIC[TORIA – AV]GVSTI.	“	“	O-127/10
39	3.01	19.5 N	IMP CAES VESP AVG P M COS IIII CEN. Head, laur., r.	[FIDES PVBL]. Clasped hands hld. caduceus, poppies and corn-ears.	RIC II, 21, no. 55	73	O-127/19
40	2.90	18.9 S	Similar.	SALVS – AVG. Salus std. l., hld. patera.	RIC II, 21, no. 58	“	O-121/17
41	3.19	19.4 N	IMP CAES – VESP AVG CEN. Head, laur., r.	SALVS – AVG. Salus std. l., hld. patera.	RIC II, 22, no. 67	73 (later part of year)	O-127/11
42	3.15	19.3 S	Similar.	Similar.	“	“	O-122/10
43	3.14	19.1 SW	IMP CAESAR – VESP AVG (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	COS V. Two laurel-branches.	RIC II, 22, no. 72	74	O-122/9
44	3.13	18.8 S	IMP CAESAR - VESPASIANVS AVG (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	PON MAX – TR P COS V (r. to l., outwardly). Winged caduceus.	RIC II, 23, no. 75	“	O-127/16
45	3.11	18.9 S	Similar.	PON MAX – TR P COS V (r. to l., outwardly). Vespasian std. r., hld. branch and sceptre.	RIC II, 23, no. 77	“	O-127/4
46	2.97	19.3 S	Similar.	Similar.	“	“	O-122/20

47	2.94	17.9 SE	Similar, but IMP CAESAR VESPASI[ANVS AVG].	Similar, but PON MAX – TR P COS – V.	“	“	O-122/11
48	3.22	18.9 SW	IMP CAESAR -VESP AVG (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	PONTIF – MAXIM (r. to l., outwardly). Winged caduceus, upright.	<i>RIC</i> II, 24, no. 84	“	O-122/17
49	3.05	19.6 SE	Similar.	Similar.	“	“	O-121/15
50	3.18	18.8 SE	IMP CAESAR - VESPASIANVS AVG (r. to l. , outwardly). Head, laur., r.	PON MAX -TR P COS VI. Pax std. l., r. hld. branch, l. hand on lap.	<i>RIC</i> II, 24, no. 90	75	O-121/16
51	3.12	18.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/2
52	3.04	18.7 S	Similar	Similar.	“	“	O-121/20
53	2.66	18.0 S	Similar.	Similar, but [PON MAX] -TR P COS VI.	“	“	O-122/16
54	3.09	19.5 SW	Similar.	PON MAX -TR P COS VI. Victory stg. l. on prow, hld. wreath and palm.	<i>RIC</i> II, 25, no. 93	“	O-127/7
55	2.89	19.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/21 coin perfora- ted
56	3.13	18.0 S	Similar, but [IMP CAE]SAR – VESPASIANVS AVG.	COS – [VII] (across field). Eagle stg. on cippus, head to l.	<i>RIC</i> II, 25, no. 99	76	O-122/13
57	2.84	19.2 SW	Similar, but IMP CAESAR – VESPASIANVS AVG.	Similar, but COS – VII.	“	“	O-122/25
58	3.23	19.9 S	Similar.	PON MAX -TR P COS VII. Pax std. l., hld. branch.	<i>RIC</i> II, 26, no. 101	“	O-122/7
59	3.14	17.7 S	Similar.	COS VIII. Yoke of oxen, l.	<i>RIC</i> II, 26, no. 107	77, 78	O-127/20
60	2.97	17.9 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/12

61	2.93	19.2 SE	Similar.	TR POT X – COS VIII. Ceres std. l., hld. corn-ears and torch.	RIC II, 27, no. 113	79	O-127/18
62	3.18	18.5 S	Similar.	IOVIS – CVSTOS. Jupiter stg. l., r. sacrificing out of patera over altar and l. hld. sceptre.	RIC II, 28, no. 124 a	75-79	O-122/12
63	3.16	19.3 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-122/8
64	2.99	19.5 S	Similar.	Similar.	RIC II, 28, no. 124 a	“	O-127/8
65	3.10	19.3 S	Similar, but head l.	Similar, but [IOVIS] – CVSTOS.	RIC II, 28, no. 124 b	“	O-122/18
66	3.25	18.6 S	CAESAR VESPASIANVS AVG (r. to l. , outwardly). Head, laur., r.	ANNOVA – AVG. Annona std. l. on throne, hld. bundle of corn-ears on lap in both hands.	RIC II, 29, no. 131a	78, 79	O-122/24
67	3.03	17.6 SW	Similar.	Similar, but [ANNOVA]– AVG.	“	“	O-127/15

**Titus
striking under Vespasian
(cat. 68 – 72)**

Mint of Rome

68	3.16	19.9 S	T CAESAR IMP VESPASIANVS (r. to l. , outwardly). Head, laur., r	IOVIS – CVSTOS Jupiter stg. l., r. sacrificing out of patera over altar and l. hld. sceptre.	RIC II, 39, no. 211	75-79	O-127/28
69	2.92	19.2 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/29
70	3.26	17.8 SW	T CAESAR - VESPASIANVS (r. to l. , outwardly). Head, laur., r.	ANNOVA – AVG Annona std. l. on throne, hld. bundle of corn-ears on lap in both hands.	RIC II, 39, no. 218	78, 79	O-127/27
71	2.83	19.8 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/24
72	3.18	17.5 S	Similar.	CE-RES AVGVST. Ceres std. l., hld. corn-ears and sceptre.	RIC II, 39, no. 219	“	O-127/26

**Domitian
striking under Vespasian
(cat. 73 – 82)**

Mint of Rome

73	3.28	18.5 SE	CAESAR AVG F – DOMITIANVS (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	COS IIII (above) Pegasus walking r.	<i>RIC</i> II, 42, no. 238	76	O-127/42
74	3.15	19.8 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-127/46
75	3.18	19.2 S	Similar, but CAESAR AVG F – DOMI[TIANVS]	COS V. She-wolf and twins l., behind, a boat.	<i>RIC</i> II, 43, no. 241	77-78	O-127/59
76	2.49	18.5 SW	Similar, but CAESAR AVG F – DOMITIANVS.	Similar.	“	“	O-127/31
77	3.28	18.0 SE	Similar.	COS V. Horseman helmeted r., hand raised.	<i>RIC</i> II, 43, no. 242		O-127/57
78	3.18	19.2 SE	Similar.	Similar.	“	“	O-127/41
79	2.98	19.0 SE	CAESAR AVG F DOMITIANVS COS V I. Head, laur., r.	PRINCEP-S IVVENTVTIS. Clapsed hands holding eagle on prow.	<i>RIC</i> II, 43, no. 246	79	O-127/60
80	3.14	17.9 S	CAESAR AVG F – DOMIT[IANVS] Head, laur., r.	CE-RES – AVGVST. Ceres stg. l., hld. corn- ears and sceptre.	<i>RIC</i> II, 43, no. 248 var (rev. type); <i>BMC</i> II, xxx, xli, 55, no. 323	unda ted (75-79, or c. 78)	O-127/33

Uncertain Eastern Mint

81	2.94	18.9 S	CAES AVG F – DOMIT COS III (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	PRINCEPS [IVVEN]TVT. Spes advancing l., hld. flower.	<i>RIC</i> II, 60, no. 380	74-75	O-127/50
82	2.88	18.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/62

TITUS
(cat. 83 – 84)

Mint of Rome

83	3.26	17.7 SE	IMP TITVS CAES VESPASIAN AVG P M (r. to l., outwardly). Head, laur.,r.	TR P IX IMP XV- COS [VIII P P]. Elephant, l.	<i>RIC</i> II, 119, no. 22 a	80 (Jan 1 st -July 1 st)	O-127/25
84	3.09	18.8 N	Similar.	TR P IX IMP XV- COS VIII P P. Dolphin coiled round anchor.	<i>RIC</i> II, 119, no. 26	“	O-127/23

Domitian
striking under Titus
(cat. 85 – 87)

Mint of Rome

85	3.20	16.9 S	CAESAR DIVI F DOMITIANVS COS VII. (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	PRINCEPS - IVVENTVTIS. Minerva advancing r., brandishing javelin and hld. round shield.	cf. <i>RIC</i> II, 121, no. 48 (obv.), no. 41 (rev.); <i>BMC</i> II, 238, no. 87	80, later	O-127/40
86	3.14	19.9 S	Similar.	PRINCEPS - IVVENTVTIS. Altar, garlanded and lighted.	<i>RIC</i> II, 122, no. 50	“	O-127/58
87	2.99	18.2 S	Similar.	PRINCEPS - [IVVEN]TVTIS. Helmet on throne.	<i>RIC</i> II, 122, no. 51	“	O-127/56

Divus Vespasian
striking under Titus
(cat. 88)

Mint of Rome

88	2.98	19.0 W	DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS (r. to l., outwardly). Head, laur., r.	EX S·C. Victory stg. l., placing shield on trophy, at foot on which sits captive l.	<i>RIC</i> II (Titus), 123, no. 59	unda- ted (80-81)	O-127/22
----	------	-----------	--	--	--	-------------------------	----------

DOMITIAN
(cat. 89 – 108)

Mint of Rome

89	3.25	18.5 S	IMP CAES DOMITIANVS AVG P M. (r. to I., outwardly) Head, laur., r.	TR P COS VII – DES VIII P P. Tripod and ravens; above, dolphin.	RIC II,156, no. 21	81, third issue	O-127/49
90	3.30	19.9 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P VII. Head, laur., r.	IMP XIII COS XIII CENS P P P. Minerva stg. l., hld. spear in her r. hand.	RIC II,167, no. 110	88, first issue	O-127/54
91	3.15	19.2 S	Similar.	IMP XV COS XIII CENS P P P. Minerva stg. l., hld. thunderbolt and spear; at her feet, a shield.	ad RIC II,167, no. 114 (rev. type - Minerva, RIC II,166 no. 109); BMC II, 326, no. 129A	88, second issue	O-127/43
92	3.28	18.3 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P VII [II]. Head, laur., r.	IMP XXI COS XV CENS P P P. Minerva advancing r., brandishing a javelin and hld. a shield.	RIC II,171, no. 147	90	O-127/53
93	3.14	19.1 S	Similar, but IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P VIII.	IMP XXI COS XV CENS P P P. Minerva stg. l., hld. thunderbolt and spear: at her feet, a shield.	RIC II,171, no. 149	“	O-127/45
94	3.17	18.0 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P X. Head, laur., r.	IMP XXI COS XV CENS P P P. Minerva advancing r.,brandishing a javelin and hld. a shield.	RIC II,172, no. 152	90-91	O-127/34
95	3.16	18.7 S	Similar.	IMP XXI COS XV CENS P P P. Minerva stg. l., hld. spear in r. hand.	RIC II,172, no. 155	“	O-127/30
96	3.36	18.7 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P XI. Head, laur., r.	IMP XXI COS XV I CENS P P P. Minerva stg. l., hld. spear in r. hand.	RIC II,173, no. 169	92	O-127/32

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

97	3.34	18.2 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/52
98	3.02	19.0 SW	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P XII. Head, laur., r.	IMP XXII COS XVI CENS P P P. Minerva advancing r.brandischung a javelin and hld. a shield.	RIC II,174, no. 171	92-93	O-127/47
99	3.45	18.2 S	Similar.	IMP XXII COS XVI CENS P P P. Minerva stg. r. on prow, brandishing javelin and hld. shield.	RIC II,174, no. 172	“	O-127/38
100	3.30	18.6 S	Similar.	IMP XXII COS XVI CENS P P P. Minerva stg. l, hld. thunderbolt and spear: at her feet, a shield.	RIC II,174, no. 173	“	O-127/44
101	3.38	17.6 S	Similar.	IMP XXII COS XVI CENS P P P. Minerva stg. l, hld. spear in r. hand.	RIC II,174, no. 174	“	O-127/37
102	3.60	19.9 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P XIII. Head, laur., r.	IMP XXII COS XVII CENS P P P. Minerva stg. l, hld. spear in r. hand.	RIC II,174, no. 178	93-94	O-127/36
103	3.15	18.0 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P XIII. Head, laur., r.	IMP XXII COS XVII CENS P P P. Minerva stg. l, hld. thunderbolt and spear: at her feet, a shield.	RIC II,175, no. 188	95	O-127/35
104	3.41	17.0 S	Similar.	IMP XXII COS XVII CENS P P P. Minerva stg. l, hld. spear in r. hand.	RIC II,176, no. 189	“	O-127/39
105	2.88	17.7 S	IMP CAES DOMIT AVG – GERM P M TR P XV. Head, laur., r.	IMP [XXII C]OS XVII CENS P P P. Minerva advancing r.brandischung a javelin and hld. a shield.	RIC II,176, no. 190	95-96	O-127/51
106	3.06	18.9 S	Similar.	IMP XXII COS XVII CENS P P P. Minerva stg. r. on prow, brandishing javelin and hld. shield.	RIC II,176, no. 191	“	O-127/55

107	3.42	18.4 S	Similar.	IMP XXII COS XVII CENS P P P. Minerva stg. l., hld. thunderbolt and spear: at her feet, a shield.	RIC II,176, no. 192	“	O-127/61
108	3.39	19.2 S	DOMITIANVS – AVG GERM. Head, bare, r.	[IMP CAESAR]. Temple, showing eight columns, in which is a standing figure hld. uncertain object and sceptre. Statues in and above pediment.	RIC II,178, no. 208	unda ted (8-96?)	O-127/48

NERVA

(cat. 109 -121)

Mint of Rome

109	3.40	18.7 S	IMP NERVA CAES AVG P M TR P COS II P P. Head, laur., r.	AEQVITAS – AVGVST. Aequitas stg. l., holding scales and cornucopiae.	RIC II, 223, no. 1	96	O-127/66
110	3.29	18.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/75
111	3.39	18.0 N	Similar.	CONCORDIA EXERCITVVM. Clasped hands, hld. legionary eagle, resting on prow.	RIC II, 223, no. 3	“	O-127/63
112	3.19	18.8 S	Similar.	FORTVNA – P. R. Fortuna std l., hld. ears of corn and sceptre.	RIC II, 223, no. 5	“	O-127/70
113	3.26	18.4 S	Similar.	LIBERTAS -PVBLICA. Libertas stg. l., hld. pileus and sceptre.	RIC II, 223, no. 7	“	O-127/65
114	3.14	17.4 S	Similar.	SALVS – PVBLICA. Salus std. l. holding corn-ears.	RIC II, 223, no. 9	“	O-127/68
115	3.30	17.5 SW	Similar.	AEQVITAS – [AVG]VST. Aequitas stg. l., hld. scales and cornucopiae.	RIC II, 224, no. 13	97	O-127/73
116	3.26	18.0 SE	Similar.	Similar, but AEQVITAS – AVGVST.	“	“	O-127/64

117	3.39	17.5 S	IMP NERVA CAES AVG P M TR P COS III P P. Head, laur., r.	FORTVNA – AVGVST. Fortuna stg I., hld. rudder and cornucopiae.	RIC II, 224, no. 16	“	O-127/74
118	3.28	18.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/69
119	3.22	18.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/71
120	3.04	17.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/72
121	3.28	17.8 NW	IMP NERVA CAES AVG GERM P M TR P II. Head, laur., r.	IMP II – COS IIII P P. Clasped hands.	RIC II, 226, no. 48	98	O-127/67

TRAJAN
(cat. 122 – 190)

Mint of Rome

122	3.11	18.9 S	IMP CAES NERVA TRAJAN AVG GERM. Head, laur., r.	PONT MAX TR POT COS II. Abundantia std. I., hld. sceptre, on chair with crossed cornucopiae as arms; fold of drapery over lap.	RIC II, 245, no. 11	98-99	O-127/144
123	3.33	18.2 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRAJAN AVG GERM.	PONT MAX TR POT COS II. Concordia std. I., hld. patera and double cornucopiae; before her, an altar.	RIC II, 245, no. 12	“	O-127/116
124	3.02	19.1 SW	Similar, but IMP CAES NERVA TRAJAN AVG GERM.	PONT MAX TR POT COS II. Pax std. I., hld. olive- branch and sceptre.	RIC II, 246, no. 16	“	O-127/141
125	3.22	18.8 S	Similar.	PONT MAX TR POT COS II. Victory std. I., hld. patera and palm.	RIC II, 246, no. 22	“	O-127/109
126	3.15	19.1 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRAJAN AVG GERM.	P M TR P – COS III P P. Abundantia std. I., hld. sceptre, on chair with crossed cornucopiae as arms; fold of drapery over lap.	RIC II, 247, no. 32	100	O-127/121

127	3.04	19.2 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/132
128	3.08	18.4 SW	Similar.	P M TR P COS III P P. Hercules stg. to front on altar, hld. club and lion's skin.	RIC II, 247, no. 37	“	O-127/82
129	3.22	19.4 S	Similar.	P M TR P COS III P P. Vesta std. l., hld., patera and torch.	RIC II, 247, no. 40	“	O-127/129
130	3.32	18.4 SW	Similar.	[P M TR P COS] III P P. Victory std. l., hld. patera and palm.	RIC II, 247, no. 41	“	O-127/102
131	3.27	18.0 SE	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM. Head, laur., r., dr. l. s.	P M TR P – COS III P P. Mars walking r. with spear and trophy.	RIC II, 248, no. 52	101-102	O-127/143
132	2.99	17.9 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM; head, laur., r.	P M TR P COS III P P. Abundantia std. l., hld. sceptre, on chair with crossed cornucopiae as arms; fold of drapery over lap.	RIC II, 248, no. 54	“	O-127/112
133	3.07	19.0 S	Similar.	P M TR P C-OS III P P. Concordia std. l., hld. patera and double cornucopiae; before her, an altar.	RIC II, 248, no. 55	“	O-127/104
134	3.41	18.8 S	Similar.	P M TR P COS III P P. Pax stg. l., hld. olive-branch and cornucopiae.	RIC II -; BMC III, 44, no. 100 and note	“	O-127/88
135	3.27	18.0 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM; head, laur., r., dr. l. s.	P M TR P COS III P P. Victory stg. to front, head turned l., half- draped, hld. wreath and palm.	RIC II, 248 no. 58	“	O-127/139
136	3.16	19.0 S	Similar, but head, laur., r.	Similar.	“	“	O-127/106
137	3.12	18.0 SE	Similar.	Similar, but P M TR P [COS III P P].	RIC II, 248, no. 58	“	O-127/86

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

138	2.88	19.0 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRA-IAN AVG GERM; head, laur., r., dr. l. s.	P M TR P COS IIII P P. Victory valking l., hld. wreath and palm.	RIC II, 248, no. 60	“	O-127/84
139	2.94	18.9 S	Similar, but IMP CAES NERVA TRA-IAN AVG GERM; head, laur., r.	P M TR P COS IIII P P. Victory stg. l. by altar, hld. wreath and palm.	RIC II, 248, no. 67	“	O-127/136
140	2.96	18.0 SW	IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P. Head, laur., r., dr. l. s.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. in ex., DAC CAP Dacian std. r. on pile of arms, his hands bound behind him.	RIC II, 250, no. 96	103-111	O-127/138
141	3.00	18.7 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. in ex., DAC CAP. Dacian std. l., mourning; various arms on ground.	RIC II, 251, no. 98	“	O-127/131
142	3.16	18.9 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. in ex. PIET. Pietas veiled, stg. l. by altar, hld. patera and sceptre.	RIC II, 251, no. 104	“	O-127/125
143	2.98	19.8 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Jupiter std. l., hld. Victory and sceptre.	ad RIC II, 252, no. 113 – aureus; ad BMC III, 68, no. 264 – aureus	“	O-127/90
144	2.56	20.4 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-127/97
145	3.09	17.9 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Mars walking l., hld. Victory and trophy.	RIC II, 252, no. 114	“	O-127/108
146	2.74	19.0 SW	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Roma std. l., hld. Victory and spear.	RIC II, 252, no. 116	“	O-127/105

147	3.35	18.4 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Aequitas stg. l, hld. scales and cornucopiae.	ad RIC II, 252, no. 118 – aureus; BMC III, 71, nos. 281-287	“	O-127/103
148	3.23	20.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/87
149	3.22	19.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/91
150	3.21	18.8 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-127/101
151	3.21	17.8 S	Similar, but head, laur., r.	Similar.	“	“	O-127/92
152	3.02	18.6 SW	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	Similar.	“	“	O-127/100
153	3.27	18.5 S	Similar.	COS V P P S P Q ROPTIMO PRINC. Aequitas std. l, hld. scales and cornucopiae.	RIC II, 252, no. 119	“	O-127/85
154	3,22	18.1 SW	Similar, but [IMP TRAIANO] AVG GER DAC P M TR P.	Similar, but [COS V P P S P Q R] OPTIMO PRINC.	“	“	O-127/137
155	2.92	18.7 S	Similar, but IMP TRAIANO AVG GER DAC P M [TR P].	Similar, but COS V [P P S P Q R OPTIMO PRINC].	“	“	O-127/115
156	3.20	18.9 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Pax stg. l, hld. flower and cornucopiae.	RIC II -; BMC III, 73, no. 301-4	“	O-127/107
157	3.24	19.1 SW	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Spes walking l., r. hld. up flower and lifting up skirt with l.	RIC II, 253, no. 127 (obv. head)	“	O-127/119
158	3.34	17.4 S	Similar, but head, laur., r.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Victory stg. l, dr., hld. wreath and palm.	RIC II, 253, no. 128	“	O-127/96
159	3.03	18.2 S	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Victory walking l, hld. wreath and palm.	RIC II, 253, no. 131	“	O-127/111

160	3.08	17.8 S	Similar.	COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC. Trophy of arms; two shields, one round, one oval; at base, two swords, two javelins and two shields.	RIC II, 254, no. 147	“	O-127/79
161	2.80	19.2 S	IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V P P. Head, laur., r., aegis.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Mars in military dress, stg. r., hld. spear and resting on shield.	RIC II, 255, no. 162	“	O-127/122
162	3.05	19.0 SW	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	Similar.	RIC II, 255, no. 163	“	O-127/117
163	2.85	19.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/76
164	3.05	19.2 S	Similar, but head laur., r; aegis.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Abundantia stg. l. hld. ears of corn and cornucopiae, on l., modius; on r., prow.	RIC II, 255, no. 165	“	O-127/77
165	3.01	18.7 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/134
166	3.44	19.4 S	Similar, but bust, laur., r., dr. and cuirassed; aegis.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Felicitas stg. l, hld. caduceus and cornucopiae; before her, an altar.	RIC II, 256, no. 175 (obv. bust)	“	O-127/83
167	3.13	17.9 SW	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Fides stg. l., hld. ears of corn and basket of fruit.	RIC II, 256, no. 176	“	O-127/113
168	3.20	18.7 SW	Similar, but bust, laur., r., dr.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Pax stg. l., hld. olive branch and cornucopiae, setting foot on Dacian.	RIC II, 257, no. 190 a (obv. bust)	“	O-127/123
169	3.01	19.9 S	Similar, but head laur., r; aegis.	Similar.	RIC II, 257, no. 190 a	“	O-127/128
170	3.03	20.0 S	Similar, but IMP TRAIANO AVG GER DAC P M T[R P COS V P P]; head laur. r., dr. l. s.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Spes walking l., hld. flower.	RIC II, 257, no. 191	“	O-127/120

171	3.20	19.0 S	Similar, but IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V P P.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Virtus stg. r., hld. spear and parazonium; l. foot on helmet.	RIC II, 257, no. 204	“	O-127/78
172	3.12	18.1 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/118
173	2.83	19.5 S	IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V DES VI. Head laur. r., dr. l. s.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI; across field, AET – AVG. Aeternitas stg. l., hld. heads representing sun and moon.	RIC II, 259, no. 229 (obv. head)	111	O-127/124
174	3.12	18.3 SW	IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V I P P. Head laur. r., dr. l. s.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI; in ex., PAX Pax stg. l., hld. cornuopiae and setting fire to a pile of spoils.	ad RIC II, 262, no. 260 (!!); BMC III, 97, nos. 479-480	112-114	O-127/89
175	3.18	19.9 S	Similar, but bust laur. r., dr.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Mars, nude, walking r. with spear and trophy over l. shoulder.	RIC II, 263, no. 269	“	O-127/80
176	3.15	19.4 SW	Similar.	Similar.	RIC II, 263, no. 270	“	O-127/126
177	3.31	19.7 S	Similar.	S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornuopiae.	RIC II, 263, no. 271	“	O-127/95
178	3.01	19.9 S	Similar, but IMP TRAIANO AVG [GER DAC P M TR P] COS VI P P.	Similar, but [S P] Q R OPTIMO PRIN[CIP]I.	“	“	O-127/94
179	3.12	18.1 S	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC. Bust laur. r., dr.	PARTHICO P M TR [P COS VI] P P S P Q R; in ex., FORT RED. Fortuna std. l., hld. rudder and cornuopiae.	RIC II, 266, no. 315	114-117	O-127/81
180	3.38	20.5 S	Similar, but IMP CAES NER TRA[IAN OPTIM] AVG GERM DAC.	[PAR]THICO P M TR P COS VI P P S P Q R. Bust of Sol r., radiate, dr.	RIC II, 267, no. 329 (obv. bust)	“	O-127/110

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

181	3.14	18.4 S	Similar, but IMP CAES NER TRAIAN [OPTIM AVG] GERM DAC.	PARTHICO P M TR P COS VI P P S P Q R. Mars walking r. with spear and trophy over l. shoulder.	RIC II, 267, no. 331	“	O-127/99
182	3.16	19.3 S	Similar, but IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC.	PARTHICO P M TR P COS VI P P S P Q R. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 268, no. 332	“	O-127/142
183	3.16	18.3 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/140
184	3.10	19.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/130
185	3.18	19.5 S	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC. Bust laur. r., dr.	P M TR P COS VI P P S P Q R. Mars walking r., hld. spear and trophy over l. shoulder.	RIC II, 268, no. 337	“	O-127/ 114
186	3.01	19.8 SE	Similar, but bust laur. r., dr. and cuirassed.	Similar.	RIC II, 268, no. 338	“	O-127/133
187	3.31	20.1 S	Similar, but [IMP CAES] NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC. Bust laur. r., dr.	P M TR P COS VI P P S P Q R. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 268, no. 343	“	O-127/127
188	2.91	19.2 SW	Similar, but IMP CAES NER [TRAIANO OPT] IMO AVG GER DAC.	Similar.	“	“	O-127/93
189	3.24	18.9 SW	Similar, IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC.	P M TR P COS – VI P P S P Q R. Genius stg. l., hld. patera and ears of corn.	RIC II, 268, no. 347	“	O-127/135
190	3.12	18.7 S	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GER DAC PARTHICO. Bust, laur., r., dr.	P M TR P COS – VI P P S P Q R; in ex., PRO – VID. Providentia stg. l., hld. sceptre and pointing at globe.	RIC II, 269, no.365	“	O-127/98

HADRIAN
(cat. 191 – 266)

Mint of Rome

191	2.99	19.0 S	IMP CAES TRAIAN HADRIAN OPT AVG GER DAC. Bust, laur., r., cuirassed.	PARTHIC DIVI TRAIAN AVG F P M TR P COS P P; in ex., PAX. Pax std. l., hld. branch and cornucopiae.	RIC II, 339, no. 7 b	117, group I	O-127/213
192	3.18	18.2 S	IMP CAES TRAIAN HADRIANO AVG DIVI TRA. Bust, laur., r., cuirassed.	PARTH F DIVI NER NEP P M TR P COS; in ex., FORT RED. Fortuna std. l., hld. rudder on globe and cornucopiae.	RIC II, 340, no. 10	“ group II	O-127/215
193	3.07	19.6 S	Similar, but IMP CAES TRAIAN HADRIANO AVG DIVI TRA. Head, laur., r., dr. on l. s.	PARTH F DIVI NER NEP P M TR P COS; in ex., [PAX]. Pax stg. l., hld. branch and cornucopiae.	RIC II, 340, no. 12	“	O-127/199
194	3.36	18.9 SW	Similar, but bust, laur., r., cuirassed.	PARTH F DIVI NER NEP P M TR P COS; in field., PIE- TAS. Pietas, veiled, stg. l., raising r. hand.	RIC II, 340, no. 13	“	O-127/170
195	2.91	18.2 S	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG Bust, laur. r., dr. on l. s.	P M TR P COS II; in ex., IVSTITIA. Justitia std. l., hld. patera and sceptre.	RIC II, 345, no. 42	118	O-127/167
196	3.04	20.3 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	P M TR P COS II; in ex., PAX. Pax stg. l., hld. branch and cornucopiae.	RIC II, 345, no. 44	“	O-127/146
197	3.09	18.5 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG.	P M TR P COS II; in field., PIE-TAS. Pietas, veiled, stg. l., raising r. hand.	RIC II, 345, no. 45	“	O-127/169
198	2.95	19.3 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/150
199	2.95	18.5 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	P M TR – P C-OS DES – III. – AVG. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 346, no. 51	118, later	O-127/162
200	2.88	19.1 S	Similar.	Similar, but P M TR P COS – DES – III.	“	“	O-127/153

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

201	3.24	19.1 S	Similar.	P M TR – P COS III. Mars advancing r., hld. spear and trophy over l. shoulder.	RIC II, 348, no. 67	119-122	O-127/181
202	3.28	18.6 S	Similar.	P M TR P – COS III. Minerva stg. l., hld. patera over altar and spear.	RIC II, 348, no. 71	“	O-127/166
203	3.16	18.1 SW	Similar.	P M TR P COS III. Aequitas stg. l., hld. scales and cornucopiae.	RIC II, 350, no. 80	“	O-127/171
204	3.09	18.4 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN H- ADRIANVS AVG.	Similar, but P M TR P – COS III.	“	“	O-127/183
205	3.30	19.2 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	P M TR P – COS III. Fortuna stg. l., hld. rudder and cornucopiae.	RIC II, 350, no. 85	“	O-127/176
206	3.16	18.1 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/212
207	3.09	18.1 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/217
208	2.84	18.0 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG.	Similar.	“	“	O-127/214
209	3.48	17.6 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HA- DRIANVS AVG.	P M TR P – COS III. Pax stg. l., hld. branch and sceptre.	RIC II, 351, no. 94	“	O-127/163
210	3.30	17.8 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG.	Similar.	“	“	O-127/179
211	3.13	19.2 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	Similar.	“	“	O-127/202
212	3.42	18.2 S	Similar.	P M TR P – COS III. Pietas, stg. front, head l., raising both hands.	RIC II, 352, no. 96	“	O-127/168

213	3.16	18.5 SW	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG; bust, laur. r., dr.	P M TR- P – C-OS III. Victory flying r., hld. trophy.	RIC II, 352, no. 101 (obv. bust)	“	O-127/175
214	2.92	19.4 S	Similar, but head, laur., dr. l. s.	P M T-R P – CO-S III; in field, AET AVG. Aeternitas stg. l., hld. heads of Sun and Moon.	RIC II, 354, no. 114	“	O-127/148
215	3.27	17.9 SW	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	P M TR P COS III; in ex., CONCORD. Concordia std. l., hld. patera: under her chair, a cornucopiae, under her elbow a statue of Spes l.	RIC II, 354, no. 118	“	O-127/172
216	3.20	17.9 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN H- ADRIANVS AVG; bust, laur., r., dr. and cuirassed.	P M TR – P – COS III; in ex., FEL P R. Felicitas std. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 354, no. 120	“	O-127/220
217	3.15	18.7 S	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG; head, laur., r., dr. l. s.	P M T-R P – COS- III; in field., [F]ELIC AVG. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 354, no. 121	“	O-127/240
218	3.04	18.8 S	Similar, but head, laur., r.	P M TR P – COS III; in ex., LIB PVB. Libertas std. l., hld. branch and sceptre.	RIC II, 355, no. 127	“	O-127/165
219	2.90	18.5 S	Similar, but bust, laur., r., dr. and cuirassed.	Similar.	“	“	O-127/154
220	3.23	18.0 SW	Similar, but IMP CAESAR TRAIAN – HADRIANVS AVG.	P – M TR P – COS III; in ex., SAL AVG. Salus std. l., feeding snake coiled round altar.	RIC II, 356, no. 137	“	O-127/207
221	2.94	18.3 S	HADRIANVS – AVGVSTVS. Head, laur., r., dr. l.s.	COS – III. Minerva stg. l., feet together, hld. spear pointed downwards and round shield.	RIC II, 359, no. 154	late 125- early 128	O-127/190
222	2.88	18.9 S	Similar.	COS – III. Neptune stg. l., r. foot on prow, hld. acrostolium and sceptre.	RIC II, 359, no. 158	“	O-127/180

223	2.97	19.0 S	Similar.	COS – III. Roma std. r., on cuirass and shield, hld. spear and parazonium; in exergue, glob.	RIC II, 359, no. 163	“	O-127/188
224	3.09	19.0 S	Similar.	COS – III. Roma std. l., on cuirass and shield, hld. spear and parazonium.	RIC II, 359, no. 164	“	O-127/216
225	3.43	17.8 SW	Similar.	COS – III. Roma std. l., on cuirass and shield, hld. branch and spear.	RIC II, 360, no. 165	“	O-127/189
226	3.10	20.0 SE	Similar.	COS – III. Annona std. l., r. foot on modius, hld. hook and cornucopiae.	RIC II, 360, no. 170	“	O-127/186
227	3.22	18.7 S	Similar.	COS – III. Concordia std. l., hld. patera, l. elbow resting on figure of Spes.	RIC II, 360, no. 172	“	O-127/218
228	2.89	19.5 S	Similar.	COS – III. Genius stg. l., sacrificing out of patera over altar and holding cornucopiae.	RIC II, 360, no. 173	“	O-127/174
229	3.07	18.2 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/160
230	2.85	18.6 SE	Similar.	Similar.	“	“	O-127/164
231	2.99	19.6 S	Similar.	COS – III. Hilaritas stg. r., hld. long palm and arranging her hair.	RIC II, 360, no. 174	“	O-127/187
232	3.10	19.0 S	Similar.	COS – III. Pudicitia, veiled, stg. l.	RIC II, 360, no. 176	“	O-127/177
233	2.90	18.6 S	Similar.	COS – III. Victory stg. r., placing r. hand on head and hld. palm.	RIC II, 361, no. 182	“	O-127/203
234	3.07	18.8 S	Similar.	COS – III. Victory std. l., hld. wreath and palm; in exergue, glob.	RIC II, 361, no. 184	“	O-127/195
235	2.73	19.0 S	Similar.	C-O-S – III. Star above crescent; globe within crescent.	RIC II, 362, no. 200 (rev. globe within crescent)	“	O-127/219

236	3.21	18.0 S	HADRIANVS – AVG COS III P P. Head, laur., r.	ADVEN-TVS AVG. Roma stg. r., hld. spear and clasping hands with Hadrian stg. l.	RIC II, 366, no. 225	134- 138, Class D	O-127/211
237	3.01	18.4 S	Similar, but bust draped, head bare, r.	Similar.	“	“	O-127/191
238	3.45	16.8 S	Similar, but head, laur., r.	FELICI-TAS AVG. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC II, 367, no. 233	“	O-127/178
239	3.26	18.7 S	Similar, but head bare, r.	Similar, but FELI-CI- TAS AVG.	“	“	O-127/204
240	3.30	17.9 S	Similar, but head, laur., r.	FIDES – PV-BLICA. Fides stg. r., hld. corn- ears and basket of fruit.	RIC II, 368, no. 241A	“	O-127/159
241	3.16	18.6 SW	Similar.	Similar, but FIDES – PVBLICA.	“	“	O-127/173
242	2.92	19.0 S	Similar, but head, bare, r.	Similar.	“	“	O-127/152
243	3.32	18.2 S	Similar.	PIET-AS AVG. Pietas stg. l. by altar, raising both hands.	RIC II, 370, no. 257	“	O-127/209
244	3.23	18.2 S	Similar, but head, laur., r.	Similar, but PIETAS – AVG.	“	“	O-127/151
245	2.93	17.8 SE	Similar, but head, bare, l.	Similar, but PIET-AS AVG.	“	“	O-127/198
246	3.20	18.8 S	Similar, but head, bare, r.	PIETAS – AVG. Pietas std. l., hld. patera and sceptre.	RIC II, 370, no. 260	“	O-127/158
247	2.63	18.4 S	Similar.	PROVIDEN-TIA AVG. Providentia stg. l., pointing with r. hand at globe and hld. sceptre.	RIC II, 370, no. 261	“	O-127/200
248	3.10	17.2 S	Similar.	ROMAE AE[TERNAE]. Roma std. l. on chair, hld. palladium and spear: beside chair, shield.	RIC II, 370, no. 265	“	O-127/145
249	3.33	19.3 S	Similar, but head, laur., r.	ROMVLO – CONDITORI. Romulus, bare-headed, advancing r., hld. spear and trophy.	RIC II, 371, no. 266	“	O-127/201

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

250	3.49	17.7 S	Similar, but head, bare, r.	SALVS – AVG. Salus stg. r., feeding snake coiled round altar.	RIC II, 371, no. 267	“	O-127/210
251	3.35	17.7 S	Similar.	Similar, but SALV-S AVG.	“	“	O-127/155
252	3.21	17.2 SW	Similar.	VICTO-RIA A-VG. Victory stg. r., drawing out fold of dress and hld. branch pointed downwards.	RIC II, 372, no. 282	“	O-127/156
253	2.86	17.9 S	Similar, but head, laur., r.	Similar, but VICTO-RIA AVG.	“	“	O-127/208
254	3.43	17.3 S	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	VOTA PVBLICA. Hadrian veiled stg. l., sacrificing out of patera over tripod.	RIC II, 373, no. 290	“	O-127/206
255	3.40	17.4 S	Similar.	Similar, but VOTA – PVBLICA.	“	“	O-127/161
256	3.21	18.2 S	Similar, but head, laur., r.	Similar, but VOTA P-VBLICA.	“	“	O-127/149
257	3.43	17.3 SW	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	AEGYPTOS. Egypt reclining l., hld. sistrum and resting l. arm on basket, round which snake coils; in front of her, ibis.	RIC II, 374, no. 296	“	O-127/196
258	3.25	18.2 SW	Similar.	AFRICA. Africa with elephant-skin headdress, reclining, l. leaning on rock, hld. scorpion and cornucopiae; in front of her, basket of fruit.	RIC II, 374, no. 299	“	O-127/185
259	3.24	18.7 S	Similar, but head, laur., r.	Similar.	“	“	O-127/184
260	2.69	18.2 S	Similar.	A-S-I-A. Asia stg. l., foot on prow, hld. hook and rudder.	RIC II, 374, no. 301	“	O-127/205
261	3.08	18.0 S	Similar, but head, laur., r., dr. l. s.	RESTITVTORI - AFRICAE. Hadrian, togate, stg. l., hld. roll in l. hand and extending r. to rise up kneeling figure of province Africa in front of him; Africa wears elephant-skin head-dress and holds corn-ears; in centre, corn-ears growing.	RIC II, 377, no. 322	“	O-127/147

262	3.32	18.2 S	HADRIANVS – AVGVSTVS P P Head, laur., r.	COS – III. Minerva stg. r., hld. spear and leaning on shield.	RIC II, 378, no. 330	Class E	O-127/194
263	3.21	18.9 S	Similar, bur head, laur., r., dr. l. s.	Similar.	“	“	O-127/193
264	3.45	19.5 S	Similar.	COS – III. Roma std. l. on cuirass and shield, hld. vertical spear and parazonium.	RIC II, 379, no.334	“	O-127/182
265	2.94	18.0 S	Similar, bur head, laur., r.	COS – III. Abundantia seated l., hld. hook and cornucopiae; in front, modius and corn-ear.	RIC II, 379, no. 338	“	O-127/197
266	3.39	18.5 SW	Similar.	COS III. Pudicitia, veiled, std. l.	RIC II, 380, no. 343	“	O-127/192

**Sabina
striking under Hadrian
(cat. 267 – 274)**

Mint of Rome

267	3.22	17.9 S	SABINA – AVGVSTA. Bust dr., head diademed, r.; hair waved, rising into crest on top above diadem, knotted in queue, falling down neck.	CONCOR-DI-A AVG. Concordia stg. l., leaning on column, hld. patera and double cornucopiae.	RIC II, 386, no. 390 (rev. dou ble cornu copiae)	unda ted (128 on wards) Class A	O-127/227
268	3.14	17.9 SE	Similar.	Similar, but CON-COR-DIA AVG.	”	“	O-127/225
269	3.03	17.5 S	Similar.	Similar, but CONCOR-DIA AVG.	“	“	O-127/222
270	3.27	17.0 S	Similar.	CONCOR-DIA AVG. Concordia std. l., hld. patera and sceptre.	RIC II, 386, no. 391	“	O-127/224
271	3.15	18.0 S	Similar, but SABINA AVGVSTA – HADRIANI AVG P P.	CONCOR-DIA AVG. Concordia std. l., hld. patera and sceptre.	RIC II, 387, no. 399 a	“ Class B	O-127/223
272	2.97	19.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/226

273	2.83	17.7 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/221
274	3.16	18.6 S	Similar.	PVDI-[CIT]IA. Pudicitia, veiled, stg. l., hld. r. hand upon breast.	RIC II, 388, no. 406	“	O-127/228

**Antoninus Pius – Caesar
striking under Hadrian
(cat. 275 – 277)**

Mint of Rome

275	2.88	19.4 S	IMP T AEL CAES - ANTONINVS. Head, bare, r.	TRIB POT – COS. Diana stg. r., hld. arrow and bow.	RIC II, 394, no. 447	138 (Feb. 25 th - July 10 th Group A	O-127/229
276	3.05	17.9 S	Similar.	TRIB – POT COS. Concordia stg. l., hld. patera and double cornucopiae.	RIC II, 394, no. 450 (rev. double cornu copiae)	“	O-127/256
277	3.23	18.6 SE	Similar.	TRIB – POT COS. Pietas stg. l. by altar, raising r. hand.	RIC II, 394, no. 452 a	“	O-128/14

**ANTONINUS PIUS
(cat. 278 – 341)**

Mint of Rome

278	3.11	18.6 S	IMP T AEL CAES HADRI – ANTONINVS. Head, bare, r.	AVG PIVS P M TR – P CO-S DES II. Diana stg. r., hld. arrow and bow.	RIC III, 26, no. 7	138 (near end)	O-127/246
279	3.39	17.9 S	Similar, but head, laur., r.	AVG PIVS P M - [TR – P] COS DES II. Felicitas stg. l., hld. caduceus and cornucopiae.	RIC III, 26, no. 11	“	O-127/237
280	2.92	18.5 S	Similar, but head, bare, r.	AVG PIVS P M T-[R P C]O-S DES II. Fides stg., r. hld. corn- ears and basket of fruit.	RIC III, 27, no. 12	“	O-127/243

281	3.39	17.6 S	IMP T AEL CAES HADR – ANTONINVS. Head, bare, r.	AVG – PIVS P M – TR P COS II. Pax stg. I, hld. branch and cornucopiae.	RIC III, 28, no. 23	139, first issue	O-128/3
282	2.94	18.9 N	Similar.	AVG PIVS P M TR P COS II. Sprinkler, ewer, lituus and simpulum.	RIC III, 29, no. 28	“	O-128/4
283	2.87	18.5 S	Similar, but IMP T AEL CAES HADR ANTONINVS.	AVG PIVS P M – TR P COS II P P. Victory advancing r., hld. wreath and palm.	RIC III, 30, no. 36	139, second issue	O-127/254
284	2.80	17.5 N	Similar, but I[MP] T AEL CAES HA-DR ANTONINVS.	AVG PIVS P M – [TR P COS] II P P. Clasped hands hld. caduceus.	RIC III, 30, no. 38	“	O-127/269
285	2.86	20.5 S	ANTONINVS – AVG PIVS P P. Head, laur., r.	TR POT – COS II. Libertas stg. I, hld. pileus and rod (<i>vindicta</i>).	RIC III, 31, no. 50	139, third issue	O-127/249
286	3.24	18.2 S	Similar, but head, bare, r.	TR POT – COS II. Modius with corn-ears and poppy.	RIC III, 32, no. 58	“	O-128/22
287	3.18	17.8 S	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P COS III. Head, laur., r.	APOLLINI AVGVSTO. Apollo stg. front, head l., hld. patera and lyre.	RIC III, 33, no. 63 B	140-143	O-127/232
288	3.07	18.4 S	Similar, but ANTONINVS AVG PI-VS P P TR P COS III; head, bare, r.	GENIO – SENATVS. Genius of the Senate stg. I, hld. branch and sceptre.	RIC III, 34, no. 69	“	O-128/8
289	2.92	18.3 S	Similar.	GENIVS – POP ROMANI. Genius of the Roman people, stg. front, head r., hld. sceptre and cornucopiae.	RIC III, 34, no. 70	“	O-128/7
290	3.16	18.9 S	ANTONINVS – AVG PIVS P P. Head, laur., r.	COS III DES IIII. Virtus (or Roma) stg. I, hld. spear reversed and parazonium.	RIC III, 41, no. 118	144	O-127/251
291	3.40	18.2 S	ANTONINVS – AVG PIVS P P. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Aequitas stg. I, hld. scales and rod.	RIC III, 42, no. 127	145-161	O-127/233
292	3.21	18.4 S	Similar.	C-O-S – IIII. Concordia (?) stg. I, hld. patera and sceptre.	RIC III, 42, no. 129	“	O-127/235

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

293	3.11	18.3 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/241
294	3.61	18.2 SE		C-O-S – IIII. Clasped hands hld. caduceus and corn- ears.	RIC III, 43, no. 136	“	O-128/13
295	3.09	17.6 S	Similar.	Similar.	“	“	O-127/271
296	3.29	17.2 S	Similar.	COS – [I]IIII. Winged thunderbolt on throne (pulvinar of Jupiter and Juno ?)	RIC III, 43, no. 137	“	O-128/12
297	3.27	18.7 N	Similar.	Similar.	“	“	O-128/15
298	3.31	18.0 S	Similar.	TEMPLVM DIV AVG REST; in. ex. COS IIII. Octastyle temple, containing statues of Divus Augustus and Livia.	RIC III, 44, no. 143	“	O-127/275
299	3.50	17.2 S	Similar.	TR PO-T – COS IIII. Liberalitas stg. I, hld. account-board and cornucopiae.	RIC III, 44, no. 150	“	O-127/277
300	3.15	17.8 S	Similar.	TR – PO-T – COS IIII; in field, LIB – IIII. Liberalitas stg. I, hld. account-board and cornucopiae.	RIC III, 45, no. 155	“	O-127/262
301	3.20	17.9 N	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XI. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Annona stg. I, hld. corn-ears over modius I. and anchor.	RIC III, 46, no. 162	147-148	O-128/5
302	3.14	18.4 S	Similar.	C-O-S – IIII. Genius stg. I, hld. patera and corn-ears.	RIC III, 46, no. 164	“	O-127/253
303	3.13	18.3 SW	Similar.	C-O-S – IIII. Salus stg. I, feeding snake coiled round altar and hld. rudder on globe.	RIC III, 46, no. 167	“	O-127/245
304	3.40	18.0 SW	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XII. Head, laur., r.	COS – IIII. Annona stg. I, hld. corn-ears over modius I. and anchor.	RIC III, 47, no. 175	148-149	O-127/264

305	3.28	18.8 N	Similar, but head, laur., l.	C-O-S – IIII. Aequitas stg. l., hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 48, no. 177	“	O-127/270
306	2.85	19.5 N	Similar, but head, laur., r.	“	RIC III, 48, no. 179	“	O-127/236
307	3.72	18.4 S	Similar, but ANTONINVS AVG PIVS P P TR P XII.	C-O-S – II – II. Salus stg. l., feeding snake coiled round altar and hld. rudder on globe.	RIC III, 48, no. 181	148-149	O-127/248
308	3.33	17.8 S	Similar.	Similar.	„	“	O-127/242
309	3.00	17.4 S	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XIII. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Felicitas stg. l., hld. long caduceus and cornucopiae.	RIC III, 49, no. 187	149-150	O-128/6
310	3.33	18.5 N	Similar.	C-O-S – IIII. Fortuna stg. l., hld. rudder on globe and cornucopiae.	RIC III, 49, no. 188	“	O-127/258
311	2.98	19.3 S	Similar.	C-O-S – IIII. Genius stg. l., hld. patera and corn-ears.	RIC III, 49, no. 189	“	O-127/250
312	3.21	18.6 SW	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XIII. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Felicitas stg. l., hld. long caduceus and cornucopiae.	RIC III, 49, no. 193	150-151	O-127/265
313	3.36	18.5 S	IMP CAES T AEL HADR ANTONINVS AVG PIVS P P. Head, laur., r.	[TR] POT XIII – COS IIII; in ex., [PIETAS]. Pietas stg. r. by altar, hld. hind by the neck and plate with fruit (?).	RIC III, 50, no. 201	“	O-127/273
314	2.92	17.8 S	Similar.	TR POT XV – C-O-S IIII; in ex., PIETAS. Pietas stg. r. by altar, hld. hind by the neck and plate with fruit (?).	RIC III, 52, no. 217	151-152	O-128/10
315	3.18	17.4 S	ANTONINVS AVG PIVS P P TR P XVI. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Vesta stg. l., hld. simpulum and palladium.	RIC III, 53, no. 219	152-153	O-128/11
316	3.03	18.2 S	Similar, but ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XVI.	C-O-S – IIII. Fortuna stg. r., hld. rudder on globe and cornucopiae.	RIC III, 53, no. 222	“	O-127/252

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

317	3.22	17.9 S	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P X VII. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Vesta stg. l., hld. simpulum and palladium.	RIC III, 54, no. 229a	153-154	O-127/234
318	3.15	18.8 S	Similar, but ANTONINVS AVG P-I-VS P P TR P XVII.	C-O-S – IIII. Vesta stg. l., sacrificing with patera over altar and hld. palladium.	RIC III, 54, no. 229 b	“	O-128/24
319	3.15	18.5 N	Similar, but ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XVII.	C-O-S – IIII. Annona stg. l., hld. corn-ears and placing l. hand on modius set on ship, which is half seen.	RIC III, 54, no. 231	“	O-127/239
320	3.13	19.5 S	Similar, but ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P [ǃXVII].	LIBERALITAS – VII CO-S IIII. Liberalitas stg. l., emptying coins out of cornucopiae, held in both hands.	RIC III, 54, no. 234	“	O-127/238
321	3.46	17.2 N	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P X VIII. Head, laur., r.	C-O-S – IIII. Annona stg. l., hld. corn-ears and placing l. hand on modius set on ship, which is half seen.	RIC III, 55, no. 239	154-155	O-128/2
322	3.28	17.5 N	Similar, but ANTONINVS AVG P-I-VS P P TR P XVIII.	Similar.	“	“	O-127/268
323	3.26	18.3 S	ANTONINVS AVG – PIVS P P IMP II. Head, laur., r.	TR POT X I X – COS IIII. Annona std. r., hld. cornucopiae in both hands; at feet, modius.	RIC III, 56, no. 250	155-156	O-127/244
324	2.94	16.6 S	Similar, but ANTONINVS AVG PI-VS P P IMP II.	TR POT X I X -COS IIII. Fortuna stg. r., hld. rudder on globe and cornucopiae.	RIC III, 56, no. 251	“	O-128/1
325	3.18	16.9 S	Similar, but ANTONINVS AVG – PIVS P P IMP II.	TR POT XX – COS IIII. Annona std. r., l. foot on prow, hld. rudder and modius.	RIC III, 57, no. 260	156-157	O-127/261
326	2.76	16.9 S	Similar.	Similar, but TR POT X-X – COS IIII.	“	“	O-127/274
327	3.29	17.2 SW	Similar.	TR POT X X – COS IIII. Salus std. l., feeding snake coiled round altar.	RIC III, 57, no. 264	“	O-127/260

328	3.11	18.1 S	Similar, but ANTONINVS – AVG PIVS IMP II.	Similar.	“	“	O-127/266
329	3.20	18.1 S	[ANTONINVS] AVG PIVS P P TR P XXI. Head, laur., r.	FORTVNA OPSEQVENS (sic!) COS IIII. Fortuna stg. I, hld. rudder and cornucopiae	RIC III, 58, no. 271 (rev. legend); BMCIV, 135, no. † (rev. legend)	157-158	O-128/9
330	2.05	17.5 N	ANTONINVS AVG – PIVS P P IMP II. Head, laur., r.	TR POT – XXI COS [IIII]. Annona stg. I, hld. corn-ears and rudder on prow; at feet, I, modius.	RIC III, 59, no. 274	“	O-127/231
331	3.43	16.5 S	Similar.	TR POT XXI – COS IIII. Annona stg. r., I. foot on prow, hld. rudder on globe and modius.	RIC III, 59, no. 275	“	O-127/263
332	2.85	17.1 SW	Similar.	Similar.	“	“	O-127/255
333	3.16	19.0 S	ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XXII. Head, laur., r.	TEMPLVM DIVI AVG REST; in ex., COS IIII. Octastyle temple, in which are seated two figures (statues of Divus Augustus and Livia).	ad RIC III, 60, no. 289 a - aureus; BMCIV, 140, no. 939-942	158-159	O-127/278
334	3.11	17.0 S	Similar, but ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P [XXII].	VOTA SOL – DECENN II; in ex., COS IIII. Antoninus, veiled, stg. I, sacrificing with patera over tripod, I. arm at side; by tripod, bull.	RIC III, 61, no. 292 a	“	O-127/267 TVII, h7
335	3.10	17.3 S	ANTONINVS – AVG PIVS P P. Head, laur., r.	Similar.	RIC III, 61, no. 292 e	“	O-127/272
336	3.18	17.6 S	ANTONINVS AVG PIVS P P TR P XXIII. Head, laur., r.	FELIC SAEC – COS IIII. Felicitas stg. I, leaning on column, raising r. hand in front of face.	RIC III, 62, no. 297	159-160	O-127/230

337	3.33	17.4 S	Similar.	FELICITATI – AVG COS IIII. Felicitas stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 62, no. 299	“	O-127/259
338	3.19	17.4 S	Similar.	FORTVNA – COS IIII. Fortuna stg. r., hld. rudder and cornucopiae.	RIC III, 62, no. 300	“	O-127/257
339	3.33	17.4 S	Similar.	SALVTI AVG – COS IIII. Salus stg. l., feeding snake coiled round altar and hld. sceptre.	RIC III, 63, no. 305	“	O-127/276
340	3.32	18.1 N	Similar.	Similar.	“	“	O-127/157
341	3.26	18.7 S	Similar.	Similar.	“	“	O-128/16

**Faustina Senior
striking under Antoninus Pius
(cat. 342)**

Mint of Rome

342	3.27	17.6 S	FAVSTINA – AVGVSTA. Bust, dr., r., hair waved in several loops round head and then drawn up and coiled on top.	IVNONI – REGINAE Juno, veiled, stg. l., hld. patera and sceptre: at feet, l., peacock.	RIC III, 68, no. 338	139-141	O-128/28
-----	------	-----------	---	--	----------------------------	---------	----------

**Faustina Senior – Diva Faustina
striking after her death in AD 141
(cat. 343 – 376)**

Mint of Rome

343	3.06	18.2 S	DIVA – FAVSTINA. Bust, dr., r., hair waved in several loops round head and then drawn up and coiled on top.	AED DIV FAVSTINAE. Hexastyle temple in which is std. figure of Faustina I.	RIC III, 69, no. 343	after her death in 141	O-128/29
344	3.05	17.4 S	Similar.	AETER-NITAS. Juno (?) stg. l., raising r. hand and hld. sceptre.	RIC III, 69, no. 344	“	O-128/37
345	3.04	17.9 N	Similar.	Similar.	“	“	O-139/19

346	3.15	18.6 SE	Similar.	AETER-NITAS. Aeternitas stg. l., hld. phoenix with halo and raising skirt with l. hand.	RIC III, 69, no. 347	“	O-139/18
347	3.40	18.7 S	Similar.	AETER-NITAS. Fortuna stg. l., hld. globe and rudder.	RIC III, 70, no. 348	“	O-139/17
348	3.44	18.2 NW	Similar, but DIVA FAV-STINA.	AETER-NITAS. Providentia (?) stg. l., veil blown out behind head, hld. globe.	RIC III, 70, no. 351	“	O-139/16
349	3.33	17.5 N	Similar.	Similar.	“	“	O-128/34
350	3.23	19.8 S	Similar.	Similar.	“	“	O-139/12
351	3.08	18.5 S	Similar, but DIVA – FAVSTINA.	Similar, but AETE-R- NITAS.	“	“	O-139/20
352	3.03	16.7 S	Similar.	Similar, but AETER- NITAS.	“	“	O-139/4
353	2.95	18.2 S	Similar, but [DIVA FAVSTINA].	Similar.	“	“	O-139/5
354	3.22	17.9 S	DIVA AVG – FAVSTINA. Bust, veiled, r.	AETERNITAS. Star.	RIC III, 70, no. 355	“	O-139/2
355	3.32	18.5 S	DIVA FAV-STINA. Bust, dr., r.	AVGV-STA. Ceres, veiled, stg. l., hld. torch and sceptre.	RIC III, 70, no. 356	“	O-139/6
356	3.21	17.5 S	Similar, but DIVA – FAVSTINA.	Similar.	“	“	O-139/10
357	3.22	18.6 S	Similar, but DIVA FAVSTINA.	AVGV-STA Ceres, veiled, stg. r., hld. sceptre and corn- ears.	RIC III, 71, no. 358	“	O-139/9
358	3.22	18.7 S	Similar, but DIVA – FAVSTINA.	AVGV-STA. Ceres, veiled, stg. l., hld. corn-ears and torch.	RIC III, 71, no. 360	“	O-139/7
359	3.37	17.9 S	Similar, but DIVA FAV-STINA.	AVGV-STA Ceres stg. l., raising r. hand and hld. torch.	RIC III, 71, no. 361	“	O-139/11
360	2.97	17.3 NE	Similar, but DIVA – FAVSTINA.	Similar.	“	“	O-128/35
361	3.48	17.7 N	Similar.	AVG-VSTA. Ceres stg. l., hld. torch and with l. hand hld. up fold of skirt.	RIC III, 71, no. 362	“	O-139/8

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

362	3.40	17.6 S	Similar.	Similar, but AVGV-STA.	“	“	O-128/31
363	3.39	17.9 N	Similar	Similar.	“	“	O-128/32
364	2.90	18.9 SE	Similar, but bust, veiled, r.	AVGV-STA. Vesta, veiled, stg. I., hld. simpulum and palladium.	RIC III, 71, no. 368 var. (obv. bust)	“	O-139/14
365	3.24	16.9 NE	Similar, but bust, dr., r.	AVGV-STA. Pietas stg. I. by altar, raising r. hand and hld. box of perfumes, with lid raised.	RIC III, 72, no. 373	“	O-139/3
366	2.86	17.8 S	Similar.	Similar.	“	“	O-128/30
367	2.75	18.8 S	Similar.	CE – RES. Ceres, veiled, stg. I., hld. corn-ears and torch.	RIC III, 72, no. 378	“	O-128/33
368	3.22	18.3 S	Similar.	C-E – RES. Ceres, veiled, std. I., hld. corn-ears and torch	RIC III, 72, no. 379	“	O-128/38
369	2.85	17.7 N	Similar.	CONS-E-C-RATIO Ceres, veiled, stg. I., raising r. hand and hld. torch.	RIC III, 72, no. 382b	“	O-139/1
370	3.37	18.2 SW	Similar.	CONSECR-ATIO Peacock walking r., head l.	RIC III, 73, no. 384	“	O-128/36
371	3.33	17.4 S	Similar.	Similar.	“	“	O-128/40
372	3.20	18.0 SW	Similar.	Similar, but CONSEC-RATI-O.	“	“	O-139/15
373	2.89	17.8 S	Similar.	I-V-N-O. Juno, veiled, stg. I., hld. patera and sceptre.	RIC III, 73, no. 391	“	O-139/21
374	3.38	18.5 S	DIVA AVG – FAVSTINA. Bust, dr., r.	PIET-AS AVG. Pietas, veiled, stg. I., dropping incense on altar and hld. box.	RIC III, 74, no. 394 a	“	O-128/39
375	3.32	18.6 SW	Similar.	Similar, but PIE-TAS AVG.	“	“	O-139/13
376	3.03	17.9 NW	Similar.	Similar, but PIET-AS AVG.	“	“	O-128/27

**Marcus Aurelius
striking under Antoninus Pius
(cat. 377 – 388)**

Mint of Rome

377	3.28	18.0 S	AVRELIVS CAE-SAR AVG PII F COS. Head, bare, r.	HO-NOS. Honos, togate, stg. l., hld. branch and cornucopiae.	<i>RIC</i> III, 79, no. 422	140-144	O-139/22
378	2.87	17.6 SW	Similar, but AVRELIVS CAE-SAR – AVG PII F COS; bust draped, head bare, r.	IVVEN-TAS. Iuventas stg. l., dropping a grain of incense on a candelabrum and hld. patera.	<i>RIC</i> III, 79, no. 423a var. (obv. bust)	"	O-139/29
379	3.64	17.8 SW	Similar, but head, bare, r.	PIETAS AVG. Knife, sprunkler, ewer, lituus and simpulum.	<i>RIC</i> III, 79, no. 424a	"	O-139/27
380	3.57	18.3 SW	AVRELIVS CAE-SAR AVG PII F. Head, bare, r.	CO-S – II. Honos stg. l., hld. branch and cornucopiae.	<i>RIC</i> III, 80, no. 429(a)	145-(147?)	O-139/28
381	3.23	18.9 NE	Similar.	CO-S – II. Spes advancing l., hld. flower and raising skirt.	<i>RIC</i> III, 80, no. 431	"	O-139/25
382	3.03	18.4 S	Similar.	TR POT III – COS II. Minerva, helmeted, stg. r. hld. spear and resting l. hand on shield.	<i>RIC</i> III, 82, no. 444	148-149	O-139/26
383	2.93	19.9 SW	Similar.	TR POT III – COS II. Providentia stg. l., leaning on column, pointing with wand at globe l. and hld. sceptre.	<i>RIC</i> III, 83, no. 446	"	O-139/23
384	3.99	19.1 S	AVRELIVS CAE-SAR AVG PII FIL. Head, bare, r.	TR POT V I – COS II. Genius Exercitus stg. l., sacrificing with patera over altar and hld. legionary eagle.	<i>RIC</i> III, 84, no. 453(a)	151-152	O-139/37
385	3.33	18.8 S	Similar.	Similar.	"	"	O-139/30
386	3.16	18.4 S	Similar.	Similar.	"	"	O-139/24

387	2.73	17.7 S	Similar.	TR POT VII COS II. Genius Exercitus stg. I., sacrificing with patera over altar and hld. legionary eagle.	RIC III, 85, no. 458	152-153	O-139/36
388	3.34	18.9 S	AVRELIVS CAE-SAR AVG PII F. Head, bare, r.	TR POT XIII COS II. Minerva, helmeted, advancing r., brandishing javelin and hld. shield.	RIC III, 91, no. 483	159-160	O-139/35

Faustina Junior
striking under Antoninus Pius
(cat. 389 – 396)

Mint of Rome

389	3.51	18.8 S	FAVSTINA – AVGVSTA. Bust dr., r., hair waved and coiled on back of head.	AVGVS-TI – PII FIL. Venus stg. I., hld. Victory and resting l. hand on shield, set on helmet.	RIC III, 93, no. 495(a)	undated (147 onwards)	O-147/14
390	3.26	16.6 S	Similar.	Similar, but AVGVSTI - PII FIL.	“	“	O-147/28
391	3.13	17.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-147/18
392	3.05	18.2 S	Similar.	Similar.	“	“	O-147/25
393	3.11	16.8 S	Similar.	AVGVS-TI – PII FIL. Spes stg. I., hld. flower and raising skirt.	RIC III, 93, no. 497	“	O-147/12
394	3.19	18.0 S	Similar, but FAVSTINA AVG ANTONINI AVG PII FIL.	CONCOR-DIA. Concordia stg. front, head r., hld. cornucopiae and raising skirt with r. hand.	RIC III, 93, no. 500 (b) var. (obv. legend)	“	O-147/9
395	2.63	17.8 S	Similar, but FAVSTINA AVG-VSTA AVG PII F.	PVDI-CITIA. Pudicitia, veiled, stg. I., sacrificing over altar.	RIC III, 94, no. 508 a	“	O-147/10
396	3.27	19.9 S	Similar, but FAVSTINAE – AVG PII AVG FIL.	V-E-N-V-S. Venus stg. I., hld. apple and rudder, set on drove.	RIC III, 95, no. 515 b	“	O-147/8

MARCUS AURELIUS
(cat. 397 – 430)

Mint of Rome

397	3.03	18.2 N	IMP M AVREL ANTONINVS AVG. Head, bare, r.	CONCORD AVG TR P XV; in ex., COS III. Concordia std. l, hld. patera and resting l. arm on statue of Spes; cornucopiae under seat.	RIC III, 214, no. 2	March- Dec. 161	O-139/31
398	3.43	17.9 N	Similar.	PROV DEOR TR P XV COS III. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 215, no. 22	“	O-139/32
399	2.97	17.7 N	Similar, but head, laur., r.	Similar, but PROV – DEOR TR P XV COS III.	RIC III, 215, no. 23	“	O-139/33
400	3.45	17.5 NW	Similar.	PROV DEOR TR P XVI COS III. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 217, no. 49	Dec. 161- Dec. 162	O-139/39
401	3.47	17.3 S	Similar, but head, bare, r.	PROV DEOR TR P XVI COS III. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 217, no. 50	“	O-139/34
402	3.20	18.3 S	M ANTONINVS AVG IMP II. Head, laur., r.	CONCORD AVG TR P XVII; in ex., COS III. Concordia std. l, hld. patera and resting l. arm on statue of Spes; cornucopiae under seat.	RIC III, 218, no. 63	Dec. 162- Dec. 163	O-139/40
403	3.27	17.6 S	IMP M ANTONINVS AVG. Head, bare, r.	CONCORD AVG TR P XVII; in ex., COS III. Concordia std. l, hld. patera and resting l. arm on Spes placed on cornucopiae.	RIC III, 218, no. 64	“	O-140/1
404	3.30	17.5 N	Similar.	PROVID DEOR TR P XVII COS III. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 218, no. 70	“	O-139/41

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

405	3.39	17.0 N	ANTONINVS – AVG ARMENIACVS. Head, laur., r.	P M TR P XVIII IMP II COS III; in ex., ARMEN. Armenia std. l. in mournful attitude; before her, vexillum and shield; l. hand rests on bow.	RIC III, 219, no. 81	Dec. 163- Dec. 164	O-140/3
406	2.97	17.8 N	Similar.	Similar.	“	“	O-140/2
407	3.15	18.0 N	Similar, but bust cuirassed, head, bare, r.	P M TR P XVIII – IMP II COS III. Mars stg., r., hld. spear and resting l. hand on shield.	RIC III, 220, no. 91 var. (obv. bust)	“	O-140/4
408	3.02	17.5 SE	Similar, but head, laur., r.	P M TR P XIX – IMP II COS III. Annona stg. l., and emptying cornucopiae into modius.	RIC III, 222, no. 125	Dec. 164- Aug. 165	O-140/7
409	3.22	17.3 NE	M ANTONINVS AVG – ARMENIACVS. Head, laur., r.	P M TR P – XIX – IMP III COS III. Roma std. l., on shield, hld. palladium and parazonium; at her side, shield.	RIC III, 224, no. 138	Aug.-Dec. 165	O-140/8
410	3.21	18.3 S	Similar.	P M TR P XIX – IMP III COS III. Annona stg. l., hld. corn-ears and cornucopiae: on l., modius; on r., ship.	RIC III, 224, no. 142	“	O-140/5
411	3.12	18.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-140/6
412	3.50	18.3 S	Similar.	PAX AVG TR P XX COS III. Pax stg. l., hld. branch and cornucopiae.	RIC III, 224, no. 146	Dec. 165- Summer 166	O-140/11
413	3.61	18.4 S	M ANTONINVS AVG – ARM PARTH MAX. Head, laur., r.	TR P – XX IMP III COS III; in ex., PAX. Pax stg. l., hld. branch and cornucopiae.	RIC III, 225, no. 159 var. (rev: Pax stg. l.)	Summer- Dec. 166	O-140/14
414	3.42	18.2 S	Similar.	TR P XX – IMP I III COS III. Victory stg. front; head r., hld. palm and fixing to a palm-tree a shield inscribed VIC/PAR.	RIC III, 226, no. 163	“	O-140/10

415	3.18	18.7 N	Similar.	Similar, but TR P XX – IMP IIII – COS III.	“	“	O-140/9
416	3.07	19.6 S	Similar.	Similar, but TR P X X – IMP IIII COS III.	“	“	O-140/13
417	3.64	19.4 N	Similar, but M ANTONINVS AVG ARM – PARTH MAX.	TR P XXI IMP – IIII COS III. Providentia stg. I., hld. sceptre and pointing with rod to globe at her feet.	RIC III, 227, no. 170	Dec.166- Dec. 167	O-140/15
418	3.12	18.8 NW	Similar.	Similar.	“	“	O-140/16
419	3.23	17.9 S	Similar, but M ANTONINVS AVG ARM PARTH MAX.	TR P XXI IMP IIII COS III. Aequitas stg. I., hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 227, no. 171	“	O-140/12
420	3.61	18.8 S	Similar, but M ANTONINVS AVG -ARM PARTH MAX.	TR P XXII IMP – IIII COS III. Providentia stg. I., hld. sceptre and pointing with rod to a globe at her feet.	RIC III, 227, no. 176	Dec. 167- Feb. 168	O-140/23
421	3.10	20.9 S	Similar, but M ANTONINVS AVG ARM – PARTH MAX.	Similar.	“	“	O-140/22
422	3.09	19.2 S	Similar, but M ANTONINVS AVG – ARM PARTH MAX.	Similar.	“	“	O-140/21
423	3.47	19.0 S	Similar, but M ANTONINVS AVG ARM – PARTH MAX.	TR P XXII IMP IIII COS III. Aequitas stg. I., hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 227, no. 178	“	O-140/18
424	3.34	20.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-140/19
425	3.33	19.5 N	Similar, but M ANTONINVS AVG – ARM PARTH MAX.	Similar.	“	“	O-140/20
426	2.85	21.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-140/17

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

427	3.43	19.1 SW	M ANTONINVS AVG AR-M – PARTH MAX. Head, laur., r.	FORT RED TR – P XXI I IMP V; in ex., COS III. Fortuna std. l., hld. rudder and cornucopiae.	RIC III, 228, no. 185	Feb.-Dec. 168	O-140/25
428	2.82	18.1 SW	Similar, but M ANTONINVS AVG – ARM PARTH MAX.	Similar.	“	“	O-140/24
429	2.95	18.4 N	Similar.	TR P XXII IMP – V – COS III. Aequitas std. l., hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 228, no. 191	“	O-140/27
430	3.22	19.5 S	Similar.	Similar, but TR P XXII – IMP V COS III.	“	“	O-140/26

Memorial coins of Antoninus Pius struck under M. Aurelius (Divus Antoninus)
(cat. 431 – 439)

Mint of Rome

431	3.12	20.2 SE	DIVVS – ANTONINVS Head, bare, r.	CONSECRATIO. Eagle stg. r., head l.	RIC III, 247, no. 429	undated (161)	O-128/25
432	3.51	18.6 N	Similar.	CONSECRATIO. Eagle stg. r., head l., on altar decorated with garlands.	RIC III, 247, no. 431	“	O-128/21
433	3.12	18.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-128/23
434	3.10	18.3 N	Similar.	Similar.	“	“	O-128/18
435	2.91	17.9 S	Similar, but DIVVS ANTONINVS.	CONSECRATIO. Pyre on four tiers, decorated with hangings and garlands, surmounted by quadriga.	RIC III, 247, no. 436	“	O-127/247
436	3.39	17.6 S	Similar, but head, bare, r., dr. l. s.	Similar, but CONSE-CRATIO.	RIC III, 247, no. 438	“	O-128/17
437	3.12	17.8 S	Similar.	Similar.	“	“	O-128/19
438	3.02	17.5 S	Similar.	Similar, but CONSECRATIO.	“	“	O-128/20

439	2.86	17.7 NE	Similar.	Similar.	“	“	O-128/26
-----	------	------------	----------	----------	---	---	----------

LUCIUS VERUS
(cat. 440 – 454)

Mint of Rome

440	3.33	17.2 S	IMP L AVREL VERVS AVG. Head, bare, r.	PROV DEOR TR P COS II. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 251, no. 463	March- Dec. 161	O-140/28
441	3.09	17.0 N	Similar.	Similar.	“	“	O-140/29
442	3.33	17.6 S	Similar.	PROV – DEOR TR P II COS II. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 253, no. 482	Dec. 161- Dec. 162	O-140/31
443	3.10	18.5 N	Similar.	Similar.	RIC III, 253, no. 482	“	O-140/30
444	3.66	18.9 SE	IMP L VERVS AVG. Head, bare, r.	PROV – DEOR TR P III COS II. Providentia stg. l., hld. globe and cornucopiae.	RIC III, 253, no. 491	Dec. 162- Autumn 163	O-140/32
445	3.02	18.7 S	L VERVS AVG ARMENIACVS. Head, bare, r.	TR P III IMP II COS II; in ex., ARMEN. Armenia std. l., surrounded by arms; l. hand on bow and quiver; before her, standard.	RIC III, 254, no. 501	Autumn- Dec. 163	O-140/33
446	3.77	16.9 N	Similar, but L VERVS AVG – ARMENIACVS; head, laur., r.	TR P IIII – IMP II COS II. Mars stg. r., hld. spear, l. hand on shield.	RIC III, 255, no. 516	Dec. 163- Dec. 164	O-147/1
447	3.14	17.5 S	Similar.	Similar.	“	“	O-140/34
448	3.15	18.1 S	Similar, but head, bare, r.	TR P V – IMP II COS II Roma stg. l., hld. Victory and trophy.	RIC III, 257, no. 536	Dec. 164- Avg. 165	O-147/2
449	3.06	18.0 S	Similar.	Similar.	“	“	O-147/3

A FIND OF ROMAN DENARII OF THE EMPERORS OF THE I– II CENTURY,
FROM NEMENIKUĆE ON MT. KOSMAJ

450	3.45	19.2 S	L VERVS AVG ARM – PARTH MAX. Head, laur., r.	PAX – AVG TR P VI COS II. Pax stg. I, hld. olive branch and cornucopiae.	RIC III, 258, no. 555	Dec. 165- Summer 166	O-147/4
451	3.20	20.0 S	Similar, but L VERVS AVG – ARM PARTH MAX.	TR P VIII IMP – IIII COS III. Aequitas stg. I, hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 260, no. 578	Dec. 167- Feb. 168	O-147/5
452	3.12	18.6 N	Similar, but L VERVS AVG ARM – PARTH MAX.	Similar, but TR P VIII IMP IIII COS III.	“	“	O-147/6
453	3.04	17.7 N	Similar, but L VERVS AVG AR-M PARTH MAX.	Similar, but TR P VIII IMP – IIII COS III.	“	“	O-139/38
454	2.90	18.3 N	L – VERVS AVG ARM – PARTH MAX. Head, laur., r.	TR P VIII IMP V COS III. Aequitas std. I, hld. scales and cornucopiae.	RIC III, 261, no. 595	Feb.-Dec. 168	O-147/7

Faustina Junior
striking under Marcus Aurelius
(cat. 455 – 472)

Mint of Rome

455	3.07	17.5 N	FAVSTINA – AVGVSTA. Bust dr., r. head bare: hair waved and fastened in bun on back of head.	DIANA – LVCIF. Diana stg. I, hld. lighted torch with both hands.	RIC III, 268, no. 674	undated (161-175)	O-147/26
456	3.29	18.6 S	Similar, but FAVSTINA AVGVSTA.	FECVND AVGVSTAE. Fecunditas stg. I, between two girls and hld. two infants in her arms.	RIC III, 268, no. 676		O-147/20
457	3.24	18.7 S	Similar.	Similar.	“		O-147/29
458	3.45	19.1 NE	Similar, but FAVSTINA – AVGVSTA.	FECVN-DITAS. Fecunditas stg. r., hld. sceptre and infant.	RIC III, 269, no. 677		O-147/17
459	3.37	17.8 S	Similar, but wearing band of pearls.	Similar.	“		O-147/11
460	3.36	19.4 S	Similar.	Similar.	“		O-147/30

461	3.16	18.0 N	Similar.	Similar, but FECVNDITAS.	“	O-147/13
462	3.14	18.7 N	Similar.	Similar, but FECVN-DITAS.	“	O-147/16
463	3.04	18.7 S	Similar, but head bare.	Similar.	“	O-147/24
464	2.97	18.7 S	Similar.	Similar.	“	O-147/33 perforated twice.
465	2.92	18.3 N	Similar.	Similar, but FECVN-D-ITAS.	“	O-147/27
466	3.31	18.8 N	Similar, but wearing band of pearls.	I – V- N- O. Juno, veiled, stg. I, hld. patera and sceptre; at her feet, a peacock.	<i>RIC</i> III, 269, no. 688	O-147/15
467	3.28	18.1 SE	Similar, but head bare.	Similar, but I – V – NO.	“	O-147/31
468	3.31	17.7 S	Similar.	IVNONI – R-EGINAE. Juno, veiled, stg. I, hld. patera and sceptre; at her feet, peacock.	<i>RIC</i> III, 270, no. 695	O-147/32
469	3.13	16.9 N	Similar, but wearing band of pearls.	Similar, but IVNONI REGINAE.	“	O-147/19
470	3.14	18.1 N	Similar, but FAVSTINA AVGVSTA; head bare.	SAEVLII FELICIT. Throne, draped and ornamented, on which are two infant boys.	<i>RIC</i> III, 271, no. 711	O-147/21
471	3.31	18.3 NW	Similar, but FAVSTINA – AVGVSTA; wearing stephane.	Similar.	<i>RIC</i> III, 271, no. 712	O-147/22
472	3.07	18.5 S	Similar.	Similar.	<i>RIC</i> III, 271, no. 712	O-147/23

Lucilla
striking under Marcus Aurelius
(cat. 473 – 474)

Mint of Rome

473	3.29	18.4 N	LVCILLAE AVG ANTONINI AVG F. Bust, dr., r., head bare: hair waved and knotted low at back in chignon.	CONCORDIA. Concordia std. l., hld. patera and resting her elbow on a statue of Spes.	<i>RIC</i> III, 274, no. 758; <i>BMC</i> IV, 427, nos. 306-7 (group I)	undated (164-169 or later ?183)	O-147/34
474	3.22	19.5 S	Similar.	V-E-NVS. Venus stg. l., hld. apple and sceptre.	<i>RIC</i> III, 276, no. 784; <i>BMC</i> IV, 429, nos. 322-4 (group I)	“	O-147/35

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

BIBLIOGRAPHY OF WORKS CITED

Antička bronza

Antička bronza Singidunuma (Antique Bronze from Singidunum), ed. S. Krunic, Beograd 1997

Arheološki spomenici II

Arheološki spomenici i nalazišta u Srbiji, II, Centralna Srbija, Građa SAN X (urednik Đ. Bošković), Beograd 1956

Arsenijević 2001

Arsenijević, M., Dva manja nalaza rimskog novca iz Narodnog muzeja u Požarevcu (Two smaller Finds of the Roman Coins from the National Museum in Požarevac), *Viminacium* 12, Požarevac 2001, 185-201

BMC II

Mattingly, H., *Coins of the Roman Empire in the British Museum, II, Vespasian to Domitian*, London 1930

BMC III

Mattingly, H., *Coins of the Roman Empire in the British Museum, III, Nerva to Hadrian*, London 1936

BMC IV

Mattingly, H., *Coins of the Roman Empire in the British Museum, IV, Antoninus Pius to Commodus*, London 1968

Bojović 1983

Bojović, D., *Rimske fibule Singidunuma (Die Römische Fibeln von Singidunum)*, Beograd 1983

Borić-Brešković 1994

Borić-Brešković, B., Rimski denari u ostavi iz Bele Reke / Roman Denarii from the Bela Reka Hoard, in: Popović, I. - Borić-Brešković, B., *Ostava iz Bele Reke / The Bela Reka Hoard*, Beograd 1994

Borić-Brešković 1996

Borić-Brešković, B., Nalaz denara iz Malog Suvodola (A Find of Denarii from Mali Suvodol), *Numizmatičar* 18-19, Beograd 1996, 43-51

Borić – Brešković 2003

Borić – Brešković, B., The Hoard of Roman Denarii from Grocka by Belgrade (Nalaz rimskih denara iz Grocke pored Beograda), *Numizmatičar* 22-23 (1999-2000), Beograd 2003, 11-58

Crnobrnja 1978

Crnobrnja, N., Popis i karta nalaza antičkog novca na području grada Beograda (The List and Map of the Finds of antique Coins in the Territory of Belgrade), *Godišnjak grada Beograda XXV*, Beograd 1978, 197-210

Crnobrnja 2002

Crnobrnja, N. A., Skupni nalaz rimskih žižaka – prilog proučavanju urbane istorije Singidunuma (A Group Find of Roman ceramic Lamps – a Contribution to the Study of the urban History of Singidunum), *Godišnjak grada Beograda XLII-XLVIII* (2000-2001), Beograd 2002, 67-88

Crnobrnja 2005

Crnobrnja, N. A., On some Occurrences at Singidunum in the mid third Century (O nekim dešavanjima u Singidunumu sredinom III veka), *Singidunum*, IV, Beograd 2005, 117-124

Dautova – Ruševljanin 1981

Dautova – Ruševljanin, V., Ostave varvarskog, rimskog i vizantijskog novca iz Vojvodine, *Numizmatičar* 4, 1981, Beograd 1981, 60-72

Dušanić 1971

Dušanić, S., Heteroklitično *Metalli* u natpisima rudničkog novca (The Heteroclite *Metalli* on the Roman Mines Coins), *Živa Antika*, Skopje 1971, 535-554

Dušanić, *IMS I*

Dušanić, S., Le Nord-ouest de la Mésie Supérieure, in: Mirković, M.- Dušanić, S., *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, I, *Singidunum et le nord-ouest de la Province*, Beograd 1976

Dušanić 1977 (1)

Dušanić, S., Aspects of Roman Mining in Noricum, Pannonia, Dalmatia and Moesia Superior, in: *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, II 6, Berlin-New York 1977, 52-94

Dušanić 1977 (2)

Dušanić, S., Iz istorije rimskog rudarstva u Gornjoj Meziji (Two Notes on Roman Mining in Moesia Superior), *Arheološki vestnik XXVIII*, Ljubljana 1977, 163-179

Dušanić 1978

Dušanić, S., Anonimni kvadransi (Notes on the anonymous Quadrantes), *Numizmatičar* 1, Beograd 1978, 23-39

Dušanić 1980

Dušanić, S., Organizacija rimskog rudarstva u Noriku, Panoniji, Dalmaciji i Gornjoj Meziji (Organization of Roman Mining in Noricum, Pannonia, Dalmatia and Moesia Superior), *Istorijski glasnik* 1-2, Beogrda 1980, 7-55

G(avrilović) 1840

G(avrilović), I., Nalazak rimski drevni novaca u Beogradu (Налазакъ римски дrevны новаца у Београду), *Dodatak Serbskim novinama*, no. 21 (1840), Beograd 1840, 116

Garašanin 1951

Garašanin, D. and M., *Arheološka nalazišta u Srbiji*, Beograd 1951

Janković–Mihaldžić 2005

Janković–Mihaldžić, D., Ostave rimskog novca u Narodnom muzeju u Nišu (Hoards of Roman Coins in the National Museum Niš), *Zbornik Narodnog muzeja u Nišu*, Niš 2005, 49–60

Kondić 1967

Kondić, V., *Novac u Beogradu od najstarije monete na ovom tlu do prvog novca kneževine Srbije 1868/69*, Beograd 1967

Krunić 1992

Krunić, S., *Rimski medicinski i farmaceutski instrumenti iz Singidunuma (Roman medical and pharmaceutical Instruments deriving from Singidunum and its Surroundings)*, Beograd 1992

Marić 1956

Marić, R., Ostave starog novca u numizmatičkoj zbirci Narodnog muzeja u Beogradu (Depots de vieilles monnaies dans les collections numismatiques du Musée National de Beograd), *Saopštenja Zavoda za zaštitu spomenika NRS 1*, Beograd 1956, 179–181

Miljanić 1997

Miljanić, S., O nalazu ostave rimskih denara u selu Mirosaljci, *Glasnik Društva prijatelja Narodnog muzeja u Beogradu* 4, oktobar 1997

Mirković 1968 (1)

Mirković, M., *Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji (Römische Städte der Donau in Obermösien)*, Beograd 1968

Mirković 1968 (2)

Mirković, M., Eine frühchristliche Inschrift aus der Umgebung von Krupanj, *Archaeologia Iugoslavica IX*, Beograd 1968, 91–95

Mirković 1971

Mirković, M., *Sirmium – Its History from the I Century A. D. to 582 A. D.*, Beograd 1971

Mirković, *IMS I*

Mirković, M., Singidunum et son territoire, in: Mirković, M.- Dušanić, S., *Inscriptions de la Mésie Supérieure, I, Singidunum et le nord-ouest de la Province*, Beograd 1976

Mirnik 1981

Mirnik, I., *Coin Hoards in Yugoslavia*, BAR International Series 95, London 1981

Mócsy, RE, Suppl. IX, 1962, s.v. Pannonia

Mócsy, A., in: *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertums-Wissenschaft*, Suppl. IX, 1962, s.v. Pannonia

Mócsy 1970

Mócsy, A., *Gesellschaft und Romanisation in der römischen Provinz Moesia Superior*, Budapest 1970

Patsch 1919

Patsch, K., Nalazak rimskog novca u Srbiji, *Glasnik Zemaljskog muzeja* 31, 1, Sarajevo 1919, 95-96

Popović – Gaj 1962

Popović – Gaj, D., Zemljani žišci sa žigovima iz Epigrafske zbirke Narodnog muzeja (Les marques de fabriques sur des lampes antiques de la Collection épigraphique du Musée National), *Zbornik Narodnog muzeja* III, Beograd 1962, 129 – 139

RIC I

Sutherland, S. H. V., *The Roman Imperial Coinage*, I, 31 BC - AD 69, London 1984 (rev. ed.)

RIC II

Mattingly, H., Sydenham, E. A., *The Roman Imperial Coinage*, II, *Vespasian to Hadrian*, London 1962

RIC III

Mattingly, H., Sydenham, E. A., *The Roman Imperial Coinage*, III, *Antoninus Pius to Commodus*, London 1962

Ritterling, RE XII-1/2, s. v. Legio

Ritterling, E., in: *Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertums-Wissenschaft*, XII-1/2, s. v. Legio

RRC

Crawford, M. H., *Roman Republican Coinage*, I-II, Cambridge 1974

Simić 1951

Simić, V., *Istorijski razvoj našeg rudarstva*, Beograd 1951

Simić, Vasić 1977

Simić, V. M.-Vasić, M. R., La monnaie des mines romaines de l'Illyrie, *Revue numismatique* XIX, Paris 1977, 48-61

Vasić 1967

Vasić, M. R., Tera sigilata u Narodnom muzeju u Beogradu (Terre sigillé au Musée National de Belgrade), *Zbornik Narodnog muzeja* V, Beograd 1967, 179-183

Vasić 1968

Vasić, M. R., Ostava rimskih aureusa iz Beograda (Le dépôt des pièces d'or romain de Belgrade), *Godišnjak grada Beograda* XV, Beograd 1968, 237-246

Vasić 1970

Vasić, M. R., Ostava rimskih denara iz Mrčevca (Un dépôt de deniers romains de Mrčevac), *Zbornik Narodnog muzeja* VI, Beograd 1970, 155-167

Veličković 1958

Veličković, M., Prilog proučavanju rudarskog basena na Kosmaju (Contribution à l'étude du bassin minier romain de Kosmaj), *Zbornik Narodnog muzeja* I (1956/57), Beograd 1958, 95-118

Veličković 1958

Veličković, M., Nadgrobna statua Amora iz Guberevca (Statue funéraire de l'Amour de Guberevac), *Zbornik Narodnog muzeja* IV, Beograd 1964, 129-140

Veličković 1977

Veličković, M., *Zbirka Dunjić*, katalog izložbe, Beograd 1977

НАЛАЗ РИМСКИХ ДЕНАРА ЦАРЕВА I – II ВЕКА ИЗ НЕМЕНИКУЋА НА КОСМАЈУ

Резиме

На територији Србије забележено је више остава новца, већином денара, које су похрањене током II века. Места њихових налаза обухватају углавном сектор јужно од река Саве и Дунава, то јест залеђе дунавског лимеса на тлу провинција Горње Мезије и Доње Паноније. Један налаз потиче из граничне области Тракије према Горњој Мезији, а један из области сарматског барбарикума.

Од остава новца II века, које су нам до сада познате (карта налаза, реф. 1-14), запажена је концентрација оних из времена М. Аурелија и Луција Вера (Гроцка, Неменикуће, Ушће, Мрчевци). Њихов *terminus post quem* пада у време након 166. и 168. (169?) године. Међу ове, с одређеним степеном вероватноће, уврстили смо две оставе денара откривене у централном градском језгру Београда, односно римског Сингидунума, које нису сачуване. Једна је откривена у ул. Кнез Михаиловој приликом градње Хрватске штедионице (160 денара, реф. 16), а друга у Студентском парку (реф. 17). За оставу из Студентског парка располажемо податком да је бројала 270 примерака од којих је налазач 30 одмах поклонито. Преостали део налаза садржао је денаре у распону од републиканског до примерака М. Аурелија и Фаустине II (реф. 18, 47). У прилог претпоставке да обе несачуване оставе, откривене у урбаном језгру Београда, доведемо у везу са маркоманским ратовима говорио би један епиграфски податак с краја II века, који указује да град није био поштеђен повремених упада непријатеља, по свему судећи Јазига, које је од Сингидунума делио само Дунав (реф. 15, 19).

Остава денара из Неменикућа доспела је у Народни музеј у више делова током 1955. године (реф. 20). Трагом те информације 28. јула 2005. године посетили смо место налаза у Неменикућама на потесу званом *Мекотије* (сл. 1 и 2), где је остава нађена приликом копања одводног канала из задружне штале. Зидови ове давно напуштене и девестиране задружне штале видљиви су и данас. Правац канала се спуштао преко ливаде и текао ка оближњем потоку, који дотиче са североистока од цркве у Неменикућама. По исказу сина налазача, тада дечака, његов отац је на само десет корака од одвода из штале, на дубини трећег ашова (око 60 до 70 центиметара) наишао на гомилу новца. Новац је у већој количини био скупљен у једну кофу (око 10 килограма), а делом разнет од присутних. Један део, који је син налазача понео у шајкачи расуо се на путу до куће у потоку.

Владао је мишљење да откупљени новац откривен у Неменикућама представља налаз са незнатним губицима обзиром на складну заступљеност примерака појединих владарских лица сразмерну дужинама њихових владавина. Наша посета месту налаза и подаци до којих смо том приликом дошли говори у прилог тезе да је реч о великом налазу који је садржавао најмање 3000 до 3500 комада новаца.

Откупом из 1955. године Народни музеј у Београду је сакупио 474 денара из ове велике оставе, која је поред денара садржавала и примерке накита. Количина сакупљеног новца у статистичком смислу може се узети као случајни узорак. Уз сву неизвесност коју такви избори носе, у каталошкој обради изложили смо сачувани део оставе, у нади да је хронолошки распон од денара Марка Антонија, односно Нерона до денара Марка Аурелија и Луција Вера био присутан и у оном већем, заувек растуреном и за науку изгубљеном делу налаза.

Сачувани део оставе из Неменикућа следи структуру остава II века са балканско – подунавског простора (реф. 23). Најстарији су примерци легионарски денари Марка Антонија из 32/31. године пре н.е (4), а затим следе Неронова издања у распону 64/65. – 67/68. (6). Периоду 68/69. године припадају 4 примерка – Галба (2), Огон (1) и Вителије (1). Значајно је присуство династије Флавијеваца (94) са знатно више Веспасијанових денара – 68 (Веспасијан – 53, Тит – 2, Домицијан – 3) у односу на самостална издања Тита – 6 (Тит – 2, Домицијан – 3, *Divus Vespasianus* – 1) и Домицијана – 20. Нерва у налазу учествује са 13, Трајан са 69, Хадријан и породица пропорционално увећано са 87 примерака (Хадријан -76, Сабина – 8, А. Пије – 3). Забележен је застој у дотоку Хадријанових денара између 125/128. и 134/138. (Хадријан, кат. 221-236), надомештен, по свему судећи, Сабинином серијом класе А и Б (недатована серија из периода после 128. године, кат. 267-274). Тежиште налаза је на добу Антонина са уједначеним распоредом денара из времена Антонина Пија -119 (А. Пије – 64, Фаустина I – 1, *Diva Faustina* – 34, М. Аурелије – 12, Фаустина II – 8) и потом, од 161. године, денара из времена заједничке владе Марка Аурелија и Луција Вера – 78 (М. Аурелије – 34, *Divus Antoninus* – 9, Л. Вер – 15, Фаустина II – 18, Луцила – 2). Најближе времену похрањивања су емисије Марка Аурелија (4 денара, Tr P XXII Imp V Cos III, кат. 427-430) и Луција Вера (1 денар, Tr P VIII Imp V Cos III, кат. 454) римске ковнице из фебруара / децембра 168. године (реф. 23, 24). Аурелијево ковање за Фаустину II, апроксимативно омеђено 161-175. годином (кат. 455 – 472) својом горњом границом прелази *terminus post quem* постављен на основу последњих поуздано датованих серија Марка Аурелија и Луција Вера (реф. 26). Луцилини денари дуге аверсне легенде (2 денара, кат. 473-474) смештају се у 164 – 169, 169, али и касније, под знаком питања у 183. годину (реф. 27) .

Код неких денара из Неменикућа констатована су одступања од познатих врста. Већином је реч о варијантама у вези са аверсном представом (кат. 157, 166, 168, 173, 180, 213, 364, 378, 407), аверсном легендом (кат. 394), реверсном представом (кат. 235, 267, 276, 413) и реверсном легендом (кат. 329) или је реч о примерцима нотираним у ВМС-у, а који у RIC-у нису наведени (кат. 134, 147, 156, 333). Један денар из оставе (кат. 143) показује да је исто ковање у злату имало пандан и у сребру.

Остава из Неменикућа откривена је десетак километара југоисточно од најужег експлоатационог и прерађивачког (топионичарског) пункта римског рударског базена на Космају, који је обухватао простор данашњих села Губеревац, Стојник, Бабе и Парцани (реф. 28). У науци није до краја расправљено питање провинцијалне припадности ове области, иако се чини да је најприхватљивија претпоставка којом се космајска регија везује за римску провинцију Горњу Мезију (реф. 29). Данашња опажања заснована на прикупљеном археолошком, нумизматичком и епиграфском материјалу убедљиво показују да рана експлоатација космајских рудних богатстава (на Космају је био вађен галенит, среброносна руда олова) пада у последње деценије I века (реф. 30), и да се, потом, интензивно одвија кроз читав период римске управе, особито током II века у време царева династије Антонина. Археолошка истраживања, почев од оних најранијих уочи Првог светског рата, и каснија из педесетих година прошлог века, те обиље и распрострањеност римских објеката и налаза, говоре о ступњу експлоатације, али и другим привредним активностима, насељености и економској снази целе области (реф. 31-37). Некрополе откривене на локалитетима Рт и Гомилице у селу Губеревцу, дакле на централном експлоатационом и прерађивачком пољу упућују на густу насељеност ове области, нарочито у II веку, будући да је у већини истражених гробова откривен новац и то искључиво

новац династије Антонина (реф. 38). Вотивни и надгробни споменици су бројни и представљају драгоцен и поуздан извор података о становништву региона (реф. 39, 40). Надгробни споменик прокуратору, царском ослобођенику Тирану с краја I века, чија је жена изградила храм Јупитеру и Херкулу код села Губереваца, указује на статус космајског рудоносног басена, који је био у домену царског поседа (реф. 41). На значај космајске области у II веку указује и присуство војне посаде која је надзирала и штитила ову рудничку територију у време маркоманских ратова (реф. 43).

Чињеница да је остава из Неменикућа садржавала и делове накита упућује на помисао да је била део породичне тековине склоњене у критичном тренутку крајем шездесетих или на самом почетку седамдесетих година II века. Околности које би указивале на разлоге склањања остава овог времена размотрене су у раду у којем је публикована остава из Гроцке, прва публикована из групе остава чији је *terminus post quem* 168 (169?) (реф. 6, 44). То је време маркоманских ратова, ратних покрета, окршаја и непријатељских упада који су кроз дужи временски период нарушавали мир и живот на широком панонском простору (реф. 45). Упада сигурно није био поштеђен ни горњомезијски гранични простор. Несумњиво је да је рудом богати космајски басен био привлачна мета за варварске упаде. У једном тренутку пребачене трупе III Флавијеве легије на маркомански фронт могле су да привуку и подстакну Јазиге на поход преко ослабљене дунавске границе (реф. 15, 19, 46). Налази покопаних вредности као што је то новац, чије је скривање хронолошки блиско, показују често и правце варварских продора. Није ли то и случај са оставама откривеним у Гроцкој, Ушћу, Неменикућама и Мрчевцима, и, данас изгубљеним оставама, из самог Сингидунума (реф. 17, 18, 47). На склањање ових остава могли су да утичу и разлози унутрашње природе као што су разбојнички напади. У том смислу нарочито погодно окружење за деловање латрона у периоду маркоманске кризе представљао је рудоносни и економски просперитетан космајски крај (реф. 48).

Богатство, разноврсност и распрострањеност римских објеката и налаза унутар и око најужег рударског и прерађивачког пункта на простору села Губеревац, Стојник, Бабе и Парцани говоре о размерама високе насељености, економској снази целе области и, с тим у вези, постојању богатијег слоја становништва (реф. 49). Место налаза новца на локалитету *Мекоџе* у Неменикућама у близини каструма у Стојнику и снажног рударског центра, видели смо као место поседа могућег имућног власника оставе, скривене у тренутку неке непосредне опасности. Ратови, варварске провале и упади, као и многи други разлози међу којима они унутрашње природе знали су да буду разлог покопавања и скривања драгоцености и новца.

Addenda

Током припреме за штампу нашег прилога објављена је кратка белешка о налазу денара из села Честа код Алексинца. Остава се састоји од 337 републиканских и царских денара до времена заједничке владе М. Аурелија и Л. Вера (трq. 168) в. Јанковић–Михалчић 2005 : 49 и нап. 1–3.

Fig. 1
Mekote locality and walls of abandoned stable in Nemenikuće

Fig. 2
View of gully below place where the hoard was discovered in Nemenikuće

Fig. 3
Roman tombstone from Nemenikuće, unearthed near the place where the hoard was found.
Today, it is in the churchyard of the local church (Dušanić, *IMS* I: 141, no. 127)

Author of map of finds: dr Miroslav Lazić

Author of photography: Nebojša Borić

KATALOG
SISTEMATSKE ZBIRKE RIMSKOG CARSKOG NOVCA
U NARODNOM MUZEJU U BEOGRADU

XIV. Karakala, Geta, Julija Domna, Makrin, Dijadumenijan

Posle duže pauze nastavljeno je publikovanje kataloga *Sistematske zbirke rimskog carskog novca* Narodnog muzeja u Beogradu.

Dosada objavljenim delovima kataloga obuhvaćene su sledeće serije rimskog kovanja:

- I. Avgust – Vitelije, *Numizmatičar* 1, 1978, 51-100, kat. 1-160, T. I-IV (160 kataloških jedinica)
- II. Vespazijan – Domicijan, *Numizmatičar* 2, 1978, 39-117, kat. 161-445, T. I-IX (285 kataloških jedinica)
- III. Nerva – Trajan, *Numizmatičar* 3, 1980, 129-163, kat. 446-594, T. I (149 kataloških jedinica)
- IV. Trajan, izdanja u bakru, *Numizmatičar* 4, 1981, 95-110, kat. 595-651, T. I-II (57 kataloških jedinica)
- V. Hadrijan, *Numizmatičar* 5, 1982, 79-124, kat. 652-867, T. I-VI (216 kataloških jedinica)
- VI. Hadrijan, izdanja u bakru i izdanja za carsku porodicu (Sabina, Lucije Elije) u zlatu, srebru i bakru, *Numizmatičar* 6, 1983, 29-49, kat. 868-928, T. I-V (61 kataloška jedinica)
- VII. Antonin Pije (cezarska i carska izdanja), *Numizmatičar* 7, 1984, 101-136, kat. 929-1081, T. I-IV (153 kataloške jedinice)
- VIII. Antonin Pije (izdanja u bakru) i Faustina I (izdanja za života i komemorativna serija), *Numizmatičar* 8, 1985, 7-35, kat. 1082-1175, T. I-VII (94 kataloške jedinice)

- IX. Antonini (zajednička izdanja A. Pija i M. Aurelija, cezarska izdanja M. Aurelija, Faustina II i serija *consecratio* za Pija), *Numizmatičar* 9, 1986, 29-43, kat. 1176-1220, T. I-III (45 kataloških jedinica)
- X. Marko Aurelije, cezarska (*addenda*) i carska izdanja, *Numizmatičar* 10, 1987, 34-64, kat. 1221-1403, T. I-IV (183 kataloških jedinica)
- XI. Antonini: *addenda* (Faustina II pod Pijem, *consecratio* za A. Pija u bakru, izdanja M. Aurelija u bakru) i izdanja posle 161. godine zaključno sa Komodom (Faustina, Lucije Ver, Lucila, Komod iz perioda zajedničke vlade sa M. Aurelijem i samostalne vlade, serija *consecratio* za M. Aurelija i Krispina, *Numizmatičar* 11, 1988, 5-42, kat. 1404-1593, T. I-XI (190 kataloških jedinica)
- XII. Pertinaks, Didije Julijan, Manlija Skantila, Didija Klara, Klodije Albin, Septimije Sever i Julija Domna, *Numizmatičar* 13, 1990, 17-46, kat. 1594-1748, T. I-VIII (155 kataloških jedinica)
- XIII. Severi (Julija Domna – *addenda* prethodnim izdanjima, Karakala, Plautila), *Numizmatičar* 14, 1991, 9-32, kat. 1749-1876, T. I-VI (128 kataloških jedinica)

U ovom broju časopisa *Numizmatičar* kataloški je obradjen deo fonda sistematske zbirke Muzeja (164 primerka) koji se odnosi na kovanja porodice Severa i Makrina. Obuhvata dopunu kovanja za Karakalu iz perioda samostalne vlade S. Severa (kat. 1877-1879) i kovanje za Getu (kat. 1880-1929) iz istog perioda i perioda zajedničke vlade S. Severa i Karakale (kat. 1930-1943). Slede Karakalina samostalna izdanja (kat. 1944-2003), izdanja za Juliju Domnu (kat. 2004-2022), a potom, Makrinove carske (kat. 2023-2038) i Dijadumenijanove cezarske emisije (kat. 2030-2040). Dominantnu kategoriju predstavljaju izdanja u srebru, mnogo manje je zastupljen novac od bakra, dok je samo jedan primerak kovan u zlatu, aureus Karakale iz 215. godine (kat. 1982).

Katalog je uređen po uzoru na prethodne, prateći niz, raspored i hronologiju emisija datih u korpusu *Roman Imperial Coins in the Hunter Coin Cabinet*. To u osnovnim crtama podrazumeva da se u okviru jednog vladarskog perioda na prvom mestu prikazuje novac samog cara, potom novac kovan za članove vladarske porodice, žive ili deifikovane, a zatim onaj kovan u spomen deifikovanog cara. Rimska kovnica dolazi ispred ostalih kovnica. U okviru iste kovnice novac od zlata i srebra katalogizovan je ispred bakarnog novca, a datovane serije ispred nedatovanih. Za svaki primerak novca naznačeni su osa, težina u gramima i promer u milimetrima.

Odstupanja od poznatih vrsta zabeležena su pored referentne literature u zagradama. Većinom je reč o varijantama u vezi sa aversnom predstavom, aversnom legendom, reversnom predstavom i reversnom legendom.

Ovom prilikom ukazujemo na neka značajnija odstupanja, koja su u najvećoj meri prisutna u Getinom kovanju.

Na jednom Getinom denaru izuzetno je uz titulaturu PONT u aversnoj legendi zadržan prenamen L iz predhodnih emisija umesto P (L SEPT GETA CAES PONT, kat. 1885). Takav primer zabeležio je Koen (C 195). U našem katalogu denar je datovan u 200-202. godinu, s obzirom da se odrednica PONT na Getinom novcu javlja od 200. godine.

Getin denar (kat. 1906) ima skraćenu reversnu legendu PONTIF COS umesto PONTIFEX COS. U ovoj seriji poznata su izdanja sa natpisom PONTIF COS, ali varijanta sa tipom Minerve u sedećem položaju nije notirana.

Ukazujemo i na redak primerak Getinog denara s reversnom predstavom Karakale i Gete (kat. 1907) koji nije zabeležen ni u Koenovom katalogu ni u kolekciji *Hunter*. U RIC-u i BMC-u tip je naveden samo prema *Vierordt Sale*, 6.6.30, lot 511 i W. Reusch, *Der Kölner Münzschatzfund*, p. 24.

Denar (kat. 1922) sa Felicitas na reversu predstavlja novi tip Getinog kovanja iz 210. godine. Uobičajeni atributi Felicitas na Getinom novcu su rog izobilja i kaducej, ali na našem primerku personifikacija u levoj ruci umesto kaduceja drži skiptar. Istu reversnu predstavu kasnije nalazimo kod Makrina (RIC IV, 2, 61).

Primerak Karakalinog kovanja u bronzi (kat. 2001) pripada tzv. protokontornijatima. Prema legendi, aversnoj i reversnoj predstavi odgovara sesterciju, ali se od njega razlikuje izdignutim obodom i većom debljinom (za protokontornijate, v. P. Kos, *Proto-contorniates?*, *Rivista Italiana di numismatica e scienze affini*, XCV, 1993, 431-438).

Na kraju napominjemo da smo mladje portrete Makrina vezali za kovnicu Rim i sistematizovali ih u okviru izdanja ove kovnice.

Novac je kataloški obradjen prema sledećoj literaturi, koja je u napomenama označena skraćenicama C, RIC, BMC i HCC:

- C. Cohen, *Description historique des monnaies frappées sous l'Empire romain*, IV, Leipzig 1930 (C)
- H. Mattingly, E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, IV, 1. *Pertinax to Geta*, London 1962 (RIC)
- H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, IV, 2. *Macrinus to Pupienus*, London 1962 (RIC)
- H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, V, *Pertinax to Elagabalus*, London 1950 (BMC)
- A. Robertson, *Roman Imperial Coins in the Hunter Coin Cabinet*, III. *Pertinax to Aemilian*, London-Glasgow, New York 1977 (HCC).

KATALOG

Red. br.	Težina	Denom. Dm. Osa	Avers	Revers
----------	--------	----------------------	-------	--------

KARAKALA
(POD SEPTIMIJE SEVEROM)
ADDENDA
Av. ANTONINVS PIVS AVG BRIT
KOVNICA RIM
Srebro

TR P XIII, 211

1877	3,27	Den 19,8 ↓	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	PONTIF TR P XIII COS III Konkordija sedi okrenuta na levo. Desnom rukom drži pateru, levom dupli rog izobilja.
1878	3,17	Den 20 ↓	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	PONTIF TR P – XIII COS III Virtus sa šlemom na glavi, stoji okrenuta na desno, levu nogu drži na šlemu. Desnom rukom drži koplje, levom parazonijum.

Neregularna izdanja

1879	3,58	Den 20 ↑	ANTONINVS – PIVS AVG Glava Karakale na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR – P XIII – COS III – P P Karakala galopira na desno, desnom rukom drži koplje.
------	------	----------------	---	---

P. SEPTIMIJE GETA
(POD SEPTIMIJE SEVEROM)
198-211
KOVNICA RIM
Srebro

Av. L SEPTIMIVS GETA CAES, 198 – 200

1880	3,36	Den 18,5 ↑	L SEPTIMIVS GETA CAES Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	FELICI-TAS – TEMPOR Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži kaducej, levom rog izobilja.
------	------	------------------	--	---

1877 I. b.O, 1358/42 (ex Krakov). C nema. RIC nema, cf. p. 238, 183 – rv. P M TR P XIII COS II P P. BMC p. 377, 113. HCC nema.

1878 I. b.O, 1358/73 (ex Krakov). C 494. RIC 191. BMC p. 377, 114-115. HCC nema.

1879 I. b.O, 1358/45 (ex Krakov). C 194. RIC nema, cf. p. 238, 188 note. BMC p. 384, 156. HCC nema.

1880 I. b.O, 1358/1 (ex Krakov). C 44. RIC 2. BMC p. 181, 144. HCC 1.

1881	3,24	Den 19,5 ↗	Kao prethodni.	FELICITAS – TEMPOR Kao prethodni.
1882	3,44	Den 19,2 ↓	Kao prethodni, ali je poprsje u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno.	FELICITA-S – TEMPOR Kao prethodni.
1883	1,83	Den 18,4 ↑	Bakar presvučen srebrom. [L SEPTIMIVS GE]T[A C]AES Poprsje ogrnuto paludamentumom na desno.	[SE]VERI PII AVG F[IL] Lituus, nož, vrč, simpulum, aspergillum.
1884	3,51	Den 18,7 ↓	L SEPTIMIVS – GETA CAES Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	SPES – PVBLICA Spes korača na levo, desnom rukom drži cvet, levom pridržiava haljinu.

Av. P SEPT GETA CAES PONT, 200 – 202

1885	3,10	Den 20 ↑	L (sic!) SEPT GETA – CAES PONT Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	SPES – PVBLICA Spes korača na levo, desnom rukom drži cvet, levom pridržiava haljinu.
1886	2,03	Den 17,2 ↘	P SEPT GETA – CAES PONT Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	FELIC[I]T-AS AVGG Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži kaducej, levom rog izobilja.
1887	3,16	Den 19 ↑	Kao prethodni.	FELICI-TAS PVBLICA Kao prethodni.
1888	3,13	Den 19,2 ↑	Kao prethodni.	NOBI-LITAS Nobilitas stoji okrenuta na desno, desnom rukom drži skiptar, levom paladijum.
1889	3,13	Den 20,2 ↑	Kao prethodni.	PR-INC – IVENT Geta stoji okrenut na levo, desnom rukom drži grančicu, levom koplje.
1890	3,70	Den 20 ↓	Kao prethodni, ali je poprsje Gete u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno.	Kao prethodni.

- 1881 I. b.O, 1358/2 (ex Krakov). C 44. RIC 2. BMC p. 181, 144. HCC 1.
 1882 I. b.O, 1358/3 (ex Krakov). C 44. RIC 2. BMC p. 181, 144. HCC 1 (ali av. kao gore).
 1883 I. b.VII, 997. C 188. RIC 3, BMC p. 181, 147-148. HCC nema.
 1884 I. b.O, 1358/4 (ex Krakov). C 193. RIC 4. BMC p. 182, 149-150. HCC nema.
 1885 I. b.O, 1358/10 (ex Krakov), av. prenomen L (umesto P) uz titulu PONT. C 195 (?). cf. RIC p. 314, 4 note.
 cf. BMC p. 182, 149 note. HCC nema.
 1886 I. b.O, 1357/1 . C 36. RIC 8. BMC p. 197, 218-219. HCC 5.
 1887 I. b.VII, 711. C 38. RIC 9 (a). BMC p. 197, 220-221. HCC 6.
 1888 I. b.O, 1357/2 . C 90. RIC 13 (a). BMC p. 197, 223-226. HCC 7-8.
 1889 I. b.O, 758. C 159. RIC 15(a). BMC p. 198, 229-231. HCC 9.
 1890 I. b.O, 1358/5 (ex Krakov). C 159. RIC 15 (b). BMC p. 198, 232-233. HCC 9.

1891	3,23	Den 18 ↓	Kao prethodni.	P-RINC – IVVENT Kao prethodni.
1892	3,42	Den 20 ↓	Kao prethodni, ali je poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	PR-INC – IVV-ENT Geta stoji okrenut na levo, desnom rukom drži grančicu, levom koplje. Iza, trofej.
1893	3,49	Den 19 ↑	Kao prethodni.	PRINC IVVENTVTIS Kao prethodni, ali desnom rukom drži palicu.
1894	3,33	Den 19 ↓	Kao prethodni.	PRI-NC – IV-VENT-VTIS Kao prethodni.
1895	3,15	Den 19 ↑	Kao prethodni.	PRI-NC IVVENTVTIS Kao prethodni.
1896	3,05	Den 19 ↓	Kao prethodni.	SECVRIT – IMPERII Sekuritas sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži glob, levom se naslonila na stolicu.
1897	3,27	Den 20 ↓	Kao prethodni, ali je poprsje Gete u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno.	Kao prethodni.
1898	3,18	Den 19 ↓	Kao prethodni, ali je poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	Kao prethodni.
1899	3,18	Den 19,8 ↑	Kao prethodni.	VOTA – PVBLICA Geta sa velom stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad tronošcem, levom svitak.

Av. GETA CAES PONTIF, 203

1900	3,70	Den 20 ↑	GETA CAES PONTIF Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	MIN-E-RVA Minerva stoji okrenuta na levo, desnom rukom se naslanja na štit, levom drži koplje.
------	------	----------------	--	---

- 1891 I. b.O, 1357/3 . C 159. RIC 15 (b). BMC p. 198, 232-233. HCC 9.
 1892 I. b.O, 1358/6 (ex Krakov) . C 157. RIC 16 (b). cf. BMC p. 198, 228 – aureus. HCC nema.
 1893 I. b.O, 1358/7 (ex Krakov). C 157. RIC 18 (ali rv. Geta drži palicu). BMC p. 198, 234. HCC 10.
 1894 I. b.VII, 995. C.157. RIC 18 (ali rv. Geta drži palicu). BMC p. 198, 234. HCC 10.
 1895 I. b.O, 1358/8 (ex Krakov). C 157. RIC 18 (ali rv. Geta drži palicu). BMC p. 198, 234. HCC 10.
 1896 I. b.O, 714. C 183. RIC 20 (a). BMC p. 199, 240-243. HCC 11-12.
 1897 I. b.O, 1358/9 (ex Krakov). C 183. RIC 20 (b). BMC p. 199, 240-243 (ali av. poprsje u oklopu ogrnuto paludamentumom). HCC 11-12.
 1898 I. b.VII, 996. C 183. RIC 20 (b). BMC p. 199, 240-243 (ali av. poprsje u oklopu ogrnuto paludamentumom). HCC 11-12.
 1899 I. b.O, 1358/11 (ex Krakov). C 231. RIC 24. BMC p. 200, 250. HCC nema.
 1900 I. b.O, 1358/12 (ex Krakov). C 79. RIC 25 A. BMC p. 201. HCC 16.

1901	3,27	Den 19,2 ↑	GETA CAES – PONTIF Kao prethodni.	VOTA – PVBLICA Geta sa velom stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad tronošcem, levom svitak.
------	------	------------------	--------------------------------------	---

COS, 203 – 208
Av. GETA CAES PONT COS

1902	3,40	Den 20 ↓	GETA CAES – PONT COS Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	VOTA – PVBLICA Geta sa veom stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad tronošcem, levom svitak.
------	------	----------------	--	--

Av. P SEPTIMIVS GETA CAES

1903	2,80	Den 18,8 ↓	P SEPTIMIVS – GETA CAES Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	MINERVA – PACIFERA U isečku, COS. Minerva trči na desno, glavu okrenula na levo. Desnom rukom drži grančicu, levom koplje i štit.
1904	3,05	Den 20 ↑	Kao prethodni.	PONTIF – COS Minerva stoji okrenuta na levo, desnom rukom se naslanja na štit, levom drži koplje.
1905	3,52	Den 20,5 ↑	Kao prethodni.	PONTI-FEX – COS Minerva sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži sovu, levom skiptar i naslonila se na štit.
1906	3,30	Den 19 ↑	Kao prethodni.	PONT-IF – COS Kao prethodni.
1907	3,48	Den 20,5 ↑	Kao prethodni.	CONCORDIA Karakala desno i Geta levo, stoje okrenuti jedan prema drugom i rukuju se.
1908	2,96	Den 19 ↓	Kao prethodni.	LIBERA-LI-TAS AVG VI Liberalitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži abakus, levom rog izobilja.

- 1901 I. b.O, 1358/13 (ex Krakov). C 228. RIC 26. BMC p. 200, 251. HCC nema.
- 1902 I. b.O, 1358/17 (ex Krakov). C 230. RIC 38 (b). BMC p. 242, 442. HCC 18-19.
- 1903 I. b.O, 1358/14 (ex Krakov). C 81. RIC 31. BMC p. 243, 444. HCC nema.
- 1904 I. b.O, 1357/4 (ex Krakov). C 104. RIC 34 (b). BMC p. 244, 448. HCC 20-21.
- 1905 I. b.O, 1358/15 (ex Krakov). C 101. RIC 36. BMC p. 244, *. HCC nema.
- 1906 I. b.O, 1358/16 (ex Krakov). C 101 var. RIC 36 var. BMC p. 244, * var. HCC nema (natpis na rv. PONTIF COS).
- 1907 I. b.VII,848. C nema. RIC 40. BMC p. 245, note *. HCC nema.
- 1908 I. b.O, 1358/18 (ex Krakov). C 69. RIC 44. BMC p. 245. HCC nema.

1909	3,56	Den 20 ↓	Kao prethodni.	MINE-RVA Minerva stoji okrenuta na levo, desnom rukom se naslanja na štit, levom drži koplje.
1910	3,25	Den 20 ↓	Kao prethodni.	PROVID – DEORVM Providentija stoji okrenuta na levo, levom rukom drži štap iznad globa, desnom skiptar.
1911	3,47	Den 19 ↓	Kao prethodni.	RESTITVTOR – VRBIS Roma sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži Viktoriju, levom koplje. Ispod, štit.
1912	3,17	Den 20,2 ↓	P SEPTIMIUS GETA CAES Kao prethodni.	VOTA – PVBLICA Geta sa velom stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad tronošcem, levom svitak.

COS II, 209
Av. P SEPTIMIUS GETA CAES

1913	3,38	Den 20 ↓	P SEPTIMIUS – GETA CAES Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	PONTIF COS II Genije, nag stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad oltarom, desnom rukom drži klasje.
1914	1,82	Den 19 ↓	Kao prethodni.	PONTIF – COS II Kao prethodni.
1915	3,52	Den 20 ↑	Kao prethodni.	PONTIF COS II Geta stoji okrenut na levo, desnom rukom drži glob, levom kratak skiptar (? parazonijum).
1916	3,30	Den 21,2 ↓	Kao prethodni.	PONTIF – COS II Kao prethodni.

- 1909 I. b.O, 1358/19 (ex Krakov). C 77. RIC 46. BMC p. 245, 454. HCC nema.
 1910 I. b.O, 1358/20 (ex Krakov). C 170. RIC 51. BMC p. 246, 458-463. HCC 22.
 1911 I. b.O, 1358/21 (ex Krakov). C 172. RIC 52. BMC p. 247, 464. HCC 23.
 1912 I. b.O, 1358/22 (ex Krakov). C 227. RIC 57. BMC p. 247, 466. HCC nema.
 1913 I. b.O, 1358/23 (ex Krakov). C 114. RIC 59 (a). BMC p. 274, 584. HCC 24 (ali av. poprsje ogrnuto paludamentumom).
 1914 I. b.O, 1357/5. C 114. RIC 59 (a). BMC p. 274, 584. HCC 24 (ali av. poprsje ogrnuto paludamentumom).
 1915 I. b.O, 1358/24 (ex Krakov). C 117 (ali rv. kratak skiptar /? parazonijum). RIC 61 (a). BMC p. 274, 586-587 (parazonijum ili svitak). HCC nema.
 1916 I. b.O, 1358/25 (ex Krakov). C 117 (ali rv. kratak skiptar /? parazonijum). RIC 61 (a). BMC p. 274, 586-587 (ali rv. kratak skiptar /? parazonijum). HCC nema.

1917	3,17	Den 19,7 ↑	P SEPTIMIVS GETA CAES Kao prethodni.	PONTIF – COS II Kao prethodni.
1918	4,04	Den 21 ↓	P SEPTIMIVS – GETA CAES Kao prethodni.	PONTIF – COS II Geta sa veom stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad tronošcem, levom kratak skiptar.

TR P COS II, 209

Av. IMP CAES P SEPT GETA PIVS AVG

1919	3,13	Den 19 ↓	IMP CAES P SEPT – GETA PIVS AVG Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	PONTIF TR P COS II Genije, nag stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad oltarom, levom klasje žita.
------	------	----------------	---	--

TR P II COS II, 210

Av. IMP CAES P SEPT GETA PIVS AVG

1920	3,53	Den 19,2 ↑	IMP CAES P SEPT – GETA PIVS AVG Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	PONTIF TR P II – COS II Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži rog izobilja, levom dugačak kaducej.
1921	2,86	Den 20 ↓	Kao prethodni.	PONTIF TR P II COS II Kao prethodni.
1922	2,80	Den 19 ↗	Kao prethodni.	PONTIF TR P II – COS II Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži rog izobilja, levom skiptar.
1923	3,40	Den 19 ↑	Kao prethodni.	PONTIF TR P II COS II Genije, nag stoji okrenut na levo, desnom rukom drži pateru iz koje izliva žrtvu nad oltarom, desnom rukom drži klasje.

1917 I. b.O, 1357/6. C 117 (ali rv. kratak skiptar /? parazonijum). RIC 61 (a). BMC p. 274, 586-587 (parazonijum ili svitak). HCC nema.

1918 I. b.O, 1358/26 (ex Krakov). C 119. RIC 62 (a). BMC p. 275, 588-590. HCC 27.

1919 I. b.O, 1358/27 (ex Krakov). C 129. RIC 67. BMC p. 359, 15. HCC nema.

1920 I. b.VII, 994/2. C 137. RIC 69 (a). BMC p. 364, 40. HCC nema.

1921 I. b.VII, 994/1. C 137. RIC 69 (a). BMC p. 364, 40. HCC nema.

1922 I. b.O, 1358/28 (ex Krakov). novi tip, cf. C 137. RIC 69 (a). BMC p. 364, 40. HCC nema (ali na rv. Felicitas drži skiptar; prema referentnim katalogima drži kaducej).

1923 I. b.O, 1358/30 (ex Krakov). C 140. RIC 70 (b). BMC p. 365, 43-44. HCC 30.

Av. P SEPT GETA PIVS AVG BRIT

1924	3,24	Den 20 ↓	P SEPT GETA PIVS AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	PONTIF TR P II – COS II Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži rog izobilja, levom dugačak kaducej.
------	------	----------------	---	---

Bakar

COS II, 209

Av. P SEPTIMIUS GETA CAES

1925	8,34	Dp/ As 28 ↑	P SEPTIMIUS – GETA [CAES] Poprsje Gete u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno.	[PO]NTIF COS II U polju levo i desno, S - C. Pijetas stoji okrenuta na desno, desnom rukom drži skiptar, levom sklanja haljinu sa grudi. Desno dve figure koje se dodiruju rukama.
------	------	----------------------	---	--

TR P II COS II, 210

Av. IMP CAES P SEPT GETA PIVS AVG

1926	11,36	S 26 ↑	IMP CAES P SEPT – GETA PIVS AVG Poprsje Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	[P]O[NTI]F TR P II – COS II Mars stoji okrenut na levo, kruniše trofej, u levoj ruci drži koplje i naslanja se na štit.
------	-------	--------------	---	--

ISTOČNA KOVNICA (LAODIKEJA ?)

Srebro

Av. L SEPTIMIUS GETA CAES, 198 – 200

1927	3,53	Den 19 ↘	L SEPTIMIUS – GETA CAES Poprsje Gete ogrnuto paludamentumom, na desno.	SPEI PER-PETVAE Spes korača na levo, desnom rukom drži cvet, levom pridržava haljinu.
------	------	----------------	---	--

Av. P SEPT GETA CAES PONT, 200 – 202

1928	2,81	Den 19 ↑	P SEPT GETA. – CAES PONT Poprsje Gete u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno.	MINERV – SANCT Minerva sa šlemom na glavi stoji okrenuta na levo, desnom rukom se naslanja na štit, levom drži koplje.
------	------	----------------	--	---

- 1924 I. b.O, 1358/29 (ex Krakov). C 138. RIC 69 (b). BMC p. 365, 47. HCC 31.
 1925 I. b.O, 853/32. C 113. RIC 150 (a). BMC p. 355, 865. HCC 41.
 1926 I. b.O, 1357/7. C 134. RIC 162 (a). BMC p. 404, 225. HCC 42.
 1927 I. b.O, 1358/31 (ex Krakov). C 192. RIC 96. BMC p. 290, 688. HCC 51-52.
 1928 I. b.O, 1358/32 (ex Krakov). C 84. RIC 98. BMC p. 296, 719. HCC nema.

Av. P SEPTIMIVS GETA CAES

202 (ili ranije) – 203 (?)

1929	2,88	Den 19,7 ↓	P SEPTIMIVS GETA CAES Poprsje Gete u oklopu (?), ogrnuto paludamentumom, na desno.	MINERV – SANCT Minerva sa šlemom na glavi stoji okrenuta na levo, desnom rukom se naslanja na štit, levom drži koplje.
------	------	------------------	---	---

GETA

(POD SEPTIMIJEJEM SEVEROM I KARAKALOM)

Srebro

TR P III COS II (P P), 211

1930	3,54	Den 19 ↗	P SEPT GETA PIVS – AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	FID EXERC TR P III – COS II Fides stoji okrenuta na levo između dva vojna znaka, desnom rukom drži legionarskog orla.
1931	3,23	Den 19,5 ↓	Kao prethodni.	FID EXERC – TR P III COS II Kao prethodni.
1932	3,26	Den 19 ↓	P SEPT GETA – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	FORT RED TR P III COS II Fortuna sedi okrenuta levo, desnom rukom drži krmu na globu, levom rog izobilja. Ispod sedišta točak.
1933	3,24	Den 19 ↑	P SEPT GETA PIVS – AVG BRIT Kao prethodni.	Kao prethodni, ali Fortuna desnom rukom drži krmu.
1934	3,18	Den 19,8 ↓	Kao prethodni.	FORT RED TR P III U isečku, COS II P P. Fortuna sedi okrenuta desno, desnom rukom naslonjena na točak, levom drži rog izobilja.
1935	2,43	Den 19 ↓	P SEPT GETA PIV[S] – AVG BRIT Kao prethodni.	TR P III – COS II P P Jan (?) stoji okrenut na levo, desnom rukom drži koplje, levom munju.
1936	3,41	Den 20 ↑	P SEPT GETA PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	TR P III – COS II P P Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži rog izobilja, levom dugačak kaducej.

1929 I. b.O, 1357/8. C 83. RIC 105 (a). BMC p. 302, 751. HCC 55.

1930 I. b.O, 1358/33 (ex Krakov). C 50. RIC 74 A. BMC p. 377, 116-117. HCC nema.

1931 I. b.O, 1358/34 (ex Krakov). C 50. RIC 74 A. BMC p. 377, 116-117. HCC nema.

1932 I. b.O, 1358/35 (ex Krakov). C 51. RIC 75 (ali rv. Fortuna drži krmu na globu). BMC p. 378, 118. HCC nema.

1933 I. b.O, 1357/9. C 51. RIC 75. BMC p. 378, 118 (ali rv. Fortuna drži krmu). HCC nema.

1934 I. b.O, 1358/36 (ex Krakov). C 62. RIC 77. BMC p. 421, 8. HCC 61.

1935 I. b.O, 1357/10. C 197. RIC 79. BMC p. 422, 13-14. HCC nema.

1936 I. b.O, 1358/37 (ex Krakov). C 198. RIC 80. BMC p. 422, 15. HCC nema.

Av. P SEPT GETA PIVS AVG BRIT 210 – 212

1937	3,24	Den 20 ↑	[P] SEPT GETA PIVS – AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	ADVENTVS – AVGVSTI Geta jaše konja na levo, desnu ruku podigao, levom drži skiptar (ili ? koplje).
1938	3,20	Den 20 ↑	P – SEPT GETA – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	LIBERA-LI-TAS AVG V Liberalitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži abakus, levom rog izobilja.
1939	3,83	Den 19,2 ↓	P SEPT GETA – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	LIBERALITAS AVG V Liberalitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži abakus, levom rog izobilja. Kod nogu levo, glob.

Bakar

TR P III COS II, 211 (rana)

1940	11,00	Dp 25,5 ↑	P SEPT GETA PIVS AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi zrakasta kruna.	PONT[[[IF TR P I]II – COS II U polju levo i desno, S – C. Pijetas okrenuta na desno, desnom rukom drži skiptar, levom sklanja haljinu sa grudī. Desno dve figure pružaju ruke jedna prema drugoj.
------	-------	-----------------	--	---

TR P III COS II, 211

1941	11,22	As 26 ↓	P SEPTIMIVS GETA – PIVS AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	FORT RED TR P III COS II U isečku, S C. Fortuna sedi okrenuta levo, desnom rukom drži krmu, levom rog izobilja. Ispod sedišta, točak.
1942	26,05	S 33,5 ↑	Kao prethodni.	VICT BRIT TR P III COS II U isečku, S C. Viktorija sedi okrenuta na desno, na oklopu i piše na štitu, koji drži na levom kolenu. Levo ovalni štit, ispod nogu ovalni štit, desno ovalni štit i šlem.

1937 I. b.VII, 849. C 3. RIC 84. BMC p. 368, 63. HCC 62.

1938 I. b.O, 1358/38 (ex Krakov). C 68. RIC 88. BMC p. 368, 65. HCC 63.

1939 I. b.O, 1358/39 (ex Krakov). C 68. RIC 89. BMC p. 368, 65 var (ali rv. kod nogu Liberalitas, glob). HCC 3 (ali rv. kod nogu Liberalitas, glob).

1940 I. b.O, 1358/40 (ex Krakov). C 153. RIC 174 (a) (ali av. P SEPT GETA PIVS AVG BRIT). BMC nema. HCC nema.

1941 I. b.VIII, 152/2. C 53. RIC 175 (a). BMC p. 417, 273 note. HCC 66 (ali av. glava bez draperije na l. ramenu).

1942 I. b.VIII, 134. C 210. RIC 172 (a). BMC p. 417, 269. HCC 67-68 (ali av. glava Gete).

sa P P u natpisu, 211 (pozn)

1943	23,90	S 33 ↗	P SEPTIMIVS GETA – PIVS AVG BRIT Glava Gete sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	FORT RED TR P III – COS [II?] P P U isečku, S C Fortuna sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži krmu na globu, levom rog izobilja. Ispod sedišta, točak.
------	-------	--------------	--	---

KARAKALA
(SAMOSTALNA VLADA)

211 – 217

KOVNICA RIM

Zlato i srebro

Av. ANTONINVS PIVS AVG BRIT

TR P XIII, 211

1944	3,09	Den 19,7 ↑	Bakar presvučen srebrom. ANTONINVS PIVS – AV[G BRIT] Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	[FORT]RED P M TR P XIII COS III P P Fortuna stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži rog izobilja, levom se naslanja na stub. Kod nogu točak (?).
1945	3,42	Den 19 ↓	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P XIII COS III P P Konkordija sedi okrenuta na levo. Desnom rukom drži pateru, levom dupli rog izobilja.
1946	3,45	Den 19 ↑	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P – XIII COS III P P Paks trči okrenuta na levo, desnom rukom drži grančicu, levom skiptar.
1947	3,16	Den 19 ↙	Kao prethodni.	P M TR P XIII COS III P P Viktorija korača na krmu, na desno. Desnom rukom drži venac, levom palminu granu.

TR P XV, 212

1948	3,70	Den 19 ↙	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XV COS III P P Anona sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži klasje pšenice iznad modija, a levom rog izobilja.
1949	3,23	Den 19 ↑	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	Kao prethodni.

- 1943 I. b.O, 1357/11. C 52. RIC 168 (a). BMC p. 427, 40-42. HCC 71.
 1944 I. b.O, 1357/17. C 84. RIC 189. BMC p. 419, 1 (ali rv. Fortuna oslonjena na stub). HCC nema.
 1945 I. b.O, 1358/41 (ex Krakov). C 192. RIC 183. BMC p. 419, †. HCC nema.
 1946 I. b.O, 1358/43 (ex Krakov). C 190. RIC 184. BMC p. 420, 4. HCC nema.
 1947 I. b.O, 1358/44 (ex Krakov). C 188. RIC 185. BMC p. 420, 6. HCC nema.
 1948 I. b.O, 1358/47 (ex Krakov). C 205. RIC 195. BMC p. 437, 43. HCC 1.
 1949 I. b.O, 1358/48 (ex Krakov). C 205. RIC 195. BMC p. 437, 43. HCC 1.

1950	2,91	Den 20,5 ↓	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P XV COS III P P Herakle, nag, sa lavljom kožom prebačenom preko leve ruke, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži grančicu, levom batinu.
1951	2,80	Den 19 ↓	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P XV COS III P P Salus sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži pateru iz koje hrani zmiju obavijenu oko oltara, a levom rog izobilja.
1952	2,73	Den 18,2 ↓	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	Kao prethodni.
1953	2,65	Den 20 ↓	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P X-V – COS III P P Serapis sa polosom na glavi stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži koso skiptar.

TR P XVI, 213 (rana)

1954	2,99	Den 19 ↓	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Glava Karakale s bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XVI COS IIII P P Herakle, nag, sa lavljom kožom prebačenom preko leve ruke, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži grančicu, levom batinu.
1955	2,78	Den 19 ↑	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	P M TR P XVI – COS IIII P P Kao prethodni.
1956	3,51	Den 18,5 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVI – COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži koso skiptar.

Nedatovana izdanja, 210 – 213 (rana)

1957	3,23	Den 19 ↑	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	FIDEI – EX-ER-CITVS Fides stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži vojni znak, levom legionarskog orla. U polju desno, vojni znak.
1958	3,59	Den 20 ↓	Kao prethodni.	INDVLG FECVNDAE Indulgencija sedi na stolici, okrenuta na levo. Desnu ruku ispružila, levom drži koso skiptar.

- 1950 I. b.O, 1358/46 (ex Krakov). C 196. RIC 192. BMC p. 436, 35-38. HCC 2-3.
 1951 I. b.O, 1358/49 (ex Krakov). C 206. RIC 196. BMC p. 438, 45. HCC 5.
 1952 I. b.O, 1357/13. C 206. RIC 196. BMC p. 438, 45. HCC 5.
 1953 I. b.O, 1357/12. C 195. RIC 194. BMC p. 437, 39. HCC 6.
 1954 I. b.O, 1357/14. C 220. RIC 206 (a). BMC p. 438, 48-49. HCC 7.
 1955 I. b.O, 1358/50 (ex Krakov). C 220. RIC 206 (a). BMC p. 438, 48-49. HCC 7.
 1956 I. b.O, 1358/51 (ex Krakov). C 211. RIC 208 (a). BMC p. 439, 50. HCC nema.
 1957 I. b.O, 1358/52 (ex Krakov). C 76. RIC 213. BMC p. 370, 72. HCC 10.
 1958 I. b.O, 1358/53 (ex Krakov). C 104. RIC 214. BMC p. 370, 73. HCC 11.

1959	3,06	Den 19,2 ↙	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Kao prethodni.	LIBERALI-TAS AVG VI Liberalitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži abakus, levom rog izobilja.
1960	3,40	Den 19 ↓	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	MARTI PROPVGNATORI Mars, u vojničkom odelu, korača na levo. Desnom rukom drži koplje, levom trofej.
1961	3,17	Den 19 ↓	Kao prethodni.	MARTI PROPV-G-NATORI Kao prethodni.
1962	2,82	Den 19,4 ↙	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Kao prethodni.	MARTI PROPV-GNATORI Kao prethodni.
1963	2,95	Den 19 ↗	Kao prethodni.	MONETA AVG Moneta stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži vagu, levom rog izobilja.
1964	3,61	Den 20 ↓	Kao prethodni.	PROFECTIO AVG Karakala, u vojničkom odelu, stoji okrenut na desno. U rukama drži koplje, iza njega levo, dva vojna znaka.
1965	3,39	Den 19,5 ↓	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	Kao prethodni.
1966	2,99	Den 19,5 ↑	ANTONINVS – PIVS AVG BRIT Kao prethodni.	Kao prethodni.
1967	3,17	Den 21 ↓	Kao prethodni.	PROVIDENTIAE DEORVM Providencija stoji okrenuta na levo, levom rukom drži štap iznad globa, desnom skiptar.

Av. ANTONINVS PIVS FEL AVG
TR P XVI, 213 (poznata)

1968	3,48	Den 19 ↓	ANTONINVS PIVS FEL AVG Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XVI COS IIII P P Herakle, nag, sa lavljom kožom prebačenom preko leve ruke, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži grančicu, levom batinu.
------	------	----------------	---	--

- 1959 I. b.O, 1358/54 (ex Krakov). C 129 var. RIC 216. BMC p. 371, 76A-77. HCC 12.
 1960 I. b.O, 1358/55 (ex Krakov). C 150. RIC 223. BMC p. 372, 87-88. HCC 14.
 1961 I. b.O, 1358/56 (ex Krakov). C 150. RIC 223. BMC p. 372, 87-88. HCC 14.
 1962 I. b.VII, 986. C 150. RIC 223. BMC p. 372, 87-88. HCC 14.
 1963 I. b.O, 1358/57 (ex Krakov). C 165. RIC 224. BMC p. 372, 90. HCC 15-16.
 1964 I. b.O, 1357/15. C 508. RIC 225. BMC p. 373, 97-98. HCC 17-18.
 1965 I. b.VII, 1079. C 508. RIC 225. BMC p. 373,97- 98. HCC 17-18.
 1966 I. b.VII, 2626 (O. inv. 529). C 508. RIC 225. BMC p. 373, 97-98. HCC 17-18.
 1967 I. b.O, 1358/58 (ex Krakov). C 529. RIC 227. BMC p. 374, 100. HCC 20.
 1968 I. b.O, 1358/59 (ex Krakov). C 221. RIC 206 (b). BMC p. 440, *. HCC 21.

1969	3,64	Den 19 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVI – COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi, stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži koso skiptar.
------	------	----------------	----------------	---

Nedatovana izdanja, 213 (poznata)

1970	3,23	Den 18,5 ↓	ANTONINVS PIVS FEL AVG Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	MARTI PROPVGNATORI Mars brzo korača na levo, desnom rukom drži koplje, levom trofej.
1971	2,83	Den 20 ↓	ANTONINVS – PIVS FEL AVG Kao prethodni.	MONETA AVG Kao prethodni.

Av. ANTONINVS PIVS AVG GERM
TR P XVI, 213 (kraj godine)

1972	3,23	Den 18,5 ↓	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XVI – COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi, stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži koso skiptar.
------	------	------------------	---	---

TR P XVII, 214

1973	3,40	Den 20 ↗	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XVII COS IIII P P Apolon sedi okrenut na levo, desnom rukom drži grančicu, levom se naslanja na ližu na tronošću.
1974	3,30	Den 19,9 ↗	Kao prethodni.	P M TR P XVII – COS IIII P P Kao prethodni.
1975	3,17	Den 19,9 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVII – COS IIII P P Herakle, nag, sa lavljom kožom prebačenom preko leve ruke, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži grančicu, levom batinu.
1976	3,30	Den 20 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVII – COS IIII P P Jupiter stoji okrenut na levo, desnom rukom drži munju, levom skiptar. Levo kod nogu orao.
1977	2,86	Den 20 ↑	Kao prethodni.	P M TR P XVII COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi, stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži koso skiptar.

1969	I. b.O, 1358/60 (ex Krakov). C 212. RIC 208. BMC p. 440, 56. HCC nema.
1970	I. b.O, 1358/61 (ex Krakov). C 151. RIC 235. BMC p. 441, 60-61. HCC nema.
1971	I. b.O, 1358/62 (ex Krakov). C 166. RIC 236. BMC p. 441-442, 62-63. HCC nema.
1972	I. b.O, 1358/63 (ex Krakov). C 213. RIC 208 (c). BMC p. 440, 59. HCC nema.
1973	I. b.O, 1358/64 (ex Krakov). C 242. RIC 238 A. BMC p. 448, 91-92. HCC 23.
1974	I. b.O, 1358/65 (ex Krakov). C 242. RIC 238 A. BMC p. 448, 91-92. HCC 23.
1975	I. b.O, 1358/66 (ex Krakov). C 244. RIC 239. BMC p. 448, 93. HCC nema.
1976	I. b.VII, 2620. C 239. RIC 240. BMC p. 449, 94. HCC 25.
1977	I. b.O, 1358/67 (ex Krakov). C 241. RIC 244. BMC p. 449, 97. HCC 26.

TR P XVIII, 215

1978	3,00	Den 18,8 ↑	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lorovor venac.	P M TR P XVIII COS IIII P P Asklepije stoji spreda, glavu okrenuo na levo. Desnom rukom drži zmiju obavijenu oko štapa. Kod nogu desno glob.
1979	3,18	Den 20 ↗	Kao prethodni.	P M TR P XVIII COS IIII P P Asklepije stoji spreda, desnom rukom drži zmiju obavijenu oko štapa. Levo od njega Telesfor, a desno kod nogu glob.
1980	3,22	Den 20 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVIII COS IIII P P Apolon, nag, sa prebačenim ogrtačem, stoji okrenut na levo, desnom rukom drži grančicu, levom liru na oltaru.
1981	3,07	Den 18,8 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVIII – COS IIII P P Kao prethodni.
1982	6,07	AV 20,8 ↓	ANTONINVS PIVS AVG GERM Poprsje Karakale u oklopu, ogrnuto paludamentumom na levo. Na glavi lorovor venac.	P M TR P XV-III – COS IIII P P Sol sa zrakastom krunom na glavi stoji spreda, glavu okrenuo na levo, desnu ruku podigao, levom drži glob.
1983	3,18	Den 20 ↑	Kao prethodni.	P M TR P XVIII – COS IIII P P Fides stoji okrenuta na levo između dva vojna znaka sa obe strane.
1984	3,08	Den 19 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVIII COS IIII P P Kao prethodni.

TR P XVIII, 216

1985	3,75	Den 20 ↓	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lorovor venac.	P M TR P XVIII – COS IIII P P Jupiter, nag, stoji spreda, glavu okrenuo na levo. Desnom rukom drži munju, levom skiptar.
1986	3,00	Den 19 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVIII – COS IIII P P Jupiter nag do pojasa, sedi okrenut na levo. Desnom rukom drži Viktoriju, levom skiptar. Levo kod nogu orao.

1978 I. b.O, 1358/68 (ex Krakov). C 304. RIC 251. BMC p. 451-452, 103-104. HCC 27-28.

1979 I. b.O, 1358/69 (ex Krakov). C 307. RIC 253. BMC p. 452, 105-106. HCC 29.

1980 I. b.O, 1357/16. C 282. RIC 254. BMC p. 452, 107-109. HCC 30.

1981 I. b.O, 1358/70 (ex Krakov). C 282. RIC 254. BMC p. 452, 107-109. HCC 30.

1982 I. b.II, 149. C 285. RIC 264 (e). BMC p. 456, 134. HCC nema.

1983 I. b.O, 1358/71 (ex Krakov). C 316. RIC 267. BMC p. 457, 146. HCC nema.

1984 I. b.O, 1358/72 (ex Krakov). C 316. RIC 267. BMC p. 457, 146. HCC nema.

1985 I. b.O, 1357/18. C 337. RIC 275 (a). BMC p. 459, 155-156. HCC nema.

1986 I. b.O, 1358/74 (ex Krakov). C 343. RIC 277(c). BMC p. 460, 159-160. HCC nema.

1987	2,82	Den 18,8 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XVIII COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi, stoji okrenut na levo. Desnu ruku podigao, levom drži skiptar.
1988	4,51	Ant 22 ↓	ANTONINVS PIVS AVG GERM Poprsje Karakale ogrnuto paludamentumom, na desno. Na glavi zrakasta kruna.	P M TR P XVIII COS IIII P P Sol stoji spređa, glavu okrenuo na levo, desnu ruku podigao, levom drži glob.

TR P XX, 217

1989	3,18	Den 18,6 ↑	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XX COS IIII P P Jupiter nag do pojasa, sedi okrenut na levo. Desnom rukom drži pateru, levom skiptar.
1990	3,15	Den 19 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XX – COS IIII P P Kao prethodni.
1991	3,44	Den 19,5 ↓	Kao prethodni.	P M TR P XX COS IIII P – P Lav, sa zrakastom krunom na glavi, trči na levo. Drži munju u čeljustima.
1992	2,69	Den 19 ↑	Kao prethodni.	P M TR P XX – COS IIII P P Serapis sa polosom na glavi, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži klasje, levom skiptar.

Nedatovana izdanja, 213 (kraj) – 217

1993	2,80	Den 20 ↓	ANTONINVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	INDVLGENTIAE AVG Indulgencija sedi okrenuta na levo. Desnom rukom drži pateru, levom koso skiptar.
1994	3,10	Den 20 ↓	Kao prethodni.	LIBERAL AVG VIII Liberalitas stoji okrenuta na levo, levom rukom drži abakus, desnom rog izobilja.
1995	3,39	Den 19 ↓	Kao prethodni.	MARTI PROPVGNATORI Mars, u vojničkom odelu, korača na levo. Desnom rukom drži koso koplje, levom trofej.

- 1987 I. b.O, 1358/75 (ex Krakov). C 348. RIC 280(c). BMC p. 461, 168. HCC 41.
 1988 I. b.O, 1357/19. C 358. RIC 281 (a). BMC p. 461, 170-171. HCC 42.
 1989 I. b.O, 1357/20. C 378. RIC 287 (a). BMC p. 463, 183. HCC nema.
 1990 I. b.O, 1358/76 (ex Krakov). C 378. RIC 287 (a). BMC p. 463, 183. HCC nema.
 1991 I. b.O, 1358/77 (ex Krakov). C 402. RIC 296 (c). BMC nema. HCC nema.
 1992 I. b.VII, 988. C 382. RIC 289 (c). BMC p. 464, 188. HCC nema.
 1993 I. b.O, 1358/78 (ex Krakov). C 103. RIC 300. BMC p. 444, 68-69. HCC 48.
 1994 I. b.O, 1358/79 (ex Krakov). C 139. RIC 302. BMC p. 444, 70. HCC 49.
 1995 I. b.O, 1358/80 (ex Krakov). C 152. RIC 307. BMC p. 444, 72-73. HCC 50.

1996	3,53	Den 19 ↑	Kao prethodni.	MONETA AVG Moneta stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži vagu, levom rog izobilja.
1997	2,92	Den 21 ↑	Kao prethodni.	VENVS VICTRIX Venus stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži šlem, levom skiptar. Levim laktom se naslanja na štit. Kod nogu levo i desno zarobljenik.

Bakar

Av. M AVREL ANTONINVS PIVS AVG BRIT

TR P XIII, 211

1998	23,20	S 32 ↑	[M AV]REL [ANT]ON[INVS] PIVS A[VG BRIT] Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	[FO]RT RED P M TR P XIII COS III [P P] U isečku, S C. Fortuna sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži krmu, levom rog izobilja. Ispod stolice točak.
------	-------	--------------	--	--

TR P XV, 212

1999	19,20	S 31 ↖	M AVREL ANTONINVS PIVS AVG BRIT Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	[P M TR] P XV – COS III P P U polju, levo i desno, S – C. Mars, u vojničkom odelu, stoji okrenut na levo. Desnom rukom drži Viktoriju, levom se naslanja na štit. Koplje naslonjeno na levu ruku. Kod nogu levo, zarobljenik.
------	-------	--------------	--	---

Nedatovana izdanja, 210 – 213 (rana)

2000	27,18	S 32 ↑	M AVREL ANTONINVS PIVS AVG BRIT Poprsje Karakale u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno. Na glavi lovorov venac.	SECVRITATI PERPETVAE Sekuritas sedi okrenuta na desno, desnu ruku naslonila na glavu, levom drži skiptar. Ispred nje oltar.
------	-------	--------------	--	--

TR P XVIII, 215

2001	23,23	Proto kontor nijat 30 ↑	M AVREL ANTONINVS PIVS AVG GERM Poprsje Karakale u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P [XVIII IMP III] COS II[I P] P Sol, za zrakastom krunom na glavi, vozi kvadrigu na levo.
------	-------	-------------------------------------	--	--

1996 I. b.O, 1358/81 (ex Krakov). C 167. RIC 308. BMC p. 445, 74. HCC nema.

1997 I. b.O, 1358/82 (ex Krakov). C 613. RIC 312 (d). BMC p. 446, 87. HCC 58.

1998 I. b.O, 1358/83 (ex Krakov). C 85. RIC 479 (a). BMC p. 425, 28. HCC 61.

1999 I. b.O, 1358/84 (ex Krakov). C 198. RIC 490 (a). BMC p. 474, 235. HCC 63.

2000 I. b.O, 1358/85 (ex Krakov). C 576. RIC 512 (a). BMC p. 411,248-249. HCC 86-87.

2001 I. b.O, 1358/86 (ex Krakov) – protokontornijat. Za sestercije ovog tipa cf. C 327. RIC 543 (a) (ali av. poprsje u oklopu ogrnuto paludamentumom). BMC p. 487, 285. HCC nema.

TR P XX, 217

2002	10,03	As 25 ↓	[ANTONI]NVS PIVS AVG GERM Glava Karakale sa bradom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P XX COS IIII P P Sol, za zrakastom krunom na glavi, vozi kvadrigu na levo.
------	-------	---------------	---	--

KARAKALA, DEIFIKOVAN

217

KOVNICA RIM

2003	3,65	Den 19,5 ↓	DIVO ANTONINO MAGNO Glava Karakale sa bradom na desno.	CONSECRATIO Orao na globu, glava okrenuta na desno.
------	------	------------------	---	---

JULIJA DOMNA
(POD KARAKALOM)

211-217

KOVNICA RIM

Srebro

Av. Poprsje bez dijademe na glavi, kosa skupljena u veliku pundu na temenu

2004	3,41	Den 19,4 ↗	IVLIA PIA – FELIX AVG Poprsje Julije Domne u haljini na desno.	DIANA – LV-CIFERA Dijana stoji okrenuta na levo, u rukama drži baklju.
2005	3,03	Den 20,5 ↗	Kao prethodni.	DIANA – LVCIFERA Kao prethodni.
2006	2,58	Den 18,5 ↑	IVLIA PIA FELIX AVG Kao prethodni.	DIANA LVCIFERA Kao prethodni.
2007	1,58	Den 18 ↑	Bakarno jezgro. IVLIA PIA – FELIX AVG Kao prethodni.	?LVNA LVCIFERA Luna sa mesecom na glavi i ogrtačem koji leti iznad njene glave, stoji u bigi okrenuta na levo. U rukama drži bič i uzde.
2008	3,63	Den 19,1 ↗	Kao prethodni.	MAT AVGG MAT SEN M PATR Julija Domna sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži grancicu, levom skiptar.

2002 I. b. O, 1358/87 (ex Krakov). C 393 var. RIC 570. BMC p. 493, 310. HCC nema.

2003 I. b. VII, 2611. C 32. RIC 717. BMC p. 531, 7-8. HCC lvii.

2004 I. b. VII, 971/1. C 31. RIC 373 A. BMC p. 431, 3. HCC 1-4.

2005 I. b. O, 784/3. C 32. RIC 373 A. BMC p. 431, 3. HCC 1-4.

2006 I. b. VII, 971/2. C 32. RIC 373 A. BMC p. 431, 3. HCC 1-4.

2007 I. b. O, 1357/21. C 105. RIC 379 (c). BMC p. 432, 10. HCC 14 (ali denar, av. poprsje bez dijademe na glavi).

2008 I. b. VII, 975. C 111. RIC 381. BMC p. 432, 12-13. HCC 6.

2009	3,47	Den 19 ↙	Kao prethodni.	MATRI – DEVM Kibela sa koronom muralis na glavi, stoji spreda, glavu okrenula na levo. Desnom rukom drži bubanj, levom skiptar i naslanja se na stub. U polju levo, lav.
2010	3,35	Den 18,4 ↓	Kao prethodni.	PVDICITIA Pudicicija sa velom, sedi okrenuta na levo, glava spreda. Desnu ruku drži na grudima, u levoj skiptar.
2011	3,16	Den 19,8 ↑	Kao prethodni.	PVDIC-ITIA Kao prethodni.
2012	3,09	Den 19 ↑	Kao prethodni.	PVDIC-I-TIA Kao prethodni.
2013	3,25	Den 19,2 ↓	Kao prethodni.	VES-TA Vesta stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži paladijum, levom skiptar.
2014	3,06	Den 19,8 ↓	Kao prethodni.	VEST-A Vesta sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži simpulum, levom skiptar.
2015	2,72	Den 18,8 ↓	Kao prethodni.	VES-T-A Kao prethodni.

Av. Poprsje bez dijademe na glavi, kosa skupljena u malu pundu nisko na temenu

2016	2,94	Den 19 ↓	IVLIA PIA FELIX AVG Kao prethodni.	VENVS GENETRIX Venera sedi okrenuta na levo, desnu ruku ispružila, levom drži skiptar.
2017	3,08	Den 18,5 ↓	Kao prethodni.	VENVS GENETRIX Venera sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži jabuku, levom skiptar. Kod nogu levo, Kupidon.
2018	2,96	Den 19,6 ↑	IVLIA PIA – FELIX AVG Kao prethodni.	Kao prethodni.

- 2009 I. b. VII, 977/1. C 137. RIC 382. BMC p. 433, 14. HCC 7-8.
 2010 I. b. O, 1358/88 (ex Krakov). C 172. RIC 385. BMC p.433, 19. HCC nema.
 2011 I. b. O, 1358/89 (ex Krakov). C 172. RIC 385. BMC p.433, 19. HCC nema.
 2012 I. b. O, 1357/22. C 172. RIC 385. BMC p.433, 19. HCC nema.
 2013 I. b. VII, 983. C 230. RIC 390. BMC p.435, 29. HCC 10.
 2014 I. b. VII, 982. C 226. RIC 391. BMC p.435, 31-33. HCC 11.
 2015 I. b. O, 1357/23. C 226. RIC 391. BMC p. 435, 31-33. HCC 11.
 2016 I. b. VII, 980. C 212. RIC 388 (c). BMC p. 434, 23 B-25. HCC 13.
 2017 I. b. O, 784/2. C 205. RIC 389 (b). BMC p. 434, 28 (ali av. sa visokom pundo). HCC nema.
 2018 I. b. VII, 981. C 205. RIC 389 (b). BMC p. 434, 28 (ali av. sa visokom pundo). HCC nema.

215 – 217

Av. Poprsje sa dijademom na glavi

2019	3,15	Ant 24 ↙	IVLIA PIA FELIX AVG Poprsje Julije Domne u haljini, na polumesecu, na desno. Na glavi dijadema.	VENVS GENETRIX Venera sedi okrenuta na levo, desnu ruku ispruzila, levom drži skiptar.
------	------	----------------	--	---

Bakar

211 -217

Av. Poprsje bez dijademe na glavi, kosa skupljena u malu punđu nisko na temenu

2020	21,81	S 30,5 ↑	IVLIA PIA – FELIX AVG Poprsje Julije Domne u haljini na desno.	[IV]NONE[M] U polju levo i desno S – C. Junona sa velom, stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži pateru, levom skiptar. Kod nogu levo, petao.
2021	30,55	S 35 ↑	Kao prethodni.	PVDICITIA Pudicicija sa velom, sedi okrenuta na levo, glava spreda. Desnu ruku drži na grudima, u levoj skiptar.
2022	9,39	Dp/ As 25,2 ↑	IVLIA PIA – [F]EL[IX AVG] Kao prethodni.	CERE-[R]JEM U polju levo i desno S – C. Cerera stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži klasje iznad modijusa, levom skiptar.

MAKRIN

217 -218

KOVNICA RIM

Srebro

TR P, 217

2023	2,79	Den 20 ↑	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, u oklopu, na desno. Na glavi lovorov venac.	VOTA PVBL P M TR P Jupiter stoji okrenut na levo, desnom rukom drži munju, levom skiptar. Kod nogu levo, mala figura Makrina.
2024	2,65	Den 20 ↓	Kao prethodni.	VOTA PVBL P M TR P Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži kratak kaducej, levom skiptar.

2019 I. b. O, 1357/24. C 211. RIC 388 (a). BMC p. 434, 22-23 A. HCC 15.

2020 I. b. O, 1358/90 (ex Krakov). C 88. RIC 585 (b). BMC p. 469, 208. HCC 28 (ali av. bez dijademe).

2021 I. b. O, 800. C 166. RIC 589. BMC p. 470*. HCC 23.

2022 I. b. O, 1358/91 (ex Krakov). C 13. RIC 596. BMC p. 471, 221. HCC 16.

2023 I. b. O, 1357/25. C 142. RIC 5 (b). BMC p. 494, 1. HCC 2.

2024 I. b. O, 1357/26. C 147. RIC 6 (b). BMC p. 494, 2. HCC nema.

Nedatovane emisije, 217 – 218

2025	2,55	Den 20 ↓	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, u oklopu, na desno. Na glavi lorovov venac.	FIDES MILITVM Fides stoji okrenuta na levo, obema rukama drži vojni znak, sa strane još po jedan.
2026	3,41	Den 21 ↓	Kao prethodni.	FIDES MILITVM Fides stoji spreda, glavu okrenula na desno. Obema rukama drži vojni znak.
2027	3,03	Den 19 ↓	Kao prethodni.	IOVI CONSERVATORI Jupiter stoji okrenut na levo, desnom rukom drži munju, levom skiptar. Kod nogu levo mala figura Makrina.
2028	3,53	Den 19 ↓	Kao prethodni.	SALVS PVBLICA Salus sedi na stolici sa visokim naslonom okrenuta na levo, hrani zmiju obavijenu oko oltara, desna ruka na glavi zmije.
2029	3,11	Den 21 ↗	Kao prethodni.	SECVRITAS TEMPORVM Sekuritas stoji spreda sa prekrštenim nogama, glavu okrenula na levo. Desnom rukom drži skiptar, levom se naslonila na stub.

KOVNICA ANTIOHIJA

Srebro

TR P, 217

2030	3,26	Den 21 ↑	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom i lorovovim vencem u oklopu, na desno.	PONTIF MAX TR P COS P P Anona sedi okrenuta na levo, desnom rukom drži klasje, levom rog izobilja. Kod nogu levo, modijus.
2031	3,21	Den 20 ↓	Kao prethodni.	PONTIF MAX TR P COS P P Fides stoji spreda, glavu okrenula na desno, desna noga na šlemu. Obema rukama drži vojni znak.

2025 I. b. O, 1357/27. C 26. RIC 68 (b). BMC p. 497, 14. HCC 4.

2026 I. b. O, 1357/28. C 23. RIC 66 var (rv.). cf. BMC p. 505, 65 (Antiohija, av. portret, rv. predstava). cf. HCC 27 (Antiohija, av. portret, rv. predstava).

2027 I. b. O, 1357/29. C 37. RIC 76 (b). BMC p. 498, 20-23. HCC 6.

2028 I. b. O, 1357/30. C 114. RIC 84. cf. BMC p. 507, 75 (Antiohija – av. portret). cf. HCC 31 (Antiohija – av. portret).

2029 I. b. O, VII, 999. C 122. RIC 91. cf. BMC p. 507, 78, 80 (Antiohija – av. portret). cf. HCC 32 (Antiohija – av. portret).

2030 I. b. O, 1357/31. C 56. RIC 19 (b). BMC p. 500, 33. HCC 15.

2031 I. b. VII, 998. C 60. RIC 22 A. BMC p. 500, 38. HCC 17-18 (ali av. poprsje u oklopu).

TR P II, 218

2032	3,55	Den 20 ↑	IMP C M OPEL SEV – MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, ogrnuto paludamentumom na desno. Na glavi lovorov venac.	P M TR P II COS P P Anona stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži klasje, levom rog izobilja. Kod nogu levo, modijus.
2033	3,31	Den 19 ↓	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Kao prethodni.	PONTIF MAX – TR P II COS P P Felicitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži kaducej, levom rog izobilja.
2034	3,07	Den 20 ↑	Kao prethodni.	PONTIF MAX TR P II COS II P P Fides stoji spreda, glavu okrenula na desno, desna noga na šlemu. Obema rukama drži vojni znak.

Nedatovana izdanja, 217 – 218

2035	3,68	Den 19 ↓	IMP C M OPEL SEV – MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno. Na glavi lovorov venac.	LIBERALITAS AVG Liberalitas stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži abakus, levom rog izobilja.
2036	2,75	Den 20 ↑	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, u oklopu, na desno. Na glavi lovorov venac.	PROVIDENTIA DEORVM Providencija stoji okrenuta na levo, desnom rukom drži štap iznad globa, levom rog izobilja.
2037	2,81	Den 20 ↓	Kao prethodni.	SECVRITAS TEMPORVM Sekuritas stoji spreda sa prekrštenim nogama, glavu okrenula na levo. Desnom rukom drži skiptar, levom se naslonila na stub.

Bakar

TR P II, 218

2038	9,59	As 27 ↓	IMP CAES M OPEL SEV MACRINVS AVG Poprsje Makrina sa bradom, u oklopu, ogrnuto paludamentumom, na desno. Na glavi lovorov venac.	PONTIF MAX – TR P II COS II P P U polju, levo i desno, S – C. Sekuritas stoji spreda sa prekrštenim nogama, glavu okrenula na levo. Desnom rukom drži skiptar, levom se naslonila na stub.
------	------	---------------	---	--

- 2032 I. b. VII, 2615. C 47. RIC 26 (a). BMC p. 501, 41-42. HCC 20.
 2033 I. b. VII, 850. C 82. RIC 32 (b). BMC p. 502, 52. HCC nema.
 2034 I. b. O, 1357/32. C 96. RIC 43 (b). BMC nema. HCC nema.
 2035 I. b. O, 1357/33. C 41. RIC 78 (ali av. poprsje u oklopu ogrnuto paludamentumom). BMC p. 506, 69-70. HCC 29 (ali av. poprsje u oklopu ogrnuto paludamentumom).
 2036 I. b. O, 1357/34. C 108. RIC 80 (b). BMC p. 506, 74. HCC 30 (ali av. poprsje kao gore).
 2037 I. b. O, 1357/35. C 122. RIC 92 (b). BMC p. 507, 78, 80. HCC 32 (ali av. poprsje kao gore).
 2038 I. b. O, 1357/36. C 99. RIC 159. BMC p. 523, 133. HCC 40.

DIJADUMENIJAN
(POD MAKRINOM)
217 – 218
KOVNICA RIM ILI ANTIOHIJA

Srebro

2039	3,07	Den 19 ↓	M OPEL ANT DIADVME NIAN CAES Poprsje Dijadumenijana, gologlave glave, ogrnuto paludamentumom, na desno.	PRINC IVENTVTIS Dijadumenijan stoji spreda, glavu okrenuo na desno. Desnom rukom drži vojni znak, levom skiptar. Desno, dva vojna znaka sa orlovima na vrhu.
------	------	----------------	---	--

Bakar

2040	11,22	Dp/as 25 ↑	M OPEL ANTONINVS DIADVME NIANVS CAES Poprsje Dijadumenijana, gologlave glave, u oklopu (?) i ogrnuto paludamentumom, na desno.	PRINC IVENTVTIS. Nisko u polju, levo i desno, S – C. Dijadumenijan stoji spreda, glavu okrenuo na desno. Desnom rukom drži vojni znak, levom skiptar. Desno dva vojna znaka, jedan sa orlom na vrhu.
------	-------	------------------	---	--

2039 I. b. O, 1357/37. C 3. RIC 102 (a). BMC p. 510, 91. HCC 2 (ali av. poprsje ogrnuto paludamentumom).
2040 I. b. O, 1357/38. C 8. RIC 212 (b). BMC p. 528, 159. HCC 11.

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

T V

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

T VII

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

T VIII

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

2038

2039

2040

СЕПУЛКРАЛНИ НАЛАЗ ПОСРЕБРЕНОГ БРОНЗАНОГ НОВЦА КОНСТАНЦИЈА И КОНСТАНСА ИЗ ВИМИНАЦИЈУМА¹

Истраживање виминацијумског потеза,² места где се налазио римско-византијски логор, варош и некропола, омогућава нумизматичкој науци да потврди, допуни или подвргне провери важеће хронолошко и типолошко сврставање и сагледавање морфолошких особина старог новца.³

То се, када је реч о новцу IV века, у првом реду односи и на нумизматички садржај из гробница којих се *bustorum latrones*⁴ нису домогли. Тај новац - користећи се Васићевим принципом карактера налаза - сврставамо у категорију затворених скупних налаза.⁵

-
- 1 Гроб је откопан у сонди 331, током месеца маја 1983. године, приликом археолошких ископавања на локалитету *Пећине*; новац је пронађен поред десне потколенице. У археолошкој документацији заведен је под G-2800 и C-7947.
 - 2 Упућујем на основну археолошку литературу: Поповић, Увод у топографију; Mirković, Rimski gradovi; Zotović, Viminacijum; Kondić, Zotović, Viminacijum; Спасић-Ђурић, Виминацијум. Свакако, радује вест да су од скора обновљена заштитна археолошка истраживања којима руководе М. Кораћ и М. Вернер.
 - 3 Комплексно нумизматичко пручавање новца IV века први је, у нас, предузео Милоје Р. Васић (Vasić, Ostava rimskog bronзаног novca), а наставио Бранко Дрча (Дрча, Остава римског новца-анализа састава).
 - 4 Да је скрнављење гробова често практиковано, без обзира на чињеницу да су били заштићени административно, религијски, традиционално или, непосредно, неком заветном формулом или клетвом, говори нам Теодосијев Кодекс који у делу *De sepulchris violatis* у конституцијама 9.17.1-4 из 340., 349. и 356. године предвиђа више него строге казне за починиоце овог кривичног дела. Такође, захваљујући Марцелину, сазнајемо да су и високи државни чиновници били уплетени у ове неморалне радње (Amm. Marc. xxviii 1.12). О детаљима везаним за скрнављење гробова в.: Caillet, Lamende funéraire, 33-45; Јовановић, О проблему гробова, 23-32. Прилика је, уједно, да упутим речи захвалности госпођици Драгани Еремић, сараднику Народног музеја.
 - 5 О карактеру и подели скупних и појединачних налаза в.: Vasić, Horreum Margi, 9-10. Када је у питању примена ове нумизматичке поделе упућујем кориснике на: Vasić, Milošević, Mansio Idimum, 35-36; 89-114.

Тако и сепулкрални налаз који представљам у овом раду⁶ - сведок тек једног трена на хронолошкој лествици - омогућава да кроз одшкринуту завесу, крајичком ока сагледамо позорницу и присуствујемо делу представе⁷ из касноримског периода.⁸

Кренимо редом.

Типолошки одређен и хронолошки разврстан - што се у потпуности да видети у каталогу - овај, ионако, минијатурни али и синкопирани затворени налаз можемо, временски, да сагледамо троделно.

Посматрамо први, најбројнији део налаза; три ковнице, два владара и два реверсна типа. С обзиром на место налаза све се, потаман, уклапа.

Затварамо хронолошки круг са 18. јануаром 350. године.

Ковница	Владар	Тип	Година	Бр. ком.
Cons	Cs	Феникс	348-351	1
Thess	Cs	Галија	348-350	4
Thess	Cn	Галија	348-350	11
Sis	Cs	Феникс	348-350	1
Sis	Cn	Феникс	348-350	1
Sis	Cn	Галија	348-350	2

Претпоследњи, двадесетпрви примерак продужава нам, за годину дана, хронолошки распон.

Sis	Cs	Gloria romanorum(6)	19.1.-25.12.350.	1
-----	----	---------------------	------------------	---

Последњи, двадесетдруги, води нас у другу половину наредне, 351. године.

Sis	Cs	Victoria avgvstorvm	25.12.350.-август 351.	1
-----	----	---------------------	------------------------	---

Затварамо, напослетку, хронолошки круг и уписујемо да је грађанин Виминацијума сахрањен, најкасније, почетком пролећа 351. године.

Ипак, шта све недостаје овом садржају; каква нам питања отвара и на шта нас упућује овај минијатурни, синкопирани затворени налаз?

6 Интактни налази новца са простора виминацијумске некрополе дозвољавају нумизматичару комплексно сагледавање времена из кога потиче. Тако сам, обрадивши налаз бронзаног новца из једне од виминацијумских гробница, допринео проучавању симбола из ковнице *Siscia* и предочио, у првом реду историчарима, ново виђење административне улоге Илирика током Валентинијанове и Валенсове владавине (Дрча, Допринос сврставању, 59-91).

7 Посматрано у целини, сепулкрални налази који, често, могу бити допуњени и разноликим археолошким садржајем, омогућавају, уз сагледавање хронолошког опсега, поуздано археолошко-нумизматичко упоређивање уз типолошку и иконографску класификацију. Зато упућујем кориснике овог рада на: Васић, Каса с бронзаним новцем, 75-120; Васић, Осврт на налаз, 175-201.

8 У оквиру српско-америчког археолошког пројекта *Виминацијум* предвиђено је да се целокупан нумизматички материјал, пронађен на простору некадашње некрополе током претходних истраживања, стручно обради и објави. Руководилац овог корисног подухвата биће колегиница Мирјана Арсенијевић.

Колико ми је познато, садржај досадашњих затворених налаза имао је неизоставни реп прошлости, одређен број примерака новца - сведоке претходних периода.

У нашем налазу нема већих посребрених бронзаних примерака, носиоца тзв. Констанцијеве новчане реформе.⁹

Зашто у нашем налазу - посматрамо само две илиричке ковнице - нема, бар једног примерка, типа *Пали коњаник* са пречником новца који се креће, условно, од 17 до 20 мм. Ковница Тесалоника почиње са његовим ковањем крајем пете деценије (RIC, 123 - само Констанције), док Сисција то чини тек од 28. септембра 351. године (RIC, 350-354 - Констанције и Гал). Напомињем да су у периоду 348-350. године забележени налази посребреног бронзаног новца Констанција и Констанса, типа *Пали коњаник*, са пречницима од 24-25 мм. (Сисција) и 22-23 мм (Тесалоника).

У нашем налазу нема типа *Virtvs avgvstorvm*; тај тип, пречника 18-19 мм., заједно са типом *Gloria romanorvm*(6), кује се у Сисцији (RIC, 293-296)- и за Констанција, и за Ветранија.

Напоменимо, ковница Тесалоника у раздобљу од 1. марта до 25. децембра 350. године кује, такође, најмањи номинал типа *Virtvs exercitvm* (RIC, 138) са Ветранијевим именом.

Дакле, међу садржајем налаза нема крунског сведока; шта је са Ветранијем? Да ли је тај римски официр, уопште, био у којој врећици а да, на нашу несрећу, није извучен и одложен поред тела покојника?

Такође, у нашем налазу нема ни новца насловљеног на Констанција Гала.

Типолошко претраживање испреплетано зараслим хронолошким стазама прошлости, налик истражном поступку, тражи од нумизматичара, уз нешто знања, упорност и сталоженост.

Уместо закључка, предочивши колегама најважније податке, усмеравам мисли у два правца:

- за разлику од првог, у коме доминира новац са именом Констанса и ковничком ознаком Тесалонике, други и трећи део налаза, са појединачним Констанцијевим комадима, нестварно растежу хронолошку нит.
- ако је датовање типа *Victoria avgvstorvm* исправно, можемо да претпоставимо - имајући на уму Марцелиново сликање Констанцијевог портрета¹⁰ - да је, по окончаном договору у Наису, новац са именом Ветранија, по хитном поступку, повучен из оптицаја; такав поступак би могао да оправда, на први поглед, усамљену присутност последња два примерка.

Ни мањег затвореног скупног налаза, ни већег знака питања.

9 У досадашњој бројној нумизматичкој литератури, која се бавила питањима новчаног система, листом се крај пете деценије обележава као тренутак када је Констанције спровео нову монетарну реформу; ја, лично, не делим то мишљење и упућујем кориснике овог рада на: Дрча, Диоклецијанов и Константинов новчани систем, 33, 36 с нап.5.+

10 Amm. Marc. XXI 16, 1-21

Представивши затворени скупни налаз предајем га будућности на чување, јер виминацијумска некропола крије у тами данашњице део приче која ће, уместо знака питања, једног дана ставити неки други знак интерпункције.

С Матинглијевим записима у мислима,¹¹ закорачивши у огледало прошлости, хитам у посету Колегијуму ковача,¹² чуварима тајни света метала. На путу сазнајем да је Констанције обзнанио закон којим упозорава поданике да ће уклањање сребра са новца кажњавати строго.¹³

Прелиставајући, често, Кентов Каталог¹⁴ у коме је представљен новац овог периода пажњу ми је - поред других исцрпних података - привукло видно истицање пречника номинала; ти номинали су - у делу који се односи на *base billon and bronze*, како их је назвао аутор - подељени у три групе:

највећи, са пречником од 24-25 мм и тежином од 5.20 гр,
средњи, са пречником од 21-23 мм и тежином од 4.50 гр и
најмањи, са пречником од 17-19 мм и тежином од 2.60 гр.

Мере које сам представио чине вредности ковница Сисције, Тесалонике и Константинопоља из којих и потиче новац из нашег налаза. Сматрам да је детаљно анализирање мерних вредности из свих ковница залудан посао а саплитање о милиметре и граме, у овом тренутку, непотребно. А, ево, зашто!

Обележавајући хиљадустогодишњицу од оснивања града Рима¹⁵ Констанције је,¹⁶ поучен једноставним и корисним потезима Диоклецијана,¹⁷ обновио посребрена бронзана издања.¹⁸ Али, ми не знамо, у овом тренутку, да ли је тај посребрени бронзани новац кован у два или три мерна облика. Неопходно је да подсетим да стари новац, с обзиром на техничка и технолошка достигнућа времена из ког потиче, није могао да - попут савремених кованица - задовољи строге и прецизне стандарде униформности. Ти недостаци сагледавају се у следећим чињеницама:

11 Скривање бронзе сребром сеже у далеку прошлост. Када је у питању римско ковање Матингли бележи да је у доба Републике, 85. године старе ере, претор М. Марије Грацидијан ковао денаре са бронзаним језгром (Mattingly, Roman Coins, 27).

12 Од најстаријих удружења за које знамо, поред Колегијума свештеника и Колегијума гатара, постојао је, каже Плиније (Pliny, XXXIV, I, 127) и Колегијум ковача метала који се први пут помиње крајем VIII века старе ере.

13 Закон је објављен дан пре фебруарских Ида, у години конзуловања Лименија и Катулина (12. фебруар 349. године). СTh IX 21,6 (Phar, Code, 243). Текст закона на српском језику представљен је у: Дрча, Диоклецијанов и Константинов новчани систем, 37.

14 Kent, RIC VIII, каталогски део са представљеним ковницама.

15 Познато је да је римски новац, посматран кроз призму повести, чинио спој грчке духовне узвишености и римске прагматичности и служио, поред основне намене, као моћно пропагандно средство (Опширније, види: Kondić, Novac u Beogradu, 44-47).

16 Сматрам корисним да млађе колеге упутим на епизоду постављања обелиска на Великом цирку (Amm. Marc. XVII 4, 1-23).

17 О ковањима из овог периода, сажето, види: Дрча, Диоклецијанов и Константинов новчани систем, 17-20.

18 Дрча, Остата римског новца - анализа састава, 23-25.

- а) пречник новца није уједначен и одступа знатно,
- б) новац често има елипсоидни облик са већим или мањим одступањима,
- в) дебљина новца је, што се одражава и на тежину, променљива,
- г) нанос танког сребрног слоја је, често, немогуће уочити, јер је, по правилу, уништен или потпуно скривен у корозионом слоју,
- д) дебљина сребрног слоја је, због конфигурације обе површи новца, неуједначена што, у коначном резултату, не обезбеђује подједнако распоређену и идентичну масу сребра на сваком новцу понаособ,
- ђ) веома мали број комада добро очуваног и употребљивог новца који нам стоји на располагању.

Једно је сигурно; вредност ове врсте новца исказивана је, као у време Тетрархије и Константинове владавине, кроз однос злата и сребра.¹⁹

Зато је посребрени бронзани новац, положен поред тела покојника, вредео колико и 0.061 скрипул метала са племенито загаситом, жутом бојом.

ЛИТЕРАТУРА

Jean-Pierre Caillet, *L'amende funéraire dans l'épigraphie chrétienne de Salone*, *VAND* 81, Split 1988.

A. Degrassi, *I fasti consolari dell' impero romano*, Roma 1952.

Б. Дрча, Остава римског новца из Виминацијума IV и V века, анализа састава посребреног и бронзаног новца, *Археолошке монографије Народног музеја, књига 13*, Београд 2001.

Б. Дрча, Допринос сврставању бронзаног новца валентинијанског периода у његове историјске оквире, *Нумизмаичар* 22-23, Београд

Б. Дрча, Диоклецијанов и Константинов новчани систем - или- зашто је 50 000 = 1, *Археолошке монографије Народног музеја, књига 16*, Београд 2004.

А. Јовановић, О проблему гробова са сполијама из касноантичког периода на тлу Дарданије, *Новоизазарски зборник* 20, Нови Пазар 1966.

19 Дрча, Диоклецијанов и Константинов новчани систем, 105-145. Знао, биће колега, превасходно међу младима, који ће прихватити моје решење представљено егзактним, математичким путем и покушати да га примене и у другим периодима богате римске и византијске повести. То је добро.

Знао, биће колега који ће покушати да користећи, делимично, моја сазнања и примену математичког модела пронађу неки нови путањи. И то је добро.

Могуће је да ће бити и колега који ће заступати мишљење да је природу новчаног система касноримског периода, у први мах несагледивог, немогуће решити. То није добро, јер све што је људски ум, некада, замислио, а људска рука направила, немогуће је да остане необјашњено. Да није тако, могло би се рећи да ми, који данас ходамо Земљом, нисмо направили ни један једини искорак, а да су Хомер, Демокрит, Аристарх, Аристотел, ... само, тек, један привид, отргнут од нестварног. Таквим расуђивањем, одрицањем могућности сазнавања истине, доводи се, истовремено, у питање постојање археологије и нумизматике, а бесмисленост постаје узор. Срећом, Природа је тако удесила вечни ход живота да такве примере оставља на праговима слепог колосека науке.

- V. Kondić, Novac u Beogradu - od najstarije monete na ovom tlu do prvog novca Кнежевине Србије, Beograd 1967.
- V. Kondić, Lj. Zotović, Viminacijum - rezultati arheoloških istraživanja u 1974. godini, *Arheološki pregled 16*, Beograd 1974.
- A. Марцелин, Историја, предговор, превод и објашњења М. Милин, Beograd 1998.
- H. Mattingly, Roman Coins from the Earliest Times to the fall of the Western Empire, London 1960.
- M. Mirković, Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji, Beograd 1968.
- C. Pharr, The Theodosian Code and Novels and The Sirmundian constitutions, ed., Princeton University Press, Princeton 1952.
- Pliny, Natural History, Harvard University Press, London 1968.
- B. Поповић, Увод у топографију Виминацијума, *Сџаринар XVIII*, Beograd 1967.
- Д. Спасић-Ђурић, Виминацијум, главни град римске провинције Горње Мезије, Пожаревац 2002.
- М. Васић, Остата римског бронзаног новца IV и V века из Виминацијума, *Сџаринар XXXI*, Beograd 1980.
- М. Vasić, Nalazi rimskog bronzanog novca IV i V veka iz municipijuma Horreum Margi, *Posebna izdanja Arheološkog instituta, knjiga 22*, Beograd 1990.
- М. Р. Васић, Каса с бронзаним новцем IV и V века из Великог Градишта (Pincum), *Нумизмајичар 3*, Beograd 1980.
- М. Васић, Осврт на налаз IV века из Старчева, *Зборник Народног музеја XVII-1*, Beograd 2001.
- М. Vasić, G. Milošević, Mansio Idimum - rimska poštanska i putna stanica kod Medvedje, *Posebna izdanja Arheološkog instituta br. 35 - Arheološke monografije Narodnog muzeja br. 11*, Beograd 2000.
- Lj. Zotović, Viminacijum, *Arheološki pregled 15*, Beograd 1973.

КАТАЛОГ

Новац је опредељен према:

J.P.C. Kent, Roman Imperial Coinage VIII, London 1981.

Типолошко разврставање новца *Gloria Romanorum*:

Б. Дрча, Увод у типолошко разврставање посребреног и бронзаног ковања *Gloria Romanorum*, Numizmatičar 21, Београд 1998.

Тип: FEL TEMP REPARATIO

Феникс на пирамиди

Ковница SIS CIA – 348-350. година ; RIC 240, 241

1. DN CONSTAN – TIVS PF AVG
FEL TEMP REPARATIO
BSISL R=18-19 мм
T=2.64 гр
T=2.339 скр

2. DN CONSTA – NS PF AVG
FEL TEMP REPARATIO
ESIS'Г R=18-19 мм
T=2.42 гр
T=2.144 скр

Феникс на малом глобу

Ковница CONSTANTINOPOLIS – 348-351. година ; RIC 93

3. [DN CONSTAN] – TIVS PF AVG
FEL TEMP [REP]ARATIO
CONSE * R=16-17 мм
T=2.11 гр
T=1.869 скр

Претпоставио сам, угледавши овај примерак, да потиче из назначене ковнице; уочио сам, дружећи се дуго са новцем касноримског периода, да су примерци исковани у овој ковници, по правилу, мањег пречника и слабијег квалитета. Забележио сам ово запажање и када сам обрађивао гробни налаз из валентинијанског периода (Дрча, Допринос сврставању,66).

Галија

Ковница SISCIA – 348-350. година ; RIC 234, 244

4. DN CONSTA – NS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
ESIS • R=18.5-20.5 мм
T=2.27 гр
T=2.01 скр

5. DN CONSTA – NS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
BSISЛ R=19 мм
T=2.49 гр
T=2.2 скр

Ковница THESSALONICA – 348-350. година ; RIC 119, 120

6. DN CONSTAN – TIVS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESE R=18-19 мм
T=2.57 гр
T=2.277 скр

7. DN CONSTAN – TIVS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESE R=18-19 мм
T=2.45 гр
T=2.171 скр

8. DN CONSTAN – TIVS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESΔ R=17.5-18 мм
T=2.14 гр
T=1.896 скр

9. DN CONSTAN – TIVS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESΔ R=17-20 мм
T=2.06 гр
T=1.825 скр

10. DN CONSTA – NS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESA R=18-19 мм
T=2.25 гр
T=1.993 скр

11. DN CONSTA – NS PF AVG
FEL TEMP – REPARATIO
TESA R=18-19.5 мм
T=2.92 гр
T=2.587 скр

СЕПУЛКРАЛНИ НАЛАЗ ПОСРЕБРЕНОГ БРОНЗАНОГ НОВЦА
 КОНСТАНЦИЈА И КОНСТАНАСА ИЗ ВИМИНАЦИЈУМА

12. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESA	R=17-18.5 мм T=2.64 гр T=2.339 скр		
13. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESB	R=18-19 мм T=2.38 гр T=2.109 скр		
14. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESB	R=17-19 мм T=2.37 гр T=2.1 скр		
15. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESB	R=18-19 мм T=2.83 гр T=2.5 скр		
16. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESB	R=19-21 мм T=3.11 гр T=2.755 скр		
17. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TEST	R=18-19 мм T=3.08 гр T=2.729 скр		
18. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESΔ	R=19-20 мм T=3.22 гр T=2.853 скр		
19. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESE	R=18-19 мм T=2.17 гр T=1.922 скр		
20. DN CONSTA – NS PF AVG FEL TEMP – REPARATIO	TESE	R=16.5-18 мм T=2.14 гр T=1.896 скр		

Тип: GLORIA ROMANORVM (6)

Император са лабарумом и кошљем

Ковница SISCIA – 19.1.-25.12.350. године ; RIC 293

21. DN CONSTAN – TIVS PF AVG		R=18.5 мм
GLORIA – RO – MANORVM	ASIS	T=2.89 гр
		T=2.56 скр

Тип: VICTORIA AVGVSTORVM

Викторија с уздигнутим венцима

Ковница SISCIA – 25.12. 350. – август 351. године ; RIC 313

22. DN CONSTAN – TIVS PF AVG		R=18мм
VICTORIA – AVGVSTORVM	ESIS	T=2.80 гр
		T=2.48 скр

SEPULCHRAL FIND OF SILVERED BRONZES OF
CONSTANTIUS AND CONSTANS FROM VIMINACIUM

Summary

With the presentation of 22 specimens of coins that came from one of the graves in a necropolis belonging to the period of Late Antiquity, the author resumes the collection of the numismatic pieces which will, in future, add to the chronological and typological classification of the historical mosaic of Viminacium.

The grave was dug up in probe 331, in May, 1983, during archaeological excavations at the *Pecine* locality; the coins were discovered beside a left shin bone. They are registered in the records under G-2800 and C-7947.

Branko Drča

ЈЕДНА НЕСВАКИДАШЊА СИЛИКВА ИЗ СИРМИЈУМА

Анонимна силиква (Сл.1), нађена је приликом систематских ископавања на локалитету 85, током лета 2004. године.¹ Не улазећи у детаљно хронолошко сагледавање откопаних слојева и типолошко тумачење до сада пронађеног покретног археолошког материјала, јер су истраживања на овом касноантичком потезу настављена и у овој години, представљам нумизматичкој породици овај несвакидашњи налаз.²

Av. Roma?

Попрсје надесно. Шлем, огртач, оклоп.

Rv. У средини, по периферији пунктираном ободу круга, симбол Р.

R = 13-13.7 mm; T = 0.99 gr.(Сл. 2)

Сл. 2

Позивање: Bendall, p.140, fig.2, 0.89gr.,Pl. XI³ (Сл.3); Tkalec Auction, 19.2.2001., lot 378, 1.07gr.⁴ (Сл.4)

Овај примерак, нема сумње, припада серијама анонимног сребрног ковања које су издаване током касноантичког времена. Ипак, немогућност прецизнијег

-
- 1 Наставивши истраживачким стопама Владислава Поповића, госпођа Ивана Поповић и господин Мирослав Јеремић, научни сарадници Археолошког института, руководе овим научно-истраживачким пројектом.
 - 2 .Захваљујем колеги Павлу Поповићу, саветнику Музеја Срема, који ми је омогућио да овај занимљив нумизматички налаз представим у нашем часопису.
 - 3 S. Bendall, Some comments on the anonymous silver coinage of the fourth to sixth centuries A.D., *Revue Numismatique* 2002.
 - 4 Подаци и фотографија преузети из: S. Bendall, *op. cit.*, p. 149, Pl. XII.

датовања нагнала је, можда, приређиваче и ауторе Римског империјалног ковања периода о коме је реч, да пређуће издања ових ретких сребрних примерака.

Срећом, упознавши се са радом господина С. Бендала⁵ видех да су, поред изузетно ретког примерка са реверсним симболом *P*, познати и примерци са симболима *K*, *R*, *CV* и *T*, чија се издања датују у 330. 430. и 530. годину.⁶

Прилика је да подсетим и отргнем од заборав податак да је, својевремено, господин Сабатије објавио ове ретке примере сребрног ковања, и то: са реверсним симболима *P* и *K* (IV век) и реверсним симболима *R* и *K* (V век).⁷

Истраживања у Сирмијуму дозвољавају могућност, не само по окончању ископавања на поменутом локалитету, да и ова врста ковања нађе место на хронолошкој лествици касноантичког периода.

Сл. 1

Сл. 2 (×2)

Сл. 3

Сл. 4

ANONYMOUS SILIQUA FROM SIRMIMUM

Summary

An anonymous siliqua (Pic.1 and Pic. 2), was discovered during systematic excavations at locality 85, during the summer of 2004; undoubtedly, it originated in the time of Late Antiquity.

The inability to determine the date more precisely, perhaps, prompted the editors and authors of Roman Imperial Coinage of the period in question to say nothing about the emission of these rare silver specimens.

Branko Drča

5 S. Bendall, *op. cit.*, p. 139-160.

6 *Ibid.*, 139.

7 J. Sabatier, Lettre à M. R. Chalon, sur quelques monnaies romaines inédites de la collection de feu Octave Fontana, de Trieste, *RBN*, 3rd series, Vol. V (1861), p. 17-18 and pl. II.

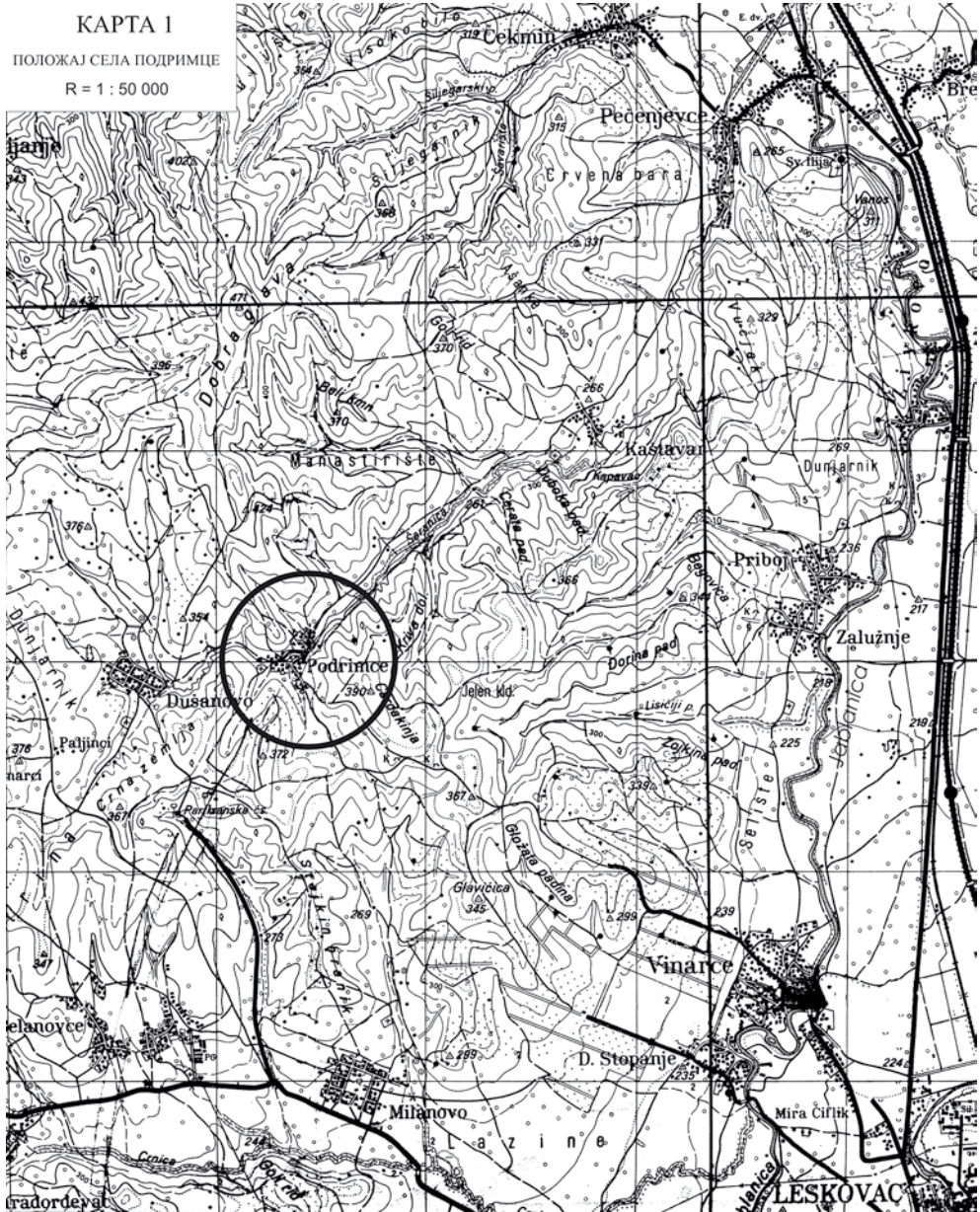
ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

ОКОЛНОСТИ НАЛАЗА

Село Подримце налази се на око 13 километара северозападно од Лесковца, међу брежуљцима, на месту где је река Шараница формирала своју долину. У Подримце се данас долази макадамским путем који се код локалитета 'Пашина чесма' одваја од асфалтираног пута из правца Лесковца. Пут је из Лесковца за Подримце раније водио преко Винарца и ишао даље ка Стубли. Данас тај пут више не постоји, јер је приликом изградње пољопривредног добра 'Плантаже' уништен. Сем наведеног макадамског пута из правца Пашине чесме, у Подримце се долази и путем уз Шараницу, од Печењевца преко Каштавара. Село Подримце се не би могло везати за главну античку комуникацију на овом простору, односно пут Naissus – Scupi. Међутим, повољан положај долине Шаранице могао је у античко доба бити искоришћен за споредну саобраћајницу (Јовановић 1979: 149-150).

У овом селу је, негде 60-тих година XX века, нађена остава римског сребрног новца, без тачне назнаке о месту налаза (карта 1). Део оставе од 137 комада новца, који покрива период од средине II до средине III века наше ере, чува се у Народном музеју у Лесковцу, док је преостали део новца нестао. Новац је нађен у керамичком ћупу са једном дршком. Данас се 27 комада налази у сталној поставци лесковачког Музеја. Славенка Ерцеговић-Павловић и Десанка Костић, истраживачи јабланичког краја, овај налаз вежу за локалитет Белије на левој обали Шаранице, на путу према селу Каштавар. Приликом земљаних радова, овде су на ширем простору, мештани наилазили на масивне зидове од камена. Уочи Другог светског рата мештанин Васиљко Стојановић је на овом положају нашао два капитела и бронзану руку једне статуе у природној величини, која се налази у Народном музеју у Лесковцу. Капителима се, међутим, изгубио сваки траг (Ерцеговић-Павловић и Костић 1988: 34).

КАРТА 1
ПОЛОЖАЈ СЕЛА ПОДРИМЦЕ
R = 1 : 50 000

САСТАВ ОСТАВЕ

Остава римског сребрног новца из Подримца састоји се од 137 примерака денара и антонинијана од времена владавине Антонина Пија до Филипа I. Најстарији примерак ове оставе је денар Антонина Пија, римске ковнице, који је према реверсној легенди TR POT XX COS III датован у 156-157. годину. Оставу даље чини по један денар Фаустине II и Комода. Стога, периоду пре 192. године припадају свега 3 новчића, што чини 2,19 % укупног броја примерака оставе.

Периоду од 192. до 217. године припадају 34 новчића, који чине 24,81 % од укупног броја комада у остави. То су примерци Клодија Албина (1 ком.), Септимија Севера (10 ком.), Јулије Домне (9 ком.), Каракале (11 ком.) и Гете (3 ком.). У питању су денари, изузев једног антонинијана из периода владавине Каракале. Овај примерак са аверсном легендом ANTONINVS PIVS AVG GERM и легендом на реверсу P M TR P XVIII COS III P P датује се у 216. годину.

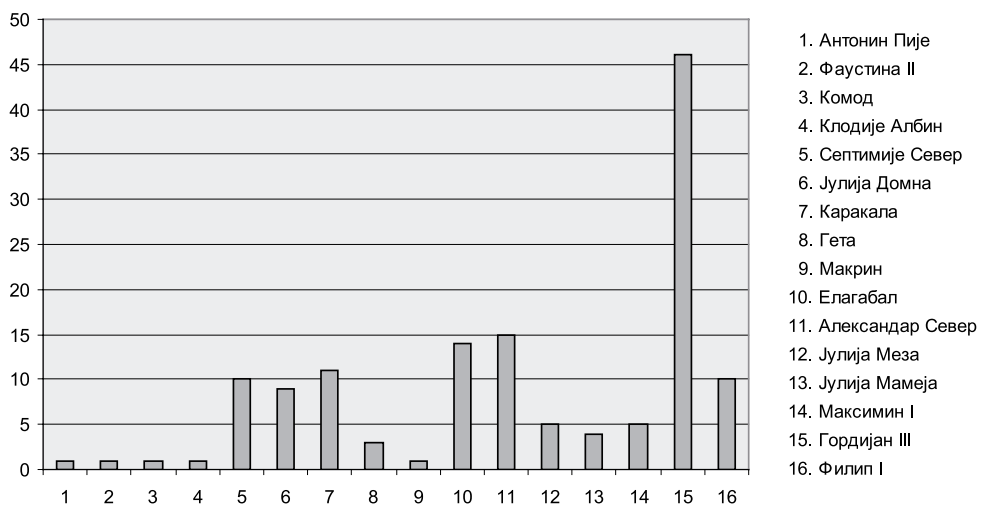
Из периода од 217. до 238. године у остави су заступљени примерци следећих царева и чланова царске породице: Макрина (1 ком.), Елагабала (14 ком.), Александра Севера (15 ком.), Јулије Мезе (5 ком.), Јулије Мамеје (4 ком.) и Максимиана I (5 ком.). Укупно их има 44, и чине 32,12 % од укупног броја комада у остави. Свега 2 примерка су антонинијани римске ковнице из доба владавине Елагабала, док остало чине денари. Поменути антонинијани имају исту легенду и представу цара на аверсу IMP CAES ANTONINVS AVG и реверсне легенде: FIDES EXERCITVS, односно VICTOR ANTONINI AVG.

Процентуално најзаступљенији примерци су новчићи Гордијана III којих има 46 и чине 33,58 % целокупног броја комада у остави. Од 46 примерака 36 су антонинијани. Треба напоменути чињеницу да су од 242. године, за време владавине Гордијана III, денари потпуно нестали из оптицаја. Све до времена цара Диоклецијана антонинијани су, са неколико изузетака, постали једина сребрна монета (Борић-Брешковић 1994: 42). Редак примерак је денар цара Гордијана III са аверсном легендом IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG и реверсном P M TR P III COS P P. На реверсу овог денара представљен је Гордијан на коњу са копљем у левој руци и подигнутом десном руком. Кован је од марта до маја ? 240. године. Значајни су и денари (5 ком.) који припадају специјалној емисији поводом венчања Гордијана III и Сабине Транквилине у лето 241. године.

Најмлађи комади новца везују се за владавину Филипа I. Ради се о антонинијанима. Има их 10 и чине 7,30 % укупног броја новца у овој остави. Према легендама и представама на реверсу, 8 примерака римске ковнице датује се у 244. годину и припада првој емисији. Примерци ковани у Антиохији (2 ком.) имају аверсну легенду IMP C M PHILIPPVS P F AVG P M и следеће реверсне легенде: PAX FVNDATA CVM PERSIS и SPES FELICITATIS ORBIS. Као и антонинијани римске ковнице, и они се везују за време закључивања мира Филипа I са Персијом. Припадају првој емисији антиохијске ковнице.

Табела 1: Број комада новца према владарима и њихова процентуална заступљеност у остави

Цар или члан царске породице	Денари	Антонинијани	Укупно	%
Антонин Пије	1		1	0,73
Фаустина II	1		1	0,73
Комод	1		1	0,73
Клодије Албин	1		1	0,73
Септимије Север	10		10	7,30
Јулија Домна	9		9	6,57
Каракала	10	1	11	8,02
Гета	3		3	2,19
Макрин	1		1	0,73
Елагабал	12	2	14	10,22
Александар Север	15		15	10,95
Јулија Меза	5		5	3,65
Јулија Мамеја	4		4	2,92
Максимин I	5		5	3,65
Гордијан III	10	36	46	33,58
Филип I		10	10	7,30
Укупно	88	49	137	100
%	64,23	35,77		100

Графикон 1: Број комада новца према владарима

У остави новца доминантна је заступљеност римске ковнице (89,05 %), док је антиохијска присутна мањим бројем примерака (10,95 %). Антиохијској ковници припада свега 15 новчића следећих владара и владарки: Јулије Мезе (5 ком.)?, Јулије Мамеје (4 ком.)?, Гордијана III (4 ком.) и Филипа I (2 ком.).

Налази новца антиохијске ковнице у остави из Подримца јасно одсликавају нову монетарну политику римских царева. Огромне потребе за новцем изискивале су и већи број ковница у провинцијама, у III веку наше ере. Песценије Нигер је ковао новац у Антиохији, где се и прогласио царем. Септимије Север је на Истоку установио још три нове ковнице: у Александрији, Емеси и Лаодикеји. Под Гордијаном антиохијска ковница је поново отворена, и управо у III веку доживела и највећи замах монетарне продукције. У локалној ковници у Виминацијуму бакарни новац кован је од 239. године, а антонинијани Филипа I од 248. године (Борић-Брешковић 1994: 43).

Табела 2: Број комада новца према владарима и ковницама и процентуална заступљеност ковница у остави

Цар или члан царске породице	Ковнице		Укупно
	Рим	Антиохија	
Антонин Пије	1		1
Фаустина II	1?		1
Комод	1		1
Клодије Албин	1		1
Септимије Север	10		10
Јулија Домна	9		9
Каракала	11		11
Гета	3		3
Макрин	1		1
Елагабал	14		14
Александар Север	15		15
Јулија Меза		5?	5
Јулија Мамеја		4?	4
Максимин I	5		5
Гордијан III	42	4	46
Филип I	8	2	10
Укупно	122	15	137
%	89,05	10,95	100

Остава је у целини добро очувана. Новци до Септимија Севера су излизани. Слично је и са комадима Септимија Севера и Јулије Домне, осим неколико боље сачуваних примерака. Новци Каракале као Цезара су јако излизани, док су они

који се датују од 212. до 216. године релативно добро очувани, као и примерци Гете, Макрина, Елагабала и Александра Севера. Комади Јулије Мезе и Јулије Мамеје су излизани. Најбољи примерци везују се за владавину војничких цара, тј. за следеће владаре: Максимиана I, Гордијана III и Филипа I, што је и разумљиво јер се ради о најмлађим примерцима у остави. Ту се јавља више одлично очуваних примерака, од којих пар комада као да није било у оптицају.

ВРЕМЕ ПОХРАЊИВАЊА ОСТАВЕ

Остава из Подримца није у целости очувана. Део новца чува се у Народном музеју у Лесковцу, док је преостали нестао. Очувани део оставе покрива период од средине II века, тачније од 157/8. године до средине III века, односно 247. године. Из табеле 3 може се испратити нумеричка и процентуална заступљеност новца по одређеним периодима.

Табела 3: Број комада новца и њихова процентуална заступљеност по периодима

Период	Број комада	%
пре 192	3	2,19
192 – 217	34	24,81
217 – 238	44	32,12
238 – 244	46	33,58
244 – 247	10	7,30
Укупно	137	100

Најмлађи новац у остави чине антонинијани Филипа I (10 ком.), стога се може закључити да је остава похрањена за време владавине Филипа I (244-249). Увек треба имати у виду да остава није сачувана у целости и да је њен састав могао бити другачији. Новци Филипа I потичу из римске и антиохијске ковнице. Антонинијани римске ковнице, који се датују од 244. до 247. године, носе дужу аверсну легенду IMP M IVL PHILIPPVS AVG. Такав је случај и са комадима новца из наше оставе. Од 247. године до краја владавине Филипа I среће се краћи облик IMP PHILIPPVS AVG.

На новчићима из времена Филипа I тема склапања мира са Персијом огледа се у представама Пакса (PAX AETERNA), Викторије (VICTORIA AVG) и Виртуса (VIRTUS AVG), као и у легенди FIDES MILITVM којом се изражава лојална оданост војске, која је и осигурала ове резултате. Венац који носи Летиција (LAET FVNDATA) је знак задовољства. То је венац који се носи на светковинама. Антонинијани римске ковнице са овим реверсним легендама припадају првој емисији која се датује у 244. годину.

Из антиохијске ковнице потичу два антонинијана са аверсном легендом IMP C M IVL PHILIPPVS P F AVG P M. Комади новца са ознаком P F ('Pius Felix') на аверсној легенди нису познати из римске ковнице, већ се везују за Антиохију, док P M означава Филипа I као највећег освајача Персије ('Persicus Maximus').

Реверсне легенде PAX FVNDATA CVM PERSIS и SPES FELICITATIS ORBIS односе се на закључивање мира са Персијом. Ови примерци припадају првој емисији антиохијске ковнице (RIC IV/3 1968: 4-64), која се датује у почетне године владавине цара Филипа I. Филипиви антонинијани су уједно и најмлађи комади у остави на основу којих се одређује време закопавања.

На новцу Филипа I може се пратити и развој портрета на аверсу током његове владавине, што може послужити као драгоцен провера приликом датовања. Портрет Филипа I на примерцима прве емисије готово да се не разликује од портрета Гордијана III. Такав случај је и са новчићима из оставе из Подримца. Затим, AVG уместо AVGG у овим легендама наговештава да је Филип I још увек сам ковао новац. Већ у другој емисији владар, као Август, кује новац заједно са својом супругом Отацилијом, као Августом, и својим сином Филипом II као Цезаром.

Комади Филипа I из Подримца, који припадају римској ковници, у RIC-у се датују од 244. до 247. године по дужини легенде на аверсу, док примерци новца из антиохијске ковнице (2 ком.) припадају њеној првој емисији, која у RIC-у није датована.

За даља разматрања времена похрањивања оставе осврнућемо се на постојање сличних налаза у провинцији Горњој Мезији, као и у суседним областима: Дакији и Далмацији.

На простору некадашње римске провинције Горње Мезије, забележене су три оставе похрањене у време Филипа I. Према саставу нумизматичког материјала оне се датују, односно закопане су 247. године. У питању су следећи налази: Кременица, Мезул II (Добри До код Азање) и Сикирица (Arsenijević 2002: 28-31; Vasić 1972: 57). Није искључено да и остава из Каменице припада овом периоду. Међутим, о њој се мало зна, јер су подаци у литератури веома оскудни, а сама остава је непотпуна.

У Дакији, северно од провинције Горње Мезије, констатован је низ остава похрањених у време Филипа I. Emanuel Petas помиње три напада Карпа за време владавине Филипа I и наводи их као узроке похрањивања остава новца на територији римске провинције Дакије, на простору јужних Карпата. Датовање одређених остава из поменуте области указује на постојање три хоризонта похрањивања остава: 242, 245. и 248. године. Најближе нашем налазу су оставе другог хоризонта, које се везују за напад Карпа 245. године. На простору данашње Румуније овом хоризонту припадају следеће оставе: Ocolna, Vambești, Ioneștii Govorii, Moțaței I и Moțaței II (Petas 1998: 30, 40). О озбиљности овог упада сведочи присуство римског цара на карпатском фронту, које је забележено на основу натписа из Аква, код данашњег Cioroiul Nou-a (Kreis Dolj), од 12. новембра 245. године. Пустошења су била сконцентрисана само на јужни део Дакије Малвенсис (Tudor 1977: 97). По Emanuel-у Petas-у, хоризонт похрањивања остава из 247. године, на територији римске провинције Дакије, није оставио свој траг у нумизматичком материјалу. Исти аутор наводи упад Гота из друге половине 248. године.

У Далмацији, западно од провинције Горње Мезије, позната је само једна остава из Љубушког код Мостара, чији најмлађи комади новца припадају периоду Филипа I (Mirnik 1981: 65).

На основу претходно изложених чињеница, за оставу из Подримца може се одредити 244. година као *terminus post quem* за њено похрањивање. Претпоставка

да је узрок похрањивања оставе из Подримца напад Карпа у северном делу Царства, мало је вероватна, с обзиром да нема података да су Карпи продрли у Горњу Мезију и спустили се у јужне делове ове провинције. Са друге стране, постојање низа остава новца похрањених у провинцији Горњој Мезији (Мезул II, Сикирица I, Каменица I, Креница и Подримце), у време Филипа I, могло би да указује на неки од упада, судећи према географском распореду налаза дуж Моравске комуникације (карта 2). Остава из Подримца би могла припадати истом хоризонту похрањивања, који се датује у 247. годину, за који се вежу поменуто оставе пронађене на територији Србије. Међутим, треба напоменути и могућност да је остава из Подримца могла бити закопана и 244/245. године, на основу горе изнетих анализа представа и легенди на аверсима и реверсима на комадима из ове оставе. Овај хоризонт похрањивања је, као што је већ поменуто, потврђен на територији некадашње римске провинције Дакије.

Према М. Васићу несумњиво је да су оставе из Доброг Дола (Мезул II) и Си-кирице, а могуће и остава из Нишке Каменице, биле закопане у паници пред варварском навалом, и да је она била толико јака да су све околне провинције биле њом захваћене. Не треба искључити могућност упада варвара преко Доње Мезије, Тракије и Македоније. М. Васић пише о појави Карпа на доњем Дунаву. Они су 245. године почели да прелазе преко Дунава. Исте године, близу Прастине, Карпе је одбио преко Дунава гувернер Доње Мезије, Месалинус. Иако је крајем 245. године Филип I преузео команду, Доњу Мезију, Тракију и Македонију и даље су нападали варвари. На ово указује и престанак ковања новца у појединим колонијалним ковницама. Године 247, Филип I односи над Карпима велику победу и добија титулу *Carpicus Maximus*. Горе поменуте оставе су, како сматра М. Васић, припадале пре приватним лицима него војницима, због малог броја комада и великог броја денара из ранијих периода (Vasić 1972: 61-62). Разлог похрањивања наше оставе, из Подримца, може бити и личне природе.

На локалитету Белије (Подримце) мештани су, приликом земљаних радова, наилазили на масивне зидове од камена, а на истом положају, као што је већ поменуто, пронађена су и два капитела и бронзана рука једне статуе у природној величини. На основу ових података може се изнети претпоставка да се на овом простору налазила вила рустика. Ископавања овог положаја и даља истраживања на простору Лесковачког поља и Бабичке Горе могла би допринети утврђивању разлога и прецизнијег датума за похрањивање оставе из Подримца, као и улоге овог простора у том периоду.

КАТАЛОГ

Референце у каталогу дате су према:

- The Roman Imperial Coinage, vol. III, ed. Harold Mattingly and Edward A. Sydenham, London, Spink & Son, 1968; vol. IV/I, ed. Harold Mattingly and Edward A. Sydenham, London, Spink & Son, 1968; vol. IV/II, ed. Harold Mattingly, Edward A. Sydenham and C. H. V. Sutherland, London, Spink & Son, 1968; vol. IV/III, ed. Harold Mattingly, Edward A. Sydenham and C. H. V. Sutherland, London, Spink & Son, 1968.

Скраћенице:

- Ант. – антонинијан
- Бр. – број
- д. – десно
- h – час
- л. – лево
- Ном. – номинал
- R (мм) – промер (изражен у милиметрима)
- т (г) – тежина (изражена у грамима)

АНТОНИН ПИЈЕ (138-161)

РИМ

Бр.	Ном.	Аверс	Реверс	т (г)	R (мм)	Оса (h)	Референца	Датовање
1	Денар	ANTONINVS AVG – PIVS P P IMP II Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	TR POT XX – COS III Анона стоји на д., л. нога на прамцу, у д. руци кормило, у л. модијус.	3,10	17,6	5	RIC III, 260	156-157. г.

ФАУСТИНА МЛАЂА
РИМ?

2	Денар	FAVSTINA – AVGVSTA Попрсе владарке са огртачем на д., са косом сакупљеном у пунђу на потилку.	FECVN – D – ITAS Фекундитас стоји на д., у д. руци скиптар, у л. дете.	3,20	18,1	12	RIC III, 677	недатован
---	-------	--	--	------	------	----	--------------	-----------

КОМОД (180-192)
РИМ

3	Денар	M COMM ANT – P FEL AVG BRIT Биста владара на д., са лоровим венцем на глави.	SECVR ORB P M TR P XIII у егзергу: COS V P P Секуритас седи на трону на л., у л. руци глоб.	2,50	18,7	12	RIC III, 179	188-189. г.
---	-------	--	---	------	------	----	--------------	-------------

КЛОДИЈЕ АЛБИН (193-197)
РИМ

4	Денар	D – CLOD SEPT – ALBIN CAES Биста владара на д., са брадом, гологлава.	MINER – PA – CIF CO[S II] Минерва са шлемом на глави стоји на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. копље и штит који су ослоњени на земљу.	2,90	17,6	6	RIC IV/1, 7	194-195. г. (?)
---	-------	---	---	------	------	---	-------------	-----------------

СЕПТИМИЈЕ СЕВЕР (193-211)
РИМ

5	Денар	IMP CAE L SEP – SEV PERT AVG Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	[LEG XII] – II GE – M·M·V· у егзергу: [T]R P COS Легионарски орао између две заставе.	2,50	17,7	7	RIC IV/1, 14	193-194. г. (?)
6	Денар	L SEPT SEV PE – RT AVG IMP VII Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	P – M TR P – III COS II P P Фортуна стоји на л., д. руком држи кормило постављено на глоб, у л. руци рог изобиља.	3,30	18	6	RIC IV/1, 69	195-196. г.
7	Денар	L SEPT S[EV PERT – AVG] IMP VIII Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	FORTVNAE - [AVGG] или FORTVNAE – [REDVCI] Фортуна седи на трону на л., д. руком држи кормило постављено на глоб, у л. руци рог изобиља, испод трона точак.	3	17	1	RIC IV/1, 77 или 78 a ¹	196-197. г.
8	Денар	L SEPT SEV PE – RT AVG IMP VIII Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	SECVRITAS – PVBLICA Секуритас седи на трону на л., у д. руци држи глоб.	3,10	17,4	7	RIC IV/1, 93	196-197. г.
9	Денар	L SEP – T SEV PERT – AVG IMP VIII Биста владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	MVNIFICENTIA AVG Представа слона у покрету на д.	3,00	16,5	6	RIC IV/1, 100	197. г.

1 На реверсу се не види друга реч у легенди.

10	Денар	L SEPT SEV PERT – AVG IMP X Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	PACI – AE – T – ERNAE Пакс седи на трону на л., у д. руци граница, у л. скиптар.	2,40	17,2	1	RIC IV/1, 118	197-198. г.
11	Денар	L SEPT SEV AVG IMP – XI PART MAX Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	VICTORIAE – AV – GG FEL Викторија са крилима лети на л., у рукама венац који држи изнад штита постављеног на ниску базу.	3,50	18,7	12	RIC IV/1, 144b	198-200. г.
12	Денар	SEVERVS AVG – PART MAX Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M T – R P VIII COS I – I P P Викторија са крилима лети на л., у рукама држи венац изнад штита постављеног на ниску базу.	3,00	20,2	6	RIC IV/1, 150	200. г.
13	Денар	SEVERVS AVG – PART [MAX] Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	RESTITVTOR – VRBIS Владар у војничком оделу стоји на л., приноси жртву патером изнад троножног олтара, у л. руци копље.	3,30	19,5	12	RIC IV/1, 167a	200-201. г.
14	Денар	SEVERVS – PIVS AVG Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	PART MAX P · M – TR P VIII Трофеј између два заробљеника.	3,00	18	7	RIC IV/1, 176	касна 201. г.

ЈУЛИЈА ДОМНА
РИМ

15	Денар	IVLIA – [AVGVSTA] Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	ННL – [A – R] – ITAS Хиларитас стоји на л., у д. руци палма, у л. рог изобиља.	3,20	16,9	6	RIC IV/1, 556	196-211. г.
16	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	I – V – NO Јунона са велом на глави стоји на л., у д. руци патера, у л. скиптар, л. крај ноге паун.	3,30	19,6	6	RIC IV/1, 559	196-211. г.
17	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	IV – NO – REGINA Јунона са велом на глави стоји на л., у д. руци патера, у л. скиптар, л. крај ноге паун.	3,30	18,6	11	RIC IV/1, 560	196-211. г.
18	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	MA – TER – DEVM Кибела са градском круном на глави седи на трону између два лава на л., у д. руци гранчица, у л. скиптар, л. рука се ослања на добош.	3,40	19,4	6	RIC IV/1, 564	196-211. г.
19	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	PIETAS – AVGG Пијета са велом на глави стоји на л., д. руком баца тамјан на олтар, у л. држи кутију.	3,40	19,3	1	RIC IV/1, 572	196-211. г.

20	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	PIETAS – PVBLICA Пијета стоји спреда, глава на л., руке подигнуте, л. крај ноге олтар.	3,20	19	12	RIC IV/1, 574	196-211. г.
21	Денар	IVLIA – AVGV[S]TA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	VENVS – FELIX Венера стоји спреда глава на л., у д. руци јабука, л. повлачи драперију са рамена.	3,40	19,4	6	RIC IV/1, 580	196-211. г.
22	Денар	[IVLIA] – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	VE[S – TAE] – SANCTAE Веста стоји на л., у д. руци патера, у л. скиптар.	3,50	16	12	RIC IV/1, 587	196-211. г.
23	Денар	IVLIA – AVGVSTA Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом сакупљеном на потиљку у пунђу.	VES – TAE – SANCTAE Веста стоји на л., у д. руци патера, у л. скиптар.	2,80	18	12	RIC IV/1, 587	196-211. г.

КАРАКАЛА (211-217)
РИМ

24	Денар	M AVR ANTO – NINVS [CAES] Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., гологлаво.	[SEC]VRITAS PE – [RPETVA] Минерва са шлемом на глави стоји на л., са егидом на грудима, д. руком придржава штит, док л. руком држи копље пободено у земљу.	3,00	17,1	7	RIC IV/1, 2	196. г. (?)
----	-------	---	--	------	------	---	-------------	-------------

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

25	Денар	М AVR ANTO – NINVS C[AES] Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., гологлаво.	[SE]CVRITAS – PERPETVA Минерва са шлемом на глави стоји на л., са егидом на грудима, д. руком придржава штит, док л. руком држи копље пободено у земљу.	2,90	18,7	11	RIC IV/1, 2	196. г. (?)
26	Денар	[М AVR ANTON] – CAES PON[TIF] Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., гологлаво.	DESTINATO IMPE[RAT] Симпулум, аспергилум, врч и литус.	3,00	17,3	6	RIC IV/1, 6	196-198. г. (?)
27	Денар	[М AVR ANTON] – CAES PONTIF Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., гологлаво.	DES[TINATO IMPERAT] Симпулум, аспергилум, врч и литус.	3,00	17,3	6	RIC IV/1, 6	196-198. г. (?)
28	Денар	М AVR ANTON [CAES PONTIF] Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., гологлаво.	MARTI – VLTORI Марс са шлемом на глави корача на д., у д. руци држи копље, у л. трофеј.	2,80	16,8	6	RIC IV/1, 11	196-198. г. (?)
29	Денар	ANTONINVS PIVS – AVG BRIT Биста владара на д., са брадом и ловоровим венцем на глави.	Р M TR P XV COS III P P Салус седи на трону на л., д. руком из патере храни змију која је овијена око олтара, у л. руци држи рог изобиља.	3,10	18,6	6	RIC IV/1, 196	212. г.
30	Денар	ANTONINVS PIVS AVG BRIT Биста владара на д., са брадом и ловоровим венцем на глави.	Р M TR P XVI – COS III P P Серапис са полосом на глави стоји на л., д. рука подигнута, у л. руци скиптар.	2,90	19,3	7	RIC IV/1, 208	213. г.

31 ²	Денар	ANTONINVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	CON – COR – DIA у егзергу: MILIT Две заставе између два легионарска орла.	2,4	19,5	5	RIC IV/1, 232	213. г.
32	Денар	ANTONINVS PIVS AVG GERM Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P XVIII COS III P P Асклепије стоји спреда, глава на л., у руци штап око којег се увила змија, д. крај ноге глоб.	3,10	18,8	6	RIC IV/1, 251	215. г.
33	Ант.	ANTONINVS PIVS AVG GERM Попрсје владара са оклопом ? и огртачем преко л. рамена на д., са брадом и зракастом круном на глави.	P M TR P XVIII COS III P P Јупитер наг до појаса седи на трону на л., у д. руци држи Викторију, у л. скиптар, л. поред ноге орао.	5,20	22,9	7	RIC IV/1, 277a	216. г.
34	Денар	ANTONINVS PIVS AVG GERM Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P XVIII COS III P P Серapis са полосом на глави стоји спреда, глава на л., д. рука подигнута, у л. руци скиптар.	2,80	19,5	7	RIC IV/1, 280c	216. г.

ГЕТА (211-212)

РИМ

35	Денар	P SEPT GETA – CAES PONT Попрсје владара са огртачем на д., гологлаво.	PRI – NC I – VVENT – VTIS Владар стоји на л., у д. руци граници, у л. копље, д. крај ноге трофеј.	3,30	19,7	12	RIC IV/1, 18	198-200. г.
----	-------	---	---	------	------	----	--------------	-------------

2 Можда је у питању Елагабал пошто овакав опис владара на аверсу није уобичајен за Каракалу.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

36	Денар	P SEPT GETA – CAES PONT Попрсје владара са огртачем на д., гологлаво.	PRI – NC – IV -VENTVTIS Владар стоји на л., у д. руци граница, у л. копље, д. крај ноге трофеј.	3,20	18,5	6	RIC IV/1, 18	200-202. г.
37	Денар	P SEPTIMIUS GETA CAES Попрсје владара са огртачем на д., гологлаво.	PONTIF – COS II Владар стоји на л., у д. руци глоб, у л. кратки скиптар.	2,40	19,1	6	RIC IV/1, 61a	рана 209. г.

МАКРИН (217-218)

РИМ

38	Денар	IMP C M OPEL SEV MACRINVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	PONTIF MAX TR P II COS P P Фидес стоји на д., д. нога на шлему, у л. и д. руци по једна застава.	2,80	20	6	RIC IV/2, 34	децембар 217. г.
----	-------	--	--	------	----	---	--------------	------------------

ЕЛАГАБАЛ (218-222)

РИМ

39	Денар	IMP ANTONINVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	P M TR P – II – COS II P P Пакс у покрету на л., у д. руци маслинова граница, у л. скиптар.	3,30	18,4	II	RIC IV/2, 21	219. г.
40	Денар	IMP ANTONINVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	P M TR P II – COS II P P Провиденција стоји са прекрштеним ногама, у д. руци батина, л. се ослања на стуб и држи рог изобиља, л. крај ноге глоб.	3,20	18,7	II	RIC IV/2, 23	219. г.

41	Денар	IMP ANTONINVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	P M TR P II – C – OS II P P Провиденција стоји са прекрштеним ногама, у д. руци батина, л. се ослања на стуб и држи рог изобиља, л. крај ноге глоб.	2,20	19,7	12	RIC IV/2, 23	219. г.
42	Денар	IMP ANTONINVS PIVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	P M TR P – III COS III P P Сол са зракастом круном на глави у покрету на л., д. рука подигнута, у л. бич, у пољу испод д. руке звезда.	2,50	20	6	RIC IV/2, 28	220. г.
43	Денар	IMP ANTONINVS PIVS AVG Биста владара са огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	ABVNDANTIA AVG Абунданција стоји на л., празни рог изобиља, д. од главе звезда.	2,70	19,6	6	RIC IV/2, 56	222. г.
44	Ант.	IMP CAES M AVR ANTONINVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	FID – ES EXER – CITVS Фидес седи на трону на л., у д. руци орао, у л. застава, л. крај ноге застава.	4,20	22,3	6	RIC IV/2, 70	222. г.
45	Денар	I – MP ANTONINVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	FIDES MI – LITVM Фидес стоји спреда, глава на д., у д. руци вексилијум, у л. застава.	2,40	19,2	5	RIC IV/2, 73	222. г.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

46	Денар	IMP ANTONINVS PIVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	INVICTVS SACERDOS AVG Владар стоји на л., приноси жртву изнад трonoжног олтара, у д. руци патера, у л. батина, поред трonoшца бик, у пољу изнад д. руке звезда.	3,10	19,3	6	RIC IV/2, 88	222. г.
47	Денар	IMP ANTO – NINVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	LAETITI – A PVBL Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. кормило постављено на глоб.	3,60	20,2	12	RIC IV/2, 95	222. г.
48	Денар	IMP ANTONINVS AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	LIB – ERTAS – A – VGVSTI Либертас седи на трону на л., у д. руци пилеј, у л скиптар.	2,60	18,8	12	RIC IV/2, 106	222. г.
49	Денар	IMP ANTONINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	SVMMVS SACERDOS AVG Владар стоји на л., приноси жртву изнад трonoжног олтара, у д. руци патера, у л. гранчица, у пољу изнад д. руке звезда.	2,70	19,4	6	RIC IV/2, 146	222. г.
50	Денар	IMP ANTONINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	SVMMVS SACERDOS AVG Владар стоји на л., приноси жртву изнад трonoжног олтара, у д. руци патера, у л. гранчица, у пољу изнад д. руке звезда.	2,50	18,7	12	RIC IV/2, 146	222. г.

51	Денар	IMP CAES ANTONINVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	VI – STOR – A – N – TONINI AVG Викторија са крилима трчи на д., у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	3,50	18,8	6	RIC IV/2, 153	213. г.
52	Ант.	IMP CAES M AVR ANTONINVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем. на д., са зракастом круном на глави.	VICTOR ANTONINI AVG Викторија са крилима трчи на д, у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	4,30	23,3	12	RIC IV/1, 155	213. г.

АЛЕКСАНДАР СЕВЕР (222-235)
РИМ

53	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	P M TR P III – COS P P Пакс стоји на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. скиптар.	3,10	19,9	6	RIC IV/2, 40	224. г.
54	Денар	IMP C M AVR SEV – ALEXAND AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P – III COS P P Владар стоји на л., приноси жртву изнад треножног олтара, у л. руци свитак.	3,70	20,2	7	RIC IV/2, 50	225. г.
55	Денар	IMP C M AVR SEV – ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P – V – C – OS II P P Марс корача на д., у д. руци копље, у л. трофеј.	3,20	18,9	6	RIC IV/2, 53	226. г.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

56	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P VI - COS II P P Еквитас стоји на л., у д. руци вага, у л. рог изобиља.	2,60	19,6	6	RIC IV/2, 64	227. г.
57	Денар	IMP C M AVR SEV - ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P - V - I - COS P P Пакс трчи на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. скиптар.	3,40	18,9	12	RIC IV/2, 67	227. г.
58	Денар	IMP SEV ALE - XAND AVG Биста владара на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P - VIII - COS III P P Марс у покрету на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. копље и штит.	3,10	19,5	5	RIC IV/2, 92	229. г.
59	Денар	IMP SEV ALE - XAND AVG Биста владара са танким огртачем преко л. рамена на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P V - III - COS III P P Сол са зракастом круном на глави стоји на л., са огртачем, д. рука подигнута, у л. глоб.	3,20	19,1	7	RIC IV/2, 102	230. г.
60	Денар	IMP ALEXAN - DER PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P - X - COS III P P Сол са зракастом круном на глави стоји на л., са огртачем, д. рука подигнута, у л. руци глоб.	2,40	20,3	6	RIC IV/2, 109	231. г.
61	Денар	IMP ALEXAN - DER PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лорововим венцем на глави.	P M TR P X - I - COS III P P Сол са зракастом круном на глави стоји на л., са огртачем, д. рука подигнута, у л. руци глоб.	2,70	20	6	RIC IV/2, 112	232. г.

62	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	MARTI PA – CIFERO Марс стоји на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. копље.	2,20	20,7	12	RIC IV/2, 160	222-228. г.
63	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	PAX A – ETER – NA AVG Пакс стоји на л., у д. руци маслинова гранчица, у л. скиптар.	3,10	20,5	12	RIC IV/2, 165	222-228. г.
64	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	PROVIDE – N – TIA AVG Провиденција стоји на л., у д. руци штап, у л. скиптар, л. крај ноге глоб.	3,30	19,2	11	RIC IV/2, 173	222-228. г.
65	Денар	IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем. на д., са лоровим венцем на глави.	SALVS PV – BLICA Салус седи на трону на л., д. руком храни змију увијену око олтара, л. руком се ослања на наслон трона.	2,60	19,8	6	RIC IV/2, 178	222-228. г.
66	Денар	IMP ALEXAN – DER PIVS AVG Попрсје владара на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	FIDES MILITVM Фидес стоји на д., у д. руци вексилијум, у л. застава.	3,20	19,6	12	RIC IV/2, 231	222-228. г.

АЛЕКСАНДАР СЕВЕР (222-235)
АНТИОХИЈА

67	Денар	IMP SEV ALEXAND AVG Попрсје владара са огртачем. на д., са ловоровим венцем на глави.	SALVS PVBLICA Салус седи на трону, д. руком храни змију увијену око олтара, л. руком се ослања на наслон трона.	2,50	17,8	6	RIC IV/2, 178	222-228. г.
----	-------	---	--	------	------	---	---------------	-------------

ЈУЛИЈА МЕЗА
АНТИОХИЈА ?

68	Денар	IVLIA MAESA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са благо таласастом косом сакупљеном у пунђу на потиљку.	FECVNDI – TAS AVG Фекундитас стоји на л., д. руком обавија дете, у л. руци држи рог изобиља.	3,10	19,4	1	RIC IV/2, 249	недатован
69	Денар	IVLIA MAESA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са благо таласастом косом сакупљеном у пунђу на потиљку.	PVDICITIA Пудициција седи на трону на л., д. руком подиже вео, у л. руци скиптар.	3,20	19,4	1	RIC IV/2, 268	недатован
70	Денар	IVLIA MAESA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са благо таласастом косом сакупљеном у пунђу на потиљку.	PVDI – CI – TIA Пудициција седи на трону на л., д. руком подиже вео, у л. руци скиптар.	3,10	21,3	1	RIC IV/2, 268	недатован

71	Денар	IVLIA MAESA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са благо таласастом косом сакупљеном у пунђу на потилку.	PVDIC – I – TIA Пудиција седи на трону на л., д. руком подиже вео, у л. руци скиптар.	2,40	20,1	12	RIC IV/2, 268	недатован
72	Денар	IVLIA MAESA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са благо таласастом косом сакупљеном у пунђу на потилку.	SAEVLII F – ELICITAS Фелицитас стоји на л., у л. руци дуги кадуцеј, д. руком приноси жртву изнад упаљеног олтара, десно у пољу звезда.	3	19,6	6	RIC IV/2, 271	недатован

ЈУЛИЈА МАМЕЈА
АНТИОХИЈА ?

73	Денар	IVLIA MA – MAEA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом и дијадемом.	FELICITAS – PVBLICA Фелицитас стоји спреда, глава на л., ноге прекрштене, у д. руци носи кадуцеј, док л. руку ослања на стуб.	2,70	19,9	12	RIC IV/2, 335	недатован
74	Денар	IVLIA MAMAEA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом.	I – VNO CON – S – ERVATRIX Јунона са дијадемом и велом на глави стоји на л., у д. руци држи патеру, у л. скиптар, л. крај ноге паун.	2,90	19,6	6	RIC IV/2, 343	недатован
75	Денар	IVLIA MAMAEA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом.	IVNO CONS – E – RVATRIX Јунона стоји на л., у д. руци патера, у л. скиптар, л. крај ноге паун.	2,70	19,1	12	RIC IV/2, 343	недатован

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

76	Денар	IVLIA MA – MAEA AVG Попрсје владарке са драперијом на д., са таласастом косом, са дијадемом.	VE – S – TA Веста са велом на глави стоји на л., у д. руци палладијум, у л. скиптар.	2,90	19,5	12	RIC IV/2, 360	недатован
----	-------	--	---	------	------	----	---------------	-----------

МАКСИМИН I (235-238)

РИМ

77	Денар	IMP MAXIMINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	FIDES MILITVM Фидес стоји спреда, глава на л., у л. и д. руци по једна војничка застава.	3,10	19,7	7	RIC IV/2, 7a	од марта 235. до јануара 236. г.
78	Денар	IMP MAXIMINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	FIDES M – I – LITVM Фидес стоји спреда, глава на л., у л. и д. руци по једна војничка застава.	2,80	21,5	12	RIC IV/2, 7a	од марта 235. до јануара 236. г.
79	Денар	IMP MAXIMINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	PAX – AVGVSTI Пакс стоји на л., у д. руци гранчица, у л. скиптар.	3,30	20,2	6	RIC IV/2, 12	од марта 235. до јануара 236. г.
80	Денар	IMP MAXIMINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и лоровим венцем на глави.	PAX – AVGVSTI Пакс стоји на л., у д. руци гранчица, у л. скиптар.	2,90	20	12	RIC IV/2, 12	од марта 235. до јануара 236. г.

81	Денар	IMP MAXIMINVS PIVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и ловоровим венцем на глави.	VICTO – RI – A AVG Викторија са крилима у покрету на д., у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	2,60	19,3	6	RIC IV/2, 16	од марта 235. до јануара 236. г.
----	-------	--	--	------	------	---	--------------	----------------------------------

ГОРДИЈАН III (238–244)
РИМ

82	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	FIDES MILITVM Фидес стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци застава, у л. скиптар.	3,40	21,8	11	RIC IV/3, 1	од краја јула 238. до краја јула 239. г.
83	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	PAX – AVGVSTI Пакс стоји спреда, глава окренута на л., у подигнутој д. руци гранчица, у л. скиптар.	5,20	23	1	RIC IV/3, 3	од краја јула 238. до краја јула 239. г.
84	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	[P]AX – AVGVSTI Пакс стоји спреда, глава окренута на л., у подигнутој д. руци гранчица, у л. скиптар.	3,20	22,2	12	RIC IV/3, 3	од краја јула 238. до краја јула 239. г.
85	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	PROVIDENTIA AVG Провиденција стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци глоб у л. скиптар.	4,40	21,8	6	RIC IV/3, 4	од краја јула 238. до краја јула 239. г.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

86	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AV[G] Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	P M TR – P II COS P P Фидес стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци вертикална застава, у л. скиптар.	4,10	21,3	12	RIC IV/3, 15	од краја јула 239. до краја исте године (?)
87	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	P M TR P I – I COS P P Провиденција стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци глоб, у л. скиптар.	3,90	22,6	6	RIC IV/3, 18	од краја јула 239. до краја исте године (?)
88	Ант.	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LIBERALITAS AVG II Либералитас стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци абакус, у л. рог изобиља.	4,20	22,4	6	RIC IV/3, 36	од 1. јануара до марта (?) 240. г.
89	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LIBERALITAS AVG III Либералитас стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци абакус, у л. рог изобиља.	3,40	22,5	7	RIC IV/3, 67	од марта до маја (?) 240. г.
90	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LIBERALITAS AVG III Либералитас стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци абакус, у л. рог изобиља.	3,40	21,8	6	RIC IV/3, 67	од марта до маја (?) 240. г.
91	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LIBERALITAS AVG III Либералитас стоји спреда, глава окренута на л., у д. руци абакус, у л. рог изобиља.	3,40	23,3	6	RIC IV/3, 67	од марта до маја (?) 240. г.

92	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са ловоровим венцем на глави.	P – M TR P – III COS P P Гордијан на коњу на л., подигнута д. рука, у л. руци копље.	3,40	20,8	12	RIC IV/3, 81	од марта до маја (?) 240.
93	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	AETER – NITATI AVG Сол стоји спреда, глава окренута на л., д. рука подигнута, у л. глоб.	3,80	23,6	6	RIC IV/3, 83	241-243. г.
94	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	AETER – NITATI AVG Сол са зракастом круном на глави стоји спреда, глава окренута на л., д. рука подигнута, у л. руци глоб.	3,40	24,5	1	RIC IV/3, 83	241-243. г.
95	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	IOVI – STATORI Јупитер стоји спреда, глава окренута на д., у д. руци скиптар, у л. муња.	4,30	23	1	RIC IV/3, 84	241-243. г.
96	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N ³ Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	4,40	22	12	RIC IV/3, 86	241-243. г.
97	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	4,00	23,8	6	RIC IV/3, 86	241-243. г.

3 У примеру из RIC-а иза N стоји •

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

98	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	3,90	22,2	5	RIC IV/3, 86	241-243. г.
99	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	3,90	22,6	5	RIC IV/3, 86	241-243. г.
100	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	3,50	24,3	12	RIC IV/3, 86	241-243. г.
101	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	LAETITIA AVG · N Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. сидро.	3,10	21,8	12	RIC IV/3, 86	241-243. г.
102	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	P M TR – P III COS II P P Аполон наг до појаса седи на трону на л., у д. руци граница, л. руком се ослања на лиру.	4,40	22,2	1	RIC IV/3, 88	241-243. г.
103	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	P M TR – P V COS II P P Аполон наг до појаса седи на трону на л., у д. руци граница, л. руком се ослања на лиру.	4,40	23,3	12	RIC IV/3, 89	241-243. г.

104	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	P M T – R P – VI COS II P P Аполон наг до појаса седи на трону на л., у д. руци гранчица, л. руком се ослања на лиру.	4,70	22,5	7	RIC IV/3, 90	241-243. г.
105	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	P M T – R P VI COS II P P Аполон наг до појаса седи на л., у д. руци гранчица, л. руком се ослања на лиру.	3,90	22	7	RIC IV/3, 90	241-243. г.
106	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	P M TR P III COS II P P Гордијан у војничком оделу стоји на д., у д. руци копље, у л. глоб.	4,40	23	8	RIC IV/3, 92	241-243. г.
107	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	P M TR P V – COS II P P Гордијан у војничком оделу стоји на д., у д. руци копље, у л. глоб.	4,10	22,5	1	RIC IV/3, 93	241-243. г.
108	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	VIRTVTI AVGVSTI Херкул наг стоји на д., д. рука на куку, л. рука се ослања на батину која стоји на стени, поред батине лавља кожа.	4,90	22,7	8	RIC IV/3, 95	241-243. г.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

109	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	VIRTVTI AVGVSTI Херкул стоји на д., наг, д. рука на куку, л. рука се ослања на батину која стоји на стени, поред батине лавља кожа.	4,70	21,6	8	RIC IV/3, 95	241-243. г.
110	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	VIRTVTI AVGVSTI Херкул стоји на д., наг, д. рука на куку, л. рука се ослања на батину која стоји на стени, поред батине лавља кожа.	4,40	22,9	6	RIC IV/3, 95	241-243. г.
111	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	VIRTVTI AVGVSTI Херкул стоји на д., наг, д. рука на куку, л. рука се ослања на батину која стоји на стени, поред батине лавља кожа.	3,50	23,5	6	RIC IV/3, 95	241-243. г.
112	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	AETER – NI – TATI AVG Сол са зракастом круном на глави стоји спреда, глава на л., д. рука подигнута, у л. глоб.	2,90	21,3	8	RIC IV/3, III	241-243. г.
113	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лоровим венцем на глави.	AETER – NI – TATI AVG Сол са зракастом круном на глави стоји спреда, глава на л., д. рука подигнута, у л. руци глоб.	2,00	21,3	12	RIC IV/3, III	241-243. г.

114	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	P M TR P III COS II P P Гордијан у војничком оделу стоји на д., у д. руци копље, у л. глоб.	2,90	20,8	7	RIC IV/3, 115	241-243. г.
115	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	P M TR P III COS II P P Гордијан у војничком оделу стоји на д., у д. руци копље, у л. глоб.	2,60	21	7	RIC IV/1,115	241-243. г.
116	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	PIETAS AVGVSTI Пијета са велом на глави стоји спреда, глава окренута на л., руке подигнуте.	3,20	20,7	11	RIC IV/3, 129	лето, 241. г.
117	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	PIETAS AVGVSTI Пијета са велом на глави стоји спреда, глава окренута на л., руке подигнуте.	2,80	19,7	6	RIC IV/3, 129	лето, 241. г.
118	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	SALVS AVGVSTI Салус стоји на д., у рукама држи змију и храни је.	2,40	20,7	6	RIC IV/3, 129a	лето, 241. г.
119	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	SECV – RITAS PVBLICA Секуритас седи на трону на л., у д. руци скиптар, л. руком подупире главу.	3,30	20,3	12	RIC IV/3, 130	лето, 241. г.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

120	Денар	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са лорововим венцем на глави.	SECVRITAS PVBLICA Секуритас седи на трону на л., у д. руци скиптар, л. руком подупиरे главу.	3,10	20,6	7	RIC IV/3, 130	лето, 241. г.
121	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	FELICITAS TEMPORVM Фелицитас стоји на л., у д. руци дуги кадуцеј, у л. рог изобиља.	3,30	23,3	1	RIC IV/3, 142	јесен 243.- лето 244. г.
122	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са зракастом круном на глави.	SECVRITAS PERPETVA Секуритас стоји спреда са прекрштеним ногама, у д. руци скиптар, л. руком се ослања на стуб.	3,60	23,9	11	RIC IV/3, 153	јесен 243.- лето 244. г.
123	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	VICTORIA AE – TERNA Викторија са крилима стоји на л., д. руку ослања на штит, док у л. држи палмину гранчицу, испод штита заробљеник.	4,40	23,3	11	RIC IV/3, 156	јесен 243.- лето 244. г.

ГОРДИЈАН III (238 – 244)
АНТИОХИЈА

124	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом на д., са брадом и зракастом круном на глави.	FORTVNA REDVX Фортуна седи на трону на л., у д. руци држи кормило, у л. рог изобиља.	4,00	24,4	7	RIC IV/3, 210	242-243. г.
-----	------	---	--	------	------	---	---------------	-------------

125	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом на д., са брадом ? и зракастом круном на глави.	ORIE – N – S AVG Сол са зракастом круном на глави стоји на л., д. рука подигнута, у л. руци глоб.	4,40	22,2	6	RIC IV/3, 213	242-243. г.
126	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом на д., са брадом и зракастом круном на глави.	ORIE – N – S AVG Сол са зракастом круном на глави стоји на л., д. рука подигнута, у л. руци глоб.	4,20	23,4	6	RIC IV/3, 213	242-243. г.
127 ⁴	Ант.	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG Попрсје владара са оклопом ? на д., са брадом и зракастом круном на глави.	ORIE – N – S AVG Сол са зракастом круном на глави стоји на л., д. рука подигнута, у л. руци глоб.	2,80	22,7	1	RIC IV/3, 213	242-243. г.

ФИЛИП I (244 – 249)

РИМ

128	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	FIDES MILIT Фидес стоји на л., у л. и д. руци по застава.	3,90	22,6	1	RIC IV/3, 32b	244-247. г.
129	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	LAET FVNDATA Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. кормило.	4,00	23,3	7	RIC IV/3, 35b	244-247. г.

4 Део новчића недостаје.

ОСТАВА РИМСКОГ СРЕБРНОГ НОВЦА ИЗ ПОДРИМЦА

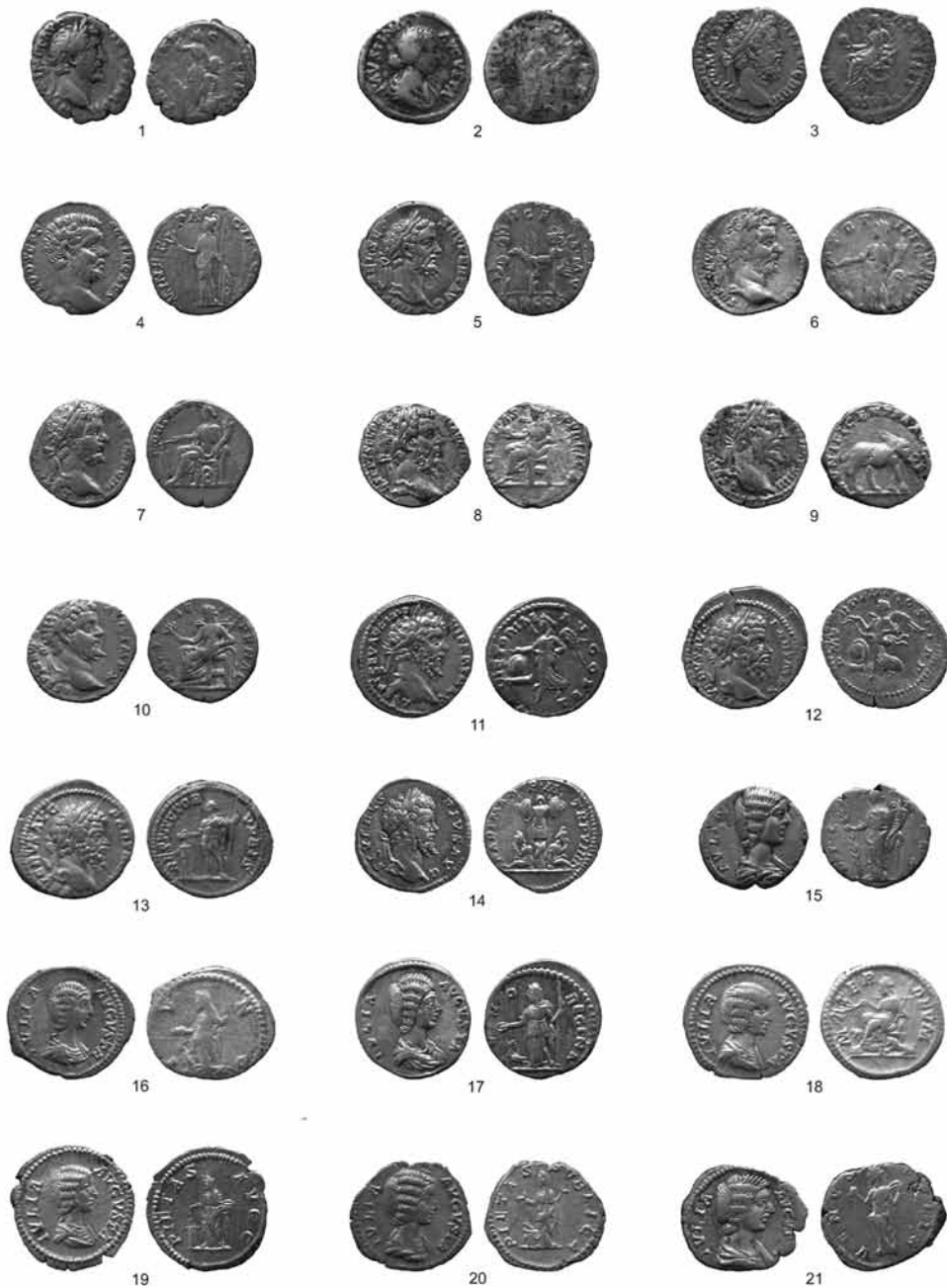
130	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	LAETIT – FVN DAT Летиција стоји на л., у д. руци венац, у л. кормило.	4,40	23,4	12	RIC IV/3, 36b	244-247. г.
131	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са брадом зракастом круном на глави.	VI – CT – O – RIA AV – G Викторија са крилима у покрету на д., у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	3,80	23,9	6	RIC IV/3, 49b	244-247. г.
132	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	V – ICTO – RI – A AVG Викторија са крилима корача на д., у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	3,10	23,9	6	RIC IV/3, 49b	244-247. г.
133	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом ? и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	VICTORIA – A – VG Викторија са крилима корача на д., у д. руци венац, у л. палмина гранчица.	4,20	22,8	6	RIC IV/3, 50	244-247. г.
134	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	VIR – TVS – AVG Виртус седи на оклопу на л., у д. руци гранчица, у л. копље.	5,10	24	6	RIC IV/3, 53	244-247. г.
135	Ант.	IMP M IVL PHILIPPVS AVG Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	VIRT – VS – AVG Виртус седи на оклопу на л., у д. руци гранчица, у л. копље.	5,10	24,3	8	RIC IV/3, 53	244-247. г.

ФИЛИП I (244-249)
АНТИОХИЈА

136	Ант.	IMP C M IVL PHILIPPVS P F AVG P M Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	PAX FVND – [A]TA CVM PERSIS Пакс стоји на л., у д. руци гранчица, у л. скиптар.	4,30	22,7	7	RIC IV/3, 69	1. емисија
137	Ант.	IMP C M IVL PHILIPPVS P F AVG P M Попрсје владара са оклопом и огртачем на д., са брадом и зракастом круном на глави.	SPES FELI[CITA]TIS ORBIS Спес корача на л., у д. руци цвет, док л. руком подиже сукњу.	3,70	22,5	7	RIC IV/3, 70	1. емисија

БИБЛИОГРАФИЈА

- Arsenijević, M. 2002 *Skupni nalazi rimskog novca II i III veka u Gornjoj Meziji kao arheološke potvrde varvarskih upada*, magistarski rad, Beograd.
- Борић-Брешковић, Б. 1994 Токови сребрног новца у предримском и римском периоду, у *Античко сребро у Србији*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 33-44.
- Brenot, C., Lorient, X. i Nony, D. 1999 *Aspects d'histoire économique et monétaire de Marc Aurèle à Constantin 161-337 après J.-C.*, Sedes.
- Ерцеговић-Павловић, С. и Костић, Д. 1988 *Археолошки сџоменици и налазишћта лесковачкој краја*, Посебна издања, књига 20, Београд: Археолошки институт, Београд и Народни музеј, Лесковац.
- Јовановић, Б. Ј. 1979 *Лесковачко њоље и Бабичка Гора*, Посебни део, Лесковац: Народни музеј.
- Petac, E. 1998 Consideratii cu privire la data finală a tezaurelor monetare îngropate la mijlocul sec. III p., Chr. in Dacia romană de la sud de Carpați, *Studii și cercetări de numismatică, XII*, (1997), București: Editura Academiei Române, 27-40.
- RIC III 1968 *The Roman Imperial Coinage*, III, ed. Harold Mattingly, M. A. and Edward A. Sydenham, M. A., London: Spink & Son, Ltd.
- RIC IV/1 1968 *The Roman Imperial Coinage*, IV/1, ed. Harold Mattingly, M. A. and Edward A. Sydenham, M. A., London: Spink & Son, Ltd.
- RIC IV/2 1968 *The Roman Imperial Coinage*, IV/2, ed. Harold Mattingly, M. A., Edward A. Sydenham, M. A. and C. H. V. Sutherland, M. A., London: Spink & Son, Ltd.
- RIC IV/3 1968 *The Roman Imperial Coinage*, IV/3, ed. Harold Mattingly, M. A. Edward A. Sydenham, M. A., D. Litt. and C. H. V. Sutherland, M. A., D. Litt., London: Spink & Son, Ltd.
- Tudor, D. 1977 În legătura cu războiul lui Filip arabil împotriva carpilor, *Pontica* 9, 89-97.
- Vasić, M. R. 1972 Ostave 247 i 254 godine u Narodnom muzeju u Beogradu, *Arheološki vestnik* 23, Ljubljana, 57-67.

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

HOARD OF ROMAN COINS FROM PODRIMCE

Summary

The collection of the National Museum in Leskovac contains part of a hoard of Roman silver coins, found in the village of Podrimce, about 13 kilometers north-west of Leskovac. The hoard was discovered, but with no exact indication of the spot where it was found, sometime during the 1960s. Slavenka Ercegović Pavlović and Desanka Kostić, researchers of the Jablanica region, link this find to the *Belije* locality on the left bank of the River Šaranica, on the way to the village of Kaštavar (Map 1). The coins were found in a ceramic jar with a handle. The hoard was not entirely preserved. It consists of 137 specimens of denarii and antoniniani, dating from the time of the rule of Antoninus Pius to that of Philip I. The hoard contains 88 denarii, which makes up 64.23% of all the pieces and 49 antoniniani, which is 35.77% of the total number of specimens in the hoard. The most frequent pieces are coins of Gordianus III, of which there are 46, which constitute 33.58% of the entire number of small coins in the hoard. The hoard from Podrimce consists predominantly of coins produced in Roman mints (89.05%), while the Antioch mints feature with fewer specimens (10.95%). The latest coins are connected to the rule of Philip I. It is these specimens that determine the time of the hoard's burial. They are Antoniniani. There are ten of them, and these make up 7.30% of all the coins in this hoard. According to the inscriptions and the images on the reverse of the specimens from the Roman mints, they date from the year 244, and belong to the first emission. Two Antoniniani with the reverse inscriptions PAX FVNDATA CVM PERSIS and SPES FELICITATIS ORBIS, referring to the signing of the peace treaty with Persia, are from the Antioch mint. These specimens belong to the Antioch mint's first emission, and are attributed to the initial years of the reign of the emperor Philip I. The portrait of the ruler on the obverse does not differ practically from the portrait of Gordianus III, which is also a characteristic of the first emission. Next, AVG instead of AVGG in the inscriptions signals that Philip still had coins struck on his own. In the second emission already, he produced coins with his wife and son. Specimens of Philip I, originating from the Roman mint, are dated in *RIC* to the years 244 to 247, according to the length on the inscription on the obverse, while the specimens from the Antioch mint belong to its first emission, which are not dated in *RIC*. Based on the given data, the year 244 is determined as the *terminus post quem* for the burial of the hoard from Podrimce. Considering that there is no data on the Carpi penetrating into Upper Moesia and moving down into the southern part of this province, the supposition that the reason for the burial of the hoard from Podrimce was the Carpi attack in the northern part of the Empire is very unlikely. However, the existence of a series of hoards buried in the province of Upper Moesia (Mezul II, Sikirica I, Kamenica? and Kremenica) in the year 247 could point to one of the barbarian incursions, judging by the geographical distribution of the finds along the communication route in the Morava valley. The hoard from Podrimce may belong to the said horizon of hoards buried in the year 247. However, an analysis of the images and inscriptions on the obverses and reverses of these coins indicates that the hoard may have been buried in the year 244/245. In the territory of Romania, the horizon of the burial of hoards connected with the attack by the Carpi in the year 245 has been confirmed. Nor should the possibility of an attack by barbarians having taken place by way of Lower Moesia, Thrace and Macedonia be excluded, either. The reason for the burial of the hoard from Podrimce could also have been of a personal nature. During earthworks in this village, on the *Belije* locality, with which our hoard is linked, the inhabitants came across mas-

sive stone walls and, in the same spot, two capitals and the bronze arm of a life-size statue. This data suggests that there may have been a *villa rustica* in this area. Further excavations and research in the *Leskovačko polje* and *Babička gora* areas could produce a clearer picture of this region in the said period, and contribute to establishing the reasons for the burial of our hoard and its more precise dating.

Sonja Stamenković

СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ НОВАЦ У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ КРУШЕВАЦ

Формирање збирке српског средњовековног новца Народног музеја Крушевац везано је за сам почетак рада Музеја.¹ Већ у првом Статуту Музеја, од 11. маја 1956. године, у чл. 16, у коме се наводи да се ради о музеју комплексног типа, поред осталих збирки помиње се и збирка нумизматике и епиграфије. Такође, међу првим предметима уписаним у улазну инвентарну књигу тек основаног Музеја била су четири примерка новца деспота Стефана Лазаревића, заведеним под бројем 162, 8. VII 1953. године, који су добијени од Градског музеја Прокупље. Збирка се у наредној години знатно повећала. Према подацима Статистичког листа за музеје, од 31. XII 1954. године, Музеј је имао „560 комада новца од којих је 280 изложено“. Међутим, у улазној инвентарној књизи до овог датума било је заведено пет комада новца: четири деспота Стефана Лазаревића и један заведен као „новчић у сребру који припада средњовековном новцу српске државе“.² Наредне године заведено је седам комада и то: краља Уроша (број 895), краља Драгутина (број 896), цара Душана (број 897), цара Уроша (број 898), кнеза Лазара (број 899), краља Вукашина (број 900) и Ђурђа Бранковића (број 901). Највећи број комада доспео је у Музеј 1967. године, откупом 99 новчића од Станислава Симоновића, познатог колекционара из Београда, чији се легат данас налази у Музеју примењене уметности.³ Откупљен је: новац краља Милутина (број 170), новац краља Драгутина (број 171), 11 комада новца краља Стефана Дечанског (број 172), 7 комада новца краља Душана (број 173), 5 комада новца цара Душана (број 174), 5 комада новца цара Душана на коњу (број 175), 6 комада новца цара Уроша (број 176), 2 комада новца цара Уроша на престолу (број 177), новац кнеза Лазара (број 178), 4 комада новца Стефана

1 Градски одбор у Крушевцу је 19. децембра 1951. године донео решење да се оснује музеј као посебна установа (Радуловић 2001, 3)

2 Заведен под бројем 626, 17. XI 1954. године

3 Гај – Поповић 1969, 41.

Лазаревића (број 179), 5 комада новца Вука Бранковића (број 180), 7 комада новца Ђурђа Бранковића (број 171), 4 комада новца цара Душана са царицом Јеленом (број 182), 13 комада новца цара Душана (број 183), 17 комада новца краља Вукашина (број 184) и један сребрни новац града Котора (број 186).⁴ Године 1969. Музеј је пресељен у нову зграду и тада је вероватно део новца који је до тада прикупљен изгубљен. Од тада до краја 2001. године у улазну књигу заведено је још 29 комада: 3 комада новца деспота Стефана (број 236), новац деспота Стефана (број 237), новац краља Вукашина (број 334), новац краља Вукашина (број 1150), полудинар цара Душана (број 1151), полудинар цара Уроша (број 1152), новац Ђурђа Бранковића (број 1153), новац краља Драгутина (број 1161), новац кнеза Лазара (број 1194, 1195 и 1196), новац краља Уроша (број 1295), новац краља Драгутина (број 1296), новац цара Душана (број 1297 и 1298), новац Ђурђа Бранковића (број 1299), новац цара Уроша (број 1485 и 1486), полудинар цара Уроша (број 1487), новац краља Душана (број 1488), новац цара Душана (број 1489), новац краља Милутина (број 1490) и новац Стефана Лазаревића (број 2372, 3208 и 3209). Међутим, на основу података који се налазе у улазној књизи инвентара и Годишњих извештаја о раду Музеја, добијен је само увид у почетке формирања нумизматичке збирке и динамику набављања. Нажалост, 1969. године, током пресељења Музеја у садашњу зграду нумизматичком фонду Народног музеја Крушевац углавном се губи траг. Од тада је музејска зирка донекле обновљена, па се данас у њој налази 122 комада српског средњовековног новца.

Подаци који су унети у улазну инвентарну књигу не могу се довести у везу са комадима који се данас налазе у збирци. Могуће је једино претпоставити да је новац заведен под редним бројем 273, 3. 10. 1970. године, новац деспота Стефана Лазаревића са натписом на реверсу “Нова цека господина деспота“ и Христом на аверсу, новац који се и данас налази у збирци као једини примерак ове емисије деспота.

Збирка српског средњовековног новца Народног музеја Крушевац броји 122 комада, међу којима је сакупљен новац свих владара и дела властеле средњовековне српске државе. С обзиром на постојеће стање у збирци, материјал је требало прво пописати, систематски средити и обрадити. На основу података датих у улазној инвентарној књизи није било могуће одредити место налаза, јер су готово сви комади стигли у музеј путем откупа од стране приватних лица или путем размене, без порекла налаза.⁵ Овде треба поменути новац пронађен приликом истраживања Сталаћа.⁶ Реч је о остави, откривеној на простору малог града, која има 27 комада и највећим делом припада емисијама кнеза Лазара, 18 комада и неодређеним

4 Новац је заведен у новој улазној инвентарној књизи 5. I 1967. године

5 Пошто збирка српског средњовековног новца Народног музеја Крушевац до сада није била обрађена, она је приликом обраде збирке, у књизи, “Инвентара музејских предмета, Нумизматика”, Народног музеја Крушевац, уведена као, српска средњовековна збирка, од броја 1 до 122, као што се наводи у овом раду.

6 Археолошка истраживања средњовековног града Сталаћа изводио је Завод за заштиту споменика културе из Краљева у сарадњи са Археолошким институтом из Београда и Народним музејем Крушевац од 1971. до 1978. године.

ковањима из његовог времена , 4 комада. Остатак чини новац Вука Бранковића, 3 комада и Јакова, 2 комада.⁷ Време похрањивања ове оставе је између 1375. и 1380.⁸

Овај рад је покушај да се примерци српског средњовековног новца среде хронолошки и типолошки. Представљени на тај начин, они чине заокружену целину, пружају преглед емисија које су коване у раздобљу од средине XIII века до пропасти српске државе и представљају темељ за будући рад на збирци. Тај рад требало би да резултира објављивањем свеобухватног каталога нумизматичке збирке Народног музеја Крушевац, који би учинио приступачним материјал ове збирке за будућа проучавања српског средњовековног новца.

7 Иванишевић 2001, 322.

8 Новац се налази у Археолошком институту у Београду, јер је у току припрема публикације о Сталаћу. После издавања ове публикације новац ће бити враћен у збирку крушевачког музеја.

КАТАЛОГ

Сав новац обрађен у каталогу је од сребра. Новац је одређен према референцама следећих аутора:

S.Ljubić, *Opis jugoslovenskih novaca*, Zagreb 1875. (у даљем тексту скраћено са Ljubić)

P. Марић, *Студије из српске нумизмаике*, Београд 1956. (у даљем тексту скраћено са Марић)

В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001. (у даљем тексту Иванишевић)

Опис новца дат је према каталогу В. Иванишевића, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.

Број примерка у каталогу одговара броју фотографија.

* Новац снимео и фотографије обрадио фотограф Народног музеја Крушевац Петар Беранић.

СТЕФАН ДРАГУТИН (1276 – 1282/1316)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
1	IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престоу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. STEFAN /REX/ S STEFAN Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје заставу, стоје окренути лицем. Краљ у плашту и хаљини у левој руци држи акакију. Св. Стефан са нимбом и у далматичкој левој руком прихвата јеванђеље.		1,95	20	↓	Ljubić, врста IV, T. V/15 Марић, тип I, T. XIII/8 Иванишевић, 2.1.2
2			1,3	19	↑	Ljubić, врста IV Марић, тип I, T. XIII/7, 8 Иванишевић, 2.1.2

СТЕФАН УРОШ II МИЛУТИН (1282 – 1321)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
3	<p>ИС-ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. (VROS)VS /REX/ S STE(FAN) Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје заставу, стоје окренути лицем. Краљ у плашту и хаљини у левој руци држи акакију. Св. Стефан са нимбом и у далматике левом руком прихвата јеванђеље.</p>		1,8	21	↓	<p>Љубић, врста III Марић, I/1, Т. XIII/11,12 Иванишевић, 3.1</p>
4			1,55	18,4	↓	<p>Љубић, врста III Марић, тип I/1, Т. XIII/11,12 Иванишевић, 3.1</p>
5	<p>ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље VROSIVS-R/E/X-S STEFAN Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје двоструки крст, стоје окренути лицем. Краљ у плашту и хаљини у левој руци држи акакију. Св. Стефан са нимбом и у далматике левом руком прихвата јеванђеље.</p>	N – O	1,7	19,7	↖	<p>Иванишевић, 3.7</p>
6	<p>ИС-ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. VROSIVC /REX / S STEFAN Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје заставу са крстом на средини штапа, стоје окренути лицем. Краљ са отвореном круном, у плашту и хаљини у левој руци држи акакију. Св. Стефан са нимбом и у далматике левом руком прихвата јеванђеље.</p>	<p>П – Т О – О</p>	2,05	20	↙	<p>Љубић, врста IV, Т. IV/21 Марић, тип II/1, Т. XIII/15 Иванишевић, 3.9</p>

СТЕФАН УРОШ III ДЕЧАНСКИ (1321 – 1331)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
7	<p>I+-XI Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престоу са наслоним, окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. (VROSI)VS /REX/ STEFAN Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје двоструки крст стоје окренути лицем. Краљ са отвореном круном и плаштом. Св. Стефан са нимбом и далматиком левом руком прихвата јеванђеље.</p>	<p>M – B S</p>	1,7	20	→	<p>Ljubić, врста VI/3 Марић, тип II/2, Т. XIII/16 Иванишевић, 5.1</p>
8		<p>M – B S</p>	1,75	21	↓	<p>Ljubić, врста VI/3 Марић, тип II/2, Т. XIII/16 Иванишевић, 5.1</p>
9	<p>IC-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престоу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. STEFAN – ОУР-ОШЉ – КРАЉЬ ТРЕТН Краљ са отвореном круном, у панциру и хаљини седи на престоу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом, а у левој мач положен преко крила.</p>		2,1	21	↓	<p>Ljubić, врста T VI/15-21 Марић, тип III/2 – 10, 11 Иванишевић, 5. 2</p>
10			2,25	22	↓	<p>Ljubić, T VI/ 15 – 21 Марић, тип III/2, Т. XIV/10,11/4 Иванишевић, 5.2</p>

СТЕФАН ДУШАН (1331 – 1355)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
11	<p>ИС-ХС Христ са нимбом у туники и колобиону, седи на престољу са наслонем окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. STEFAN – /REX/ – S STEFAN Краљ, лево и св. Стефан, десно који му предаје двоструки крст, стоје окренути лицем. Краљ са отвореном круном, у плашту и хаљини у левој руци држи акакију. Св. Стефан са нимбом и у далматики левом руком прихвата јеванђеље.</p>	<p>P – R T-O</p>	2,15	21	↙	Иванишевић, 6.1
12	<p>ИС-+С Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престољу са наслонем окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. (REX) – +STEFA(N) Краљ са отвореном круном, у панциру и хаљини седи на престољу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом а у левој мач положен преко крила.</p>	N – G	2,25	20	↓	Љубић, врста VI Марић, тип III/1, T XL/XLI 11 Иванишевић, 6.3
13	<p>ИС-ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престољу са наслонем окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. БКРАЉЬ – +STEFAN Краљ са отвореном круном, у панциру и хаљини седи на престољу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом, а у левој мач положен преко крила.</p>	N – G	1,9	22	↓	Љубић, врста VI/6 Марић, тип II, T. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2
14		N – G	1,85	21	↓	Љубић, врста VI Марић, тип II, T. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2

15		N – G	1,75	21	↑	Ljubić, врста VI Марић, тип II, Т. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2
16		N – G	1,9	21	↓	Ljubić, врста VI Марић, тип II, Т. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2
17		N – G	1,8	21	↓	Ljubić, врста VI Марић, тип II, Т. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2
18		Б – Р	1,65	21	↓	Ljubić, врста VI Марић, тип II, Т. XIV/17,18 Иванишевић, 6.2
19	ИС-ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. RE(X)STEFA-+монитА Шлем са челенком, дашчицом, розетом и перјаницом окренут налево	N – O	1,4	19,5	↓	Ljubić, врста II/60 Марић, Т. XLIV/XLV 8 Иванишевић, 6.4.1
20		N-(O)	1,15	21	↑	Ljubić, врста II/60 Марић, Т. XLIV/XLV 8 Иванишевић, 6.4.1
21		P – A	1,3	21	↓	Ljubić, врста II Иванишевић, 6.4.1
22		ф -P	1,45	20	↑	Ljubić, врста II Иванишевић, 6.4.1
23		()- O	1,35	20,5	↖	Иванишевић, 6.4.1
24			1,35	20	←	Иванишевић, 6.4.1
25	ИС-ХС Христ са нимбом , у туники и колобиону, седи на престолу окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. DEI GRA REX – STEFANVS Шлем са челенком, дашчицом, розетом и перјаницом окренут налево	N – G	1,35	20	↓	Ljubić, врста II/c -1 Иванишевић, 6.5.1

26	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. ST IP ROIOМ – (REX RIA) Цар са затвореном круном, у панциру и хаљини седи на престолу без наслона окренут лицем. Рукама држи мач положен преко крила.</p>		1,4	20	↑	<p>Љубић, врста III Иванишевић, 6.8.1</p>
27	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. (СФб) – ZP Цар са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадими стоји окренут лицем и крунишу га два анђела, један са леве, а други са десне стране. У десној руци држи скиптар са једноструким крстом, а у левој акакију</p>		1,35	21	↙	<p>Љубић, врста I Марић, тип II, T. XV/1,2 Иванишевић, 6.9.1</p>
28			1,15	22	↘	<p>Љубић, врста I Марић, тип II, T. XV/1,2 Иванишевић, 6.9.1</p>
29		T – G	1,35	20	←	<p>Љубић, врста I/в-39 Марић, тип II, T. XV/1,2 Иванишевић, 6.9.1</p>
30		(N)-O	1,6	20	↓	<p>Љубић, врста I/в Марић, тип II, T. XV/1,2 Иванишевић, 6.9.1</p>
31	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. +СТ/ ЕФАНЬ / ХАБАБЛА / ГОВЕРНИ /</p>	N – O	1,25	23	↑	<p>Љубић, врста VII/в Иванишевић, 6.10</p>

СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ НОВАЦ У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ КРУШЕВАЦ

32	IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. +СТ / ЕФАН В/ ХАБАБ / ЛАГОВЕР /	N – O	1,45	22,5	←	Љубић, врста VII/b-6 Иванишевић, 6.10
33	IS-XC Попрсје Христа са нимбом, у туники и колобиону, окренуто лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи акакију. СФБ – ZP Цар са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадими окренут лицем, јаше надесно. У десној руци држи скиптар са крстом а у левој акакију.	N – O	1,45	21	↙	Љубић, врста VI/b -10 Марић, тип XII,Т. XVI/11,12 Иванишевић, 6.11.1
34	.	N – O	1,35	21	↙	Љубић, врста VI/в -10 Марић, тип XII,Т. XVI/11,12 Иванишевић, 6.11.1
35		(N)-O	1,3	23	↖	Љубић, врста VI/в -10 Марић, тип XII,Т. XVI/11,12 Иванишевић, 6.11.1
36		N – O	1,2	23	↖	Љубић, врста VI TVIII/22 Марић, тип XII,Т. XVI/11,22 Иванишевић, 6.11.1
37		(N)-O	1,45	22	↖	Љубић, врста VI/в -10 Марић, тип XII,Т. XVI/11,12 Иванишевић, 6.11.1

38	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслонем окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. СФБ–ЗР Цар, лево и царица, десно стоје окренути лицем и држе између себе двоструки крст. Цар са затвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами држи у десној руци скиптар са крстом. Царица са отвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами држи у левој руци држи скиптар са крстом</p>		0,9	17,5	↗	<p>Љубић, врста III,Т. VIII/16 Марић, V/2, Т XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
39		T -	1,05	19	↖	<p>Љубић, врста III/γ-118 Марић, тип V/2, Т XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
40		T -	0,95	20,5	↖	<p>Љубић, врста III/γ-96 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
41		T -	0,9	11	↑	<p>Љубић, врста III/в/ γ-96 Марић, тип V/2, Т. XV 6/2 Иванишевић, 6.21</p>
42		(R)-V	1,05	19	→	<p>Љубић, врста III/γ – 24 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
43		R-V	0,9	19	↖	<p>Љубић, врста III/γ -24 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
44		(R)-	1,1	19	↓	<p>Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>
45		()-(V)	0,9	19	↖	<p>Љубић, врста III/γ -24 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.21</p>

46		стабло	1,25	19	→	Ljubić, врста II в/1, Т. VIII/19 Марић, тип V/2, Т XV/6,2 Иванишевић, 6.21
47	IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. СФБ – ZP Цар, лево и царица, десно стоје окренути лицем и држе између себе двоструки крст. Цар са затвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами држи десну руку на грудима. Царица са отвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами држи леву руку на грудима.		0,95	18	↓	Ljubić, врста III, Т. VIII/16 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.22.2
48			1,1	19	↖	Ljubić, врста III, Т. VIII/16 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.22.2
49			1,05	20	↙	Ljubić, врста III/в – 218 Т XV/6,2 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 4.22.2
50			1,15	20	↘	Иванишевић, 6.22
51			0,9	20	←	Ljubić, врста III/В Марић, V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.22.2
52			1	19,5	↓	Ljubić, врста III Марић, V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.22.2
53			0,65	16	↓	Ljubić, врста III/В-118 Марић, V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 6.22.2

54	IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље (СФБ са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадами седи на престолу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом а у левој акакију.		0,4	17	→	Љубић, врста II/1 Марић, тип IV Т. XV/4,2 Иванишевић, 7.4
55		полу- месец	0,5	16,5	↖	Марић, тип IV Т. XV/4,2 Иванишевић, 7.4
56		полу- месец	0,55	16	↖	Љубић, врста II/1 Марић, тип IV, Т. XV/4,2 Иванишевић, 7.4
57			0,55	16	↑	Иванишевић, 7.4
58		полу- месец	0,65	16	↖	Љубић, врста II/1 Марић, тип IV Т. XV/4,2 Иванишевић, 7.4
59		полу- месец	0,7	17	←	Љубић, врста II,Т. XIV/30; Т.V/1,3 Марић, тип IV, Т. XV/4,2 Иванишевић, 7.4
60	IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. (СФБ)-(ЗР) Цар, лево и царица, десно стоје окренути лицем и држе између себе двоструки крст. Цар са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадами држи у десној руци скиптар са крстом. Царица са отвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадами држи у левој руци држи скиптар са крстом.		0,7	17	←	Љубић, врста II/В -24 Марић, тип V/2, Т. XV/6,2 Иванишевић, 7.5
61		P – B	0,55	16	↑	Љубић, врста II/В -24 Марић, V/2, Т•XV/6,2 Иванишевић, 7.5

СТЕФАН УРОШ (1355 – 1371)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
62	VROSIV-XIPRAT Шлем са челенком, велом, дашчицом, розетом и перјаницом окренут налево. СФБ-ЗР Цар са затвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадими окренут лицем, јаше надесно. У десној руци држи скиптар са крстом, а у левој акакију.		1	19	↖	Ljubić, врста II/a – 5 Иванишевић, 9.1 (?)
63	УРОШ-ЧР Цар са затвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадими седи на престолу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом у левој акакију. IMPERATOR -VROSIV Шлем са челенком, велом, дашчицом, розетом и перјаницом окренут надесно.	() – G	1,05	20	↓	Ljubić, врста I Марић, тип VI, Т. XVII/5,6 Иванишевић, 9.7.1
64		() – G	1,1	20	←	Ljubić, врста I Марић, тип VI, Т. XVII/5,6 Иванишевић, 9.7.1
65		() – G	1,1	18,5	↓	Ljubić, врста I Марић, тип VI, Т. XVII/5,6 Иванишевић, 9.7.1
66			1	19	↑	Ljubić, врста I Марић, тип VI, Т. XVII/5,6 Иванишевић, 9.7.1
67		() – G	1,05	19	↓	Ljubić, врста I Марић, тип VI, Т. XVII/5,6 Иванишевић, 9.7.1

68	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји на супеданеуму окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. Око Христа петорепе звездице. УРОШ-ЧР Цар, лево и царица, десно стоје окренути лицем и држе између себе крст. Цар са затвореном круном, у саосу, манијаку и дијадами у десној руци држи скиптар са крстом. Царица са отвореном круном, у саосу, манијаку и дијадами у левој руци држи скиптар са бисерима.</p>		1	20	↙	<p>Љубић, врста III/1 Марић, тип V/1, Т. XVII/1,2 Иванишевић, 9.10.1</p>
69			1	20	↓	<p>Љубић, врста III/б, Т. X/7,8,9,10 Марић, тип V/1, Т. XVII/1,2 Иванишевић, 9.10.1</p>
70			1	19	↓	<p>Љубић, врста III/а Т. X/6 Марић, тип V/1, Т. XVII/1,2 Иванишевић, 9.10.1</p>
71	<p>IS-XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји на супеданеуму окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. УРОШ-ЧР Цар, лево и царица, десно стоје окренути лицем и држе између себе двоструки крст. Цар са затвореном круном, у саосу, манијаку и дијадами у десној руци држи скиптар са крстом. Царица са отвореном круном, у саосу, манијаку и дијадами у левој руци држи скиптар са бисерима.</p>		1,15	19	↙	<p>Љубић, врста III/б, Т. X/7,8,9,10 Марић, тип V/1, Т. XVII/1,2 Иванишевић, 9.10.2</p>
72	<p>IS-XC Попрсје Христа са нимбом, у туники и колобиону, окренуто лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. (ZP-ZP) Цар са затвореном круном, у саосу, манијаку и дијадами окренут лицем, јаше налево. У руци држи скиптар са крстом, а у другој акакију.</p>	(R)-V V	0,7	12	↙	<p>Иванишевић, 9.20</p>

СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ НОВАЦ У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ КРУШЕВАЦ

73		(R)-B V	0,75	12	↓	Иванишевић, 9.20
74		(P)-B V	0,7	12	↖	Иванишевић, 9.20
75	(IPEIPS-SIOEPI) Шлем са челенком, велом, дашчицом, розетом и перјаницом окренут надесно Цар, десно и царица, лево стоје окренути лицем и држе између себе двоструки крст. Цар са затвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами у левој руци држи скиптар са крстом. Царица са отвореном круном, у сакоу, манијаку и дијадами у десној руци држи скиптар са крстом.				←	Иванишевић, 9.22 С. Димитријевић, Старинар IX-X, 58-59.

ВУКАШИН (1365 – 1371)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
76	IC – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу без наслона, окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој руци држи јеванђеље. ВБХА/ БАБЛГО/ В рН КрАВЛЪ/КАШ		1,2	20	→	Љубић, врста II/1 Марић, тип V, Т. XVII/18,19 Иванишевић, 12.5
77			1,15	19	↗	Љубић, врста II/1 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
78			0,9	20	↖	Љубић, врста II/1 Марић, тип V, Т. XVI/18,1 Иванишевић, 12.5
79			1,15	19,5	→	Љубић, врста II/1 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
80		C – n	1,1	20	↑	Љубић, врста II/B-3 ТХ/19 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5

81		C - n	1,2	20	↑	Ljubić, врста II Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
82		C - n	1	19	↑	Ljubić, врста II/B-3 ТХ/19 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
83		C - n	1,05	18	←	Ljubić, врста II/B-3 ТХ/19 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
84		() -G	1,1	19	←	Ljubić, врста II Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
85		() - G	1	19	←	Ljubić, врста II Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
86		() -G	1,2	21	→	Ljubić, врста II/1 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.5
87	IC - XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји на супеданеуму окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. В ХА/БГА БЛАГО/В РННКРАЛ ВЛ/КАШН/ Н		1,15	19,5	↓	Ljubić, врста III/15 Иванишевић, 12.7
88			1,05	20	↙	Ljubić, врста III/1, ТХ/24 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.7
89			1,05	20	↓	Ljubić, врста II,Т.Х/24 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.7
90			1,05	19	↘	Ljubić, врста II/22 Марић, тип V, Т. XVI/18,19 Иванишевић, 12.7

КНЕЗ ЛАЗАР (1370 – 1389)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
91	<p>IC – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. БЪХА/Б БЛГО/ В РНХИ/ КНЕЗ Л/ АЗАР</p>		0,8	18,5	↓	<p>Љубић, врста V, Т. XI/23 Марић, тип V, Т. XX/8,4 Иванишевић, 24.1</p>
92	<p>IC – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. КНЕ/ЗБ – /ЛА/ ЗРЪ Кнез са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадими седи на престолу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са лабарумом, а у левој акакију.</p>	()-G	1	19	↖	<p>Љубић, врста I Т. XI/9-11 Марић, тип II/III, Т. XX/5,4;6,4 Иванишевић, 24.3</p>
93	<p>IC – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. КЗ – ЛН Кнез са затвореном круном, у сакосу, манијаку и дијадими седи на престолу без наслона окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом а у левој акакију.</p>	R – V	0,6	17	↑	<p>Иванишевић, 24.22</p>
94			0,6	17	←	<p>Иванишевић, 24.22</p>
95	<p>IC – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји у мандорли окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. ASARO – CONTE L Кнез у хаљини и са појасом стоји окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом, а лева му почива на појасу.</p>		0,9	15	↑	<p>Љубић, врста III/б Марић, тип X, Т. XX/17,18 Иванишевић, 24.10</p>

96			0,6	15	↘	Љубић, врста III Марић, тип X, Т. XX/17,18 Иванишевић, 24.10
97			0,45	13	↙	Иванишевић, 24.10

ВУК БРАНКОВИЋ (1375 – 1396)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
98	ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. В ВЛБКЪ – ВЛБВК Господин у сакусу, манијаку и дијадими стоји окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крстом а лева му почива на појасу.		0,8	11	↓	Љубић, врста II/1, ТХII/24 Марић, тип III, Т. XVIII/17,18 -19 Иванишевић, 31.6
99	ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. ВЛК/ОВБДН/НАРЪ/ГА Штит са три траке испод натписа.		0,6	10,5	←	Љубић, врста III, ТХII/27 Марић, тип V, Т. XIX/1,2 Иванишевић, 31.14
100			0,65	10	↗	Љубић, врста III, ТХII/27 Марић, тип V, Т. XIX/1,2 Иванишевић, 31.14
101	ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоним окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. +ВЛБ/КЪ		0,75	10	→	Љубић, врста III Марић, тип IX, Т. XIX/8 Иванишевић, 31.8

102	<p>IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу без наслона окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. +ВЛ КЪ() Лав корача надесно</p>	0,65	14,5	↖	<p>Љубић, врста V, Т. XIII/2 Марић, тип VIII, Т. XIX/6,4 Иванишевић, 31.16</p>
-----	---	------	------	---	--

СТЕФАН ЛАЗАРЕВИЋ (1389 – 1427)

р.б.	Опис	Сигла	Т (g)	Р (mm)	Оса	Референце
103	<p>(+IES)VS – (CRISTVS) Глава Христа са нимбом окренута лицем. Т ЕФАН -СОПТЕ S Кнез у хаљини и са појасом стоји окренут лицем. У десној руци држи скиптар са лабарумом, а лева му почива на појасу.</p>		0,45	14	→	<p>Љубић, врста I, Т. XII/2 Марић, тип IV, Т. XXI/10 Иванишевић, 42.6</p>
104	<p>IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу са наслоном окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. СТЕФН – ДЕСПОI Деспот у хаљини и са појасом стоји окренут лицем. У десној руци држи скиптар са лабарумом а у левој скиптар са крином.</p>		1	17	↓	<p>Љубић, врста VI, Т. XII/18 Марић, тип III, Т. XXIV/4,2 Иванишевић, 42.20</p>
105			0,8	18	↓	<p>Љубић, врста VI, Т. XII/18 Марић, тип III, Т. XXIV/4,2 Иванишевић, 42.20</p>
106			1	17,5	←	<p>Љубић, врста VI, Т. XII/18 Марић, тип III, Т. XXIV/4,2 Иванишевић, 42.20</p>

107			1,05	18	↓	Ljubić, врста V, Т. XII/18 Марић, тип III, Т. XXIV/4,2 Иванишевић, 42.20
108	IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји у мандорли окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. ТЕФАН – ДЕСПО(ТЪС) Деспот у хаљини и са појасом стоји окренут лицем. У десној руци држи скиптар са крином, а лева му почива на појасу.		1,45	18	↓	Иванишевић, 42.23
109	IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји у мандорли окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. Д – (Е)/ СП – ОТ Крст		1,25	18	↓	Ljubić, врста III/e Т. XII/3Марић, тип XX, Т. XXV/9 Иванишевић, 42.46
110	IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји у мандорли окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. НОВА/ ЦЕКА Г/ NA ДЕС/ ПОТА		1,1	17	↙	Ljubić, врста III/c Т. XII/10 Марић, тип XXI, Т. XXV/15,16 Иванишевић, 42.47
111	IS – XC Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу без наслона окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. Д Е/СПО/Г		0,6	16,5	↗	Ljubić, врста VII 2, Т. XII/20 Марић, тип XX, Т. XXV Иванишевић, 42.49

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ (1402 – 1456)

р.б.	Опис	Сигла	T (g)	R (mm)	Оса	Референце
112	ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, стоји у мандорли окренут лицем. Десном руком благосиља а у левој држи јеванђеље. +ГОСПОДНН ГЮБГ Лав корача налево.		1	16	↗	Љубић, врста II/a-8, Т. XII/5,6 Марић, тип II, Т. XXVI/5,6 Иванишевић, 45.2
113			0,9	17	↗	Љубић, врста II, Т. XIII/6 Марић, тип II, Т. XXVI/5,6 Иванишевић, 45.2
114	ГНЊ/ДЕСПО/ ТЂЈОРЂ/ГЂГ Лав корача налево.		0,85	19	↓	Љубић, врста VIII/a Т. XIII/17 Марић, тип VII, Т. XXVI/17,18 Иванишевић, 45.8
115			1	17,5	↘	Љубић, врста VIII/a Т. XIII/17 Марић, тип VII, Т. XXVI/17,18 Иванишевић, 45.8
116			1,25	18	↖	Љубић, врста VIII/a, Т. XIII/17 Марић, тип VII, Т. XXVI/17,18 Иванишевић, 45.8
117	ИС – ХС Христ са нимбом, у туники и колобиону, седи на престолу без наслона окренут лицем. Десном руком благосиља, а у левој држи јеванђеље. +ГНЊ ДЕСПОТЈОГЂ РЂ ГЈО Лав корача налево.		0,7	18	←	Љубић, врста I/1, Т. XIII/5 Марић, тип I, Т. XXVI/3,4 Иванишевић, 45.10
118			0,75	16	↙	Љубић, врста I/1, Т. XIII/5 Марић, тип I, Т. XXVI/3,4 Иванишевић, 45.10

119	+ ГНЪДЕСПОТЪБ у кругу Г РЪГЪ Монограм. Лав корача налево. Около венац и шестокраке звезде.	0,75	16	→	Ljubić, врста IX, Т. XIII/23 Марић, тип IV, Т. XXVI/9,10 Иванишевић, 45.12
120	.	0,4	14	↑	Ljubić, врста IX, Т. XIII/23 Марић, тип IV, Т. XXVI/9,19 Иванишевић, 45.12
121	ГНЪ ДЕСПО ТЪГ Лав корача налево	0,5	16	↙	Ljubić, врста VIII/с-6 Т. XIII/5,6 Марић, тип XI, Т. XXVII/5,6 Иванишевић, 45.20
122	ГЮРЪГЪ – ДЕСПОТЪ Деспот са отвореном круном, у плашту, панциру, хаљини и са појасом стоји окренут лицем. У десној руци држи усправљен мач, а у левој глоб са крстом. С – М – ДР – В – О Лав корача налево.	0,7	8	↓	Ljubić, врста VII, Т. XIII/16 Марић, тип VI, Т. XXVI/15,16 Иванишевић, 45.24

ЛИТЕРАТУРА

- Д. Гај-Поповић, Збирка српског средњовековног новца Музеја примењених уметности у Београду, *Зборник Музеја примењених уметности* 13, Београд 1969, 41 – 58.
- С. Димитријевић, Хронологија Душановог царског новца, *Историјски часопис* књига IX – X, Београд 1960, 113 – 138.
- В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.
- С. Ljubić, *Opis jugoslovenskih novaca*, Zagreb 1975.
- Р. Марић, *Скупије из српске нумизмаике*, Београд 1956.
- Е. Радуловић, *50 година Народног музеја Крушевац*, Крушевац 2001.

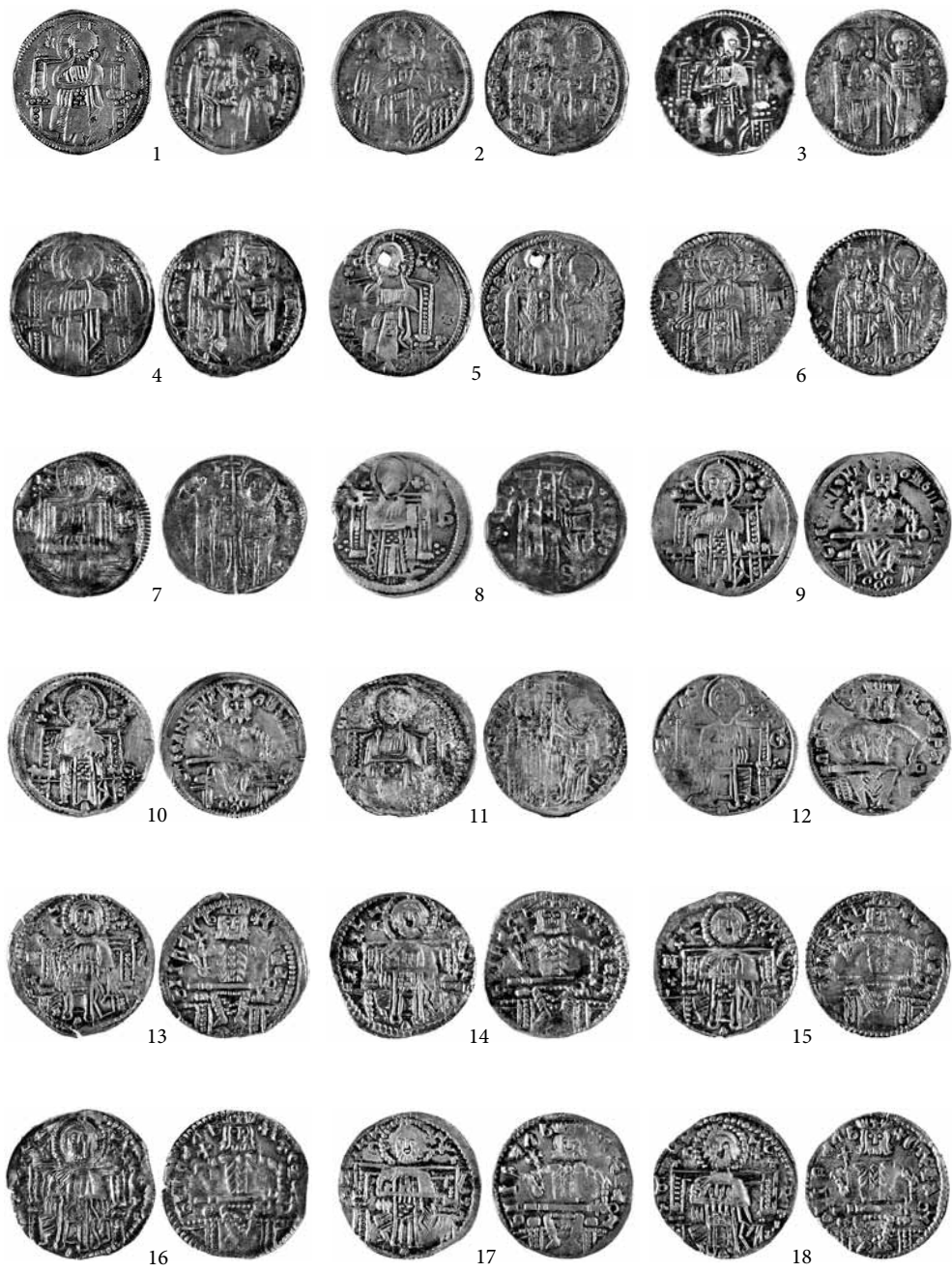
SERBIAN MEDIEVAL COINS IN THE NATIONAL MUSEUM KRUŠEVAC

Summary

The formation of a Serbian medieval coin collection at the National Museum in Kruševac is linked to the very beginning of the museum's work in December 1951. By July 1954, the Museum had in its possession a collection of 560 pieces. With the purchase of the Simonović Collection in 1967, the Kruševac Museum's medieval numismatic collection grew by 99 new pieces. Unfortunately, in 1969, when the museum moved to the building it currently occupies, the numismatic collection of the National Museum in Kruševac disappeared without a trace. Since then, the Museum's collection was renewed to some degree, and today contains 122 Serbian medieval coins. These are specimens of the coinage of Stefan Dragutin, 3 pieces, Stefan Uroš II Milutin, 3 pieces, Stefan Uroš III Dečanski, 5 pieces, Stefan Dušan, 50 pieces, Stefan Uroš, 14 pieces, Vukašin, 15 pieces, Knez Lazar, 7 pieces, Vuk Branković, 5 pieces, Stefan Lazarević, 9 pieces, and Djurdj Branković, 11 pieces. All of the 122 coins were obtained through purchases or exchanges, without any data about the place or origin of the find. Consequently, the coins in this paper are presented according to a chronological and typological principle. Displayed in this way, the specimens of Serbian medieval coins at the National Museum in Kruševac offer a survey of the emissions produced from the mid-XIII century to the fall of the Serbian state, and they represent the foundation for future work on this hitherto, unprocessed collection.

Maja Čeranić i Dušan Rašković

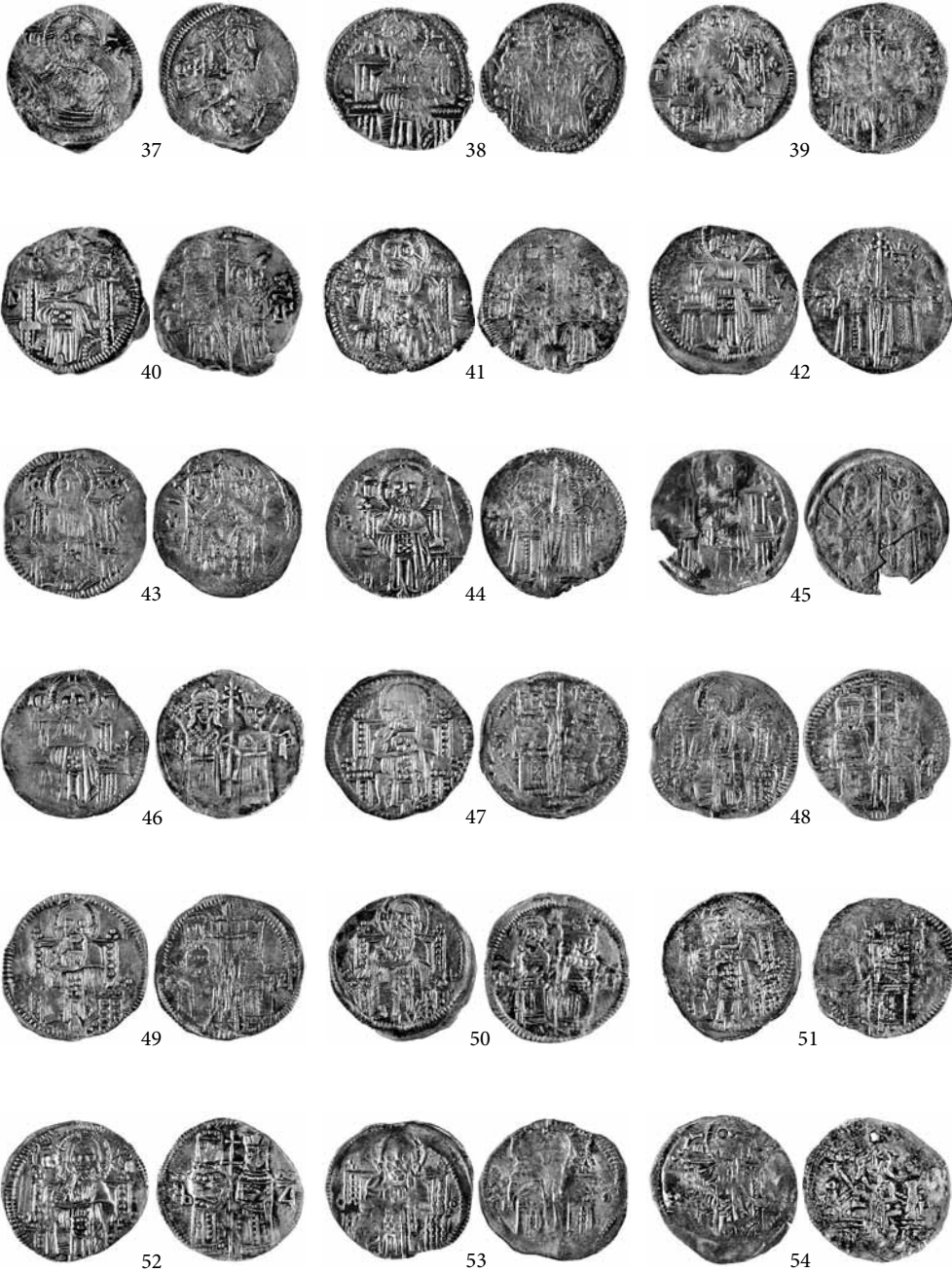
ТАБЛА I

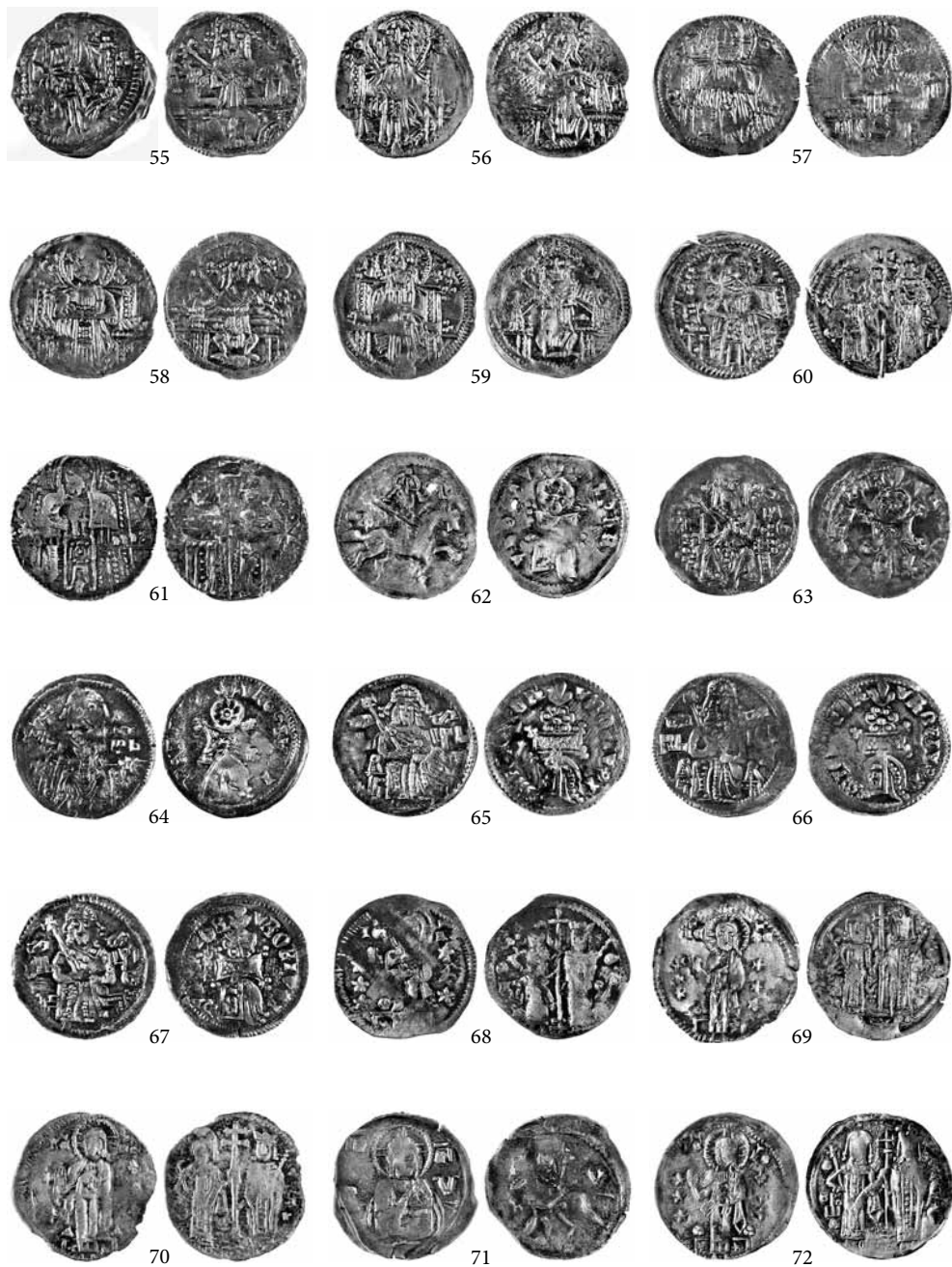

ТАБЛА II

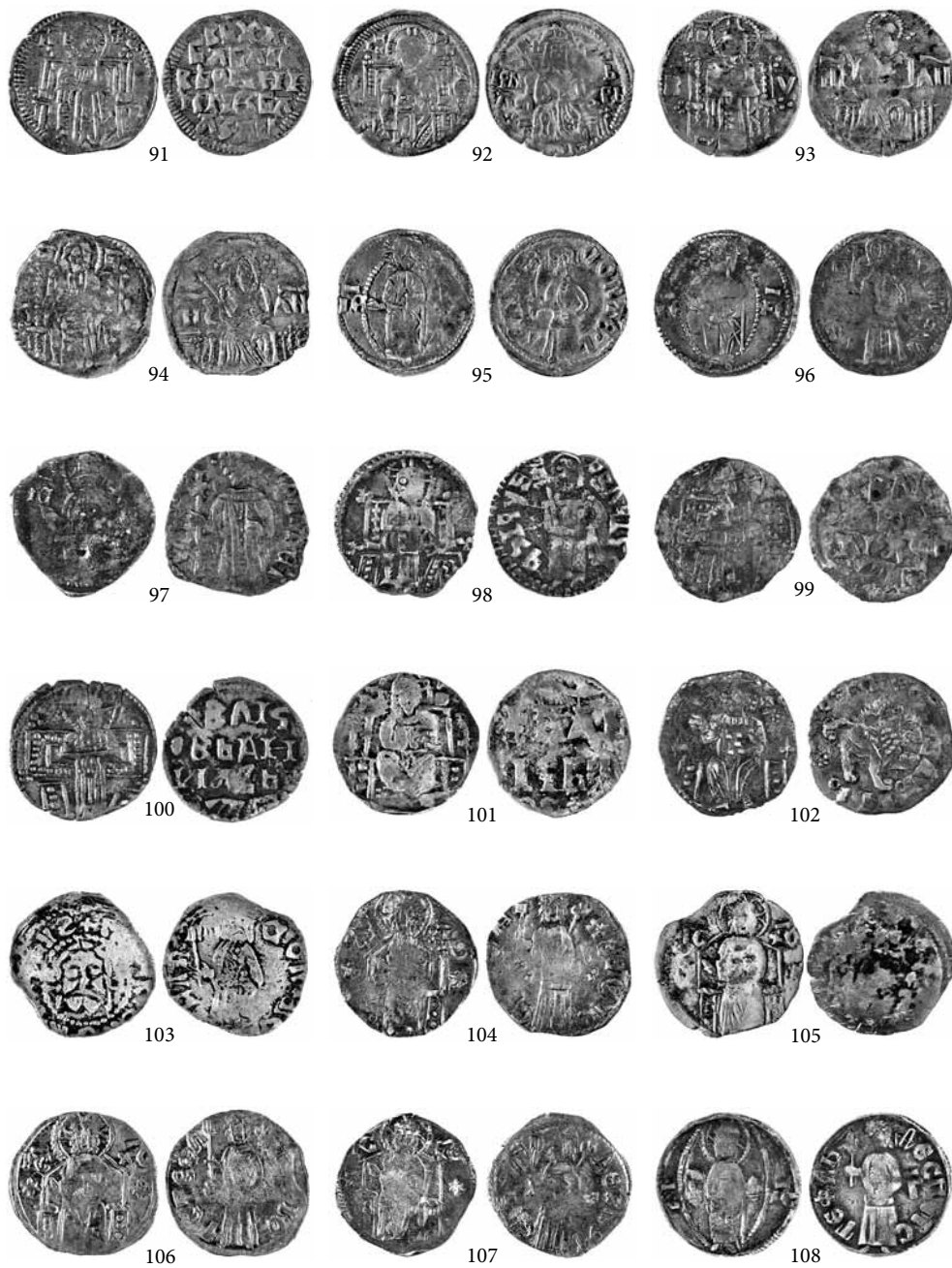
ТАБЛА III

ТАБЛА V

ТАБЛА VII

НОВА ВРСТА НОВЦА ЂУРЂА БАЛШИЋА

У урушеној обали потока у Липљану, око 1990. год., нађена је већа остава српског средњовековног новца.¹ Остава је након проналажења продата златару у Урошевцу као сребро. Тежила је око 2,5 кг, на основу чега се може рећи да је депо бројао између 2.500 и 3.000 новчића.

Налаз је од стране препродаваца издељен, тако да су тржишту прво понуђене обичне и тиме јефтиније новчане врсте, док су касније изнете ређе и скупље.² Имао сам прилике да прегледам део налаза, при чему сам успео само да попишем основне емисије новца, без увида у сигле, као и могућности да снимим новац и да га измерим. Мирко Јовановић ми је са свој стране доставио преглед једног другог дела оставе, који је касније доспео на америчко тржиште. Овај део налаза објавио је Р. Божиновић у часопису Нумизматичар.³

Табела 1: Састав оставе из Липљана:

	Атрибуција	Референца	Референца *	Божиловић	Зајић	Укупно	%
1	Краљ Душан	Ljubić T.V.8-14	НСС 6.1		40	40	2,2
2	Цар Душан	Ljubić T.VII.14	НСС 6.21		3	3	0,16
3	Цар Урош	Ljubić T.IX.19	НСС 9.1		5	5	0,27
4	Цар Урош	Ljubić T.IX.15	НСС 9.7.1		5	5	0,27
5	Цар Урош	Ljubić T.IX.13-14	НСС 9.7.2		32	32	1,76
6	Краљ Вукашин	Ljubić T. X.17-23	НСС 12.5	35	129	164	9,02
7	Краљ Вукашин	Ljubić T.X.24-25	НСС 12.7	5		5	0,27

1 Информација добијена од С. Бошковића. Остава је позната у литератури као Приштина околина.

2 М. Јовановић, *Српски средњовековни новац*, Београд 1984.

3 Р. Божиновић, Велика остава новца кнеза Лазара и његових савременика, *Нумизматичар* 20, 1997 (1998), 157-167.

Драган ЗАЈИЋ

8	Краљ Вукашин	Ljubić T.X.26	НСС 12.9	2	3	5	0,27
9	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.23	НСС 24.1	12	10	22	1,21
10	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.22	НСС 24.1.2		4	4	0,22
11	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.22	НСС 24.2	5	14	19	1,04
12	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.9-11	НСС 24.3	8	56	64	3,52
13	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.12-13	НСС 24.4	9	80	89	4,89
14	Кнез Лазар	Ljubić T.XI	НСС 24.5		21	21	1,15
15	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.15	НСС 24.6	45	108	153	8,41
16	Кнез Лазар	Ljubić T.III.b1-2	НСС 24.10		2	2	0,11
17	Кнез Лазар	Ljubić T.XI.19	НСС 24.14	98	693	791	43,5
18	Кнез Лазар	Ljubić T. –	НСС 24.20	3		3	0,16
19	Ђурђе Балшић	Ljubić T.XIV.5	НСС 26.2	1		1	0,05
20	Ђурђе Балшић		нова врста	1		1	0,05
21	Никола Алтомановић	Ljubić T.XIV.18-20	НСС 23.1	1	1	2	0,11
22	Вук Бранковић	Ljubić T. –	НСС 31.6.2	35	110	145	7,97
23	Вук Бранковић	Ljubić T. –	НСС 31.2	2		2	0,11
24	Вук Бранковић	Ljubić T.XII.24	НСС 31.6.1	3	3	6	0,33
25	Кнез Лазар и Вук Бранковић	Ljubić T. –	НСС 31.1	3	3	6	0,33
26	Јаков	<i>Сћаринар</i> XVII (1967) сл.41-42	НСС 33.1	2		2	0,11
27	Јаков	Ljubić T.XII.25	НСС 33.2	23	119	142	7,81
28	Јаков	господин стоји на престољу	НСС нема	8		8	0,44
29	Драгаш		НСС 18.1	1		1	0,05
30	Гропа	Ljubić T.XIV.22	НСС 20.1	1		1	0,05
31	Краљ		НСС 16.1	2		2	0,11
32	Краљица	Ljubić T.XI.7-8	НСС 17.1	1		1	0,05
33	Андреаш	Ljubić T.XI.6	НСС 15.2	4		4	0,22
34	Неодређен	Ljubić T.XV.22	НСС 50.2	8		8	0,44
35	Звечан		НСС 9.11		2	2	0,11
36	Венецијански гроши - имитације		НСС 25.1	23	35	58	3,19
	Укупно			341	1478	1819	%

* За атрибуцију новца коришћена су следећа дела: Š. Ljubić, *Opis jugoslavenskih novaca, Zagreb 1875* и В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.

Састав оставе из Липљана је сличан остави из Чуке. Међутим, остава из Липљана садржи две нове врсте Вука Бранковића и новац кнеза Лазара НСС 24.10, на основу чега се може закључити да је наша остава похрањена нешто касније. Оба депоа су похрањена на територији Вука Бранковића и у њима је био присутан новац кован и у суседним областима. У непосредној близини области Вука Бранковића налазио се богат рудник сребра и ковница Ново Брдо, отуда у налазу преовлађује новац ове ковнице и Вука Бранковића. Од укупног броја познатих врста новца кнеза Лазара, у остави је присутно 8, па се може претпоставити да је депо склоњена најкасније у време Турске провале 1381. године.⁴ У остави је била присутна нова врста новца града Звечана са Урошевим именом, вероватно његова последња новчана врста кована у јужним деловима земље. Поред ове у остави се јавља и нова новчана врста Ћурђа Балшића. Натпис на аверсу гласи:

ВЪХА
БАБЛГО
ВЪРНИИ
ГНЪГЮ
РЪГЪ

На наличју Исус стоји испред супеданеума, у висини бокова сигле V – V. Тежина динара износи 0,76 г (сл. 1.1). Од Балшиних синова Ћурђа, Страцимира и Балше, издваја се Ћурђе, који је на челу породице и који први кује новац.

Слика 1.1.

Распад државе Немањића започео је слабљењем централне власти и неспособношћу цара Уроша. Последице су стварање независних феудалних области и проглашење Вукашина за краља 1365. год. У овом периоду Балшићи постају

⁴ Лазареви властелини Цреп и Витомир сузбили су Турке на Дубравици код Параћина: Српски родослови и летописи, *Гласник Српског научног друштва*, 1883, 71.

обласни господари које респектују суседи и сам цар Урош.⁵ Балшићи су у Горњој Зети потисли Ђураша Илијића, а у пределу око реке Бојане Жарка Мркшића. Кнез Војислав Војиновић и Балшићи 1362. године примљени су за млетачке грађане. Млетачки Сенат их опредељује као људе цара Уроша.⁶ Као и остали, Балшићи ратују са слабијим суседима, избегавајући сукоб са кнезом Војиславом. Нови сукоб између Дубровника и кнеза Војислава Војиновића избио је 1362. године, Балшићи самостално ступају у политички савез са Дубровником. Ширење територија према југоистоку доводи до сукоба Балшића и Карла Топије. Ђурђе Балшић је заробљен од Топије пре новембра 1364. године. Мир између Балшића и Карла Топије, посредством дубровчанина Матије Бодачића успостављен је септембра 1366. године, када је уз откуп ослобођен Ђурђе.⁷ Мир није дуго трајао, јер већ јануара 1368. године, Балшићи крећу против Топије. Балшићи прате односе у царству, воде самосталну и независну политику. Балшићи су у родбинским везама са краљем Вукашином, па следе његове односе према цару Урошу. Балшићи се не мешају у сукобе рашке властеле, водећи рачуна о својим интересима. Цар Урош пише Венецији 1367. године да је Ђурђе Балшић његов поданик и да је у његовој власти, а већ наредне године жали им се да се од њега одметнуо.⁸

Ђурђе Балшић је могао да отпочне са ковањем новца најраније 1366. године. Према мишљењу појединих аутора Ђурђе Балшић почео је са ковањем новца након заузимања Призрена 1372. год.⁹ У Косовској остави налазе се две новчане врсте Ђурђа Балшића НСС 26.1 и НСС 26.2, на основу чега се узима да су то његове прве емисије новца. Новчана врста НСС 26.2 са представом хералдичког обележја кована је док је Ђурђе био у власти цара Уроша. Не само Балшићи, већ и остали обласни господари на новац стављају хералдичка обележја, као Никола Алтомановић, кнез Лазар и Вук Бранковић и слуга Бранко.¹⁰ Напомињемо да су новчане врсте са грбом коване још у време краља Душана. Под утицајем запада феудалци преузимају хералдичка обележја: Деспот Јован Угљеша и краљ Вукашин шлем са челенком и женским попрсјем, Лазар кацигу са воловским роговима, Ђурђе главу вука, а Вук Бранковић лава у ходу.

Након разлаза са царем Урошем, краљ Вукашин кује искључиво новац са натписом у редовима. Вукашинов новац са натписом у редовима је његова најчешћа

5 Цар Урош 29. септембра 1360. године у Сјеници укида самовољно уведене царине и гарантује Дубровчанима да могу између осталог, да иду на Зету, на Балшиће: С. Новаковић, *Законски срменици српских држава средњег века*, Београд 1912, 182.

6 Š. Ljubić, *Listine o odnošajih južnoga slovenstva i Mletačke Republike*, Zagreb 1874, 48.

7 Ј. Тадић, *Писма и уругта Дубровачке Републике*, Београд 1935, 157.

8 Š. Ljubić, *Listine IV*, 93, 94

9 Љ. Недељковић, Новчарство Балшића, *Старинар XXII* (1974), 111: ставља почетак ковања у средину 1372. год. као и С. Димитријевић, Новац кнеза Лазара у односу на новац других обласних господара, *О кнезу Лазару*, Београд 1975, 206, који тврди да су све до тада познате врсте новца коване у Призрену. С. Димитријевић, Нове врсте српског средњовековног новца, *Старинар XV-XVI* (1966), 155-156 наводи да је новчана врста НСС 26.1 кована у Лазаревој ковници.

10 На основу заједничког новца кнеза Лазара и Вука Бранковића, НСС 31.1, неки историчари тврде да је Вук био вазал кнеза Лазара. Сматрам да се ради о свечаној врсти емитованој поводом удаје Маре око 1371. године.

врста код које разликујемо два типа. Бројни однос врсте Исус седи и Исус испред супаданеума у косовској остави је 105:4, док је у Кичевској, која је похрањена касније, однос је 66:63. Да су ово задње емисије краља Вукашина указује састав остава Косово и Кичево, као и пад тежина. Тежина за врсту НСС 12.9 износи 0,91 г, а за 12.10 - 0,76 г. Смањење тежине није необично за тај период. Обласни господари прихватају ову новчану врсту као узор, па је присутна у ковањима кнеза Лазара, Николе Алтомановића и Ђурђа Балшића, код којих су ове емисије новца мале, јер су коване краће време. Новац краља Вукашина са вишередним натписом кован је у знатним количинама те се јавља у бројним оставама. Налазимо га у остави из Липљана иако је депо похрањен најмање десет година после престанка његовог ковања. У остави Косово Поље изостају емисије краља Вукашина НСС 12.9 и 12.10, на основу чега се може закључити да је она похрањена пре Маричке битке. Такође, изостају емисије са Исусом испред супеданеума обласних господара који су већ отпочели са ковањем новца. Њихово ковање започело је задњих година власти краља Вукашина.

Новчарство Балшића и кнеза Лазара везује, чини се, исти резач калупа, који је радио прве емисије за Ђурђа Балшића. Новчане врсте кнеза Лазара НСС 24.3 (сл. 1.4) и Ђурђа Балшића НСС 26.1 (сл. 1.3) са сликом Исуса који седи на високом престолу, носе исте сигле * - G, док је на аверсу слово а изгравирано на исти начин. Рађено је руком истог мајстора. Обе новчане врсте коване су у исто време и ради се о првим емисијама, како показује и Косовска остава.¹¹ Први Лазарев новац израђен је по узору на новчану врсту цара Уроша НСС 9.1. Код нове новчане врсте Ђурђа и кнеза Лазара НСС 24.2 (сл. 1.2) са натписом у редовима на реверсу и са Исусом испред супеданеума на реверсу, налазимо исте сигле v - v. Представа Исуса је дата на исти начин са кружићем са три тачке изнад супеданеума. Ова два примера не представљају случајност. У часопису динар објављена је варијанта Ђурђевог новца са главом вука са сиглама N- o, које упућују на Ново Брдо. Да су калупи резани у једном, а дистрибуирани другим цекама, потврђују и описани примери.¹² Након абдикације краља Драгутина, оба краља користе услуге резача калупа из Брскова.¹³ Заједничко ковање по утврђеној метролошкој стопи и у једној ковници познате су из конвенција између држава и владара.¹⁴ Ковање кнеза Лазара је садржајније и обимније што је свакако у вези са поседовањем већег броја рудника сребра у области Копаоника, као и Рудника који држи краће време. Ови рудници су давали знатне количине сребра. Са друге стране ковања Ђурђа Балшића су знатно мања и она имају превасходно пропагандно-политички значај.

Појава нове новчане врсте Ђурђа Балшића је очекивана и логична јер се ради о типу новца који, како смо видели, кују и остали обласни господари. Државе формиране на територији бившег српског царства следиле су задње емисије краља Вукашина и цара Уроша.

11 Š. Ljubić, *Opis jugoslavenskih novaca*, врста I.34.

12 В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001, 58, 125-126.

13 V. Ivanišević, *Le début du monnayage des gros serbes, Actes du XIe Congrès International de Numismatique*, Louvain-la-Neuve 1993, 207.

14 Г. Чremoшник, *Развој српског новчарства до краља Милутина*, Београд 1933, 75.

THE NEW TYPE OF COIN OF ĐURĐE BALŠIĆ

Summary

A large hoard of Serbian medieval coins was unearthed from the bank of a stream in Lipljan, after 1990. The hoard, which was very quickly dispersed through dealers, weighed 2.5 kg altogether. The hoard was examined and a record made only of the types and the number of specimens. The part of the hoard that was examined contained coins of King Vukašin, Knez Lazar, Đurđe Balšić, Zhupan Nikola Altomanović, a unnamed king, the joint coins of Vuk Branković and Knez Lazar, a unknown queen, Andreaš, Dragaš, Vuk Branković, joint coins of Jakov and Vuk, Gropa and false Venetian coins.

In the hoard was a new type of coin of Đurđe Balšić. The inscription was in rows
БЪХА/БАБЛГО/ВЪРННИ/ГНЪГЮ/РЪГЪ.

On the reverse was the image of Jesus in front of a *suppedaneum* and the mint marks V -V. The weight of this coin was 0.76 gr. Đurđe Balšić, as the eldest of his brothers, was head of the family. Gradually expanding their territories, the Balšići rose from the ranks of the petty nobility to become lords, whose power and strength enabled them to rule independently. The Balšići waged war mainly with Karlo Topija, who captured Đurđe before November 1364. A ransom, negotiated by authorities in Dubrovnik, was paid for his release in September, 1366. The emperor Uroš, wrote to Venice in 1367 that the Balšići were under his authority, but the very next year he was complaining about their refusal to acknowledge him. The weakening and disintegration of central authority led to the most powerful feudal lords establishing themselves as independent rulers. As the coining of money was a royal prerogative, they immediately set about producing their own coinage. Besides King Vukašin, Knez Lazar, Đurđe Balšić and Nikola Altomanović started to produce coins very early. The models for their coinage are to be found in the coinage of King Vukašin and Emperor Uroš. The new type of coin of Đurđe Balšić was produced according to the model of the coin of King Vukašin, NSS 12.7. S. Dimitrijević observed that Đurđe's type, NSS 26.1, was struck in the mint of Knez Lazar. According to its characteristics, inscription in rows, mint marks and the manner of depicting Jesus, as well as Lazar's type, NSS 24.2, the new type of Đurđe must have been produced by the same master die-cutter. The two mentioned specimens clearly show that Đurđe Balšić used the services of the die-cutter from Lazar's mint. Đurđe took advantage of King Vukašin's defeat at the Battle of Maritza in 1371 to seize control of the merchant centre of Prizren, in which King Vukašin already had a mint in 1370. Due to this fact, it is widely believed that Đurđe could only have started producing coins in 1372. There is no evidence to indicate that the mint in Prizren had already started operating because of the military conflicts and threats from N. Altomanović. The appearance of the new type of coin of Đurđe is logical and expected.

Dragan Zajić

ОСТАВЕ СА НОВЦЕМ ОСМАНСКОГ ЦАРСТВА У ЗБИРЦИ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ

У Народном музеју у Београду налази се и чува обимна Збирка новца новог века. У оквиру ње систематска збирка са фондом појединачних налаза и остава новца представља значајан материјал за проучавање монетарне циркулације на овим просторима. У том смислу анализа остава би могла да пружи најрелевантније податке и да неке нове одговоре. Имајући ово у виду започета је систематска обрада остава новца новог века, при том је приоритет дат налазима који у свом саставу садрже новац Османског царства.

У оквиру једног прелиминарног рада обрађено је 28 депоа са 11 931 примерком новца Османског царства и европских држава 15, 16, 17, 18 и 19. века. Због обимности и необрађености, материјал је за ову прилику делимично обрађен његовим опредељивањем по земљама, владарима, ковницама и номиналима. На овај начин добијени су основни податци о оставама новца.

1. НЕПОЗНАТО НАЛАЗИШТЕ (О. инв. 501) – 2051

Народни музеј у Београду је 1959. године откупио део остава без ближих података о месту налаза.¹ По обављеној класификацији утврђено је да се ова остава састоји од 2051 комада акчи кованих у периоду од 1451. до 1512. године, за време владавине султана Мехмеда II Освајача и Бајазита II. Периоду владавине Мехмеда II Освајача (1451-1481) припада 209 акчи из ковница: Амасија 1, Бурса 2, Једрене 19, Костантиније 32, Ново Брдо 79, Серез 24, Скопље 42, за 10 примерака није одређена ковница. Већи део остава чине акче исковане у периоду владавине Бајазита II (1481-1512), 1842 примерка. Разврстано по ковницама: Амасија 8, Анкара 3, Бурса

1 За потребе своје докторске дисертације налаз је обрађивао Е. Николау. Овај истраживачки рад није пропраћен документацијом, тако да је за ову прилику приступљено поновној класификацији материјала.

18, Гелиболу 5, Једрене 135, Коња 1, Костантиније 185, Ново Брдо 1134, Серез 53, Скопље 212, Тире 11, за 70 примерака није било могуће одредити ковницу.

Време похрањивања оставе пре 1512. године.

Публиковано: Радић, Николае, Срећковић, 1996, 123-131; Nicolae, 2003

2. ПАРАЋИН (I инв. 74, II инв. 9-23) – 1476

Према подацима из инвентара, Народни музеј у Београду је 1948. године примио од Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије 14 млетачких дуката, 3 турска златника и 1442 акче, што представља део оставе пронађене приликом рушења старе куће у Параћину. По обављеној класификацији установљено да оставу, поред златног новца, чини 1459 акчи искованих у периоду од 1389. до 1566. године. Најранији комад у остави је акча искована у Новом Брду, што је и једини комад из периода владавине Бајазита I (1389-1402). Хронолошки следи 11 акчи из периода владавине Бајазита II (1481-1512), од којих је 9 из ковнице Ново Брдо, а 2 из ковнице Кратово. Периоду владавине Селима I (1512-1520) припадају 352 акче, од чега 142 комада потичу из ковнице Ново Брдо, 90 из Костантинија, 17 из Кратова, 14 из Једрена, 4 из Анкаре, 3 из Бурсе, 2 из Коње, а за 80 акчи није било могуће утврдити ковницу. Из периода владавине Сулејмана I (1520-1566) потиче 1089 акчи разврстано по ковницама: Ново Брдо 571, Кратово 98, Скопље 80, Костантиније 65, Бурса 1, Халеб 2, Харбуд 1, Једрене 17, Кучајна 2, Мардин 2, Охрид 1, Сарајево 5, Сироз 7, Сребреница 7, Амасија 2, Анкара 1, Београд 1, Чанча 1, Кастамона 2, Ларенде 1, Серез 7, Сидрекипси 2, Тире 1, за 211 примерака није било могуће утврдити ковницу. Од 3 примерка златног новца 1 је из периода владавине Селима I (1512-1520) а 2 из периода Сулејмана I (1520-1566). Заступљени номинал је алтин.

Новац *Венеције* заступљен је са 14 примерака који припадају периодима владавине Франческа Фоскарија (1423-1457) 4, Паскалеа Малипиерија (1457-1462) 1, Никола Трона (1471-1474) 1, Агостина Барбаригоа (1486-1501) 2, Леонарда Лоредана (1501-1521) 2, Андреа Гретија (1523-1528) 4. Заступљени номинал је цекин.

Време похрањивања оставе пре 1566. године.

Публиковано: Марић 1956, 181, No 30; Марић 1959, 199-201: објавио је златан новац; Mirnik 1981, 133, No 648

3. НЕПОЗНАТО НАЛАЗИШТЕ (O. инв. 964.) – 106

Народни музеј је 1977. године откупио оставу сребрног новца Османског царства. Податци о месту налаза нису познати. Налаз се састоји од 106 комада акчи искованих од 1512. до 1566. године. Периоду владавине Селима I (1512-1520) припада 29 акчи из ковница: Костантиније 9, Кратово 2, Ново Брдо 12, Тире 1, док за 5 комада није било могуће утврдити ковницу. Периоду владавине Сулејмана I (1520-1566) припадају 74 акче из ковница: Ново Брдо 42, Кратово 9, Скопље

7, Костантиније 3, Једрене 2, Сребреница 1, а за 10 примерака није било могуће утврдити ковницу. За свега 3 акче није било могуће утврдити владара, али 1 је искована у Новом Брду.

Време похрањивања оставе пре 1566. године.

Остава није публикована.

4. ШЕТОЊЕ (О. инв. 928) – 4002

Овај налаз Народни музеј у Београду је откупио 1973. године. Керамички ђуп са 2,5 kg сребрног новца Османског царства пронађен на имању налазача оставе у селу Шетоње, у близини Петровца на Млави. По извршеној класификацији може се констатовати да остава садржи 3992 комада акчи искованих у периоду од 1389. до 1595. године, 8 копејки Ивана Грозног (1534-1584) и 2 неидентификована сребрна новчића. Времену султана Бајазита I (1389-1402) припадају 2 акче, од којих је једна из ковнице Јилдрим, а другу ковницу није могуће идентификовати. Из периода владавине Мехмеда II (1451-1481) потичу 4 акче; 2 из ковнице Једрене, 1 из Костантиније и 1 из ковнице Серез. Периоду Бајазита II (1481-1512) припада 51 акча из ковница: Костантиније 10, Ново Брдо 22, Бурса 3, Једрене 3, Амасија 1, Скопље 2, Кратово 2, за 8 примерака није било могуће одредити ковницу. Времену владавине Селима I (1512-1520) припада 571 акча из ковница: Ново Брдо 106, Костантиније 239, Амасија 2, Гелиболу 1, Серез 1, Бурса 9, Тире 16, Худејда 1, за 196 примерака није било могуће одредити ковницу. Из периода владавине Сулејмана I (1520-1566) потиче 1571 акча из ковница: Кучајна 41, Модава 22, Кастамона 3, Коња 2, Тире 3, Мардин 1, Мукус 1, Анкара 1, Сироз 6, Халеб 4, Бурса 4, Руха 4, Београд 36, Амасија 12, Једрене 65, Чанча 26, Сребрница 59, Серез 23, Ново Брдо 367, Костантиније 88, Скоље 91, Кратово 108, Сидрекипси 138, Амид 1, Харбург 1, Ларенде 1, за 463 комада није било могуће утврдити ковницу. Периоду владавине Селима II (1566-1574) припада 551 акча из ковница: Костантиније 6, Кратово 36, Чанча 18, Сребреница 21, Кучајна 16, Београд 16, Амасија 2, Халеб 1, Ардануч 3, Тунис 1, Сироз 4, Скопље 49, Сидрекипси 92, Једрене 55, Ново Брдо 117, за 113 примерак није било могуће одредити ковницу. Периоду владавине Мурата III (1574-1595) припада 345 акчи из ковница: Ново Брдо 73, Сидрекипси 39, Кратово 3, Сакиз 3, Сребреница 12, Чанча 11, Костантиније 9, Кучајне 8, Скопље 41, Београд 2, Једрене 30, Амасија 2, Сироз 2 (1 комад је полуакча), Инегол 2, за 108 примерака није било могуће одредити ковницу. За 898 акчи из ове оставе се не може рећи за време ког владара су исковане, али за један број су идентификоване ковнице: Скопље 51, Кратово 20, Костантиније 7, Једрене 11, Амасија 4, Мусул 1, Београд 20, Модава 7, Серез 1, Сироз 5, Сидрекипси 40, Чанча 9, Ново Брдо 73, Сребреница 25, Кучајна 9. За преосталих 615 комада кованог сребрног новца није било могуће утврдити ни ковницу ни номинал.

Време похрањивања оставе пре 1595. године.

Публиковано: Роровић-Гај 1974, 53; Радић, Николае, Срећковић 1996, 123-131.

5. БАТАЈНИЦА – ЗЕМУН (О. инв. 364) – 884

Ова остава новца Османског царства чини део налаза који је изоран заједно са керамичким судом 1958. године, на пољопривредном добру између Батајнице и Земуна. Исте године Народни музеј је откупио оставу од налазача. Након обраде, утврђено је да се састоји од 884 акче, коване у периоду између 1481. и 1595. године. Периоду владавине Бајазита II (1481-1512) припада 9 акчи, од којих је 7 из ковнице Ново Брдо а 2 из Костантинија. Периоду владавине Селима I (1512-1520) припада 78 акчи из ковница: Костантиније 21, Скопље 2, Бурса 2, Ново Брдо 28, Кратово 3, Коња 2, Једрене 2, за 18 примерака није било могуће одредити ковницу. Периоду владавине Сулејмана I (1520-1566) припада 487 акчи из ковница: Ново Брдо 184, Коња 3, Костантиније 21, Халеб 2, Једрене 4, Бурса 1, Кратово 57, Кучајна 18, Сребреница 38, Скопље 15, Сироз 2, Серез 4, Амасија 5, Сидрекипси 66, за 67 примерака није било могуће одредити ковницу. Периоду владавине Селима II (1566-1574) припада 14 акчи из ковница: Ново Брдо 4, Кучајна 2, Чанча 1, Скопље 3, Сидрекипси 2, за 2 примерка нису утврђене ковнице. Периоду владавине Мурата III (1574-1595) припада 167 акчи из ковница: Сребреница 1, Чанча 1, Алжир 1, Костантиније 2, Сидрекипси 2, Скопље 3, Халеб 1, Ново Брдо 142, за 14 примерака није утврђена ковница. За 129 акчи није било могуће утврдити у ком периоду су коване, али на појединим примерцима су читљиве ковнице: Сребреница 8, Кратово 9, Ново Брдо 15, Кучајна 2, Тире 1, Сидрекипси 9, Скопље 3, Чанча 1, за 79 примерака није било могуће одредити ковницу.

Време похрањивања пре 1595. године.

Публиковано: Роровић-Гај 1974, 50; Мирник 1981, 126, No. 605; Даутова-Рушевљанин 1982, 192.

6. ЈАЊЕВО (О. инв. 173) – 352

Остава је нађена 1955. године приликом копања темеља за кућу у Јањевоу, код Приштине. Ископана је на дубини од 4 метра у земљаном суду, који је остао код налазача. По подацима из инвентарне књиге оставу су сачињавали „2 пара сребрних минђуша и око 343 комада металног новца од тога: 2 опсечена шпанска талира, 12 дубровачких динара, 1 пољски грош, 9 већих турских новаца и око 319 акчи“. По обављеној обради и класификацији утврђено да остава садржи 352 комада новца. Новац *Османског царства* је заступљен са 337 примерака. Разврставањем по владарима и ковницама дошло се до следећих података: периоду владавине Мурата III (1574-1595) припада 6 акчи следећих ковница: Ново Брдо 2, Костантиније 2, без ковнице 2; периоду владавине Мехмеда III (1595-1603) припадају 42 акче, груписане по ковницама : Ново Брдо 2, Костантиније 11, Коња 3, Кастамон 3, Сидрекипси 1, Солун 1, Токат 1, Једрене 1, Филибе 2, Мисир 2, Чанча 1, без ковнице 14; периоду владавине Ахмеда I (1603-1617) припада 41 акча и 4 гумуша, са заступљеношћу ковница: Амид 1, Чанча 5, Дамаск 2, Мисир 1, Једрене 1, Костантиније 9, Ново Брдо 2, Београд 2; периоду владавине Мустафе I (1617-1618) припада 5 акчи, са заступљеношћу ковница: Мисир 2, Једрене 1, без ковнице 2; периоду владавине

Османа II (1618-1622) припадају 73 акче, са заступљеношћу ковница: Ново Брдо 32, Београд 2, Чанча 1, Једрене 2, Костантиније 5, Охрид 1, Тире 1, за 30 комада није било могуће одредити ковницу; периоду владавине Мурата IV (1623-1640) припада 10 акчи, са заступљеношћу ковница: Београд 1, Једрене 2, Костантиније 1, Ново Брдо 1, без ковнице 5; периоду владавине Ибрахима (1640-1648) припадају 3 акче, од чега 2 потичу из ковнице Костантиније, за 1 примерак ковницу није било могуће утврдити.

За 150 комада акчи није било могуће одредити владара, али је од тог броја на 25 примерака идентификована ковница: Амасија 1, Београд 3, Халеб 1, Једрене 1, Костантиније 6, Ново Брдо 7, Охрид 2, Сидрекипси 1, Скопље 3. Новац *Шраније* је заступљен са 2 примерка Филипа IV (1621-1665), а номинал је 4 реала. Новац *Дубровника* је заступљен са 12 примерака динара, типова кованих од 1594. до 1613. и од 1617. до 1621.² У остави се налази и новац *Пољске* без читљиве године и ковнице, а номинал је артилук.

Време похрањивања оставе пре 1665. године.

Публиковано: Марић 1956, 181, бр.31; Mirnik 1981, 142, No. 691.

7. НАУПАРА (О. инв. 543; I инв. 771-777) – 6

Откупом од налазача из села Наупаре, среза Крушевачког, у нумизматичку збирку је доспело 6 талира³ и један османски новац, за које се каже да су из неке оставе те је то и овде прихваћено.

Новац *Османског царства* је заступљен 1 комадом Ахмеда III (1703-1730) из ковнице Костантиније, а номинал је пола золте.

Холандски новац је заступљен са 3 комада из 1618, 1636 и 1648. године. Они потичу из ковница Утрехт, Кампен, Цволе, а номинали су далдер и флорин.

Немачки новац је заступљен са 2 комада из 1624-37 и 1676. године из ковница Емден и Витгенштај, а номинал је 2/3 талира.

Најмлађи комад новца, који припада периоду ковања Ахмеда III (1703-1730), није релевантан за датовање оставе јер је хронолошки дисконтинуитет очигледан у односу на остали део налаза који се датује до 1676. године. Последњи примерак је, највероватније, накнадно додат.

Остава није публикована.

8. СМРДАН – ПОПОВИЋИ (О. инв. 254) – 75

Остава је откупљена од налазача који ју је изорао у земљаном суду 1957, на локалитету Смрдан у селу Поповићи, код Раче Крагујевачке. Састоји се од 75 комада сребрног новца Османског царства, Холандије, Немачке, Пољске, Француске и

2 Решетар 1924, 399.

3 Од тога је један примерак дат у размену.

Дубровника. *Османско царство* је заступљено са 11 комада новца, од чега 9 припада периоду владавине Мехмеда IV (1648-1687), од тога 6 припада ковници Мисир, а за 3 примерка ковницу није било могуће утврдити. Преостала 2 примерка због излизаности нису идентификована. Сви комади припадају номиналу пара.

Холандија је заступљена са 8 комада новца из временског периода од 1598. до 1664. године. Заступљеност ковница: Зеланд 1, Цволе 3, неодређена 4, а номинали су талири, полуталири и флорини.

Немачка је заступљена са 4 комада новца из временског периода од 1624. до 1626. године из ковнице Бранденбург, а номинал је $\frac{1}{4}$ талира. *Пољска* је заступљена са 19 примерака новца Сигисмунда III из временског периода од 1593. до 1626. године. Заступљеност ковница: Гдањск 4, Рига 1, док за 14 примерака није било могуће одредити ковницу. Сви комади су номинал $\frac{1}{4}$ талира. *Француска* је заступљена са 27 комада новца из временског периода од 1644. до 1664. године. Разврстано по ковницама: Париз 1, Монпеље 4, Ајакс 7, Лимож 2, Лион 6, Нант 1, Руан 2, за 4 примерка није било могуће утврдити ковницу. Сви комади припадају номиналу 10 сола.

Дубровник је присутан са 1 динаром (1617-1621) и 6 динарића (1655-1679).

Време похрањивања оставе се може сместити у временски период од 1655. до 1679. године, из кога потичу примерци дубровачких динарића.

Публиковано: Роровић-Гај 1974, 53-54; Мирнић 1981, 145, No. 715.

9. ЗДРАВИЊЕ (О. инв. 602, 608; I инв. 887, 890-905; X/21, 22) – 31

Током месеца новембра 1960. године у два наврата откупљено је од истог налаза из села Наупаре, среза Крушевачког, прво 3, а потом 28 комада новца за које се наводи да су део оставе из Здравнића. Ова два откупа су затечена обједињена у једној целини, те је то и овде прихваћено.⁴ Од укупно 31 комада новца, 20 комада чини новац *Османског царства*. Периоду владавине Мурата IV (1623-1640) припада 5 комада, од чега ковници Костантиније 1, док за 4 није било могуће одредити ковницу. Из времена Ибрахима (1640-1648) су 4 комада, од тога 3 из ковнице Костантиније, а за један није одређена ковница. Времену Мехмеда IV (1648-1687) припадају 4 комада, од чега је 1 из ковнице Костантиније, а за 3 комада није одређена ковница. Сви заступљени номинали су акче. За 6 примерака сребрног новца, који нису могли бити опредељени по владару, ковници и номиналу, предпоставља се да потичу из истог временског периода, дакле из 17. века. *Шранија* је заступљена са 2 комада новца Филипа III (1598-1621), неодређене ковнице, а номинали су 4 и 2 реала. *Пољска* је заступљена са 5 примерака новца Сигисмунда III (1587-1632) из ковнице Гдањск, номинали су $\frac{1}{4}$ талира и 3 гроша. *Немачка* је заступљена са 1 комадом из 1623. године ковнице Кенигзберг, номинал је $\frac{1}{4}$ талира. *Мађарска* је заступљена са 1 комадом новца Стефана Боцскаиа (1604-1606)⁵, без ознаке ковнице,

4 Податак преузет из Општег инвентара.

5 Repertorium 21.1.8. стр. 16.

номинал је 3 гроша. *Дубровник* је заступљен са 2 примерка из 1631. и 1774. године, а номинал је артилук.

Оставу треба датовати у време Мехмеда IV (1648-1687), а најмлађи комад дубровачки артилук из 1774. године је највероватније, накнадно припојен налазу. Остава није публикована.

10. ПРУГОВО (О. инв. 634) – 99

Остава нађена 1960. године на локалитету Водице у Пругову, код Пожаревца, а била је похрањена у земљаном суду. За нумизматичку збирку је откупљена од налазача 1961. године. Налаз се састоји од 99 комада сребрног новца Османског царства, Мађарске, Аустрије, Немачке, Пољске, Француске, Венеције и Дубровника.

Новац *Османског царства* је заступљен са 14 примерака. Периоду владавине Сулејмана II (1687-1691) припада 1 комад из ковнице Костантиније, а номинал је куруш. Периоду владавине Мустафе II (1695-1703) припада 7 комада из ковнице Костантиније, номинал је куруш. Периоду владавине Ахмеда III (1703-1730) припада 6 комада из ковнице Костантиније, а номинал је злата.

Новац *Мађарске* је заступљен са 27 комада новца из временског периода од 1660. до 1696. године, са идентификованим ковницама Кремниц 23, Нађ-Бања 2 и Пресбург 2, а номинал је 15 кројцера.

Новац *Аустрије* је заступљен са 35 примерака из временског периода од 1660. до 1696. године, са заступљеним ковницама: Беч 18, Клагенфурт 2, Грац 5, Гунзбург 3, Хал 2, за 5 примерака није одређена ковница, а номинали су 6 и 15 кројцера.

Новац *Немачке* је заступљен са 9 комада из временског периода од 1622. до 1699. године, са заступљеним ковницама: Кенигзберг 1, Силесија –Лигниц-Бриег 7, за 1 комад није одређена ковница, а номинали су 15 кројцера и $\frac{1}{4}$ талира.

Новац *Пољске* је заступљен са 8 комада из периода од 1621. до 1693. године из ковница: Бреслау 3, Силесија-Лигниц-Бриег 1, за 4 комада није одређена ковница, а номинали су 15 кројцера и $\frac{1}{4}$ талира.

Новац *Француске* је заступљен са 2 примерка из периода владавине Луја XIV, из 1692. и 1693. године, из ковница Тулуз и Лил, а номинал је еки.

Новац *Венеције* је заступљен са 1 комадом из периода владавине Алоиза Моченига II, 1706. година, номинал је леоне.

Новац *Дубровника* је заступљен са 1 примерком из 1707. године, а номинал је 12 гроша.

Датовање оставе би требало ставити у шири хронолошки оквир од оног који намеће присуство најмлађих комада из временског периода од 1703. до 1730. године, и којих има само 6, јер највећи део налаза представљају ковања 17. века.

Остава није публикована.

11. БРОДАРАЦ (О. инв. 561, О. инв. 578) – 69

Током 1960. године у два наврата откупљена је од налазача остава, која је нађена приликом копања земље у Бродарцу, срез Пожаревац. Први откуп се састојао од 54 комада новца, од тога 5 османских, 45 немачка, 3 дубровачка и 1 пољски. Делови исте садржине налазе се у Војвођанском музеју у Новом Саду и Народном музеју у Пожаревцу.⁶ Други откуп се састојао од 13 комада новца: 10 немачких и мађарских, и 3 османска.

По обављеној обради утврђено је да се остава састоји од 69 комада европског и османског новца. *Османско царство* је заступљено са 8 комада новца, од тога 4 из периода владавине Мустафе II (1695-1703), а 4 из периода владавине Ахмеда III, (1703-1730), сви комади су из ковнице Костантиније, а номинали су куруш и золта.

Мађарска је заступљена са 23 комада новца из временског периода од 1621. до 1682. године из ковница: Кремниц 20, Пресбург 2, у номиналима од 3 и 6 крајцера и 3 полкера. *Аустрија* је заступљена са 28 комада новца из временског периода од 1665. до 1690. године из ковница: Беч 21, Грац 3, Клагенфурт 2, Олмуц 2; номинал је 6 кројцера. *Немачка* је заступљена са 7 комада новца из 1674. године, ковнице Виртемберг, номинал је 6 кројцера. *Дубровник* је заступљен са 3 комада новца од 1687. до 1707. године, а номинали су 12 гроша и динарић.

Датовање оставе би требало ставити у шири хронолошки оквир од оног које намеће присуство најмлађих комада из временског периода од 1703. до 1730. године, а којих има само 4, јер највећи део налаза припада ковањима 17. века.

Остава није публикована.

12. БЕГЛУЦИ – УЖИЦЕ (О. инв. 440) – 427

Приликом нивелисања терена 1910. године за железничку станицу у Ужицу поред Ђетиње, на локалитету Беглуци, пронађено 427 комада сребрног новца Османског царства, Аустрије и Дубровника. За нумизматичку збирку у Београду су откупљени 1959. године.

Османски новац заступљен са 179 акчи, медуна и пара. Из времена владавине Мурата III (1574-1595) потичу 2 акче, неодређене ковнице. Периоду владавине Мехмеда III (1595-1603) припада 18 акчи, од тога ковници Мисир 7, Београд 1, за 10 комада није било могуће утврдити ковницу. Периоду владавине Ахмеда I (1603-1617) припада 6 медуна, од тога ковници Мисир 2, Београд 1, за 3 комада није било могуће одредити ковницу. Периоду владавине Османа II (1618-1622) припадају 2 медуна, од тога је 1 из ковнице Мисир док за другу није било могуће утврдити ковницу. Периоду владавине Мурата IV (1623-1640) припада 16 пара, од тога ковници Мисир 13, а за 3 комада није било могуће одредити ковницу. Периоду владавине Ибрахима (1640-1648) припада 7 пара ковнице Мисир. Периоду вла-

6 Податак преузет из Опште инвентарне књиге.

давине Мехмеда IV (1648-1687) припада 73 комада пара, од чега ковници Мисир 34, а за 39 комада није било могуће одредити ковницу. За 51 примерак османског новца није било могуће одредити владара, а од тога 14 комада је из ковнице Мисир.

Дубровачки новац је заступљен са 242 динарића из периода 1647-1696. године и 2 динара из 17. века.

Аустријски новац је заступљен са 3 комада од 20 кројцера из временског периода од 1783-1825. године. Од тога 2 комада потичу из ковнице Беч, а 1 из ковнице Грац

Иако најмлађи комад из оставе потиче из 1825. године, налаз треба датovati у крај 17. века, а аустријски новац је, свакако, придодат касније.

Остава није публикована.

13. МИРИЈЕВО (О. инв. 427; О. инв. 441; О. инв. 451) – 91

Током 1959. године у три маха је откупљен новац из оставе нађене у Миријеву, код Београда. У Збирци се данас налази 91 комад сребрног османског и европског новца.

Османско царство је заступљено са 37 комада новца; од тога 12 примерака припада периоду владавине Мустафе II (1695-1703) из ковница: Костантиније 10, Измир 1, Једрене 1, а номинали су $\frac{1}{2}$ и 1 куруш; 23 примерка припадају периоду владавине Ахмеда III (1703-1730), од тога је из ковнице Костантиније 21, а за 2 примерка није било могуће утврдити ковницу; заступљени номинали су: пара, куруш, $\frac{1}{2}$ золте и золта; 1 примерак је из периода владавине Махмуда I (1730-1754), ковница је Костантиније, а номинал куруш; за 1 комад није било могуће утврдити владара, али је идентификована ковница Мисир, а номинал је пара.

Аустрија је заступљена са 37 комада новца из временског периода од 1672. до 1691. године из ковница: Беч 18, Клагенфурт 2, Грац 3, Опелн 1, Праг 1, Хал 1, Кремниц 12, Пресбург 1, Бреслау 7, Виртемберг-Оелс 1, Олмуц 1, Сент Веит 1, а номинал је 6 кројцера.

Мађарска је заступљена са 17 комада новца из временског периода од 1667. до 1681. године из ковница: Кремниц 16, Пресбург 1, а номинал је 6 кројцера.

Немачка је заступљена са 4 комада новца из временског периода од 1665. до 1686. године из ковница: Силесија-Лигниц-Бриег 2, Виртемберг-Оелс 1, Бранденбург 1, а номинал је 6 кројцера.

Венеција је заступљена са 2 примерка новца Алвизе Мочениго (1700-1709) из ковнице Венеција, а номинали су $\frac{1}{4}$ и $\frac{1}{2}$ леонеа.

Дубровник је заступљен са 3 примерка новца из временског периода од 1707. до 1709. године, а номинал је перпера.

Највећи део новца се датује у последње четири деценије 17. и прве три деценије 18. века. Остава би могла да се датује око 1730. године.

Остава није публикована.

14. ДВОРАНЕ (О. инв. 238) – 232

Остава, која је склоњена у земљаном суду, изорана је 1956. године у селу Дворане код Крушевца. Исте године суд је предан Музеју у Крушевцу, а новац је налазач послао Народном музеју у Београду на откуп. Остава се састоји од 232 комада османског, аустријског и дубровачког новца.⁷ *Османско царство* је заступљено са 210 примерака сребрног новца. Периоду владавине Ахмеда III (1703-1730) припада 84 комада, разврстано по ковницама: Костантиније 27, Мисир 30, без ковнице 27. За 45 комада османског новца није било могуће утврдити владара, али је било могуће идентификовати ковнице: Костантиније 27 комада, Мисир 18 комада. На 81 примерку новца, због излизаности, није било могуће идентификовати ни владара ни ковницу.

Аустрија је заступљена са 19 комада новца Леополда I из временског периода од 1665. до 1692. године; ковнице нису идентификоване, а апоен је 6 кројцера.

Дубровник је заступљен са 3 комада новца у апоену динарића.

Датовање оставе би требало сместити у време Ахмеда III (1703-1730), чијем времену припада највећи број примерака новца.

Публиковано: Popović-Gaj 1974, 50; Mirnik 1981, 141, No. 684.

15. СМОЉИНАЦ (О. инв. 442; II инв. 1034-1039) – 60

За Нумизматичку збирку Народног музеја 1959. године од налазача је откупљено 60 комада златног и сребрног новца. То представља део веће оставе која је пронађена пертходне године у селу Смољинцу, срез Пожаревачки.

Златном новцу припада 6 комада, од чега: *Уједињеним провинцијама Белгије* припадају 2 комада: дукат, 1733 (DC & CZ) и имитација дуката Фердинанда III; *Немачкој* припада 1 комад: дукат Франкфурта на Мајни из 1673; *Венецији* припада 3 цекина, од тога 1 примерак Алвизе Мочениго II (1700-1709) и 2 примерка Ђованија Корнера II (1709-1722).

Сребрном новцу припадају 54 комада, од тога 6 *Османском царству* и сви су из ковнице Костантиније. Времену владавине Мустафе II (1695-1703) припадају 4 комада, а номинал је куруш; периоду Ахмеда III (1703-1730) припада 1 куруш и 1 је из периода владавине Махмуда I (1730-1754). *Аустрији* припада 28 комада новца из периода од 1693. до 1740. године. Разврстано по ковницама, Бечу припада 10, Грацу 2, Хал 3, Сент Веит 1, Бреслава 8, Олмуц 4, номинали су од 3, 6, 15 кројцера и ¼ талира. Немачка је заступљена са 4 комада новца из периода од 1664. до 1674. године. Од тога ковници Лигниц припадју 3 комада а за 1 комад није утврђена ковница; заступљени номинали су 6 и 15 кројцера. Мађарској припадају 13 комада новца из временског периода од 1661. до 1742. године. Ковници Братислава припадају

7 Приликом обраде материјала установљено је присуство и дубровачког новца.

2 комада, ковници Кремниц 10 комада, Нађ-Бањи 1. Заступљени номинали су 6 и 15 кројцера, $\frac{1}{2}$ и 50 талира.⁸

Најмлађи комад потиче из 1742. године.

Публиковано: Марић 1959, 201-204.

16. КРИВИ ВИР (О. инв. 534; I инв. 655 / 1-2) – 2

Путем откупа 1960. године набављена 2 комада османског сребрног новца из оставе нађене у Кривом Виру. У питању је новац из периода владавине Махмуда I (1730-1754), ковница је Костантиније, а номинал 20 куруша.

Време похрањивања оставе је пре 1754. године.

Остава није публикована.

17. УЖИЦЕ (II инв. 417 – 425) – 19

Ближе појединости наласка ове оставе нису познате. Добијена је преко Среског начелства у Ужицу, крајем 1929 године. Из ње се у Музеју налази 19 златника (II инв. 417-425).⁹ Новац *Османског царства* је заступљен са 10 примерака, од тога 3 комада припадају периоду владавине Ахмеда III (1703-1730), док су 2 из ковнице Мисир, за 1 није било могуће утврдити ковницу, а номинал је алтин; 7 примерака припада периоду владавине Махмуда I (1730-1754), од тога ковници Исламбол 4, ковници Мисир 2 и ковници Алжир 1, са номиналима зери махбуб и $\frac{1}{2}$ алтина. *Уједињене провинције Белџије* су заступљене са 1 примерком Гелдрија из 1651, године, номинал је дукат. *Мађарски* новац је заступљен са 1 примерком новца Карла VI из 1740. године, са ознаком ковнице Кремниц, номинал је дукат. *Венецијански* новац је заступљен са 5 цекина: Алвизе Мочениго II (1700-1709) 1, Ђованија Корнера II (1709-1722) 2, Алвизе Мочениго III (1722-1732) 1, Ђованија Корнера II (1709-1722) 1.

Остава је склоњена пре 1754. године.

Публиковано: Марић 1959, 204-205.

18. НЕПОЗНАТО НАЛАЗИШТЕ (О. инв. 764) – 296

Према подацима из инвентарске књиге, 1962. године је око 300 комада новца је откупљено заједно са 1 сребрним прстеном, 2 различите наушнице од сребра, 5 украсних плочица и 1 привезком, без података да ли је у питању остава. Како нам је у овом тренутку доступан само новац, који је затечен у смештају са оставама, тако га за ову прилику и обрађујемо. По обављеној класификацији утврђен је број

⁸ Податци преузети из: Марић 1959, 201-205.

⁹ Остава детаљно публикована у: Марић 1959, 204-205, податци преузети а за османски новац допуњени идентификањем ковница и номинала.

од 296 комада сребрног новца Османског царства, Немачке, Аустрије, Мађарске, Пољске, Француске, Венеције и Дубровника. *Османско царство* је заступљено са 262 примерка новца, разврставањем по владарима и ковницама дошло се до следећих података: периоду владавине Мехмеда III (1595-1603) припада 1 комад, са нечитком ковницом, а номинал је акча; периоду владавине Ахмеда I (1603-1617) припада 13 примерака, са заступљеношћу следећих ковница: Тунис 5, Костантиније 1, Мисир 1, за 6 комада није било могуће утврдити ковницу. Заступљени номинали су сребрњак¹⁰ и медини. Периоду владавине Мустафе I (1617-1618) припада 1 примерак из ковнице Мисир, номинал је акча; периоду владавине Мехмеда IV (1648-1687) припадају 3 примерка, од тога је 1 из ковнице Мисир, за 2 примерка ковницу није било могуће утврдити; периоду владавине Ахмеда II (1691-1695) припадају 2 примерка ковнице Мисир, номинал је пара; периоду владавине Мустафе II (1695-1703) припадају 4 комада следећих ковница: Костантиније 3, Једрене 1, номинал је куруш; периоду владавине Ахмеда III (1703-1730) припада 77 комада новца, са заступљеношћу следећих ковница: Костантиније 58, Исламбол 6, Мисир 8, на 5 примерака ковница је нечитка, номинали су куруш, злата, јирмилик, онлук, бешлик, пара, и акча; периоду владавине Махмуда I (1730-1754) припада 95 комада новца, са заступљеношћу следећих ковница: Костантиније 88, Мисир 5, на 2 комада ковница је нечитка, а номинали су: куруш, бешлик, пара и акча. За 66 комада сребрног османског новца није било могуће одредити владара, али је на појединим примерцима читка ковница, Мисир на 10 и Костантиније на 8.

Новац европских земаља је заступљен са 34 примерка, од тога: *Немачка* са 5 комада из временског периода од 1537 до 1663 год., из ковнице Лигниц 2, а за 3 комада није било могуће одредити ковницу; заступљени номинали су грош, 6 гроша, 15 гроша;

Аустрија са 10 комада из периода од 1632 до 1694. године из ковница: Бреслау 3, Грац 2, Беч 3, Бриег 1, Хал 1; заступљени номинали су 6, 10, и 15 кројцера;

Мађарска са 3 комада новца из периода од 1672. до 1678. године из ковнице Кремниц у номиналу од 6 и 15 кројцера;

Пољска са 11 комада новца из периода од 1593. до 1597. и од 1659. до 1667. године из ковница: Посен 2 и Краков 1; за 8 примерака није утврђена ковница, а заступљени номинали су: $\frac{1}{2}$, 3, 6 гроша;

Француска са 3 комада новца из периода од 1660. до 1662. године из ковница: Лимож 1, Парис 2, а номинал је $\frac{1}{12}$ екија;

Венеција са 1 примерком новца из периода владавине Ђованија Корнера II (1709-1722), номинал је $\frac{1}{2}$ леонеа;

Дубровник са 1 комадом новца из 1768, номинал је талир.

Ова остава је доста хетерогена и тиме неубичајена. Можда су у питању и два спојена налаза. Не залазећи дубље у анализу ове оставе за датовање предложемо време Махмуда I (1730-1754), иако у налазу најмлађи примерак новца потиче из 1768. године.

Остава није публикована.

10 N. Pere, стр.142, тип 374.

19. КОЖЕЉ (I инв. 412-420) – 14

Народни музеј је 1952. године откупио 14 комада сребрног новца који потичу из једне оставе нађене у селу Кожељу, Минићево, Зајечар. Остава се састоји од новца Османског царства, Шпаније, Немачке и Дубровника.

Османски новац је заступљен са 8 комада куруша и золота који припадају периоду владавине Мустафе III (1757-1774) из ковнице Исламбол.

Шпански новац је заступљен са 2 реала из 1724. године из ковнице Мадрид.

Немачки новац је заступљен са 2 гулдена из 1774. године из ковнице Саксе-Гота Алтенбург.

Дубровачки новац је заступљен са 3 талира из периода од 1751. до 1767. године.

Најмлађи комад потиче из 1774. године.

Публиковано: Марић 1956, 181, бр. 38; Mirnik 1981, 153, No. 754.

20. СТУДЕНИЦА (О. инв. 219; II инв. 555-770) – 950

Оставу су чинили 968 златника и 1 суд нађени 1955. године приликом конзерваторских радова у манастиру Студеници. Радове је вршио Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије. Данас се у остави налази 950 комада златног новца, пошто је 18 уступљено Јавном Правобранилаштву у Београду, и дато у размену.

Новац *Османског царства* је заступљен са 32 комада. Периоду владавине Ахмеда III (1703-1730) припада 24 примерка из ковница: Цариград 20, Мисир 3, Тифлис 1. Периоду владавине Махмуда I (1730-1754) припадају 2 примерка из ковница: Исламбол 1 и Мисир 1. Периоду владавине Мустафе III (1757-1773) припада 5 примерака из ковнице Исламбол. За 1 примерак није одређен владар, а потиче из ковнице Мисир.

Уједињене провинције Белгије су заступљене са 76 комада новца из временског периода од 1597. до 1772. године, а номинал је дукат. *Фландрија* је заступљена са 5 примерака новца из временског периода од 1750. до 1766. године, од тога ковници Анверсу припада 4 комада, а Брислу 1, номинал је суверен. *Немачко царство* је заступљено са 4 комада из временског периода од 1594. до 1734. године, од чега ковници Грац 3, а Ковници Праг 1, номинал је дукат. *Архиепископија Мајнц* је заступљена са 1 примерком новца Јохана Филипа из 1665. године, номинал је дукат. *Лотрингија и Бар* су заступљени са 6 примерака новца Франца III из временског периода од 1748. до 1765. године из ковница С-А 1, Беч 1, Нађ Бања 4, а номинал је франсоа д ор. *Франкфурт на Мајни* је заступљен са 1 примерком из 1643. године у номиналу дукат. *Келн* је заступљен са 1 комадом из 1750. године у номиналу дукат. *Кампен* је заступљен са 1 комадом из 1653. године, а номинал је дукат. *Цволе* је заступљен са 3 комада из периода од 1641. до 1664. године у номиналу дукат. *Либек* је заступљен са 1 примерком дуплог дуката из 1707. године. *Нирнберг* је заступљен са 1 примерком дуката из 1586. године. *Баварска* је заступљена са 1 примерком новца Максимилијана Емануела II, из 1723. године, номинал је дукат. *Архиепископија Салцбург* је заступљена са 6 комада новца из временског периода

од 1715. до 1773. године у номиналу дукат. *Горица* је заступљена са 1 примерком позлаћеног новца од 1 солда из 1753. године, а ковница је Беч. *Пруска* је заступљена са 1 комадом новца Фридриха Вилхелма I из 1718. године, номинал је дукат. *Мађарска* је заступљена са 21 комадом новца од периода владавине Владислава IV, до новца Марије Терезије из 1765. године, из ковница Кремниц 19 и Нађ-Бање 1, за 1 комад није одређена ковница, а заступљени номинал је дукат. *Ердељ* је заступљен са 5 комада новца из временског периода од 1730. до 1767. године, номинал је дукат. *Венеција* је заступљена са 770 комада новца из временског периода од 1655. до 1789. године. Карло Контарини (1655-1656) 1; Доменико Контарини (1659-1675) 1; Алвизе Контарини (1676-1683) 1, Маркантонио Ђустиниани (1683-1688) 3, Франческо Морозини (1688-1694) 3, Силвестро Валиер (1694-1700) 2, Алвизе Мочениго II (1700-1709) 10, Ђовани Корнер II (1709-1722) 32, Алвизе Мочениго III (1722-1732) 26, Карло Руџини (1733-1734) 8, Алвизе Пизани (1734-1741) 13, Пиетро Гримани (1741-1752) 18, Франческо Лоредан (1752-1762) 77, Марко Фоскарини (1762-1763) 3, Алвизе Мочениго IV (1763-1779) 272, Паоло Рајнер (1779-1789) 297, номинал је цекин. *Тоскана* је заступљена са 4 комада новца из временског периода од 1722. до 1744. године, номинал је дукат. *Парска држава* је заступљена са 10 комада новца из временског периода од 1742. до 1764. године, номинал је дукат. *Пољска* је заступљена са 1 комадом из 1740. године, номинал је дукат. *Русија* је заступљена са 1 примерком новца из 1718. године, номинал је 2 рубље.¹¹

Остава је склоњена око 1789. године, а новац прикупљен у Далмацији под млетачком управом.

Публиковано: Марић 1956, 181, бр. 40; Марић 1959, 206-215; Mirnik 1981, 155, No. 771.

21. ПРЕКОНОГЕ – СТАРО СЕЛИШТЕ (I инв. 374-394; X инв. 2-3) – 23

Набављени откупом заједно 1952. године 21 османски новац (I инв. 374-394) и 2 дубровачка талира (X/8 инв. 2-3). То је део оставе коју је, између камења на локалитету Старо Селиште у селу Преконогама (Сврљиг-Ниш), нашао земљорадик из истог села. У остави је било око 7 килограма новца, истог оваквог какав је откупљен за Музеј.

Новац *Османског царства* припада владарима: Мустафи III (1757-1774) 4 примерка, из ковнице Исламбол, заступљени номинали су куруш и злата; Абдулхамиду I (1774-1789) 9 примерака, из ковнице Костантиније у номиналима куруша и злата; Селиму III (1789-1807) 8 примерака, из ковнице Исламбол, у номиналима куруша и јузлука.

Дубровачки новац из 1768. и 1779. године у номиналу талир.

Време похрањивања оставе пре 1807. године.

Публиковано: Марић 1956, 181, бр. 37; Mirnik 1981, 154, No. 763.

¹¹ Податци преузети из: Марић 1959, 206-215, уз искључивање примерака, који су у међувремену уступљени Јавном Правобранилаштву и дати у размену.

22. ДОБРИ ДО – ПИРОТ (О. инв. 314; I инв. 646-649) – 5

Године 1958. откупом је набављено 5 примерака новца Османског царства из оставе нађене у Добром Долу код Пирота. Ближе појединости о налазу непознате.

Обрадом утврђено да новац припада времену владавине Селима III (1789-1807), да је из ковнице Исламбол, а номинал је 2 ½ куруша.

Време похрањивања пре 1807. године.

Остава није публикована.

23. ЛЕСКОВАЦ (О. инв. 468) – 26

Остава са 26 комада сребрног османског новца из 18. века, из околине Лесковца, откупљена 1959. године. Периоду владавине Абдулхамида I (1774- 1789) припада 1 примерак од 2 куруша, из ковнице Костантиније.

Периоду владавине Селима III (1789-1807) припада 25 комада новца из ковнице Исламбол, заступљени номинали су 2 куруша и јузлук.

Време похрањивања оставе пре 1807. године.

Остава није публикована.

24. ВИТОШЕВАЦ (О. инв. 385) – 31

Остава је откупљена 1958. године. О самом налазу нема ближих података сем да потиче из Витошевца, срез Крушевац. Остава се састоји од 31 примерка сребрног османског новца XVIII века, а номинали су: 1 куруш, 2 куруша, јузлук, и 2 золта. Периоду владавине Мустафе III (1757-1774) припадају 2 примерка, оба из ковнице Исламбол. Периоду владавине Абдулхамида I (1774-1789) припада 20 примерака из ковнице Костантиније. Периоду владавине Селима III (1789-1807) припада 9 примерака из ковнице Исламбол.

Време похрањивања пре 1807. године.

Остава није публикована.

25. МОКЛИШТЕ (О. инв. 418) – 116

Део оставе од 116 комада сребрног новца, од чега 74 припада Османском царству. Нађена на локалитету Чуковица у Моклишту, срез Бела Паланка. Остава је откупљена од налазача 1959. године.

Османско царство је заступљено са 74 комада новца. Периоду владавине Сулејмана I (1520-1566) припада 1 примерак из ковнице Модава, номинал је акча; периоду владавине Ахмед III (1703-1730) припада 1 примерак из ковнице Мисир у номиналу паре; периоду владавине Махмуда I (1730-1754) припада 7 примерака из ковнице Костантинје 7, у номиналу паре. Периоду владавине Османа III (1754-1757), припада 1 примерак из ковнице Костантиније у номиналу паре. Из периода

владавине Мустафе III (1757-1774) потиче 7 примерака, од чега из ковнице Исламбол 6, а из Мисира 1, номинал је пара. Периоду владавине Абдулхамида I (1774-1789) припада 6 примерака из ковнице Костантиније, а номинал је пара. Периоду владавине Селима III (1789-1807) припада 11 примерака, од тога из ковнице Мисир 4, а Исламбола 7, у номиналу паре. Периоду владавине Мустафе IV (1807-1808) припада 1 комад из ковнице Мисир у номиналу паре. Периоду владавине Махмуда II (1808-1839) припада 6 примерака, од чега из ковнице Костантиније 5 и Мисир 1, заступљени номинали су: куруш, алтилик, јузлук, пара. За 29 комада новца није било могуће одредити владара, али на неким примерцима су читљиве ковнице: Костантиније на 7, Мисир на 6 комада, номинал је пара.

Аустрија је заступљена са 24 комада новца из временског периода од 1674. до 1806. године из ковница: Беч 9, Кремниц 3, Праг 2, Карлсбург 4, Грац 1, Гунзбург 1, за 3 примерка није било могуће одредити ковницу, а ради се о номиналима од 3, 6, 10, 17, 20, 30 кројцера.

Мађарска је заступљена са 1 комадом из 1779. године, ковницу није било могуће одредити, а номинал је 20 кројцера.

Француска је заступљена са 1 комадом из 1660. године, ковницу није било могуће одредити, а номинал је 1/12 екија.

Пољска је заступљена са 8 примерака из временског периода од 1585. до 1598. године, ковнице није било могуће одредити а номинал је 3 гроша.

Немачка је заступљена са 2 комада из године 1782. и 1818, из ковница Баварија и Виртемберг, у номиналу од 20 кројцера.

Русија је заступљена са 1 комадом из 1818. године, из ковнице Санкт Петербург, у номиналу од ½ рубље.

Шпанија је заступљена са 1 комадом из 1821. године, неодређене ковнице, у номиналу 8 реала.

Италија је заступљена са 1 комадом из 1784. године, из ковнице Милано, у номиналу од 6 лира.

Дубровник је заступљен са 2 комада новца са почетка 18. века, у номиналима од 1 и 3 динарића.

Најмлађи комад у остави је из 1821. године.

Остава није публикована.

26. ИСТОЧНА СРБИЈА (О. инв. 274, I инв. 621-626) – 7

Откупом, 1957. године набављено 7 примерака новца Османског царства 18. и 19. века из неке оставе нађене у Источној Србији. Место налаза није познато, а да потичу из оставе закључено по времену ковања и патини на појединим примерцима. Након идентификације установљено је да новац припада владарима: Абдулхамиду I (1774-1789) 1 комад, из ковнице Костантиније, у номиналу куруш; Селиму III (1789-1807) 1 комад, из ковнице Исламбол у номиналу 2 ½ куруша; Махмуду II (1808-1839) 5 комада, из ковнице Костантиније, а заступљени номинали су 2 золте, 5 куруша и 2 нова куруша.

Време похрањивања пре 1839. године.

Остава није публикована.

27. БОЉЕВАЦ (О. инв. 220) – 5

Године 1956. примљена су, преко Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије, 3 венецијанска и 1 османски златан новац (II инв.бр. 551-554) са једним дубровачким динаром из неке оставе нађене у околини Бољевца. Венецијански новац потиче из периода владавине дужда *Паскале Цикоња* (1585-1595) 1 комад и из периода владавине *Алвизе Моченига IV* (1763-1778) 2 комада. У оба случаја номинал је цекин. Османлијски новац припада периоду владавине *Сулејмана I* (1520- 566), из ковнице Дамаск, а номинал је алтин.

Дубровачки динар по типу припада периоду од 1617. до 1621. године.

Време похрањивања се везује за најмлађе примерке новца Алвиза Моченига, дакле за седамдесете године XVIII века.

Публиковано: Марић 1959, 205.

28. КЛИСУРА (О. инв. 609) – 422

Остава је откупљена 1960. године од налазача из села Клисура код Беле Паланке.

Налаз се састоји од 422 комада османског и европског новца из временског периода од 1610. до 1909. године.

Већи део оставе, 393 комада чини новац *Османског царства* а потиче из периода владавине: *Мустафе III* (1757-1774) 11 примерака из ковница: Мисир 5, Исламбол 2, за 5 примерака није било могуће одредити ковницу, заступљени номинали су акче и паре; *Абдулхамида I* (1774-1789) 8 примерака, из ковница: Алжир 1, Костантиније 1, Мисир 5, за 1 примерак није било могуће одредити ковницу, а номинали су: пара и 1/8 буџа; *Селима III* (1789-1807), 12 примерака из ковница: Мисир 6, Исламбол 1, Костантиније 1, за 4 примерка ковница није могла бити утврђена, а номинали су пара и куруш; *Махмуда II* (1808-1839) 93 примерка, из ковница: Костантиније 6, Мисир 74, за 13 примерака није одређена ковница, а номинал је пара; *Абдулазиза II* (1861-1876) 2 примерка, из ковнице Мисир, у номиналу 10 пара; *Абдулхамида II* (1876-1909) 1 примерак, из ковнице Мисир, у номиналу 20 пара. За 265 примерака новца није било могуће утврдити владара, али је за 59 било могуће утврдити ковнице: Костантиније 5 и Мисир 54 примерка. За 206 комада новца није било могуће утврдити ни ковницу ни владара.

Европски новац је заступљен са 29 примерака. Од тога *Немачка* је заступљена са 6 комада, из ковница: Јагерндорф 1, Минхен 1, док за 4 комада није било могуће утврдити ковницу. Заступљени номинали су 3 кројцера, 1 грош и ¼ талира, из периода од 1610. до XVIII века; *Аустрија* са 14 комада, од чега из ковнице Беч 2 комада, Грац 2, Праг 1, Бреслау 1, Сент Веит 1, Хал 1, за 6 комада није било могуће утврдити ковнице, а номинали су: 3, 6, 10, 17, 20 кројцера из временског периода од 1675. до 1786. године; *Мађарска* са 8 комада, од тога ковници Кремниц припада 4, Бреслау 1, Јагерндорфу 1, а за 2 комада није било могуће утврдити ковницу. Заступљени номинали су 6, 15, 17 кројцера и полтура из временског периода од 1669. до 1760. године.

Време похрањивања пре 1909. године.
Остава није публикована.

Наведеним прегледом остава из Народног музеја у Београду обухваћени су сви налази који у свом саставу садрже новац Османског царства и европски новац. Као такви они су индикативни показатељ монетарне циркулације у периоду од 15. до 19. века на простору данашње Србије. Резултат овог почетног корака обраде и публиковања грађе су податци који чине основу за даља и детаљнија истраживања.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Huszár 1979 – L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn: von 1000 bis heute*, München, 1979.
- Ch. L. Krause, C. Mishler, *World Coins 1601-1700*, с.а.
- Ch. L. Krause, C. Mishler, *World Coins 1701-1800*, с.а.
- Ch. L. Krause, C. Mishler, *World Coins 1801-1900*, с.а.
- Pere 1968 – N. Pere, *Osmanlılarda Madeni Paralar*, Istanbul, 1968.
- Repertorium zur Neuzeitlichen Münzprägung Europas*, Ed.В. Prokisch, Band XVIII, Wien, 1999.
- Ђирковић 1997 – С. М. Ђирковић, *Работници, војници, духовници. Друштва средњовековној Балкана*, Београд 1997.
- Даутова-Рушевљанин 1982 – В. Даутова-Рушевљанин, Оставе средњовековног и модерног новца из Војводине, *Нумизматичар* 5, 1982, 187-196.
- Марић 1947 – Р. Марић, Из нумизматичке збирке Уметничког музеја, *Музеји* 3-4, 1947.
- Марић 1956 – Р. Марић, Оставе старог новца у нумизматичкој збирци Народног музеја у Београду, *Саопштења Завода за заштити и научно истраживање споменика културе Народне Републике Србије* 1, 1956, 179-181.
- Марић 1959 – Р. Марић, Из нумизматичке збирке Народног музеја, *Зборник радова Народној музеја* 2, 1959, 199-201.
- Mirnik 1981 – I.A. Mirnik, *Coin Hoards in Yugoslavia*, Oxford 1981.
- Nicolae, 2003 – E. Nicolae, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1451-1512*, Chișinău, 2003.
- Popović-Gaj 1974 – D. Popović-Gaj, Ceramic vessel in wich were found medieval cins, *Balkanoslavica* 3, 1974, 49-55.
- Радић, Николае, Срећковић 1996 – В. Радић, Е. Николае, С. Срећковић, Ретке турске акче из оставе нађене у селу Шетоње, *Нумизматичар* 18-19, 1996, 123-131.
- Решетар 1924 – М. Решетар, *Дубровачка нумизматика*, I : Хисторички дио, Сремски Карловци 1924.
- Винавер 1970 – В. Винавер, *Прејед историје новца у југословенским земљама (XVI-XVIII века)*, Београд 1970.

**HOARDS CONTAINING COINS OF THE OTTOMAN EMPIRE
IN THE COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE**

Summary

The survey of hoards from the National Museum in Belgrade encompasses 28 finds of coins from the Modern Age, which feature European coins and those of the Ottoman Empire. A study was made of a total of 11931 specimens, dating from the XV to the XIX century. Because of its exceptional importance for research on monetary circulation in the region of present-day Serbia, on this occasion, the material was processed according to countries, rulers, mints and nominals. The information obtained serves as the basis for further research on finds and the circulation of money in this period.

Marija Marić-Jerinić i Mirjana Nešić

ДВА ДОКУМЕНТА О УПОТРЕБИ НОВЦА ЗА НАКИТ НА БАЛКАНУ

Ковани новац се већ од давнина не користи само за новчане трансакције и монетарну циркулацију: кованице од племенитих метала су већ врло рано нашле употребу и као накит¹. У прво време је новац као накит коришћен углавном на сопствену иницијативу, што од стране власти није увек било добро примљено². У току XVIII а посебно XIX века развила се међутим доста структурирана трговина, на којој су почели да зарађују не само трговци него и ковнице новца. У оваквим случајевима фискалне власти једне државе пре или касније ће наћи (или бар покушати да нађу) начин да контролишу и опорезују овај промет. Иако употреба кованог металног новца за накит никако није ограничена на Балкан или само територију Југославије, ипак се та појава јако често у европској нумизматичкој литератури доводи у везу са овдашњим просторима. То је донекле објашњиво доследном употребом пунци и пунцирања од стране Краљевине Србије и касније Краљевине Југославије³. Посебно су позната издања дуката Краљевине Југославије 1931-1934 која су без изузетка⁴ била пунцирана и као таква представљају јединствену појаву у европској нумизматици.

Краљевина Србија је у својој историји имала небројене привредне и монетарне контакте са својим моћним суседом на северозападу, Аустро-Угарском. У изградњи модерне српске државе, Аустро-Угарска је, хтела не-хтела, играла велику улогу. Тако и у формирању модерних српских установа као сто је Завод за мере и

1 Zegga, Nicola. 1925. *Die Münze als Schmuck*, Wiener Zeitschrift für Volkskunde 30, 3.-6. Heft: 40-44. kao i Vrhovec, Ivanka. 1985. *Narodni nakit Hrvatske*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske/Kršćanska sadašnjost.

2 Види уводна поглавља: Угрчић, Миодраг. 1967. *Новчани систем Југославије*, Београд: Завод за издавање уџбеника СР Србије.

3 Бугарска је исто тако, али доста касно, увела сличан систем. Друге Балканске државе имале су рудиментаран систем али је његово спровођење било неефикасно и углавном спорадично.

4 Само неколико изузетних, пробних, примерака је познато без пунце. То су класични раритети наше нумизматике.

драгоцене метале⁵. Једна од најангажованијих Аустро-Угарских установа у овом процесу је била бечка ковница новца, Das Kaiserlich-Königliche Hauptmünzamt. Широко је познато да је Књажевина а касније и Краљевина Србија ковала свој новац скоро искључиво у Бечу. Мање је познато да су пунце за драгоцене метале исто тамо прављене⁶, као што бројни документи којима смо у скорашње време имали приступа⁷, показују. Још мање је позната чињеница да су не само бечка ковница, него и српске а и аустроугарске власти биле добро упознате са праксом употребе новца за накит и да су на томе веома добро зарађивале. Циљ овог кратког чланка је да представи два документа из друге половине XIX века које смо нашли у бечком државном архиву, у којима се види да је ово питање било веома интересантно за тадашње власти.

Успеху ове трговине како на Балкану тако и на Блиском истоку («Левант») допринела је и географска позиција Балкана као велике раскрснице путева са блиског истока у Европу. У неким историјским периодима је наиме било малтене немогуће комерцијално пловити Медитераном због учесталог гусарства. Тиме је позиција Београда као центра трговине била утврђена не само чињеницом да је локално становништво употребљавало много новца од племенитих метала као накит, него и утврђеном експортно-импортном функцијом на путу за блиски исток. Чак и касније, када је Медитеран био пуно сигурнији, инфраструктура Аустро-Угарског царства је била окренута пуно више Дунаву него мору. Интересантно је овде навести опсервацију F. Leypold-а, који у свом чланку о Марија-Терезија-талиру (МТТ) наводи да је рецимо од јануара 1772. до маја 1773. преко Трста 81000 комада МТТ а преко Београда 108411 комада МТТ препродато на блиски исток! Надаље се у његовом чланку наводи да су војни гарнизони Аустро-Угарске стационарани у Босни и Херцеговини још дубоко у XIX веку плаћани са МТТ уместо курентне Аустро-Угарске валуте⁸. Исто тако, у свом чланку⁹ о златним дукатима са годином «1915», проф. Hahn наводи да је бечка ковница од првог светског рата до дана данашњег исковала око 327 тона злата које је скоро без изузетака отишло на Балкан и блиски исток у форми дуката.

Документ 1. Акт број 4059 од 15.12.1888. У овом акту су забележена три писмена дела истог питања: како ускладити потражњу за дукатима и како то урадити на конзистентан начин? Разлози који се овде наводе су веома интересантни. Из тога се види да је пракса коришћења дуката на Балкану била добро позната у то време и да је коришћена у пословне сврхе. Што се до дана данашњег није променило: скоро

5 Пешаљевић Миле, Данковић Гордана, Спиридоновић Срђан. 1998. *Савезни завод за мере и драгоцене метале 1873 – 1998*. Београд: Савезни завод за мере и драгоцене метале.

6 Прве српске пунце, као и већину нашег тадашњег кованог новца гравирао је чувени бечки медаљер А. Scharff, али у случају пунци не по сопственом, него по нацрту из Београда.

7 Brzić, Aleksandar N. & Ingeborg Dangl. 2004. Das Königreich Serbien und das Wiener K.K. Hauptmünzamt – eine Beziehung im Spiegel der Numismatik (1865 – 1901). *Numismatische Zeitschrift, Wien*, 111/112(2004): 126 – 148.

8 Leypold, Franz. 1990. Zur Geschichte des Levantetalers. *Numismatische Zeitschrift (Wien)*. 1990: 111-118.

9 Hahn, Wolfgang. 2001. Die Österreichischen Dukaten als Handelsgoldmünzen – Alt- und Neuprägungen („1915“). *Money Trend* 9/2001: 56–59.

све српске породице које имају чланове на раду у Бечу и даље купују тамо дукате, кад год имају вишак пара...

Кратак превод овог документа је:

К. К. Haupt-Münzamt

P.Nr. 4059 Praes. 18/12/1888.

Одељење за исковање се изражава о померању исковања четвороструких дуката са годиштем 1889 и предлаже да се преосталих 1853 четворострука дуката са годиштем 1888 претопе ...

Узвишеном царском и краљевском министарству финансија

Због успешне жетве у Балканским земљама ове године, примећује се од краја августа велики пораст потражње четвороструких дуката, због чега је од тог времена држана примерена повећана залиха истих. Од почетка овог месеца (*децембра, наромена аутора*) је продато већ неколико стотина комада. Али, изненада, купци четвороструких дуката изражавају жељу да чекају са набавком истих док се не појаве дукати са годиштем 1889, чиме је 1847 комада четвороструких дуката новембарског ковања преосталих у каси ковнице, практично немогуће у потпуности распродати. Ковница би могла да сачека са ковањем новог годишта да би се што више четвороструких дуката ex-1888 продало али овим би промет четвороструких дуката сигурно био поремећен, јер на блиском истоку је обичај да се око Божића и Нове године поклањају дукати са новим годиштем. Када ови дукати не би били доступни, купци би вероватно прешли на друге објекте. Ковница према томе сматра да би било боље преостале дукате ex-1888 претопити и већ овог месеца, од 17.12. дакле, почети са издавањем четвороструких дуката 1889, што је све ионако финансијски веома примерено због ниске цене претопљивања а са друге стране узевши у обзир несметан даљи промет истих који би се тиме одржао...»

Документ 2. Акт број 3463 од 10.8.1894. У овом акту¹⁰ је постављено интересно питање Краљевске српске амбасаде и дат одговор бечких власти о ковању и циркулацији новца у Србији, специјално за накит.

К. К. Haupt-Münzamt

P.Nr. 3463 ex 1894 Датум 2. 8. 1894. ...Praes. 10. 8. 1894.

Министарство финансија шаље акт на увид у коме Министарство иностраних послова тражи обавештење у погледу упита Краљевског српског амбасадора. Исти је упитао нотом оф 26. јула 1894 З:1163: у Србији постоји значајна трговина старим аустријским сребрним новцем, који од стране становништва бива употребљен као накит. Постоје међутим недоумице да ли ове кованице јесу новац или не и да ли стога треба да буду пунциране или не, против чега власници накита врло често улажу протест.

10 Први акт ковнице у вези са Србијом, који је нама познат да је писан писаћом машином! Нажалост, одмах после овог акта опет се вратило на писање руком, зашто, није нам познато..

Да би се ове недоумице решиле, моли српски амбасадор да се да одговор на следећа питања: 1. Да ли се још увек кују стари цванцигери и Марија-Терезија-талири? 2. Да ли ове кованице треба сматрати као новац или као робу, а посебно да ли власти треба да их размењују за курентни циркулациони новац?

Министарство иностраних послова

У одговору на цењену ноту од 31. јула 1894 З: 32781, на постављена питања Краљевског српског амбасадора, Министарство финансија има част да, узимајући у обзир горњи комуникат, изјави следеће:

На основу члана XXII закона од 2. августа 1892. Р.Г.Б. Број 126 као и чланка XIV истог закона, кују се у Царској и Краљевској ковници у Бечу у погледу аустријског сребрног новца осим кованица од једне круне, само још такозвани левантински Марија-Терезија-талири у смислу Царског патента ..., са годиштем 1780, непромењеног састава. Друге аустријске кованице, како по конвенцијској тако и по другим основама, под чиме се и цванцигери подразумевају, се више не кују и као такве су све ван промета.

Поменути МТТ нису, иако се и даље кују, законско средство плаћања и као такви се не прихватају за плаћање од стране државних каса и других службених установа. Нити се у њима употребљено сребро купује по службеном курсу. Ове кованице се и даље праве искључиво по потреби приватних лица за коришћење као трговачко средство плаћања. ...»

У првом документу се јасно види да је уходана пракса имала пословну логику и да су жеље муштерија биле ковници добро познате. Она трудила да задовољи захтеве клијентеле, колико је то било могуће у законским оквирима. У сваком случају, овде се јасно види да се коришћење кованица за накит сматра лукративним послом а не некаквим ефемералним фолклорним феноменом Балкана и блиског истока.

У другом документу су неколико интересантних чињеница које су само имплицитно присутне: на пример на конкретно питање да ли сребрни стари новац треба пунцирати или не, кованица се у ствари не изјашњава и де факто избегава одговор. Аустро-Угарска је увек имала проблеме са српским пунцирањем њиховог новца: ко је Србија да она потврђује чистоћу и финоћу новца на коме су главе пресветлих Аустро-Угарских владара?! Са друге стране, осим златних предмета и кованица, пунцирање сребрних кованица није тако често рађено јер их је једноставно било сувише и порез који је требало платити би био диспропорционалан вредношћу накита као таквог. Зато је на крају и прихваћено становиште да само златне дукате треба пунцирати а сребрне МТТ не.

TWO DOCUMENTS OF USING COINS FOR JEWELRY IN THE BALKANS

Summary

This short article presents two contemporary documents from the end of the XIX Century in which a clear proof is given that the practice of using gold bullion coins for jewelry in the Balkans and middle East was seen as a well-recognized basis for business and not a mere folklore phenomenon. Both documents are from the archive of the Imperial and Regal Vienna Mint and show that not only the Serbian Ministry of Finances and the Royal Embassy in Vienna was involved, but also the Austro-Hungarian Ministry of Finances and External Affairs. Particularly interesting is the connection to the hallmarking practice being introduced in those days in Serbia. The question posed by Serbia in the second document, whether some coin types are legal tender or not, and should they be hallmarked if used for jewelry, is not wholly answered because of general doubts Austria-Hungary had about this being practiced by Serbia at all. It would have been rather awkward for the mint to suggest to Serbia to hallmark coins already having Habsburg rulers on them, as this might have been seen as very improper indeed. Political implications are nowhere clearly stated but can be easily read between the lines.

Aleksandar N. Brzić

...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige

Das Urtheil vom 1847 wird durch
1888er Verfügung gegen abgewirkt
Wirk 1889er Verfügung wurde bei den
Verfügung 182 de 59 beauftragt
Die 4. 1889er Verfügung werden mit
dem Bescheidungsbeschluss pr. 25-7-89
als Coalektion von der Commission
abgelehnt.

...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige
...wird, u. wird, wenn selbige

22/2. 1889
Paulowitsch

17.12.1888 MLE

Präsident 16 Depts 1889

Melchior

381

Levantiſer /Maria-Theresia/ Thaler im Sinne des Art. 19 des kaiſerlichen Patentes vom 19. September 1857 R.G.Bl. 169, mit der Jahreszahl 1780, in dem damaligen Schrott und Korn, auch fernhin ausgeprägt; andere oeterr. Silbermünzen des Conventions- oder eines anderen Münzfusses, daher auch die Zwanziger gelangen mit Rückſicht auf die beſthenden geſetzlichen Beſtimmungen nicht mehr zur Ausprägung, und ſind ſolche bereits außer Cours geſetzt.

Die früher gedachten Levantiſerthaler haben jedoch im Sinne des § 11 des kaiſerlichen Patentes vom 27. April 1858 R.G.Bl. 63 gleichfalls keinen geſetzlichen Zahlwerth, dieſelben werden daher von den Staats- und anderen öffentlichen Caſſen weder im Nennwerthe angenommen, noch wird daselbſt das in ihnen enthaltene Silber zu irgend einem Preiſe eingelöſt. Dieſe Münzgattung wird vielmehr lediglich als Handelsmünze und zwar biſher ſtets über Beſtellung und auf Rechnung von Privaten zur Ausprägung gebracht.

Es wolle dem löblichen k.k. gefällig ſein, den königl. ſerbischen Geſchäftsträger in dem eben angedeuteten Sinne zu informiren.

Wien, am 4. August 1894.

Niebauer m/p Winterstein m/p

Lacus m/p

*Der vort. am Eintritte
verpflichtet
2. 8. 94* *Willy*

2

355

K. K. Haupt-Münzamt.

P. Nr. 4059 ex 188 Datum 188 Z. Praes. 15/12 188 8

Erklärung
 des k. k. Haupt-Münzamts
 in Ansehung der
 Münzprägung
 in der k. k. Münzstätte
 in Wien
 am 15. d. M. 1888

Hohes k. k. Finanz-Ministerium.

Laurel
 ...
 ...

Die k. k. Haupt-Münzstätte
 in Wien ...
 ...

Ante exped. von ...
 ...

Gel: ...

Seuerl
 17. 12. 88.

...
 ...

...
 ...

In memoriam

ДОБРИЛА ГАЈ - ПОПОВИЋ
(1923 - 2005)

У Београду је 3. априла 2005, у 83. години живота, умрла Добрила Гај-Поповић, дугогодишњи руководилац средњовековних збирки нумизматичког одељења Народног музеја у Београду и сарадник часописа Динар. Њен животни пут започео је у Свилајнцу 17. децембра 1923. године; основну школу завршила је у Београду, а потом и београдску IV женску гимназију. У Београду је, такође, у првој послератној генерацији, 1949. године, дипломирала на Филозофском факултету на отсеку Историје уметности са археологијом. По завршетку факултета запошљава се у Народног музеју Београд, где проводи цео свој радни век, до пензионисања 1987. године.

Научни рад Добриле Гај-Поповић имали смо прилике да прикажемо у часопису, *Нумизмајичар*, у бр. 18/19 (1996). Навели смо ту укупно 36 њених радова, све које је објавила, изузев кратких абстраката нумизматичких чланака, а које је објављивала у часопису *Numismatic Literature*, у издању American Numismatic Society, Њујорк.

На основу увида у комплетну нумизматичку библиографију Добриле Гај-Поповић, могућно је утврдити да је она објавила највећи број радова из области српске средњовековне нумизматике. Овде су од посебног значаја радови у којима објављује оставе – из села Коштунићи, из Куманице, из Срема, Хајдучке воденице, Косова Поља и неколико остава из збирке Народног музеја у Београду. Поред овога, објављује податке о неколико значајних збирки нашег новца средњег века, и то: збирка Народног музеја, Музеја примењене уметности, збирка Лукијана Му-шицког, Љубе Ковачевића, Ферарија, Симоновића, Станислава Кракова и Филипа Грирсона.

Обрађивала је и друге нумизматичке теме - илирски и византијски новац, медаље и плакете, а један од првих њених радова била је Библиографија др Растислава Марића, од кога је преузела Нумизматички кабинет Музеја.

Поред нумизматике, госпођа Гај-Поповић бавила се и изучавањем сфрагистике, из које нам је оставила радове о печатима Стефана Немање, византијског цара Јустинијана и мађарског краља Саломона.

Закључимо овај сумарни приказ нумизматичке делатности покојне Добриле Гај-Поповић, констатацијом да ће њено име нумизматика сачувати у трајној и лепој успомени.

Ранко Мандић

